

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**ТРАЄКТОРІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА:
ОСОБИСТІТЬ І КУЛЬТУРА**

Збірник наукових доповідей
V Міжнародної науково-практичної конференції

15 листопада 2019 року

Частина 2

За загальною редакцією
доктора культурології, професора,
завідувача кафедри культурології та інформаційної діяльності
Ю. С. Сабадаш

Редакційна колегія:

Ю. С. Сабадаш, доктор культурології, професор (голова),
С. В. Янковський, кандидат філософських наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри культурології та інформаційної діяльності
(протокол № 6 від 19.11.2019)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою
історичного факультету Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 20.11.2019)

I 74 Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура : зб. наукових доп. V міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 15 листоп. 2019 р. : в 2 ч. / Маріуп. держ. ун-т ; гол. ред. Ю. С. Сабадаш ; упоряд. С. Янковський. – Маріуполь : МДУ, 2019. – Ч. 1. – 354 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура», яка відбулася 15 листопада 2019 року, в якій прийняли участь освітяни, науковці, громадські активісти з України та зарубіжних країн

У наукових виступах і доповідях учасників конференції висвітлені актуальні питання з проблеми забезпечення сталого розвитку людства, які в сучасному світі зумовлюються розширенням впливу інформаційних та комп'ютерних технологій на соціальні інституції, сферу управління, інтенсивність міжкультурної взаємодії, творення нових, креативних практик соціальної взаємодії.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами соціального життя і культури.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори, опублікованих у збірнику доповідей

**Вітальне слово учасникам
V Міжнародної науково-практичної конференції
«Траєкторії сталого розвитку українського суспільства:
особистість і культура»,**

15 листопада 2019 року, Маріупольський державний університет

ШАНОВНІ ПАНІ І ПАНОВЕ!

За дорученням викладачів кафедри культурології та інформаційної діяльності, а також студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» і студентів спеціальності «Культурологія» щиро вітаю учасників конференції. Ми вважаємо, що конференція зробить вагомий внесок у розвиток творчих і дружніх зав'язків вітчизняних науковців з колегами із зарубіжних країн, а результати її роботи позитивно вплинуть на пошук нових прогресивних напрямів сталого розвитку українського суспільства в царині інформаційно-аналітичної та культурницької діяльності.

Формування національної парадигми і стратегії сталого розвитку України відбувається під впливом сучасних світових тенденцій щодо гармонійного розвитку людства. Концепт сталого розвитку формувався суспільством поступово. Більше того, є всі підстави охарактеризувати його як нову соціально-економічну і культурницьку парадигму.

Термін «сталий розвиток», як добре відомо, введений у широкий вжиток Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку (Комісія Брунтланд) у 1987 р. Під сталим розуміють такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Концепт сталого розвитку ввібрав у себе позитивні ознаки всіх попередніх концепцій і має три основні центри спрямування цілей – Природа, Суспільство, Виробництво.

В цьому аспекті відбувається поступове розгортання концепту сталого розвитку, у процесі якого визначаються нові орієнтири, що пов'язані з питаннями участі у вирішенні проблем бізнесу, створення так званої зеленої економіки, урахування проблем зміни клімату тощо, котрі знайшли відображення в рамках проведення конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо+20», яка відбулася у червні 2012 року в Бразилії. В межах цього заходу було обговорено дві основні теми – перехід до «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку та подолання бідності, а також розглянуто відповідні інституціональні основи сталого розвитку. Підписання у 2014 році Україною Угоди про асоціацію з ЄС стало початком нового процесу – появи нової інституції – громади, що змінює економічний, соціальний, культурний ландшафт країни.

Разом з тим, агресивна політика Росії по відношенню до України, що призвела до анексії Криму і бойових дій на території Донбасу, негативним чином впливають як на соціально-економічний і культурний розвиток країни, так і природне середовище, зумовлюючи появу в суспільстві негативних настроїв, розчарування та зневіри у правильності обраної концепції сталого розвитку для нашої держави.

Ця, та інші проблеми, обумовлюють необхідність визначення системних позицій щодо перетворення України у стійку суспільну цілісність, здатну самовідтворюватися та самоорганізовуватися в напрямі вирішення конкретних соціально-економічних питань.

Втім суспільство є невіддільним від культурних процесів, як і культура – від суспільних. Можна навіть стверджувати, що в цьому контексті культура, маючи значний креативний потенціал і засоби мистецтва як інструмент міжлюдської комунікації, здатна не тільки брати участь в дискусії щодо головних цінностей суспільства, а й формувати новий сенс буття.

Не викликає сумніву той факт, що проблема всебічного осмислення поточних подій, які розгортаються просто перед очима наших сучасників, є актуальною і для України. Зокрема йдеться про створення нової культурної парадигми. На переконання членів Несторівської групи – неформального об'єднання інтелектуалів та громадських активістів, створеного з метою розробки стратегічного бачення України, – новітньою національною ідеєю повинна стати модернізація української нації. Як процес модернізація має багато виявів і вимірів. Але якщо звести її завдання до одного речення, то воно мало б звучати так: переведення України на траєкторію сталого розвитку.

Звідси виникає поняття ланцюга вартостей. І тут важливими є не лише культурні люди як публічне благо, але й те, що вони творять – культурні продукти: професійне і аматорське мистецтво, музеї, бібліотеки, історико-культурна спадщина, усна народна творчість, що ми споживаємо не просто як продукт, а важливий поштовх для розвитку власної креативності. Культурні продукти провокують наше оригінальне мислення. Звідси й взаємозв'язок – культурні люди формують креативні індустрії і знову створюють товари споживання, але вже з вищим рівнем креативності, який проявляється в оригінальності ідеї.

П'ята міжнародна науково-практична конференція «Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура», відбувається з ініціативи кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету покликана розглянути означені проблеми на пленарному і секційних засіданнях, участь у яких зголосилися взяти понад 200 доповідачів. Усе це свідчить саме про значний науковий

інтерес до національної парадигми сталого розвитку України, адже він має значну специфіку та особливості щодо можливостей і механізмів вирішення проблем, які стоять сьогодні перед нацією.

Щиро бажаю учасникам конференції плідної роботи, творчих дискусій, дружнього спілкування!

З повагою – доктор культурології, професор Ю.С. Сабадаш.

СЕКЦІЯ І
АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ФІЛОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ,
ПРАВА, СОЦІОЛОГІЇ В УМОВАХ СТАЛОСТІ ПЕРЕТВОРЕНЬ
СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ФОРМ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Ю. М. Кочина

/ Україна /

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО ДІЛОВОДСТВА ДИПЛОМАТИЧНОГО
ХАРАКТЕРУ В ГЕТЬМАНЩИНІ (1649–1658)

У доповіді аналізуються особливості діловодства зовнішньополітичної діяльності Гетьманщини в 1649–1658 рр. під керівництвом Богдана Хмельницького та Івана Виговського. Над проблематикою дипломатичних відносин та міжнародного документування Гетьманщини у 1649–1658 рр. працюють українські науковці: В. Брехуненко, В. Горобець, О. Гуржій, В. Кривошея, С. Леп'явко, В. Матях, Ю. Мицик, Ю. Нікольченко, Ю. Палеха, В. Романцов, П. Сас, В. Сергійчук, І. Синяк, В. Смолій, В. Станіславський, В. Степанков, Я. Федорук, Т. Чухліб, Г. Швидько, В. Щербак та інші.

Провідними установами є Інститут історії України НАН України (відділ історії України середніх віків та раннього нового часу), Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (відділ джерел з історії України княжої та козацької доби, а також відділ історії і теорії археографії та споріднених джерелознавчих наук), Науково-дослідний інститут козацтва НАН України.

Документаційному забезпеченню зовнішньополітичної діяльності українського козацтва під час Національно-визвольної війни присвячені і спеціальні розвідки Ю. Нікольченка, О. Головка і Ю. Кочиної [1; 2; 3; 4; 5].

Створена у 1649 р. під час Національно-визвольної війни, Гетьманщина мала територію, військо, свої органи влади, правові норми й власну діловодну систему. Найвищим органом самоврядування були загальні козацькі ради. Однак вони скликалися рідко, а важливі питання гетьман вирішував особисто або на старшинській раді. За часів Б. Хмельницького (1648–1657), роль гетьмана була визначною, особливо у вирішенні міжнародних питань: він приймав і відправляв іноземних послів, вів переговори, готував представників українського посольства і заслуховував їхні звіти; брав активну участь у підготовці дипломатичної кореспонденції, статей міжнародних угод і договорів.

У 1649–1658 рр. українські лідери Б. Хмельницький та І. Виговський активно налагоджували канали міжнародних зв'язків з Річчю Посполитою, Московським царством, Османською імперією, Кримським Ханством та іншими країнами. Про це свідчать міжнародні договори, укладені між Гетьманщиною і Річчю Посполитою (Зборівський (1649), Білоцерківський (1651), Гадяцький (1658), Московським царством («Березневі статті» (1654), угода про вільне плавання на Чорному морі з Османською імперією (1650), українсько-кримське порозуміння під Озерною (1655).

Дипломатична активність Гетьманщини та підготовка міжнародних договорів були б неможливими без офіційного міждержавного листування. На період 1649–1658 рр. припадає 348 документів цього видового складу. Серед них особисто підписаними Б. Хмельницьким – 245, І. Виговським – 26, козацькою старшиною вищого рангу – 47. Разом з міжнародними договорами і міждержавним листуванням, сукупність дипломатичної документації Гетьманщини складала інструкції, записи дипломатичних переговорів, посольські звіти і донесення.

Одне з найважливіших місць в ієрархії дипломатичної служби України середини XVII ст. посідала Генеральна військова канцелярія (далі – ГВК) на чолі з генеральним писарем. Генеральний писар керував поточними справами канцелярії, мав право особисто брати участь у дипломатичних переговорах. Він виконував відповідальну роль у дипломатичному протоколі – зустрічав послів і запрошував їх до гетьмана. Окрім того, генеральний писар у важливих випадках міг очолити посольство до інших держав. Так генеральний писар І. Виговський тричі очолював українські посольства: у 1648 р. – до Трансильванії, у 1652 р. – до Молдавії і в 1653 р. – до представників Речі Посполитої під Жванцем. Важливою дипломатичною функцією ГВК було вироблення проектів мирних договорів з іншими державами, які подавалися гетьману у вигляді окремих «пунктів».

В січні 1651 р. ГВК складалася з 12 писарів, окрема група з яких виконували функції з міжнародного діловодства. Писарі ГВК, які були залучені до перемовин з іноземними державами, вільно володіли іноземними мовами – кримсько-татарською, латинською, молдавською, польською, німецькою, російською, турецькою тощо. Таким чином, вони були професійними перекладачами.

Штат канцелярії складався із старших канцеляристів та канцеляристів, які називалися підписки, протоколісти, регістратори, копіїсти, товмачі. Окремим прошарком серед канцеляристів, які займались усними перекладами, були товмачі. Серед них можна виокремити військових та рядових товмачів. Військові товмачі перебували на службі у військовій канцелярії, їх використовували для контррозвідки. Рядові – «товмачили» у посольствах, в армії під час військових дій. Перекладачі, на відміну від товмачів, займалися письмовими перекладами. Сфера їхньої діяльності охоплювала переклад документів з польської, татарської, турецької, латинської та грецької мов.

Значну увагу приділяли оформленню дипломатичної документації, без наявності якої жодне посольство не було повноважним. Її невід’ємна складова – листи, адресовані монархам, керівникам і членам урядів, впливовим вельможам. За допомогою цих дипломатичних документів здійснювався постійний зв’язок гетьманського уряду з посольствами. На думку українського історика Ф.П. Шевченка, термін «лист» офіційно вживався для визначення дипломатичного листування. Прикметно, якщо листи були написані кирилицею, то Богдан Хмельницький і підписувався нею, якщо польською чи латинськими мовами – латинським шрифтом.

У дипломатичних інструкціях визначалася мета посольств, окреслювався порядок денний переговорів, позиції дипломатів з важливих питань, наводилися проекти мирних угод тощо. Та частина інструкцій, яка містила умови міждержавного порозуміння і мала бути переданою представникам іншої сторони, окреслюється як «кондиції». Записи дипломатичних перемовин збереглися нерівномірно. Не відомий жоден запис перемовин, створений на території Гетьманщини. Проте збереглося чимало записів перемовин та інших матеріалів про перебування українських посольств у Москві. Серед записів Посольського приказу про дипломатичні переговори можна вирізнити чотири споріднені підгрупи: записи проекту прийому посольств, записи про прийоми посольств, що відбулися, записи посольських промов та розповідей, записи переговорів.

Проекти прийому посольств мають стислі нотатки про час і порядок проведення заходу та відомості щодо складу делегацій на переговорах. Ці документи дозволяють з реконструювати хід переговорів з питань українсько-російсько-польсько-турецьких відносин. Основу посольських звітів складають щоденникові записи дипломатів. Проте часто звіти приймалися гетьманом в усній формі.

Донесення підтримували регулярний оперативний зв'язок між послами та гетьманом. Обов'язком послів було своєчасне його інформування про хід виконання дипломатичної місії, про новини військового та політичного змісту. Крім того, послы доповідали гетьману щодо виникнення ускладнень та непередбачуваних обставин, просили додаткових інструкцій та роз'яснень.

У діловодстві ГВК використовувалася специфічна форма документа – стовпець (стовп, стовпик) – сувій з підклеєних один до одного вузьких листів паперу завширшки 15–17 см. Важливі державні акти могли мати особливо великі розміри. Складові частини стовпа називалися поставами. Таку ж назву мали і самі місця склеювання листів. Текст в стовпцях писався тільки з одного боку, зворотна сторона використовувалася лише для проставлення поміток, резолюцій. Документи в місці склеювання завжди скріплювалися підписом гетьмана і печаткою. Саме склеювання було недостатньо міцним, що призводило до швидкого зносу документа. На місці печатки між аркушами паперу наливали сургуч, а потім ставили печатку, внаслідок чого аркуші склеювалися. На останній сторінці зазначалася адреса, куди відправляли документ. Особливо урочисті гетьманські універсали та листи писали на розгорнутому аркуші паперу.

З другої половини XVII ст. з'явився вітчизняний папір, на якому були написані тогочасні документи. Спочатку папір виготовляли з ганчір'я, а чорнило робили з солей заліза і дубильних речовин. Поєднання залізного чорнила і ганчіркового паперу робило текст особливо стійким, він майже не вицвітав. Інструментами письма служило гусяче, іноді павине пір'я, що заточувалося особливим способом складаним ножом. Написаний гусячим пером текст посипався дрібним кварцовим піском.

Письмо дипломатичної документації Гетьманщини відзначається різноманітністю форм і почерків. Зустрічаються численні зразки звичайного і парадного, каліграфічного і недбалого письма. Звичайне письмо – це письмо, за нормами якого пише більшість жителів певної місцевості в певний час. Особливо урочисті гетьманські універсали, листи до російського царя створювалися парадним письмом. Писар, який мав гарні навички в каліграфії, міг скласти документ з певними елементами декоративних і художніх прийомів.

Каліграфічному письму властиве поєднання його теорії і традиції, воно розбірливе і чітке. У звичайному письмі писар прагнув лише швидкості написання і не мав наміру досягти краси і чіткості літер. При швидкому написанні частіше вживалися скорочення.

У гетьманській канцелярії практикувалися різноманітні стилі написання листів до іноземних правителів і глав урядів, що було зумовлено врахуванням узвичаєних у тих чи інших країнах норм етикету. Як правило, зміст укладених договорів в Українській козацькій державі не розголошувався і був відомий обмеженому колу осіб.

Отже, під час Національно-визвольної війни зусилля уряду Гетьманщини були спрямовані на визнання України міжнародною спільнотою як самостійної вільної держави, а також на об'єднання всіх її етнічних земель. Зважаючи на ці позиції, гетьман підтримував встановлення тісних політичних зв'язків із сусідніми державами. Повноваження кожного канцеляриста, писаря, посланця та інших посадовців ГВК були чітко визначені, що свідчить про розвинену форму організації діловодства.

Система міжнародного діловодства, створена в адміністративних структурах Гетьманщини протягом 1649–1658 рр., стала фундаментом в процесі формування сучасної української системи міжнародного документування.

Література

1. Нікольченко Ю. М. Битва під Берестечком у контексті розвитку документної традиції українського козацтва / Ю. М. Нікольченко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2012. – № 56 (1). – С. 5–10

2. Нікольченко Ю. М. Генеральна військова канцелярія у міжнародній діяльності Гетьманщини (1649–1658) / Ю. М. Нікольченко, О. В. Головка // Зб. наук. пр. – село Пляшева: НІМЗ «Поле Берестецької битви», 2017. – С. 86–91.

3. Нікольченко Ю. М. Діловодство зовнішньополітичної діяльності Гетьманщини / Ю. М. Нікольченко, Ю. М. Кочина // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. Випуск 10. – Маріуполь, 2015. – С. 111–121.

4. Нікольченко Ю. М. Документне забезпечення зовнішньополітичної діяльності українського козацтва під час Національно-визвольної війни 1648–1658 років / Ю. М. Нікольченко, Ю. М. Кочина // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. Випуск 7. – Маріуполь, 2014. – С. 100–110.

5. Нікольченко Ю. М.. Документаційне забезпечення міжнародної діяльності Гетьманщини у 1649–1658 роках: стан дослідження проблеми в сучасній вітчизняній історіографії / Ю. М. Нікольченко, О. В. Головки, Ю. М. Кочина // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. Випуск 16. – Маріуполь, 2018. – С.42–54.

Д. В. Мержук
/ Україна /

ПРОБЛЕМА КРИЗИСА РЕБЕНКА ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ

Актуальность. Актуальность нашего исследования состоит в том, что на сегодняшний день в нашем молодом государстве происходит реформирование системы образования, всех его звеньев, в том числе и системы дошкольного образования. Проблема кризиса ребенка дошкольного возраста является важным компонентом его воспитания и обучения.

Цель: исследовать проблему кризиса ребенка дошкольного возраста в психологической науке

Задачи:

- охарактеризовать понятие кризиса;
- проанализировать состояние этой проблемы в современной науке, в исследованиях ученых постсоветского пространства.

Эту проблему исследовали: Л. Божович, П. Блонский, Л. Выготский, Т. Ермолова, И. Комогорцева, В. Мухина, Н. Поддьяков, К. Поливанова, В. Слободчиков, Г. Урунтаева, Д. Эльконин, Э. Эриксон и др.

Изложение основного содержания. Возрастные кризисы – особые, относительно непродолжительные по времени периоды перехода в возрастном развитии к новому качественно специфическому этапу, характеризующиеся резкими психологическими изменениями. Возрастные кризисы обусловлены прежде всего разрушением привычной социальной ситуации развития и возникновением другой, которая более соответствует новому уровню психологического развития человека.

Психологами, занимавшимися данной проблемой, выделяется 6 кризисов детского возраста:

- кризис новорожденности;
- одного года (младенчества);
- 3-х лет (раннего детства);
- 7-ми лет (детства);
- 13-ти лет (подростковый);
- 17-ти лет (юности).

К дошкольному возрасту относят первые четыре вида кризисов: кризис новорожденности, одного года, трёх лет, семи лет. Рассмотрим подробнее каждый из них.

Кризис новорожденности. С кризисом новорожденности связаны прежде всего явления, происходящие непосредственно в процессе рождения и в первые минуты после появления на свет.

Причины возникновения кризисных явлений следующие:

1) физиологические. Ребенок, рождаясь, физически отделяется от матери, что уже является травмой, а в дополнение к этому попадает в совершенно другие условия (холод, воздушная среда, яркая освещенность, необходимость смены питания);

2) психологические. Отделяясь от матери, ребенок перестает ощущать ее тепло, что ведет к появлению чувства незащищенности и тревоги. [1, с.70]

Постепенно, примерно к одному месяцу, у новорожденного вырабатывается особая эмоционально-двигательная реакция: при виде лица матери он останавливает на нем взгляд, протягивает к ней ручки, быстро двигает ножками, издает радостные звуки и начинает улыбаться. Такая реакция называется комплексом оживления. Появление комплекса оживления является новообразованием данного периода, считается завершением периода новорожденности и свидетельствует о переходе к младенчеству.

Кризис одного года. Кризис первого года знаменует переход от периода новорожденного до раннего детства. Симптомами этого кризиса являются всплеск самостоятельности, появление аффективных реакций. Аффективные реакции у ребенка возникают обычно в тех случаях, когда взрослые не понимают его желаний, его слов, его жестов и мимики, или понимают, но не выполняют то, чего хочет ребенок.

Главное достижение этого периода - своеобразная детская речь, которую Л.С. Выготский называл автономной. Она значительно отличается от взрослой речи по звучанию и по смыслу. Эти слова по звучанию иногда напоминают взрослые, хотя существенно отличаются от них. Ребенок вкладывает в эти слова совсем другой смысл, чем взрослый человек, поскольку у него еще не сложилась взрослая система понятий. [2, с.103-108]

Кризис трех лет. Резко возросшее к концу раннего возраста стремление к самостоятельности и независимости от взрослого как в действиях, так и в желаниях ребенка приводит к существенным осложнениям в отношениях ребенка и взрослого. Этот период в психологии получил название кризиса трех лет. Критическим этот возраст является потому, что на протяжении всего нескольких месяцев существенно меняется поведение ребенка и его отношения с окружающими людьми. Л.С. Выготский описал следующие основные симптомы кризиса трех лет: негативизм, упрямство, строптивость, своеволие. Иногда встречаются и бунт против окружающих, обесценивание ребенком личности близких, стремление к деспотическому подавлению окружающих.

Новообразованием в этот период считается становление такой системы «Я», где точкой отсчета является достижение, оцененное окружающими. Это становление знаменует собой переход к дошкольному детству. [3, с. 189-197]

Кризис семи лет. Окончание дошкольного периода развития ребенка и начало нового этапа – младшего школьного возраста связаны с кризисом 7

лет. Утрату детської непосредливості, появлення осмисленої орієнтовки в власних переживаннях, обобщення переживань, виникнення самолюб'я і самооценки Л.С. Выготський вважав новообраннями кризи семи лет. Д.Б. Эльконін цей кризис вважав к числу «малых» і зв'язував з виникненням початкової форми особистого свідання дитини. (...) Потребність в спільній житті з дорослими виливається в прагнення к здійсненню серйозної громадсько корисної і громадсько оцінюваної діяльності, в прагнення зайняти нову «соціальну позицію», нове місце в житті, як вказувала Л.И. Божович. Збирається нове, центральне для особистості, системне обрання – «внутрішня позиція школяра». [4, с. 322].

Выводи. Читання курсу дитячої психології студентам спеціальності «Дошкольне обрання» обов'язково повинно включати освітлення проблеми кризи дитини дошкольного віку, тому що знання особливостей протікання цих кризисів дозволить майбутньому вихователю ефективно будувати свій навчально-виховний процес з дітьми дошкольного віку.

Література

1. Хилько М. Е. Возрастная психология: краткий курс лекций / М. Е. Хилько, М. С. Ткачева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2013. – 200 с.
2. Павелків Р.В. Вікова психологія / Р.В. Павелків. – К.: Кондор, 2015. – 469 с.
3. Смирнова Е.О. Детская психология: учебник для вузов. 3-е изд., перераб. – СПб: Питер, 2009. – 304 с. – С. 284-296
4. Урунтаева Г.А. Детская психология: учебник для студ. учреждений высш. проф. образования / Г.А. Урунтаева. – М.: Издательский центр «Академия», 2013. – 336 с.

Н. О. Сарбаш
/ Україна /

ВИЩА ОСВІТА У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність. Актуальність обраної теми визначається тим, що у сучасному просторі життєдіяльності в Україні відбувається реформування у вищій школі. Під впливом високої інформатизації суспільства сучасні погляди на класичну освіту трансформуються. Те що раніше вища освіта була запорукою професійного успіху та особистісної реалізації, зараз ставиться під сумнів.

Метою дослідження є визначення ролі вищої освіти в сучасному світі. Зіставлення протилежних поглядів на значення навчання у вищій школі, дозволить зрозуміти тенденції за якими мають слідувати сучасні реформатори вищої освіти в Україні.

У дослідженні стоять наступні **задачі**:

- розглянути різні погляди на роль вищої освіти в сучасному світі;

- проаналізувати чинники, що впливають на значення вищої школи у суспільстві;
- визначити напрями створення позитивного іміджу вищої освіти в сучасному світі.

За останнє століття наше суспільство зазнало значних перетворень. Історія розповідає про війни, економічні кризи, науково-технічні революції. Всі ці події відбиваються на різних сферах суспільного життя, іносять значний вплив на розвиток цивілізації в цілому та кожної людини окремо.

Наука віддзеркалює всі процеси життєдіяльності людства, тому останній період можна охарактеризувати як перехід від індустріального суспільства до інформаційного. Інформаційна революція та стрімкий розвиток інформаційних технологій змінили все, що було таким усталеним у всіх державних інституціях.

Тотальна інформатизація призводить до якісних змін у науці та реформування освітньої галузі. Однак, інша сторона поширення інформаційних технологій в суспільстві, певним чином, ставить під сумнів значення вищої школи у сучасному світі. У час глобалізації змінюється роль вищої освіти, ставиться під сумнів її необхідність. Суспільство знань розглядається як вища стадія розвитку інформаційного суспільства. В цій системі знання відіграють вирішальну роль, але класична університетська освіта не визначається як єдине джерело отримання знань.

Сьогодні на освіту покладається роль відтворення всього різноманіття соціальних явищ і процесів. Головне завдання підтримувати високий статус освітньої галузі та закріпити не змінно високу роль вищої освіти. Питання освіти виведено на рівень сфери державних інтересів, а темі її розвитку та значення присвячено багато сучасних наукових досліджень.

У науковій літературі можна зустріти різні погляди на систему вищої освіти. Частина дослідників відзначає, надзвичайно важливе значення вищої освіти для суспільства. Д. Лук'яненко зазначає, що розвиток освіти можна розглядати як фактор конкурентоспроможності національної економіки [1]. На думку Б. Данилишина і В. Куценка зростаюча освіченість є вимогою сучасної економіки [2]. В. Сафонова наголошує, що розвиток системи вищої освіти сприятиме досягненню високого рівня національного добробуту [3].

Решта науковців не поділяють думку колег і підкреслюють негативний аспект активного розвитку вищої освіти. Так, О. Кириченко, С. Лаптев і Ю. Неговська наголошують, на зростаючій кількості випускників, які лише поповнюють лави безробітних, а потім потребують соціальної підтримки [4]. Отже, оцінюючи роль вищої освіти, її необхідності та іміджу не можна сформувати єдиної думки, на цю тему постійно точиться дискусія між науковцями.

Вища школа як соціальний інститут закріпився в Україні як результат послідовної передачі знань. Трансформація в постійні та глибокі соціальні відносини між учасниками освітніх взаємодій були обумовлені відповідними соціальними потребами, тобто суспільство було зацікавлене в кваліфікованих фахівцях. Тож, система освіти виступає як базисний соціальний інститут,

який демонструє не тільки рівень науково-технічного та економічного прогресу суспільства, а й культурного розвитку.

Варто відзначити, що у сучасному світі вища школа стає суб'єктом ринкової економіки, тобто відбувається комерціалізація вищих навчальних закладів, і як результат - послуги вищої освіти мають товарну форму, можуть купуватися та продаватися. З'явилась приватна форми власності навчальними закладами, і це надало вищій освіті нові риси [5]. Поєднання у системі вищої освіти ознак соціального інституту та суб'єкта господарювання, наголошує на дуалізмі вищої школи, який полягає одночасно і у отриманні прибутку шляхом задоволення особистості у кваліфікації, а суспільства – у кваліфікованих робітниках.

Отже, у сучасному світі вища освіта є складним феноменом та перебуває у двосторонньому зв'язку із суспільством. Суспільство формує соціальне замовлення та визначає структуру, якість, кількість та доступність навчальних закладів різних рівнів для різних верств населення. І в той самий час, вища школа, як галузь накопичення та передачі знань і соціального досвіду впливає на розвиток суспільства й формує його.

Переваги, що визначають роль вищої освіти:

- нарощування освіченого інтелектуального суспільства передбачає отримання фундаментальних знань, збереження національних традицій у системі підготовки кваліфікованих кадрів, виховання високоморальних та свідомих громадян;

- формування сучасного розвиненого соціально-мобільного суспільства - запорука розвитку та процвітання країни, яка зацікавлена у вихованні ініціативних, само визначених в соціальному просторі особистостей;

- забезпечення стійкого економічного зростання держави, без якісної системи освіти не можливе, оскільки якість освіти безпосередньо впливає на професіональний потенціал країни та реалізація стратегія економічного розвитку;

- передача наступному поколінню досягнень сучасного суспільства без спеціалізованої освіти неможливо.

Таким чином, кожна людина має розуміти, щоб стати висококваліфікованим фахівцем, інтелігентною особистістю та активним членом культурного, політичного, наукового чи ділового життя можна лише за допомогою вищої школи. Роль вищої освіти в суспільстві на пряму залежить від позитивного іміджу галузі освіти в цілому. Саме тому підтримка та реформування вищої школи на державному рівні має велике значення.

Література

1. Лук'яненко Д. Г. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку / Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Антонюк Л. Л. – К. : КНЕУ, 2006. – Т. 2. – 592 с.

2. Данилишин Б. Інноваційна модель економічного розвитку: роль вищої освіти / Б. Данилишин, В. Куценко // Вісник НАН України. – 2005. – № 9. – С. 26–35.

3. Сафонова В. Інноваційний підхід до методології прогнозування розвитку вищої освіти / В. Сафонова // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 106–110.

4. Кириченко О. Ефективне фінансування вищої освіти – шлях до конкурентної економіки і відкритого суспільства / О. Кириченко, С. Лаптев, Ю. Неговська // Вища школа. – 2007. – № 4. – С. 23–34.

5. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. № 2984-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.

О. Д. Швидченко

/ Україна /

ПРОБЛЕМА ОБЩЕНИЯ РЕБЕНКА ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ

Актуальность. Актуальность нашего исследования состоит в том, что сегодня в современном образовательном поле Украины происходит реформирование системы образования, всех его звеньев, в том числе в сфере дошкольного образования.

Проблема общения дошкольников особенно актуальна на данный момент, когда живое общение всё чаще заменяется компьютерными играми и виртуальной жизнью, которые могут разрушить ещё не сформировавшуюся психику ребёнка.

Цель: Исследовать проблему общения детей дошкольного возраста в психологической науке.

Задачи:

- Охарактеризовать понятие общение;
- Проанализировать состояние проблемы в современной науке и в исследованиях ученых постсоветского пространства.

Проблема формирования общения дошкольников всегда была в центре внимания отечественных и зарубежных психологов и педагогов, среди них Л. Выготский, А. Запорожец, А. Леонтьев, М. Лисина, В. Мухина, С. Рубенштейн, А. Ружская, Е. Смирнова, Д. Эльконин и других.

Общение составляет необходимое условие формирования личности, ее сознания и самосознания. По мнению М. Лисиной, общение – это взаимодействие двух (или более) людей, направленное на согласование и объединение их усилий с целью налаживания отношений и достижения общего результата [1, с.9].

Б. Волков, Н. Волкова рассматривают общение как один из важнейших инструментов социализации человека, способ его существования, удовлетворения и регулирования основных потребностей, главный канал взаимодействия людей [2, с. 10].

Б. Волков Н. Волкова выделяют 5 функций общения:

- Прагматическая – отражает потребностно-мотивационные причины и реализуется при взаимодействии людей в процессе совместной деятельности;
- Формирующая – появляется в процессе формирования и развития человека;
- Подтверждающая – реализуется в процессе общения с другими людьми, когда человек получает возможность познать, утвердить и подтвердить себя;
- Организация и поддержание межличностных отношений;
- Внутрличностная – реализуется в общении человека с самим собой через внутреннюю и внешнюю речь, построенную по типу диалога [2, с. 10].

М. Лисина выделяет две внеситуативные формы общения, характерные для дошкольного возраста, – познавательную и личностную. В первой половине дошкольного возраста (3–5 лет) складывается внеситуативно–познавательная форма общения ребенка со взрослым.

Для внеситуативно–познавательной формы общения характерны познавательные мотивы и потребность в уважении взрослого. Главным средством такого общения, естественно, является речь, поскольку только она позволяет выйти за пределы ситуации и осуществить внеситуативное общение.

К концу дошкольного возраста складывается новая и высшая для дошкольного возраста внеситуативно-личностная форма общения. В отличие от предыдущей ее содержанием является мир людей, а не вещей. Если в 4–5 лет в разговорах ребенка со взрослым преобладают темы о животных, машинах, явлениях природы, то старшие дошкольники предпочитают говорить о правилах поведения, о себе, о своих родителях и пр. Ведущими мотивами становятся личностные [3, с. 233–234].

На протяжении дошкольного детства общение детей друг с другом изменяется по содержанию потребностей, мотивам и средствам общения. Этапы развития общения детей, по аналогии со сферой общения со взрослым, Е. Смирнова называет формами общения дошкольников со сверстниками.

Первый этап охватывает период от 2 до 4 лет, когда сверстник является партнером по эмоционально-практическому взаимодействию. Дошкольнику, прежде всего, необходимо привлечь к себе внимание и получить эмоциональный отклик сверстника. Как правило, действия, желания, настроения партнера ребенок не замечает, а воспринимает в нем лишь отношение к себе.

На втором этапе (4 года) возникает потребность в ситуативно–деловом сотрудничестве со сверстником, его признании и уважении. Содержанием общения на рассматриваемом этапе становится совместная игровая деятельность. В возрасте 6–7 лет у детей наблюдается внеситуативно–деловая форма общения, устойчивые избирательные предпочтения [3].

Общение со сверстником имеет ряд существенных особенностей, отличающих его от общения со взрослым. Первая черта общения

дошкольников состоит в большом разнообразии коммуникативных действий и чрезвычайно широком их диапазоне. В общении со сверстником можно наблюдать множество действий и обращений, которые практически не встречаются в контактах со взрослым. Общаясь со сверстником, ребенок спорит с ним, навязывает свою волю, успокаивает, требует, приказывает, обманывает, жалеет и пр. Именно в общении со сверстником впервые появляются такие сложные формы поведения, как притворство, стремление сделать вид, выразить обиду, нарочито не отвечать партнеру, кокетство, фантазирование и др.

Второе отличие заключается в его яркой эмоциональной насыщенности. Повышенная эмоциональность и раскованность контактов дошкольников отличает их от взаимодействия со взрослым.

Третья специфическая особенность контактов детей со сверстниками заключается в их нестандартности и нерегламентированности средств общения.

Еще одна отличительная особенность общения сверстников – преобладание инициативных действий над ответными. Особенно ярко это проявляется в невозможности продолжить и развить диалог, который распадается из-за отсутствия ответной активности партнера. Для ребенка значительно важнее его собственное действие или высказывание, а инициатива сверстника в большинстве случаев им не поддерживается. Инициативу взрослого дети принимают и поддерживают примерно в 2 раза чаще. Чувствительность к воздействиям партнера существенно меньше в сфере общения со сверстником, чем со взрослым. Такая несогласованность коммуникативных действий детей часто порождает конфликты, протесты, обиды [3, с. 236–238].

Вывод. Таким образом, мы видим, что проблема общения остается одной из важных проблем в педагогике и психологии. По результатам множества исследований отечественных и зарубежных ученых можно сделать заключение о том, что общение является одним из важнейших факторов, определяющим развитие личности ребенка.

Литература

1. Лисина, М.И. Проблемы онтогенеза общения / М.И. Лисина. – М.: Педагогика, 1986. – 144 с. – С. 9.
2. Волков Б. С., Волкова Н. В. Психология общения в детском возрасте. 3-е изд. СПб.: Питер, 2008 – 272 с. – С. 10.
3. Смирнова Е.О. Детская психология: учебник / Е.О. Смирнова. – М.: КНОРУС, 2016. – 280 с. – С. 233–238.

**Г. В. Везденко,
М. С. Ревіна**
/ Україна /

СОЦІАЛЬНА ЗНАЧИМІСТЬ ХАРЧУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасному світі, коли медицина стрімко розвивається, лікарі акцентують увагу на тому, що здоров'я людини на 80% залежить від

харчування. Харчування - основа здоров'я, воно впливає не тільки на фізичне, але так само і на психіку і навіть духовне життя. Їжа яку ми їмо впливає на наш розум і, отже, на наше мислення і навіть підсвідомість.

Наша мета вивчити явище правильного харчування та його впливу на соціальне життя студентів.

Більшість з вас звикли їсти не замислюючись. Сніданок, обід і вечеря - це ритуали, які супроводжують вас з самого дитинства, і дуже часто ви повторюєте харчові звички, які були прийняті в батьківській родині, і їсте на автоматі. До того ж прискорений в останні десятиріччя ритм життя залишає все менше часу на те, щоб приділяти увагу харчуванню: ви часто їсте на ходу, забігаєте в фаст-фуд, перекушуєте на роботі, ковтаєте сніданок, читаючи новини, а вечерю - дивлячись телевізор.

При написанні роботи ми керувалися власними дослідженнями. Серед студентів 3 медичного факультету ДНМУ було проведено опитування в соціальних мережах, у якому взяли участь 63 респонденти:

72% опитаних вважають за краще харчуватися в межах університету більш калорійною і важкою їжею, що б просто вгамувати голод, 18% не харчуються в межах університету зовсім, і лише 10% віддають перевагу більш збалансованому і правильному харчуванню, вважаючи за краще крупи, овочеві салати і свіжі фрукти великому вибору енергетичних напоїв і жирної їжі.

На цьому можна зробити висновок, що більшість студентів не звертає увагу на калорійність та правильність харчування, та приймає їжу тільки заради того, щоб утамувати відчуття голоду і наситити організм до кінця занять.

Останнім часом фахівці в області здорового харчування рекомендують більше концентруватися на тому, які продукти необхідно включати в свій раціон, ніж на те, які потрібно виключати.

Багато вчених схиляються до думки, що такі захворювання, як метаболічний синдром, ожиріння, діабет 2-го типу, гіпертонія і серцево-судинні захворювання, а також деякі види раку частково можуть бути обумовлені харчуванням, а точніше - цілою серією порушень у функціонуванні різних органів і систем, яка в свою чергу частково відбувається через дефіцит або дисбалансу поживних речовин.

Аж до недавнього часу рекомендації по харчуванню зосереджувалися навколо певних продуктів, які нібито мають чарівними цілющими властивостями або, навпаки, страшно шкідливі. Та й зараз у більшості публікацій в неспеціальній літературі, журналах, газетах і Інтернеті зустрічаються поради є більше того або іншого або виключити з раціону третє.

Але в останні роки дослідження все більше відкривають значимість взаємодії різних поживних речовин і продуктів. Наприклад, дослідження 2007 року, опубліковане в журналі *Circulation*, виявило, що саме поєднання риби, фруктів і овочів в харчуванні впливало на зниження ризику утворення тромбів, а не кожен продукт окремо.

Іншими словами, важливі не стільки конкретні продукти, скільки харчування людини в цілому.

Однією з найбільш здорових в цьому відношенні систем харчування фахівці вважають середземноморську дієту. Згідно з однією з теорій, певні жирні кислоти, кількість яких при великому споживанні м'яса зростає, в процесі травлення знаходять канцерогенні властивості. Рослинна ж клітковина прискорює евакуацію вмісту кишечника, зменшуючи час контакту канцерогенів зі стінками кишечника. В інших дослідженнях було показано, що в зв'язку з певним харчуванням в кишечнику формується особлива мікрофлора, яка впливає на розвиток захворювання.

А ще в одному британському дослідженні було показано, що надлишок заліза, на яке багате червоне м'ясо, також може вносити свій вклад в розвиток раку кишечника. Існують і інші гіпотези, що пояснюють цей взаємозв'язок з точки зору хімічного складу їжі і його впливу на розвиток і ріст пухлинних клітин.

Висновок

Так чи інакше, потрібно розуміти, що захиститися від хвороб, відмовившись від декількох «поганих» продуктів або вживаючи без міри «чудо-продукти», не можна.

Але забезпечуючи свій організм потрібними йому речовинами за допомогою збалансованого харчування, можна знизити ризик хронічних хвороб і підвищити свій рівень енергії в цілому.

Найважливіше - усвідомлювати, що не існує єдиних для всіх рекомендацій. Необхідно прислухатися до потреб свого організму і дотримуватися основ функціонального харчування.

Література

1. Рольф Унзорг. Енциклопедія здоров'я. Здорове харчування. М .: «Крістіна і Ко», 2008.
2. В.І. Гарбузов. Людина, життя, здоров'я. СПб. 2009.
3. <https://elementaree.ru/blog/science/kak-eda-vliyaet-na-nashu-zhizn>

В. В. Воржеїнова

/ Україна /

СТИГМАТИЗАЦІЯ ПСИХІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Стигматизація психіатричних захворювань – це гостра соціальна проблема, яка містить: відсутність поширення домедичних психіатричних знань серед населення, психіатричної етики до хворого (атрибуція, ізоляція, не визнання наявності хвороби, політика нетерпимості). Це явище передбачає наявності 3 основних елементів: недостатність знання (достовірність здогадки, коректність наданої інформації), передчасне негативне ставлення (минулий негативний досвід) та дискримінація (відмова у наданні робочого місця). Стигму ментальної хвороби можна поділити на: соціальна стигма, яка передбачає упереджене ставлення до хворого; внутрішня стигма, яка передбачає інтерналізовану стигму, від якої страждає пацієнт.

Метою нашого дослідження є дослідження причини виникнення стигматизації психічного розладу, наслідки явища стигми для соціуму, поширити психіатричну етику серед населення, запропонувати перші кроки для дестигматизації в Україні. Основними методами для детального вивчення було використано ретроспективний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури, статистичні данні соціологів і власного опитування респондентів.

На 2016 рік у світі було зареєстровано 450 мільйонів (7% від усього населення) людей, які є психічно хворими і це лише ті, які звернулися до кваліфікованого спеціаліста. Англійська програма «Time To Change» у 2014 році дослідила серед населення Великобританії (64,6 мільйонів), що 42% людей, які мають ментальні захворювання зустрічаються зі стигмою або дискримінацією хоча б один раз на місяць, 58% хворих людей вважають, що стигма та дискримінація заважає одужанню, лише 63% дорослих знають когось із психічними проблемами. При дослідженні теми була проведена власна робота з респондентами (155 студентів Донецького національного медичного університету), під час якої ми здобули такі показники: 63,9% респондентів знають, що таке стигматизація та 13,5% відчули її на собі, а 34,2% зустрічалися зі стигмою на прикладі інших людей, 36,1% студентів не знають, що таке стигма та 18,1% не зустрічалися зі стигмою взагалі. На питання «Чи є серед ваших знайомих люди із психічними розладами» 49% дали негативну відповідь, 47,7% - позитивну, 3,3% обрали варіант «маю знайомих, але ігнорую спілкування із ними». Більша половина студентів (78,7%) вважають, що хворі є частково небезпечними для соціуму, 8,4% визнають людей із ментальними розладами безпечними для співіснування, а 12,9% молоді взагалі не згодні з цим твердженням. Опитування респондентів доводить, що в Україні люди схильні дотримуватися негативних переконань незалежно від віку, набутих знань про психіатричні розлади, наявності знайомих, які страждають розладами. Психічно хвора людина не є соціально захищеною від дискримінації свого діагнозу: відрахування або відмова у навчанні в університетах, у наданні роботи, отриманні водійських прав, право голосу, оренда житла, відсутність супроводжуючих терапії соціальних програм у країнах із слабким розвитком (у тому числі і в Україні). Нами було опитано респондента, у якого є психічний розлад, ми відзначили наступні основні ефекти стигми на хвору людину: небажання шукати допомоги, лікування або відмова від подальшого лікування, відсутність віри у себе, своїх успіхах, а також покращення ситуації, погіршення самопочуття хворого, суїцид.

Найбільшого розвитку процес дестигматизації досягнув лише на території США, Канади, Великобританії. Прикладом контрасту розвитку поширення боротьби зі стигмою шляхом розповсюдження грамотної інформації про психічні захворювання є власний експеримент про запит у пошукову систему українською та англійською мовами. Якщо ввести «психічні захворювання» рідною мовою, то не буде жодного сайту, який зрозуміло пояснив термін або як правильно допомогти знайомому, за яким було помічено наявність захворювання. Інший результат можна побачити,

якщо задати у пошукову систему те ж саме питання, але англійською мовою: великий обсяг інформації, відео, лекції, телефони гарячої лінії, організацій.

На підставі вивченої літератури, отриманої статистики від респондентів нами було розроблено 5 перших кроків для початку процесу дестигматизації в Україні. Перший крок - саморозвиток. Для того, щоб поширити інформацію, потрібно перш за все знати її коректність та достовірність. Спеціалізовані сайти, психологічні статті базовані на статистиці, автобіографічні книги людей, які навчилися жити із своїм діагнозом, форуми, документальні та науково-популярні фільми – усе це інструмент для того, щоб нести світло крізь темряву неприємних асоціацій. Другий крок – навчи іншого. Третій крок – кажи відкрито. Тема психічних захворювань не повинна бути під табу. Сором – це остання річ, яка повинна бути під час процесу дестигматизації. Четвертий крок – дай знати, якщо зустрівся із стигмою. П'ятий крок – підтримуй хворого.

Таким чином, можна зробити наступні висновки. Стигма притаманна соціальним структурам, що складають суспільство. Через недостатню кількість потрібної інформації щодо психічних захворювань у соціуму виник страх недослідженого. Відсутність фінансової та соціальної допомоги влади для розповсюдження грамотної, цікавої інформації та вилучення неактуальної гальмує дестигматизацію. Наше дослідження довело, що громадськість стала більш усвідомлювати характер різних умов: медичну чи генетичну природу стану, потребу в лікуванні, проте все ще багато людей мають негативний погляд на психічно хворих. Для подолання стигми у соціумі необхідно змінювати не лише власне ставлення окремої людини у соціумі, але також і систему освіти та охорони здоров'я.

Література.

1. П. Корріган. Стигма психічних захворювань як соціальна атрибуція: наслідки для методів дослідження та зміни ставлення. Практично-наукова Псих. 2000. [7, с. 48–67].
2. П.Хамре, А.Даль, У.Мальт. Ставлення громадськості до якості психіатричного лікування, психіатричних пацієнтів та поширеності психічних розладів. Норвезька Психіатрія. 1994 [4, с.275–281].
3. Дж. Торнікрофт, А.Кассам. Стигма: осудження, дискримінація, ігнорування. Англійський журнал психології. 2007. [190, с.192-193].
4. Э. Коркер, С. Хамилтон, К. Хендерсон. Досвід особистої дискримінації серед людей, стражджаючих на психічні захворювання. Англійський журнал психології. 2013. [202, с.58-63].
5. П. Брайн. Століття негативних рухів стереотипів психічних захворювань. 2009.
6. Еванс-Лакко С., Коркер Е., Хендерсон С. і Торнікрофт Г. Вплив антистигматичної кампанії «Time to Change» на тенденції розвитку суспільної стигми, пов'язаної з психічними захворюваннями серед населення Англії у 2003–13 рр. Психіатрія Ланцета. 2014 [1 с.121 – 128].

7. Уолш Е., Скотт С., Макензі К. та ін. Поширеність насильницької віктимізації при важких психічних захворюваннях. Англійський журнал психіатрії. 2003. [183, с.233-238].

8. Хиншоу С. Знак сорому. 2006. [с.60-85].

9. Клей С. Ми разом: програми для людей із психічними захворюваннями. 2005. [с. 25-40].

10. Вечкович Т. Моделі ментальних захворювань. 1984. [с. 1-30].

**Д. В. Гавро,
О. В. Федотов**
/ Україна /

ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ.

ПІДТРИМКА, ЗБЕРЕЖЕННЯ, ТА РОЗВИТОК МЕДИЦИНИ

Науково – дослідницька робота присвячена актуальній темі встановлення рівня ССС людини за допомогою автоматизованої кваліметричної системи обчислення найважливіших морфо-фізіологічних параметрів організму підлітків. Ми спиралися на свої ослі з морфо-фізіологічних характеристик систем організму людини, підручники з анатомії, морфології та фізіології. Ми старанно проаналізували наукову літературу, вивчили всі морфо-фізіологічні характеристики систем організму людини в нормі та при наявності патології, розробили програмне забезпечення для автоматичного обчислення цих характеристик за допомогою кваліметрії, що допоможе перевести це дослідження у найпростіший інтернет - формат.

Актуальність даної роботи полягає в наданні людині полегшеного процесу визначення групи здоров'я людини, використовуючи фізіологічні параметри найбільш важливих систем організму. Запропоновану шкалу рівня ССС людини передбачається вираховувати автоматично за допомогою кваліметрії і офісного застосування Excel для визначення стану здоров'я людини, що в більш оптимальній формі дасть повну картину про фізичний стан основних систем організму людини. Використання спеціальної шкали рівня ССС людини за допомогою методики кваліметрії для визначення фізичного стану основних систем організму людини, щоб на її підставі визначати групу здоров'я для занять фізичною культурою. Смерть школярів в останні 2 роки на уроках фізкультури в школах України - тема, яка зачепила за живе багатьох жителів нашого міста. Ми всі розуміємо, що за здоров'ям школярів треба ретельніше стежити. Головне - точніше визначати, чи гаразд дитині на 100% або у нього є якісь вади. Це дуже важливо. Адже як показують медичні дослідження, абсолютно здорових дітей дуже мало, всього 11%. У переважній більшості хлопців, приблизно у 50-60%, є незначні відхилення. На 30-40% здоров'я людини залежить від генетики, з цим нічого не зробиш. Але інші складові - харчування, шкідливі звички, спосіб життя. Все це, так чи інакше, пов'язане з соціальними і екологічними факторами, а в нашому рідному Маріуполі ці фактори найбільш яскраво виражені. На даний момент наша таблиця знайшла своє застосування тільки в стінах шкіл, університетів, та лікарень міста. Але це вже великий плюс. Тепер не треба

стояти в черзі, або навантажувати медичного працівника, досить просто сісти перед екраном монітора на уроці інформатики, або вдома, і заповнити таблицю, знаючи найпростіші правила. Дана таблиця має перспективу застосування її не тільки в навчальних закладах нашого міста, а й поширення її по всій Україні і Світу, адже вона налаштована переводити свій зміст на безліч мов світу. Для якісного оцінювання стану здоров'я учнів була розроблена експериментальна шкала здоров'я учня, за аналогією зі шкалою Апгар, яку застосовують лікарі неонатологи при народженні дитини для оцінки його стану. Пропонована шкала може максимально спростити комплексну оцінку рівня стану здоров'я сучасного школяра і дасть можливість правильно розподілити дітей в групи здоров'я для занять фізичною культурою.

У висновку можна сказати, що для більш оптимального оцінювання рівня здоров'я у школярів та людей загалом, необхідно враховувати як комплексне медичне обстеження, так і аналіз соціального та екологічного чинників на основі анкетування людей і самих учнів, а все це якраз і поєднано в шкалі ССС людини - КШРСССЛ. Це може врятувати тисячі життів.

В ході експерименту у 2019 році був проведений дослід встановлення рівня здоров'я учнів 48 школи Маріуполя за анкетами та пробєю Руф'є і всі отримані данні зіставлені з новою автоматизованою шкалою здоров'я. За допомогою цієї шкали та автоматизованої кваліметричної методики було швидко та якісно проведена перевірка всього контингенту учнів і встановлена їм уточнена група здоров'я для занять фізкультурою. Була підтверджена гіпотеза використання кваліметричної методики для якісного аналізу стану здоров'я учнів та уточнення за її показниками групи здоров'я для занять фізкультурою.

Для того, щоб сучасні учні не вмирили на уроках фізичної культури, необхідно переглянути параметри визначення рівня здоров'я і створити найбільш оптимальну, але чітку шкалу, зрозумілу для будь-якої людини, що не має медичної освіти, саме це й зробили ми.

Література

1. Бесєдіна О.А., Кошакова Т.М., Даниленко Г.М. Проблеми погіршення стану здоров'я дітей та підлітків в умовах навчального закладу, Актуальные проблемы и основные направления развития профилактической науки и практики. – Харьков. – 1997. – с. 51-55.

2. Качалова Л.П. Створення безпечного оточення дітям – стратегія соціальної політики в Україні, Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. – 2003. № 33. – с. 74-77

3. Коренєв М.М. Основні проблеми медичного забезпечення дітей та підлітків, Актуальні проблеми організації, медичного забезпечення дітей та підлітків. – Харків. – 2002. – с. 20-24.

4. Пономаренко В.М. Міжгалузевий комплексний підхід до охорони здоров'я дітей в сучасних умовах, Матеріали 11-го з'їзду педіатрів України «Актуальні проблеми педіатрії на сучасному етапі». – К., 2004. – с. 22.

5. Любимова З.В., Маринова К.В., Никитина А.А. Возрастная физиология :Учеб. для студ. высш. учеб. заведений :- М.: Гуманит. Изд. центр Владос,2003,- Ч.1.-304с.

6. Обреимова Н.И., Петрухин А.С. Основы анатомии, физиологии и гигиены детей и подростков. М., Академия, 2000, 373с.

7. Сапин М.Р.,Брыксин З.Г. Анатомия и физиология детей и подростков: Учеб.пособие для студ. пед. Вузов – 4-е изд. Перераб. И доп.-М.: Издательство «Академия»,2005.-432с

Л. С. Гасанова

/ Україна /

ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Актуальність здорового способу життя викликана зростанням і зміною характеру навантажень на організм людини в зв'язку з ускладненням суспільного життя, збільшенням ризиків техногенного, екологічного, психологічного, політичного і військового характеру, що провокують негативні зрушення в стані здоров'я.

Мета: створення правильного уявлення про здоровий спосіб життя; формування переконання в необхідності збереження особистого здоров'я.

Здоров'я людини залежить від: способу життя на 50 відсотків; навколишнього середовища на 20 відсотків; від спадковості на 20 відсотків; від охорони здоров'я та лікарських препаратів на 10 відсотків.

Здоровий спосіб життя складається з декількох елементів: здорові звички, виховані з раннього дитинства; середовище. Навколишнє середовище і атмосфера; відмова від шкідливих звичок (куріння, алкогольні напої, наркотичні речовини); фізичні навантаження. Фізкультура і рухова активність людини; здорове харчування (збалансоване харчування); гігієна (як особиста, так і громадська).

Формування ЗСЖ відбувається на 3 рівнях: особистому (то, що залежить безпосередньо від людини: харчування, здорові звички і т.д.); соціальній (просвітницька робота, пропаганда в ЗМІ, в суспільстві); інфраструктурні (наявність матеріальних засобів, оздоровчих установ і т.д.)

На здоров'я людини впливає: розклад дня; повноцінний сон; рухова активність; профілакти захворювань; загартовування.

Існують правила здорового способу життя людини: тренуйте мозок (розгадуючи кросворди, читаючи, запам'ятовуючи вірші відбувається робота мозку; працюйте, робота повинна приносити задоволення і користь; не їжте занадто багато. Для нормальної діяльності організму, людині за один прийом їжі досить 1500 ккал. Надлишок їжі йде на шкоду організму; майте свою думку. Вмійте відстоювати свою думку і рішення; спите у прохолодному приміщенні. Прохолодний воздух найкраще впливає на організм. Людина у холоді берегає молодість и красу; рухайтесь, рух це життя. Чим більше людина рухається, тим він більше зберігає своє здоров'я; балуйте себе.

Приємні дрібниці роблять людину щасливою. Іноді варто балувати себе; не стримувати гнів. Стримуючи негативні емоції, ви пригнічуєте себе.

Пропаганда здорового способу життя.

Пропаганда ЗСЖ спрямована на популяризацію цього способу життя. Пропаганда активно проходить в ЗМІ, журналах, газетах, телебаченні, інтернеті і т.д.

29.09.2016 Українці підтримують тренд здорового способу життя. Дослідження.

Дослідницька компанія iVOX Ukraine провела онлайн опитування, щоб дізнатися, що роблять для підтримки свого здоров'я українські інтернет користувачі.

За результатами інтернет опитування, в якому взяло участь 1004 респондента, 83% жінок і 80% чоловіків стверджують, що дотримуються здорового способу життя. Респонденти відзначили, що для того, щоб залишатися здоровими, крім звичних дій: повноцінного сну (50%), правильного харчування (50%), фізичних навантажень (49%), вони регулярно доглядають за собою (73%), позитивно ставляться до життя (66%), відмовляються від шкідливих звичок (59%). Своєчасне звернення за медичною допомогою вважають важливим елементом здорового способу життя 30% українських інтернет користувачів. 50% прихильників здорового способу життя, дотримуються режиму сну. Так більшість українців (68%) зазвичай сплять необхідні 7-8 годин на добу. Трохи більше чверті респондентів відпочивають протягом 5-6 годин.

Комплексне харчування вважають важливим половина респондентів, які піклуються про своє здоров'я. З них 34% їдять тільки натуральні продукти, 28% додатково приймають вітаміни, 12% ведуть підрахунок калорій. Варто зазначити, що для підтримки форми 24% жінок час від часу сидять на дієтах. Серед чоловіків такий підхід до харчування менш популярний: тільки 9% дотримуються дієт. 73% з числа тих, хто стежить за своїм харчуванням, намагаються випивати добову норму води, причому більшість респондентів приділяють увагу не тільки кількістю, а й якістю води.

Підтримують здоров'я регулярними фізичними навантаженнями 49% українських інтернет користувачів. З них 59% роблять вправи вдома, 32% бігають, 31% займаються на свіжому повітрі, 26% ходять в тренажерний зал. Командним гри вибирають чоловіки, групові заняття (фітнес, пілатес) і йогу більшою мірою віддають перевагу жінки.

Аналіз: в цілому, можна відзначити, що здоровий спосіб життя, головним чином, пов'язано з відмовою від шкідливих звичок і з фізичною активністю. Але за моїми даними, велика частина опитаних має шкідливі звички, а заняття спортом виступають головним способом досягнення фізичної краси. І дуже невелика частка опитаних дійсно намагається вести здоровий спосіб життя, тобто піклується про своє здоров'я.

Висновок: Таким чином, можна сказати, що мати міцне здоров'я важливо, але після того як будуть досягнуті багато поставлені ними цілі і найбільш значущі для них потреби.

Будьте здорові!

Література

1. https://mmr.ua/show/ukraintsy_
2. <http://kgbuz9.ru/>
3. <https://урок.рф/>
4. <http://yuka.kiev.ua>
5. <https://ppt-online>.

**В. Г. Жмелюк,
М. І. Смірнова**
/ Україна /

СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКА В УКРАЇНІ

Щорічно люди викидають вісім мільйонів тон сміття в океан. Переважно це пластик, який завдає непоправної шкоди екосистемі Землі. Все тому, що корпорації, які виробляють пластикові упаковки, не несуть відповідальності за їх утилізацію, а більшість людей не стурбовані наслідками своєї діяльності. Якщо людство не змінить ситуацію, то до 2050 року в світовому океані буде більше пластмаси, ніж риб.

Ми спробуємо з'ясувати значення пластику в житті людини, ознайомитись із призначенням пластикових виробів, знайти способи вторинного використання пластику, звернути увагу на шкідливість забруднення пластиком.

Отже, сьогодні ми хотіли б розібрати варіанти переробки пластику, та заміни його на інші, більш екологічні матеріали.

Процентне відношення твердих відходів збільшується. Причому найбільшу небезпеку становлять пластикові відходи. Взяти, наприклад, звичайні пластикові пляшки. Головна небезпека накопичення відходів подібного типу полягає в тому, що вони практично не розкладаються природним шляхом, оскільки термін перегнивання пластику складає сотні років. Питання про необхідність переробки використаних пластикових виробів на сьогоднішній день у всіх країнах світу стоїть особливо гостро. Пов'язано це в першу чергу з тим, що пластмас виробляється все більше, і поступово цими відходами почали наповнюватися сміттєві полігони.

Треба й Україні переходити на паперові пакети. Це повинно супроводжуватися підняттям на якісно новий рівень процесу збирання макулатури. З тим, щоб ці паперові відходи та різноманітна целюлоза перероблялися саме на сировину, придатну для виготовлення паперових пакетів. Крім того, паперова тара не менш зручна, ніж пластикова, і значно легше утилізується. Починати треба із політичної волі, яка б матеріалізувалася в певних законодавчих актах, які б змушували, стимулювали і заохочували підприємців відмовитися від пластикових пакетів. В першу чергу, потрібно розробити програму з утилізації пластикової тари, і в ході її реалізації запровадити систему екологічних податків та стимулів.

Зараз у Верховній Раді зареєстровано три законопроекти, які передбачають обмеження використання пластикових пакетів в Україні.

По-перше, проектами пропонується заборона реалізації пакетів в торгових мережах. У той час, як на стихійних точках продажу заборона не буде діяти. Все тому, що стихійні ринки, інтернет-магазини, пересувні точки продажів і т.д. не підпадають під заборону, адже контроль там не проводиться.

Крім того, неефективним буде застосування заборони, що не охоплює сферу надання послуг, перевезень тощо.

По-друге, якщо заборона буде діяти тільки на обмеження використання пакетів, але не буде поширюватись на застосування, наприклад, пластикових пляшок, то це навряд чи дасть бажаний результат в контексті зниження забруднення навколишнього середовища.

По-третє, надзвичайно важлива інформаційна підтримка таких змін з боку держави. Перш за все, самі споживачі повинні розуміти для чого обмежувати використання звичного і зручного пластика.

Зазвичай відсортовувати пластик починають саме з пластикових пляшок, які виготовляються з поліетилентерефталату (ПЕТ, англ. PET). Частина українських громадян і цілі громади вже сортують відходи. У деяких дворах встановлені загальні контейнери для збору пластику, скла, металу та паперу.

Методи переробки пластикових відходів складаються з декількох етапів: збір; сортування (за кольором, за якістю, чисті / брудні відходи); пресування; власне переробка (різка, промивання, сушіння, виробництво регранулята); виробництво нової продукції.

Була проведена робота з 100 респондентами. В результаті проведення опитування ми маємо такі дані, що із 100 опитаних людей сортирує сміття - 18%, решта не сортирує; 46% використовує тканинну сумку, 54% використовує поліетиленовий пакет; 31% відповіли що куплять паперовий пакет замість безкоштовного поліетиленового.

У даній роботі висвітлена проблема використання пластику у побуті та його утилізації. Була проведена робота с респондентами. Розглянуті можливі шляхи вирішення проблем. Пропонуємо на законодавчому рівні обмежити випуск пластика з обов'язковим сортуванням, що буде сприяти поліпшенню екологічної ситуації як в місті, так і в країні, що в свою чергу вплине на поліпшення стану здоров'я людини.

Література

1. У Верховній Раді зареєстровано три законопроекти: https://24tv.ua/ru/otkaz_ot_plastika_kak_ukrainskij_biznes_otnositsja_k_zapretu_p_olijetilenovyh_paketov_n1157956

2. Пластиковий мир. Шлях пляшки від виробництва до звалища або переробки: <https://tsn.ua/ru/ukrayina/plastikovyy-mir-put-butylki-ot-proizvodstva-do-svalki-ili-pererabotki-1147620.html>

3. Переробляти пластик необхідно грамотно: https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/pereroblyaty-plastyk-neobkhidno-gramotno/

4. Марія Єршова «Скажи «НІ» пластику. 101 спосіб використувувати менше пластику і врятувати світ» 2019

А. В. Кошман
/ Україна /

МЕДИЧНІ ПРАЦІВНИКИ Й ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Україна - це особистості, які формують обличчя її історії. Проте жодне суспільство не може забезпечити процвітання своєї країни, якщо воно нездужає. Саме медичні працівники покликані задля збереження та підтримання здоров'я людей. Адже ще з найдавніших часів лікарювання вважалося одним з найскладніших занять, бо лікар – це людина прагматичного, новітнього та інноваційного мислення, відкрита для спілкування й самовіддана своїй праці. Саме за ці риси медичних працівників шанувало суспільство. Необхідність працювати разом із пацієнтом задля досягнення спільного результату робила їх товаришами. Навіть Гіппократ – батько античної медицини, стверджував важливість дружніх стосунків між лікарем та пацієнтом. Станом на сьогодні, українська медицина потерпає як від недобропорядних пацієнтів так і зухвалих недбалих медиків. І причин для цього дуже багато.

Метою нашого дослідження є аналіз чинників щодо умов праці українських медиків. Для проведення дослідження нами було використувувалися статистичні дані Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВОЗ) та Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ).

За даними ВОЗ порівнянні з минулими роками на сьогоднішній день у медичній сфері не вистачає понад 42 тис. лікарів і 100 тис. медсестер. Кадровий «голод» відчувається не тільки в селах, де мало хто хоче працювати, а й у великих містах. Згідно з нашими дослідженнями основними є ряд причин: професійні та економічні. Наприклад: недбале ставлення держави до медиків, низька заробітна платня, умови праці які не відповідають міжнародним стандартам, скорочення медичних закладів, запровадження медичної реформи.

Як свідчить інформаційний сайт UNN за 25 років незалежності кількість лікарів усіх спеціальностей скоротилася на 22%. Так станом на 2016 рік в Україні налічувалося 187 тис., тоді як у 1991 році – 227 тис. осіб. Не можна оминати такий важливий момент, як нестача середнього медичного персоналу майже в два рази. Так, у 2016 році їхня кількість складала 367 тис., а в 1991 году- 607 тис.

Так, за даними ВОЗ, показник забезпеченості практикуючими лікарями на 10 тис населення в середньому в Європі становить 36, а в Україні - 26,5 на 10 тис. За інформацією світової організації спостерігається великий розрив в забезпеченості медичними сестрами в різних країнах. Найбільше число медсестер в Норвегії - на 10 тисяч осіб припадає 319 медсестер. Для порівняння: в Україні на 10 тисяч - 94 медсестри.

Кількість лікарень в Україні за останні 5 років скоротилася на 35,7%, про що свідчать дані Державної служби статистики України. Так, в 2015 їх

кількість становила 1,8 тис. (Без урахування АР Крим та зони проведення АТО). У 2010 році налічувалося 2,8 тис. Лікарняних установ.

Число лікарняних ліжок за 5 років також зменшилася - на 22,6% (або ж на 97 тис). За підсумками 2015 Україні налічується 332 тис. койок - на 1 тис. населення припадає 7,8 ліжок. А в 2010 році цей показник становив 9,4 на 1 тис. населення.

На нашу думку основною причиною різкого зниження числа медпрацівників є виїзд кваліфікованих кадрів в країни Східної Європи. Причина наступна: фахівці Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини і т.д. в пошуку кращих заробітків виїжджають до Західної Європи. Звідси - зростання кількості вакансій в цих країнах. Плата, яку пропонують українським медикам, в 10-20 разів вище, ніж в Україні.

Так наприклад Тарас Ганич, доктор медичних наук, завідувач кафедрою в Ужгородському національному університеті запропонував наступні дані про те, що лікар-невропатолог вищої категорії в Угорщині отримує в місяць 650-850 тисяч форинтів, тобто 2-2,5 тисячі євро на руки, в залежності від кількості чергувань. В Угорщині працює його дружина, він - в Україні.

Згідно з заступником голови комітету з питань охорони здоров'я Олегом Мусієм, найбільше медичних працівників виїжджають із Західної України. Не всі працюють лікарями або медсестрами, оскільки далеко не всі в змозі отримати дозвіл на роботу за професією, а, наприклад, доглядальницями хворих або немічних, отримуючи в середньому 1,5 тис. євро в місяць, або взагалі на немедичних спеціальностях.

На сьогоднішній день в Україні не ведеться статистика трудової міграції за професіями. Офіційні органи називають лише загальну цифру тих, хто виїхав працювати за межі України, і ці цифри є дуже приблизними: за даними Держкомстату, в 2015-2017 роках з України виїхало 1,303 млн працівників. За неофіційними даними, трудових мігрантів більше в кілька разів. Як не парадоксально але, роботу за межами України зараз допомагають знаходити навіть найпопулярніші українські сайти з пошуку роботи, такі як: Work. Ua і Raze work.

Заступник голови комітету парламенту з питань охорони здоров'я Олег Мусій так само звертає увагу на вік лікарів в Україні: близько половини з них - предпенсійного або пенсійного віку. А частка лікарів у віці 35-55 років - помітно менше. Це пов'язано з тим що більша частина виїжджає за кордон у пошуках кращого життя.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що в Україні спостерігається різке зниження числа медичних працівників у зв'язку зі зниженням рівня економічного життя в країні. На нашу думку є декілька шляхів заохочення медиків працювати в Україні. По-перше, підвищення заробітної платні, а саме: проведення міжнародної атестації для всіх лікарів нашої країни й за результатами якої нараховувати відповідну заробітну платню. По-друге, забезпечити лікарні та пункти надання першої медичної допомоги сучасним обладнанням та зобов'язати персонал відвідати курси щодо його користування. Саме це може забезпечити, здорове, а отже щасливе

суспільство, яке не може існувати без кваліфікованого медичного обслуговування. Адже ще з минулих століть лікарі вважалися одним з найелітарніших верств населення. Своє високе положення вони отримали завдяки самовідданості своїй праці та бажанню допомагати людям зберегти найцінніше, що в них є – здоров'я.

Література

1. «Медицинский «голод» /<http://day.kyiv.ua/ru/article/den-ukrainy/medicinskiy-golod>
2. «Количество врачей в Украине за годы независимости сократилось в пять раз»/<https://www.unn.com.ua/ru/news/1673932-kilkist-likariv-v-ukrayini-za-roki-nezalezhnosti-skorotilas-vpyatero>
3. «Количество больниц в Украине за 5 лет сократилось на треть»/<https://delo.ua/business/kolichestvo-bolnic-v-ukraine-za-5-let-sokratilos-na-tret-319248/>
4. «Эмиграция врачей из Украины: будет ли кому лечить?»/<https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-45110675>
5. «В Украине не хватает более 42 тыс. врачей и 100 тыс. медсестер» / https://zn.ua/UKRAINE/v-ukraine-ne-hvataet-bolee-42-tys-vrachey-i-100-tys-medsester-276415_.html

Я. О. Кривошапов

/ Україна /

НООСФЕРА В. І. ВЕРНАДСЬКОГО ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ МЕДИЦИНОЮ

Здоров'я - це складне, соціокультурне і загальнолюдське явище, що є безцінним для людини. В останні десятиліття з'явився термін - «хвороби цивілізації» (хвороби ХХ-ХХІ ст.), який означає захворювання, що виникли в процесі розвитку людського суспільства: захворювання, пов'язані з духовним занепадом, викривленням моральних норм і механізмів адаптації до несприятливих факторів антропогенно-мінливого середовища в умовах стрімкого зростання науково-технічного прогресу, що є характерними для цього століття, і ряду інших проявів людської діяльності, що носять глобальний характер.

Посилення значущості таких «хвороб» в сучасному середовищі позначає актуальність дослідження причин їхнього виникнення та винаходу засобів їх подолання та запобігання, що і стало метою цієї доповіді.

Володимир Іванович Вернадський – український та радянський науковець і філософ. Природознавець, засновник геохімії, біогеохімії та радіогеології, вчення про біосферу, космізм. Академік Петербурзької Академії наук, професор Московського університету. Один із засновників Української академії наук. Він був переконаний, що наукова думка і колективна праця об'єднаного людства в майбутньому, безсумнівно, призведуть до вирішення найважливіших екологічних проблем, а також об'єднання людського суспільства, наслідком чого стане перетворення біосфери в сферу людського розуму - ноосферу. Вчення про ноосферу з

самого початку несло в собі елементи утопії: адже в ньому переплелися ціннісні і буттєві підходи, що не було властиво науці того часу. [1, с. 85]

Ноосфера – нова віха еволюції біосфери пов'язана із розвитком людського суспільства, що здійснює колосальні зміни в природі. Згідно з Вернадським, «у біосфері існує велика геологічна, можливо, космічна сила, планетна дія якої не береться до уваги в уявленнях о космосі... Ця сила є розум людський, спрямована й організована воля його як істоти суспільної». [7, с. 132 - 133]

Нерозумне втручання людини в процеси, що відбуваються в біосфері, призвело до протилежного результату того, що уявляв собі академік. У медицині це проявилось появою нового класу захворювань - «хвороби цивілізації». А головне, що більшість з них з'явилися як наслідок агресивного впливу людини на різні ланки біосфери і на кожну окрему людину.

Угорські вчені П. Шош, Т. Гаті, Л. Чалаі, І. Деші в своїй монографії «Патогенез хвороб цивілізації» дають таке визначення цього поняття: «Хвороби цивілізації – це результат безвідповідального і неправильного використання можливостей, наданих людині цивілізацією. Термін «хвороби цивілізації» є прийнятним, він широко вживається, і ми самі не змогли підібрати нічого кращого для визначення подібних явищ». [2, с. 322]

Розглянемо деякі «хвороби цивілізації», пов'язані з конкретними наслідками науково технічної революції.

На основі статистичних даних ВОЗ, головними хворобами цивілізації вважаємо: стрес, гіподинамія, аліментарне ожиріння, а також хвороби, що викликані побічною дією лікарських препаратів.

До групи хвороб цивілізації відносять патології серцево судинної, нервової, імунної, травної, ендокринної систем. З них серцево-судинні, онкологічні, легеневі хвороби і цукровий діабет міцно зайняли провідні місця серед причин смертності, інвалідності і тимчасової непрацездатності. З початку ХХ століття рівень захворюваності зростав в геометричній прогресії. Встановлено, що найголовнішою причиною цього зростання є стрес. Для теперішнього часу характерно виключно швидке наростання соціальних змін. У той же час запрограмовані еволюцією біологічні процеси змінюються вкрай повільно. У зіткненні першого з другим і полягає одна з причин хвороб цивілізації. Своє конкретне клінічне вираження ця невідповідність знаходить насамперед у так званому неврозі, який лежить в основі виникнення інфарктів міокарда, гіпертонічної хвороби, атеросклерозу, цукрового діабету та широкого спектру неврологічних захворювань. [4, с.9]

Наслідком науково-технічного прогресу і все зростаючою механізації і автоматизації праці стала гіподинамія, а точніше - рухове голодування. В кінці ХІХ століття частка фізичної праці людини становила 96%, на початку 21 ст. - близько одного відсотка. За даними ВОЗ, кожна четверта людина в світі, а також більше 80% підлітків у всьому світі відчувають нестачу фізичної активності. Незважаючи на те, що різко зріс обсяг людської діяльності, а також інтенсивність пересування людини на великі відстані (міграція населення по земній кулі), в більшій своїй частині все це

здійснюється за рахунок різних технічних пристроїв і транспортних засобів, а не за рахунок напруження м'язів. Гіподинамія негативно позначається на низці суттєвих функцій організму, перш за все, на діяльності серця. Адже при гіподинамії навантаження на серце знижується і в зв'язку з цим знижується стан готовності до подолання різко зростаючого навантаження. Інакше кажучи, виникає «синдром детренованого серця». [2;5 с.323]

Як свідчать статистичні дані Всесвітньої організації охорони здоров'я, починаючи з середини ХХ століття спостерігається чітка, діаметрально протилежна за своїм характером дисипація великих контингентів населення щодо фактору харчування. Щорічно десятки мільйонів людей вмирають від голоду або захворювань, пов'язаних із недостатнім харчуванням; в той же час кожен четвертий житель Землі (в економічно розвинених країнах - кожен третій) страждають аліментарним ожирінням. За даними ВОЗ з 1975 по 2016 рік кількість людей, які страждають ожирінням, у всьому світі зросла більш ніж втричі, а вже у 2016 більше 1,9 мільярда дорослих старше 18 років мали надлишкову вагу. З них понад 650 мільйонів страждали ожирінням. Але якщо ліквідація першого фактора більш пов'язана з соціальними моментами, ніж з медичними, то другого - з чисто лікувальними впливами, більш того, ця проблема надзвичайно важлива, оскільки аліментарне ожиріння полягає в основі розвитку артеріальної гіпертензії, атеросклерозу, цукрового діабету і ряду інших захворювань, що обумовлюють високу смертність. [6;2 с.324]

Щорічно в світі до 30% стаціонарних пацієнтів проходять лікування від хвороб, викликаних ліками. Практично всі лікарські препарати мають побічну дію. До 20х років минулого століття не було смертельних випадків при бронхіальній астмі. Сьогодні встановлена лікарська етіологія пухлин (в тому числі раку), лейкозів, гастритів, виразкової хвороби шлунку і дванадцятипалої кишки, гепатитів, бронхітів, захворювань нирок, бронхіальної астми та багатьох інших. [4, с.10]

Дещо утопічне бачення важливості вивчення впливу вчення про ноосферу В.І.Вернадського в 21 столітті набуло своє реальне відтворення у суспільстві в різних галузях нашого життя, у тому числі й в медицині. Це проявляється появою нового класу хвороб, що негативно впливають на подальший нормальний розвиток цивілізації, а також ставлять під загрозу її існування. Саме тому тези, викладені вченим варто пильно вивчати у курсах медицини та психології, бо тільки так ми можемо запобігти подальшому зростанню захворюваності та смертності від «хвороб цивілізації».

Література

1. Парахонский А.П. Теория современной патологии в аспекте учения В.И. Вернадского о ноосфере // Успехи современного естествознания. – 2008. – № 9.
2. Журнал научных статей. Здоровье и образование в XXI веке. №3. 2007г. (Т.9)
3. В.И. Вернадский Живое вещество и биосфера 1994 г.

4. Болезни цивилизации © 2003 г. Н. А. Агаджанян, А. Я. Чижов, Т. А. Ким Российский университет дружбы народов, НИИ общей патологии и патофизиологии РАМН, г. Москва
5. Физическая активность/2018 г.
<https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity>
6. Ожирение и избыточный вес/2018 г.
<https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>
7. Экология «в законе» Г.П. Краснощеков, Г.С. Розенберг Российская академия наук, Самарский научный центр, Институт экологии Волжского бассейна 2002г.

В. В. Міль

/ Україна /

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ САМОТНОСТІ

За умов стрімких змін, руйнування звичних соціальних форматів, зростаючої мобільності, людині не просто відшукати й усвідомити свою ідентичність (національну, культурну, релігійну, професійну тощо). Це нерідко призводить до амбівалентності її ідентифікації з певними соціальними групами. Людина, яка не відповіла на питання: «Хто я?», не зрозуміла власну сутність, не відчула емоційної єдності з іншими суб'єктами соціальної взаємодії, залишається осторонь відносин між «Я» і «Ми», а значить, опиняється у стані самотності. Адаптація людини в соціальному середовищі ускладнюється розвитком глобалізаційних процесів[3]. Самотність в різні часи є досить актуальною проблемою, адже люди стикаються з нею на різних вікових етапах. Починаючи від віку немовляти, коли матір покидає свою дитину та аж до пенсійного віку, коли діти забувають про своїх батьків та вони залишаються на самоті. У зв'язку з різким збільшенням стресових ситуацій у молоді зростає невпевненість у собі, відчай і відповідно порушення міжособистісної взаємодії, що провокує самотність. Надзвичайно важливим є раннє розпізнавання причин цієї проблеми. Багато вчених займалися вивченням проблеми самотності такі як: Е. Фромм, Л. Айвазян, І. Ялом, К. Мустакас, Л. Пепло, Д. Перлман, К. Роджера, К. Андерсон, Т. Довбій, В. Кізіма, І. Кон, П. Мерфі, М. Міцеліо, Р. Олпорт, Д. Рісмен, В. Дерлега, С. Маргуліс, Я. Башманівська, В. Лашук, Р. Попелюшко тощо. Загалом виділяють такі основні підходи до розуміння стану самотності: психоаналітичний, феноменологічний, екзистенціональний, соціологічний, інтеракціоністський, когнітивний, інтимний, системний, міждисциплінарний.

Проблема визначення аспектів самотності пов'язана з різноманітністю трактувань поняття «самотність». Деякі вчені розглядають самотність з позиції соціальної ізоляції, добровільного усамітнення пов'язаного з екзистенційним пошуком, інші з внутрішнім переживанням даного почуття. Але головна особливість даного феномена в тому, що самотність виконує регулятивну функцію і включено в механізм зворотного зв'язку, що допомагає індивіду підтримувати оптимальний рівень міжособистісних контактів.[5, с.50]

Самотність – складний внутрішній і соціальний стан людини, що характеризується її відчуженням від процесів суспільного буття, суттєвим зниженням рівня соціальної активності, емоційною пригніченістю, зменшенням або втратою соціальних контактів, відсутністю духовної спорідненості з іншими суб'єктами діяльності, що виникає внаслідок егоцентричного способу життя та відчуженості від соціуму[3]. Самотність як певна форма ставлення особистості до навколишнього світу, викликана порушенням комунікації між нею та іншими суб'єктами взаємодії, виражається в стані дисгармонії, відірваності від світу, почутті власної непотрібності або, навпаки, незначущості світу в порівнянні з власними переконаннями й потребами, фіксації на суб'єктивних відчуттях, думках і переживаннях, а також на сприйнятті навколишнього світу виключно через призму суб'єктивного досвіду, в якому осмислюється дефіцит комунікативних соціальних зв'язків [4] . Виходячи з цього терміну, можна виділити два типи переживання самотності - власна самотність (позитивна самотність) і ізоляція (негативна самотність), проте зазвичай це поняття трактується в негативному сенсі. Загалом переживання почуття самотності може протікати на двох рівнях: емоційний - характеризується почуттям повного занурення в себе та почуттям приреченості і непотрібності, що часто призводить до виникнення страху; поведінковий - проявляється низьким рівнем міжособистісної взаємодії і розривом контактів з друзями чи близькими людьми[1, с.129].

Самотній людині притаманно постійно озиратися в минуле, де вона була потрібна серед знайомих, оскільки у неї були стабільні, повноцінні соціальні зв'язки та відносини. Так само людина відчуває почуття відчаю та гіркоти, думаючи про майбутнє. Усі людські очікування, які спрямовані на збереження міжособистісних зв'язків, при гострому переживанні, піддаються краху і руйнуванню. Почуття самотності проявляється в потребі бути включеним в групу людей і потребі контакту з ними. Основним фактором виступає почуття відсутності, втрати та усвідомлення виключення з суспільства. Усі внутрішні переживання, прояви самотності носять болісний та жахливий характер. Це почуття може відчувати як молодий хлопець або дівчина, які знаходяться в пошуках відповідного партнера, так і літня людина, яка втратила знайомих та близьких людей. Так само відзначається, що найчастіше самотність переживається у людей з інертною нервовою системою, вони важко зав'язують нові контакти та повільно звикають до нових знайомих [2, с.329].

Вивчаючи типи та форми самотності, на даному етапі можна виділити наступні аспекти її виникнення: первісна подія, яка й стала причиною виникнення даного почуття та переживання непотрібності, неспроможність і нездатності у встановленні соціальних контактів. В результаті аналізу наукових публікацій виділяють такі види самотності: за рівнем взаємодії людини з оточуючим світом – фізична або просторова, комунікативна, духовна, культурна; за тривалістю у часі – епізодична або хронічна; за

походженням – добровільна або примусова, тривожна, соціальна, емоційна; за поведінковими проявами – дифузна, відчужуюча, дисоційована [4].

Аналіз причин виникнення самотності, які можуть носити як зовнішній, так і внутрішній характер. З внутрішніх причин можна назвати сором'язливість і надмірну скромність. В якості зовнішніх причин може виступати початкова подія, яка сприятиме подальшому розвитку даного почуття. Серед зовнішніх причин самотності можна виділити: порушення зв'язку між поколіннями в родині, що обумовлено матеріальним неблагополуччям сім'ї, збільшенням робочого часу батьків, їх алкоголізм чи кримінальна поведінка; складність працевлаштування відповідно до отриманих освітою і кваліфікацією; зменшення кількості укладених шлюбів і збільшення середнього віку вступу в перший шлюб, що пов'язано і з загальною демографічною ситуацією в країні, і з економічними проблемами молодих сімей, зокрема з високими цінами на житло тощо [6, с. 115].

Існує ціла низка психологічних факторів, які сприяють самотності. Одним з них є самооцінка, яка не дозволяє встановити близькі, емоційні відносини і призводить до уникнення контактів з іншими. Слабкі комунікативні навички так само можуть сприяти виникненню даного почуття. Люди з погано розвиненими навичками міжособистісного спілкування, низькою самооцінкою та низьким рівнем соціалізації нерідко прагнуть до самотності. Це пов'язано з переживанням почуття страху зазнати невдачі в стосунках або потрапити в психологічну залежність, особливо сильно виражається, якщо був невдалий досвід спілкування з іншими людьми.

Ступінь і рівень самотності залежить від щільності соціальних зв'язків і вплетеності в них індивіда. Визначаючи ступінь самотності, потрібно враховувати, по-перше, кількість соціальних мереж, у які інтегрована особа, по-друге, їхню щільність чи інтенсивність, по-третє, їхній масштаб (родина, сусіди, суспільство, держава чи зв'язки з людством як таким)[7, с. 33].

Таким чином, самотність є складним соціально-психологічним явищем, яке залежить від соціально-історичних, культурних та інших чинників. Існують етнопсихологічні і індивідуальні відмінності в переживанні даного психологічного стану. Всі ці різноманітні аспекти даного феномена вимагають систематичного і комплексного його дослідження, і розробки практичних методів психологічної допомоги людям, що переживають почуття самотності.

Література

1. Анциферова Л.И. Социальная психология / Л.И. Анциферова – М.: Знание, 1996. – 328 с.
2. Аронсон Э. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме/ Аронсон Э., Уилсон Т., Эйкерт Р – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 560 с. – Режим доступа: lib.madi.ru > catal > sociology > 8.doc
3. Башманівська Я.В. Самотність людини в умовах глобалізації[Електронний ресурс]/Я.В. Башманівська. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/18836/1/dys_Bashmanivska.pdf

4. Коломієць Л.І. Психологічний зміст і чинники самотності особистості[Електронний ресурс] / Л. І. Коломієць, Є. В. Григоруk // Психологічний часопис. - 2017. - № 3. - С. 59-69. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2017_3_8

5. М'ясищев В.Н. Психология отношений личности / В.Н.М'ясищев. – М.: Знання, 1995. – 356 с.

6. Пантелеев С.Р. Самоотношение как эмоционально-оценочная система / С.Р. Пантелеев. – М.: МГУ, 1991. – 110 с.

7. Фльорко Л. Соціальна самотність сучасної людини як філософська проблема/Л. Фльорко //Вісник соціогуманітарні проблеми людини. 2006. №2. – С.31-46

М. С. Морозов

/ Україна /

АКТУАЛЬНІСТЬ ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ У 21 СТОРІЧЧІ

Наступ 21 століття ознаменувався зміною традиційної соціально-політичної парадигми. На зміну трьом ідеологіям модернізму: фашизму, комунізму і лібералізму приходить культура, суспільство та політика без принципів, так званий прагматизм. Сучасних активістів і політиків більше не ведуть вперед ідеї та принципи, їх веде особиста вигода і практична користь.

Наслідком прагматизму став культ моральної сірості. Зауважте, як часто ви чуєте фразу: «немає ні чорного, ні білого. Є тільки відтінки сірого». Інтелектуальне банкрутство породило ірраціоналізм в теорії пізнання, моральний вакуум в етиці і до політичної боротьби начисто позбавлених будь-яких принципів, в якій найголовніше зброю – брехня і груба сила.

Розвиток сучасного суспільства, згідно з теоріями багатьох політологів і політичних філософів, мав би виглядати як поступовий процес нівеляції, «конвергенції» або ж зникнення політичних ідеологій. Ще у 1960 році Деніел Белл стверджував, що ідеологія не потрібна в промислово розвинених країнах, тому що науково-технічний прогрес буде в змозі самотійно відповідати на виклики часу, без апеляції до «ідеологічного чинника». А «ідеологічний» спосіб прийняття рішень буде замінений Радянського Союзу і Китаю Фукуяма, натхненний «фіналізмом» Гегеля і Кожева, оголосив про «кінець історії», який розумівся як кінець ідеологічної боротьби, «кінець політики».

Один з основоположників традиціоналізму, Рене Генон, вважав, що з 20 століття на Землі почалася так звана епоха «Калі-юга» - сама погана епоха, в якій від первісної чесноти залишається лише одна чверть, та й та до кінця Калі-юги повністю руйнується.

«Сучасна цивілізація постає справжньою аномалією в історії: єдина серед всіх нас відомих, вона обрала суто матеріальний вектор розвитку, вона єдина, яка не спирається ні на який принцип вищого порядку. Це матеріальний розвиток, з усе більшим прискоренням йде на протязі ось вже декількох століть, супроводжувалося інтелектуальним занепадом, який воно абсолютно не здатне компенсувати. Йдеться, зрозуміло, про справжню і чистої інтелектуальності, про те, що можна було б назвати також і

духовністю; Як писав Рене Генон у своїй книзі «ми відмовляємося докладати це ім'я до того, до чого його найчастіше докладають сучасні люди».

Настає загальна економічна і духовна деградація, люди проявляють найжахливіші і огидні якості. Слабшають їх мужність, розум та сила. Поведінкою людей починають управляти злість, заздрість і честолюбство

Продовжувачем ідей Генона є італійський філософ традиціоналіст Юліус Евола. У своєму творі «Повстання проти сучасного світу» мислитель заявляє, що деградацію і моральний занепад або так звану Калі-югу, може зупинити тільки повернення до традиції, до традиційних цінностей, до традиційного розуміння моралі, етики.

Ідеї Генона та Еволи, філософію традиціоналізму, що витікає із концепцій цих авторів, можна вважати граничною формою антитези сучасності. Без всяких двозначностей і застережень у цих ідеях заперечується прогрес, засуджується дух сучасності, відкидається вся філософія і вся політика Нового часу, розбиваються скрижалі епохи Просвітництва.

Примордіальна Традиція – це початковий зміст духовності, «первісна істина», «початковий цілісний комплекс знань трансцендентного походження», який згодом розпалася на різні духовні традиції.

На думку Генона, основоположним принципом справжньої метафізики є принцип єдності універсуму. З цієї єдності виникає ієрархічна підпорядкованість різних форм дійсності, тобто Істин, підпорядкованих принципам. Наш земний світ є лише частина складної системи універсуму, але при цьому він являє собою не просто кількісну частку всієї структури, але зменшену проекцію архетипу-принципу, відбиту в обмеженому просторі земної людської історії. У людському світі існує прояв єдиної істини і її вторинних форм. Єдиною ж істиною людства є Початкова, Примордіальна Традиція, яка представляє надсучасний синтез принципів і знань.

Філософські та політичні позиції традиціоналістів є радикальними, тотальними, відкритими й безкомпромісними антитезами лібералізму. Між фундаментальним консерватизмом (традиціоналізмом) і лібералізмом в сфері ідей існують симетричні відносини: якщо один - теза, інший антитеза, якщо один – плюс, інший – мінус і т.д.

У якості зразку традиціоналізму хочеться навести приклад Корнеліу Кодряну.

У 1930-му р. Кодряну створює «Залізну Гвардію», орден для боротьби з ворогами Румунії, здатний об'єднати під цим прапором різні сили. Це не просто рух, не політична партія, не організація. Це принципово новий світогляд, вістря румунського переродження. По всій Румунії створюються трудові табори, куди стікаються ті, хто хоче стати легіонерами.

На думку Корнеліу Кодряну національна еліта повинна була ґрунтуватися на душевній чистоті, здатності до праці, мужності, витривалості, на бідності, вірі в Бога і любові. Демократія і лібералізм не сприяють формуванню таких якостей. Як же це не схоже на сучасні потворні принципи, якими живе «еліта»! А легіонери повинні були забути про свята, розкіш, по можливості відмовитися від вживання алкоголю і тютюну.

Важливим є те, що Легіон втілює в життя справжню духовну революцію, спрямовану на тотальне переродження людини.

З ідеї деградації сучасного світу висловлювали свою думку також відомі автори-філософи, серед яких Освальд Шпенглер та Питирім Сорокін.

Романо-германський світ (по Данилевському) переживає епоху старості, втрачає свою життєву силу, енергію, розпадається в матеріальності та чуттєвості. Шпенглер взагалі всю свою теорію вибудував для обґрунтування того, що «фаустовський дух» довів Захід до духовної катастрофи, життя органічної культури згасло та змінилося на чисто технічну й відчужену цивілізацію. Питирім Сорокін, зі свого боку, стверджував, що Європа в Новий час дійшла до кінця чуттєвої стадії розвитку своєї соціокультурної системи і застигла на краю безодні. Всього Сорокін виділяв три типи соціокультурних систем: ідеаційна (чисто духовна), ідеалістична (збалансована) і чуттєва (матеріалістична); коли чуттєва добігає кінця та занепаду, її знову змітає ідеаційна, що і повинно, по Сорокіну, статися з Європою найближчим часом.

Всі ці теорії говорять про те, що в рамках європейської цивілізації в цілому (якими б ці рамки не були у різних авторів), сучасний момент цієї цивілізації є термінальну фазу, епоху старіння, занепаду, деградації й агонії. Це означає, що європейський Логос знаходиться в останній третині його циклічної маніфестації – зі зворотного боку від дитинства Європи в греко-римській Античності та її зрілого віку в період європейського Середньовіччя.

Зараз людство потребує повернення до моралі та етики. Людству потрібна єдність, що зупинить деградацію та занепад нашого суспільства та призведе до нового Ренесансу!

Література

1. Генон Р. Кризис сучасного світу Москва: Академічний Проект, 2016. 154 с.
2. Дугін О. Етносоціологія Москва: Академічний Проект, 2011. 342 с.
3. Евола Ю. Повстання проти сучасного світу Івано-Франківськ: Орієнтир, 2016. 73 с.
4. Кодряну К.З. Моїм легіонерам Тамбов: Ex Nord Lux, 2009.
5. Олександр Маслак. Консерватизм після постмодерну. Науково - ідеологічний центр ім. Дмитра Донцова. URL: <http://dontsovnics.com.ua/konservatyzm-pislya-postmodernu/> (дата звернення 08.11.2019)
6. Шпенглер О. Присмерк Європи Москва: ВО «Наука», 2009. 531 с.

О. М. Музика
/ Україна /

ДОКУМЕНТАЦІЙНА ТРАДИЦІЯ В УРСР У 1946–1991 РР.: НАУКОМЕТРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток документування у період з 1946 р. по 1991 р. заклав основу для подальшого формування вітчизняної документаційної науки. Саме в цей час були розроблені найважливіші нормативно-правові акти, зокрема інструкції з діловодства та праці Всесоюзного науково-дослідного інституту

документознавства та архівної справи, та загальним чином встановилась система майбутнього документаційного забезпечення управління.

З позиції документаційного дискурсу в УРСР був сформований цілісний комплекс документаційного забезпечення управління, що відповідав вимогам ділової комунікації та стандартам створення офіційних документів, удосконалилося матеріально-технічне та організаційне забезпечення документування, був запроваджений його нормативний та науково-методичний фундамент, розпочалося навчання документознавців у вищих навчальних закладах [4].

Задля вимірювання результативності наукової діяльності важливе місце відводиться наукометрії – напряму досліджень, що вивчає когнітивні комунікації в науці за частотою цитувань наукових робіт та їх авторів. Тобто, наукометрія – це розділ наукознавства, що займається статистичними дослідженнями структури та динаміки масивів і потоків наукової інформації [1, с. 5].

Для наукометричного аналізу, об'єктом якого є наукова сфера або науково-дослідницький напрям, переважно використовують результати аналізу інформаційного потоку наукової продукції, наприклад: журнальні публікації, патенти, дисертації, зареєстровані технології тощо [2, с. 125].

Мета наукометричних досліджень – дати об'єктивну картину розвитку наукового напрямку, оцінити його актуальність, потенційні можливості, закони формування інформаційних потоків і поширення наукових ідей [3, с. 104].

З усіх вивчених і випробуваних наукометричних методів для вирішення інформаційних завдань найбільш відомі наступні: статистичний, підрахунку кількості публікацій (кількісний метод), цитат-індекс (індекс цитування).

Статистичний метод використовує такі вимірники як кількість учених, журналів, публікацій. За наслідками дослідження, отриманими після обробки аналізованих даних, наводяться висновки про його точність. Тому до переваг статистичного методу слід віднести можливість визначення точності обробки даних [5, с. 187].

У методі підрахунку публікацій (кількісний метод) вимірником є кількість наукових продуктів, що об'єднуються загальним терміном – «публікація». Він дозволяє зробити висновки про актуальність і перспективність окремого наукового дослідження.

Метод цитат-індексу (індексу цитування) базується на обов'язковості посилянь у наукових публікаціях; у його основі – наукометричний індикатор кількості посилянь. Цей метод використовується для вимірювання параметрів науки й продукту праці ученого – наукової публікації.

Для виявлення стану вивчення проблеми в науковому колі з питання документування в УРСР у 1946–1991 рр. буде доцільним використання методів наукометрії.

Метою доповіді є оприлюднення результатів аналізу авторефератів дисертацій наукової спільноти України з теми документаційної традиції в

УРСР у 1946–1991 рр. через статистичний та кількісний методи у період з 2000 по 2018 рр. за наступними факторами:

- науковий ступінь;
- співвідношення кількості кандидатських і докторських дисертацій;
- рік захисту праці;
- динаміка захисту дисертацій;
- географія спеціалізованої вченої ради.

Автореферати дисертацій були виявлені на електронних ресурсах вільного доступу мережі Інтернет: сайті національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського в електронній базі даних «Автореферати дисертацій», види пошуку – за назвою, ключові слова; на офіційному сайті Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, розділ «Публікації на порталі», вид пошуку – ключові слова; в електронному каталозі наукової бібліотеки Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, види пошуку – за назвою, ключові слова.

Для забезпечення максимально вдалого пошуку автором були обрані наступні ключові слова, «маркери»: «документ», «діловод», «УРСР», «Українська РСР», «Україна», «XX ст.». Відзначаємо найбільшу успішність таких ключових слів: «документ», «діловод», «Україна», за якими знайдена переважна кількість тематичних досліджень.

Представляємо отримані результати пошуку авторефератів дисертаційних праць:

1. Сельченкова С. В. Переліки документів у діловодстві : історія, класифікація, концептуальні та методичні засади підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07.00.10 / С. В. Сельченкова; Держкомархів України, УНДІАСД. – К., 2005. – 20 с.

2. Загорецька О. М. Нормативне та науково-методичне забезпечення організації діловодства в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХІ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07.00.10 / Загорецька Олена Михайлівна ; Держкомархів України, УНДІАСД. – К., 2005. – 16 с.

3. Палеха Ю. І. Культура діловодства в сучасних установах України : становлення, технологія, організація, керування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07.00.10 / Ю. І. Палеха; Держкомархів України, УНДІАСД. – К., 2005. – 18 с.

4. Савицький В. Т. Документаційне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / В. Т. Савицький ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Л., 2006. – 20 с.

5. Петрова І. О. Документаційне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07.00.10 / І. О.

Петрова; Державний комітет архівів України, Український НДІ архівної справи та документознавства. – К., 2008. – 19 с.

6. Бездрабко В. В. Становлення і розвиток документознавства в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. істор. наук : 27.00.02 / В. В. Бездрабко; НАН України. НБУ ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 36 с.

7. Ковтанюк Ю. С. Електронне документознавство в Україні : сутність наукового напрямку, історія формування, перспективи розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 27.00.02 / Ю. С. Ковтанюк; Держ. архів. служба України, УНДІАСД. – К., 2012. – 20 с.

8. Бойко В. Ф. Уніфікація документації в Україні : історія та сучасний стан : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 27.00.02 / В. Ф. Бойко; Держ. архів. служба України, УНДІАСД. – К., 2015. – 20 с.

9. Отамась І. Г. Організація діловодства у регіонах УСРР–УРСР у 1920–1980-х роках (на прикладі Черкаського регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 27.00.02 / І. Г. Отамась; Держ. архів. служба України, УНДІАСД. – К., 2015. – 20 с.

Здійснений аналіз авторефератів дисертацій вітчизняної наукової спільноти з проблеми документування в УРСР відображає наступне:

- загальна кількість авторефератів дисертацій – 9;
- з них: на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук – 1, кандидата історичних наук – 7, кандидата наук з державного управління – 1.

Представлена діаграма рис. 1 демонструє результати аналізу у хронологічному порядку: 2005 р. збагачений захистом трьох дисертацій, 2006, 2008, 2010, 2012 лише по одній дисертації, у 2015 р. відбувся захист двох дисертацій.

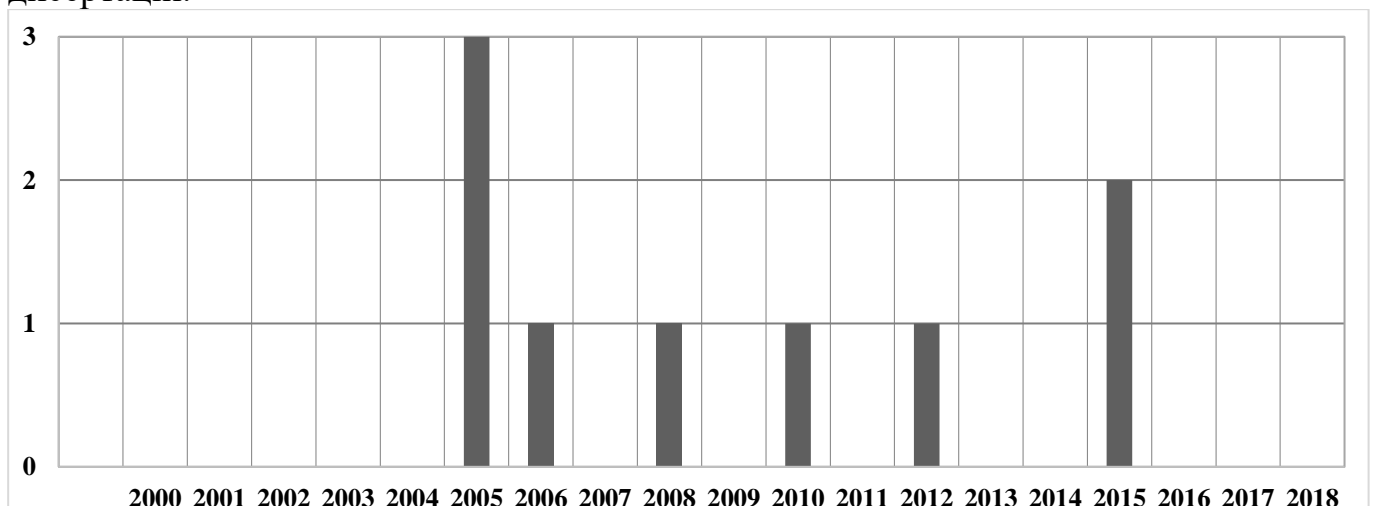

Рис. 1. Кількість захищених дисертаційних досліджень з 2000 по 2018 рр.

На рис. 2 зазначені міста, в яких діють спеціалізовані вчені ради. Зазначаємо, що у столиці нашої держави – місті Києві захищено вісім дисертацій, у місті Львові – одна дисертація.

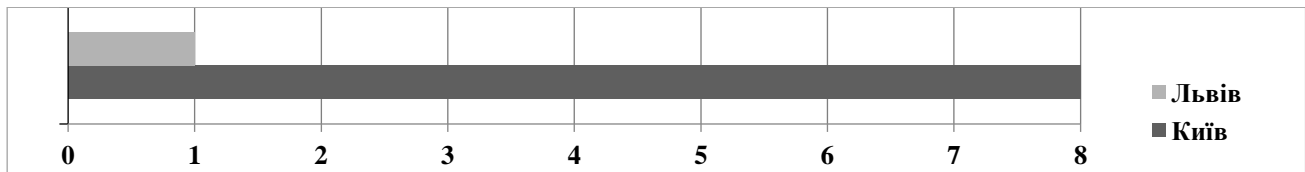

Рис. 2. Кількість дисертаційних досліджень за географією захисту дисертацій.

Таким чином, використання статистичного та кількісного наукометричних методів для аналітичного дослідження тематики наукових праць за темою документаційної традиції в УРСР у 1946–1991 рр. надало можливість дійти до висновків, що розглянута проблема є актуальною та не втрачає інтересу серед вітчизняних науковців станом на сьогодні.

Література

1. Асеев Г. Г. Наукометрія, інформетрія, бібліометрія: визначення і розмежування / Г. Г. Асеев // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 2. – С. 3–10.

2. Костирко Т. М. Наукометричний аналіз дисертаційного фонду бібліотеки / Т. М. Костирко // Вісник Харківської державної академії культури. – 2014. – Вип. 44. – С. 125–133. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2014_44_17.

3. Костирко Т. М. Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК на допомогу поліпшенню публікаційної активності науковців університету / Т. М. Костирко, І. В. Бондар // Вісник Одеського національного університету. Сер. : Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство. – 2014. – Т. 19, Вип. 1. – С. 104–118. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_bbk_2014_19_1_11.

4. Музика О. М. Документування в УРСР: інформаційно-аналітичне дослідження проблеми / О. М. Музика // «Сучасні славістичні студії: основні напрями і перспективи досліджень»: Матеріали міжнародної конференції (м. Маріуполь, 15 травня 2019 року). – Маріуполь : МДУ, 2019. (у друці).

5. Ржевцева Н. Л. Бібліометричні методи для проведення наукових досліджень / Н. Л. Ржевцева // «Бібліотека вищої школи на новому етапі розвитку соціальних комунікацій»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24-25 жовтня 2013 року). – Харків, 2013. – С. 186–192.

В. І. Онищенко

/ Україна /

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

І НЕТРАДИЦІЙНА МЕДИЦИНА

Починаючи з древніх часів розвитку людства, кожен намагався знайти різні способи лікування хвороб. У наш час, медицина розвивається з великою швидкістю, але багато людей не довіряють традиційним методам лікування, користуючись альтернативними.

У нашому дослідженні, ми маємо розібратися, чи безпечно використання нетрадиційної(народної) медицини не тільки тому, що ці

методи науково не доведені, але і тому, що це може бути шкідливо для здоров'я і життя

Згідно з нашим дослідженням, пацієнти все частіше починають вдаватися до альтернативної медицини, коли чують страшний діагноз. Деякі геть відмовляються від допомоги фахівців, деякі поєднують традиційну терапію з альтернативними методами. Щодо першої групи, на жаль, мало що відомо, зате люди з другої групи допомагають вченим досліджувати такі нетрадиційні методи.

У нашому дослідженні було опитано 68 респондентів різної статі та віку, з них: 20 % опитаних жінок і 17% чоловіків віком від 17-19 були проти народної медицини, інші говорили, що користувалися цілющими речами; 34% жінок і 28% чоловіків віком від 20-40 підтримали ефективність альтернативного лікування; 70% жінок і 56% чоловіків 40-70 років хвалили різні нетрадиційні методи лікування хвороб і запевнювали, що це найкращий спосіб подолати недуги. Згідно з опитуванням, можна сміливо стверджувати, що в Україні молоде покоління досить скептично ставиться до народних методів лікування, обґрунтовуючи тим, що набагато простіше звернутися до лікаря, пройти лікування і купити в аптеці необхідні ліки. Але статистика показує, нам, що з віком чоловіки і жінки все більше довіряють і звертаються до нетрадиційної медицини і до тих людей, які пропагують цілющі засоби проти будь-якої хвороби.

Але в США можна спостерігати іншу картину сприйняття нетрадиційної медицини. В ході роботи, вчені Єльського університету вивчили дані 840 пацієнтів з раком молочної залози, передміхурової залози, легенів, колоректальний рак (це збірне поняття раку різних відділів товстої і прямої кишки). Серед них 280 осіб вдавалися до альтернативної медицини, інші 560 проходили лише звичайну терапію. Всім цим пацієнтам онкозахворювання були діагностовані в період з 2004 по 2013 рік. Що особливо важливо, в даних випадках рак був виявлений на ранніх стадіях, і медики могли спостерігати за ходом розвитку хвороби практично з самого початку. Ця тенденція зберігалася майже для всіх названих вище видів раку, правда, з різними показниками. Люди, які обрали альтернативну медицину для лікування раку молочної залози, вмирили в середньому через п'ять років в 5,68 рази частіше, ніж пацієнти, що проходили традиційне лікування. Для людей з колоректальний рак випадки летального результату хвороби збільшилися в 4,57 рази: лише 33% пацієнтів, які лікувалися нетрадиційними методами, вижили протягом п'яти років після постановки діагнозу, в той час як ті, хто лікувався у фахівців, виживали в 79% випадків. Захворювання на рак легенів ті ж показники становили 20% і 41% відповідно, тобто ризик смертельного результату при альтернативних способах лікування був вище в 2,17 рази. Що ж стосується раку передміхурової залози, в цьому випадку великої різниці автори дослідження не побачили. Ймовірно, це пов'язано з тим, що даний вид онкології є повільно прогресуючим, і тут потрібні ще більш довгострокові спостереження. Порівнявши дані, вчені виявили, що учасники з першої групи, які вважали за краще хімію - та радіотерапії, а також

хірургічним втручанням нетрадиційне лікування, мали більший ризик померти від хвороби. Цікавий і ще один висновок дослідження: ті, хто обирав лікування «народними» засобами, були молодші, мали більш високий дохід і вищу освіту, а також менше інших супутніх захворювань раку. «Для мене це страшно. Це молоді розсудливі пацієнти, яких ми могли бвилікувати, але вони, тим не менш, роблять вибір на користь альтернативної медицини. Коли справа доходить до альтернативних методів лікування раку, важливо пам'ятати про них мало відомо, тобто пацієнти приймають рішення наосліп. Нам потрібно більше дізнатися про те, які методи дійсно можуть бути ефективні – чи говоримо ми про новий тип імунотерапії або про вітамін. Пацієнти повинні приймати обґрунтовані рішення», – розповів Джеймс Юй в інтерв'ю виданню MedPage Today. На значній території земної кулі саме традиційна західна медицина вважається «альтернативною» по відношенню до загальноприйнятих уявлень про здоров'я і хвороби людини. У попередні століття багато основоположні поняття західної медицини теж називали б «нетрадиційними», а то й просто нісенітницею і шарлатанством.

Іноді методи нетрадиційної медицини можуть використовуватися не як основне лікування, а як допоміжне, що підтримує. Таке лікування називається комплементарним лікуванням, додатковим до медичного. Визначити, що є і що не є альтернативною (нетрадиційною) медициною, важко ще й тому, що це визначення змінюється в залежності від культури, соціального середовища і точки зору. Розуміючи, що влада, політика, упередження і економіка впливають на те, що саме вважається традиційною медициною, деякі автори описують альтернативні методи лікування не з медичної, а, швидше, з культурною та соціологічної точки зору. Крім того, якщо хтось із впливових і обізнаних у цих питаннях визнає ефективність данного способу, він автоматично переходить в традиційний.

У 1994 р. Відділ альтернативної медицини (ОАМ) Національних інститутів охорони здоров'я (НІН) розробив кілька переліків альтернативних методів лікування, зведених у сім категорій, щоб спростити розгляд заявок на отримання грантів. Категорії були такими: альтернативні системи медичної практики; біоелектромагнітне впливу; дієта, зміна режиму харчування і способу життя; траволікування; мануальна терапія; управління тілом і свідомістю; фармакологічна і біологічна дію. Кожна з цих категорій охоплювала цілий ряд конкретних методів лікування, часто дуже відрізняються один від одного і в теорії, і на практиці. Національний центр нетрадиційної альтернативної медицини (NCCAM), що прийшов на зміну Відділу альтернативної медицини, рекомендує перед тим, як вибрати метод лікування або лікаря, оцінити «безпеку та ефективність терапії або лікування, досвід і кваліфікацію медпрацівника і якість надаваних послуг», поговорити з лікарем, поговорити з фахівцем по нетрадиційній медицині; погортайте спеціалізовану літературу; покопатися в мережі Інтернет; ознайомтеся з цінами на послуги; поговоріть з тими, хто вже лікувався у цього лікаря. В оцінці методів лікування основним критерієм безпеки та ефективності є «науковість».

При ясному погляді на нетрадиційне зцілення можна виділити багато позитивних моментів. Альтернативні способи, в деяких випадках, можуть стати єдиним методом лікування, але частіше ефективно доповнюють традиційні схеми. Комплексний підхід до проблеми зі здоров'ям збільшує успішність лікування, дозволяє уникнути побічних шкідливих впливів проведеної терапії.

Література

1. «Дослідження Єльського університету»
<https://nauka.vesti.ru/article/1046552>
2. «Актуальність нетрадиційних методів лікування»
www.health.vseto.com
3. «Об'єднання традиційної і нетрадиційних медицини»
<https://zslife.ru/narodnaia-medizina/chto-takoe-netradicionnaya-ili-alternativnaya-medicina.html>
4. Журнал «Ай, болит», №№ 40-41, 1997г.
5. «Перелік методів лікування»: www.vostokmed.ru/onkolog.html

**А. О. Полева,
Д. О. Келій**
/ Україна /

ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМА ПСИХОСОМАТИЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

У сучасному світі психосоматичні захворювання стали невід'ємною частиною життя багатьох людей, особливо тих, які проживають в великому місті і знаходяться під постійним впливом стресу. Дані статистики ВОЗ свідчать, що більше 40% пацієнтів, які звертаються до лікарів загальної практики, страждають на психосоматичні захворювання. На сучасному етапі розвитку медицини доведено вплив особистісних властивостей і психопатологічних розладів пацієнтів на схильність до розвитку більш 40 соматичних захворювань, серед яких найбільш поширеними є ішемічна хвороба серця, артеріальна гіпертонія, серцеві аритмії, бронхіальна астма, цукровий діабет, виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки, ревматоїдний артрит, різні види дерматитів і онкологічної патології.

Метою нашої роботи є дослідження особливості впливу соціальних параметрів суспільства і психологічних характеристик хворих на формування психосоматичних захворювань.

У нашому дослідженні були використані матеріали спеціалістів з соціальної філософії та психосоціальних захворювань : Ю.М. Губачев, Е.М. Стабровський, М.Е. Вовчанський, Ю.І. Беспалов, І.А. Новікова, В.М. Морозов.

Психосоматика отримала велике поширення в сучасній медицині. Психосоматичний підхід до клінічних проблем був найважливішим елементом гіппократовської медицини, але психосоматична медицина

розвинулася переважно за останні 20-30 років. Її мета – розуміння людини не тільки як фізичне або тільки як соціальне явище, але як інтегроване ціле. Термін «психосоматична медицина» не є цілком доречним, тому що він скоріше означає дуалізм душі і тіла, ніж їх єдність, проте іншого загально визнаного задовільного терміну немає.

Краще говорити про психосоматичні точки зору, підходи, тенденції в медицині, ніж про психосоматичну медицину як про спеціальний предмет. Вона не була і не є спеціальністю, а тільки методом підходу, який можна застосувати до всієї медицині.

Виділяють ряд варіантів розвитку психосоматичних захворювань, з яких слід особливо виділити наступні: Особистісний варіант - головною умовою формування патології виступає психологічно деформована особистість, яка обумовлює зтяжний, гіпертрофований і збочений тип психологічного реагування, становлення хронізованої емоційної настанупи; Ситуаційний варіант - на першому плані серед етіологічних факторів знаходиться тривалий вплив психологічно несприятливих життєвих умов, що навіть розвинені можливості захисного резерву (особистісного та біологічного) не захищають від формування органічної патології з боку різних соматичних систем.

У 2014 році на базі Казахського національного медичного університету було проведено наукове дослідження в якому взяли участь 40 пацієнтів, які перебувають на стаціонарному лікуванні. З них з артеріальною гіпертензією 7 (17,5%) осіб, з ішемічною хворобою серця (стенокардія та інфаркт міокарда) 23 (57,5%) особи, з бронхіальною астмою 4 (10%) особи, з виразковою хворобою шлунку і дванадцятипалої кишки 6 (15%) осіб. Хворі були у віці від 43 до 71 року, з них 18 (45%) жінок та 22 (55%) чоловіка.

Основним методом дослідження був клініко-психопатологічний, що включає ретельне опитування хворого і спостереження за ним, аналіз суб'єктивного (зі слів пацієнта) і об'єктивного (зі слів рідних) анамнезу. Ретельно вивчалися лабораторні дослідження, дані об'єктивного огляду, експериментально-психологічного обстеження, після чого давалася остаточна оцінка психосоматичного здоров'я хворого.

Грунтуючись на результатах даного дослідження нам вдалося виявити особистісні особливості, що спостерігаються до початку (тривожність (32), схильність до розвитку зниженого настрою (29), емоційна мінливість (32), збудливість (4), образливість (9), вразливість (1), демонстративність (8), підвищена активність (16), впертість (11), надмірна педантичність (4)) і після виникнення захворювання (високий рівень особистісної та ситуативної тривожності (в тому числі і очікування чергового нападу) (37), часте зниження настрою (32), образливість (4), невпевненість у собі (10), заклопотаність своїм здоров'ям (36), замкнутість в собі (9), зниження розумової працездатності (23), підвищена стомлюваність (21)). Такому емоційному стану пацієнтів сприяли психотравмуючі ситуації, що передують виникненню захворювань. У найбільш частих випадках такими були:

конфліктна ситуація в сім'ї, конфліктна ситуація на роботі, надмірне навантаження на роботі, розлучення, смерть близької людини.

Отримані результати дозволяють виділити наступні моменти: розвиток захворювання залежить як від індивідуальної схильності, так і від реакції людини на стрес; стійкість до впливу інформаційних чинників визначається внутрішньою психологічною структурою людини; у жінок найбільше хвороб виникає через порушення адаптації в сімейно-особистісній, комунікативній та побутовій сферах, у чоловіків - навчально-трудовій, суспільно-політичній.

В рамках нашого дослідження ми провели опитування в соціальній мережі, в якому взяли участь 57 респондентів, для цього були підготовлені питання, щоб проаналізувати думку людей з приводу психосоматичних захворювань.

На наступні запитання: «Чи згодні ви, що психоемоційний стан людини є причиною багатьох фізичних захворювань?» - 88% - так, 12% - ні

«Чи відчуваєте ви на собі тісний зв'язок вашого фізичного і психологічного стану?» - 86% - так, 14% - ні

«Чи вважаєте ви, що позитивне мислення і гармонія душі і тіла можуть покращити фізичний стан вашого здоров'я?» - 91% - так, 9% - ні.

Висновок: Підсумовуючи, важливо підкреслити, що виникнення багатьох соматичних захворювань залежить також і від погіршення емоційного стану пацієнта, стресів, ознак депресії, іпохондрії, підвищеної тривожності, порушень соціального функціонування. В сучасній медицині головним чином борються із фізіологічними причинами хвороби, а психоемоційні фактори майже не враховуються. Зігмунд Фрейд говорив: «Якщо гонити проблему в двері, вона у вигляді симптому полізе через вікно. До тих пір, поки не буде порядку в психіці, симптоми лізтимуть постійно». Прихильники психосоматики вірять, що хвороба - це тривожний сигнал організму, покликаний відновити рівновагу в душі. Тому причини нездужання потрібно шукати не в фізичному тілі, а на рівні енергетики, душевного хвилювання, негативних емоцій. Не можна починати лікування з кінця, коли хвороба проявила себе у вигляді болю, спазмів, високої температури. Починати варто саме з тих негативних емоцій, які ми отримуємо в сім'ї, на роботі, в школі чи транспорті.

Література

1. Вовчанський М.Е. «Психосоматичні захворювання: вирішені і невирішені питання» / <https://cyberleninka.ru/article/n/psihosomaticheskie-zabolevaniya-reshenye-i-nereshenye-voprosy>

2. Беспалов Ю.І. «До питання про психосоматичні захворювання» / <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-psihosomaticheskikh-zabolevaniyah>

3. Новікова І.А. «Психофізіологічні аспекти формування психосоматичних захворювань» / <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-psihosomaticheskikh-zabolevaniyah>

4. Морозов В.М. «Психіатрія і психосоматика» / <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-psihosomaticheskikh-zabolevaniyah>

ВЛИЯНИЕ МЕТАФИЗИКИ ЭПОХИ АНТИЧНОСТИ НА СОВРЕМЕННОЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЕ О МИРЕ

Физика, как наука об основных явлениях природы, принесла значительный вклад в развитие человечества. Благодаря физическим исследованиям появилась возможность лучше понимать, как устроен наш мир и использовать данное знание для улучшения условий жизни, а ученые различных направлений стремятся узнать фундаментальное строение мира и его происхождение.

Физика, как отдельная наука, зародилась в XVI веке во времена научной революции. В этот период возникли основные теории и модели явлений, которые нас окружают [1. с.129-125]. Однако, вопрос строения мира и его происхождения намного старше. Устройство мира и Вселенной интересовало человечество во все времена. Наиболее интенсивно этот вопрос начал развиваться в период зарождения философии эпохи Античности. Раздел философии, рассматривающий вопросы бытия и происхождения мира, называется метафизика. Благодаря философам Древней Греции, рассуждающих о бытии и происхождении мира, сформировались идеи и мировоззрения, которые легли в основу современных теорий в физике.

В данной работе будут описаны основные мысли философов данной эпохи, оказавших влияние на современную науку, основные теории о мире, сформировавшиеся во времена научной революции, и влияние этих мыслей на научное представление о фундаментальном строении мира. Также будет указана взаимосвязь философских идей той эпохи с современными теориями.

На протяжении древнегреческой эпохи вопросом бытия занимались различные философские школы. Первой школой, изучающей строение мира, стала Милетская. Ее последователи верили, что все явления в природе происходят из-за взаимодействия первородных элементов: земли, воды, воздуха и огня. Также разные философы среди этих элементов выделяли первичный: элемент-первопричину. В основе этих преобразований лежало божественное начало, мир обладал душой [2. с. 25-30]. Эти мысли были унаследованы будущими поколениями философов.

Представители Элейской школы верили в неразрушимость и вечность бытия. Мир же сам по себе в их понимании был бесконечен. В это же время в противопоставление этой мысли возникла идея перерождения мира [2. с. 38-43].

Также изменились взгляды на сам принцип познания мира: не через чувства, а через разум. Возникла мысль о тождестве противоположностей: мир построен на противоречиях, и эти противоречия позволяют ему существовать дальше [2. с. 31-34].

Пифагорейцы считали, что мир существует по идеальным математическим законам. Поэтому для того, чтобы познать мир, необходимо познать числа, по которым он действует. Они представляли мир, как совокупность идеальных математических фигур и законов [2. с. 34-37].

Мировоззрение пифагорейцев связало математику и строение мира. Именно эта связь была унаследована в физике.

Особое внимание стоит уделить философии атомистов. Для них мир состоял из химически неразрушимых частиц – атомов и пустоты между ними. Взаимодействие атомов друг с другом породило разнообразие веществ в мире [2. с. 50-53].

Отдельно от философских учений развивалась идея движения мира. По ней, все в мире существует только когда присутствует движение. Законы времени и пространства основываются именно на этом [2. с. 107-108].

Все вышеуказанные мысли, подвергаясь критике, поправкам и переосмыслениям, были использованы для формирования научного мировоззрения. Сохранились также и труды философов Античности в области астрономии, биологии, математики и многих других наук.

Человек с тех времен не перестал удивляться всему, что его окружает. Вопросов становилось больше, а ответы на них были не всегда. Это в итоге привело к началу научной революции, после которой была создана отдельная наука, изучающая общие законы природы – физика.

В это время сформировались основные принципы научного подхода к изучению мира. Исследования и взгляды метафизиков стали подкрепляться экспериментами. Человечество стало лучше понимать явления природы. С появлением классической механики появилась возможность понимать и контролировать сложные взаимодействия тел, основные понятия электромагнетизма позволили описывать связи электрических и магнитных полей.

В XIX веке произошла смена парадигм. Идеи, подкрепленные данными экспериментов, заставили ученых пересмотреть вновь понимание мира. Теория противоречила фактам, и вскоре были открыты новые явления в электромагнетизме. Развилась идея атома, она стала моделью, на основе которой стало возможным описывать взаимодействия внутри веществ. С появлением специальной теории относительности, наука смогла выйти за рамки воспринимаемого нам мира и изучать то, что не видно невооруженным глазом [3. с. 73-97].

Идеи Античности продолжают служить фундаментом для построения теорий возникновения и устройства мира.

Теория Большого Взрыва основана на идее первопричины бытия, некой исходной точки мироздания. Цикличность мира также описана Теорией Большого Сжатия, где наша Вселенная сжимается обратно в свое первичное состояние.

Атомизм сыграл колоссальную роль в исследовании веществ. Идея того, что существует конечное количество вещества, позволило сформировать законы микромира и вновь поставить под сомнение научные постулаты.

Теория движения повлияла на исследования пространства и времени. Мир не подчиняется одному единственному закону: в каждой части Вселенной свои

локальні закономірності, причину виникнення яких нам ще предстоит відкрити.

Явлення в атомному світі ґрунтуються на єдинстві протилежностей: воно закінчене, наприклад, в явленні корпускулярно-хвильового дуалізму. Це, і багато інші факти підтверджують те, що світ дійсно існує завдяки парадоксам.

В висновок необхідно сказати, що старі первинні теорії пристрою світу лягли в основу наукового прогресу і знову використовуються на межі наших знань.

Література

1. Зубов В. П. Фізическі ідеї Ренесансу // отв. ред. Григор'ян А. Т., Полак Л. С. Очерки розвитку основних фізических ідей. – М., АН СРСР, 1959;
2. Антисери Д., Реале Дж. Західна філософія від істоків до наших днів. – 2003;
3. Григор'ян А. Т., Полак Л. С. Очерки розвитку основних фізических ідей. – М., АН СРСР, 1959;
4. Енциклопедія для дітей. Т. 8. Астрономія. – 2-е изд., 368 випр. / Глав. Ред. М.Д. Аксєнова. – М.: Аванта+, 2001 – 688 с.

В. О. Сорока,

А. Г. Кайсіна

/ Україна /

КУЛЬТУРА МОВИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Більшість людей нашої країни приділяють все менше уваги вдосконаленню своєї грамотності та культури своєї мови. Зниження якості мови набуло широкого розмаху, поширившись в багатьох сферах життя людини. Нами було проведено дослідження по вивченню закономірності й причин зниження культури мови в середовищі сучасної молоді.

При підготовці дослідження ми спиралися на такі джерела як: наукові статті, новини ЗМІ, а також ми провели опитування серед сучасного покоління стосовно грамотності та культури мовлення. На сьогоднішній день лише незначна частина випускників на високому рівні володіє грамотною мовою. Проблема зниження грамотності мови в нашій країні досить актуальна. Їй приділяється особлива увага, так як вона набуває соціальної значущості. Проблема формування грамотності мови має неоднакове вираження в різних вікових групах і поширюється здебільшого на школярів підліткового віку. Отже, основним завданням усіх освітніх установ і педагогів є створення сприятливих умов для формування та підвищення культури мовного спілкування, в основі яких лежить літературна мова.

Коли людина пише безграмотно, це помітно знижує її соціальний статус. З точки зору особистих інтелектуальних якостей людини можна побудувати таку ланцюг: грамотність – освіченість – рівень культури. Грамотність є фундаментом освіченості людини, її духовного та соціального розвитку.

Грамотність населення падає й на зміну їй приходить молодіжний сленг. У зв'язку з бурхливим зростанням масових комунікацій в лексикон були додані тисячі нових слів. Вони відображаються в засобах масової інформації та знаходять своє вираження в жаргоні, який представляє собою виклик культурному життю. Не можна забувати й про те, що «... культура мови – це такий вибір і така організація мовних засобів, які в певній ситуації спілкування при дотриманні сучасних мовних норм і етики спілкування дозволяють забезпечити найбільший ефект у досягненні поставлених комунікативних завдань». [2, с. 240]

Ми провели дослідження грамотності мови серед сучасного покоління різних вікових категорій, залучивши до опитування 30 респондентів у соціальних мережах. Серед опитуваних 50% респондентів перебували у віці 19-23 років, 47% – в категорії від 14-18 років і лише 3% – у категорії 24-30. Із 30 осіб 26% постійно використовують нецензурні слова, 30% інколи, а 44% – ніколи або дуже рідко. При цьому 26% оцінили свій рівень культури, як низький, 30% вважають його високим, а 44% – середнім.

Сьогодні колосальною проблемою є стан сучасної мови, зниження культури мови, різних верств населення нашої країни. У першу чергу, це стосується молоді, яка починає сприймати ненормативну лексику як належне. Усе рідше в розмовах молодих людей звучать такі слова, як «будь ласка», «будьте ласкаві», «вибачте».

«Лайку», «нецензурне слово» сьогодні можна зустріти на сторінках незалежних газет, вільних видань, у текстах художніх творів, і, що найстрашніше, з екрана телевізора, зі сцени театру. З'явилися словники, що містять не тільки жаргонні, але й нецензурні слова. Це пояснюється тим, що мова сленгу користується попитом. А його використання в друкованих виданнях підвищує попит на них.

Рідна мова закладена в людині генетично. Вчені підтверджують геніальний здогад Вільгельма Гумбольдта, висловлену ще в XVIII в., що мова у вигляді коду існує в нейронах людського мозку й генетично передається від батьків до дітей. Проблема культури мовлення в сучасному суспільстві є актуальною та суттєвою. Дуже важливо й корисно було б для нас виробляти стійкі навички мовного самоконтролю.

Сьогодні проблема культури мови набуває все більшого значення. Вона вимагає своєчасного рішення та залежить як від людей, так і від держави. І це не тільки наше минуле, це наше майбутнє. Уважне ставлення держави до молодого покоління, до його мовної культури - запорука кращого майбутнього.

Яскравими прикладами мовної майстерності є художні твори видатних письменників. Через твори художньої літератури ми вивчаємо менталітет, характерними рисами яких є честь, справедливість, патріотизм, совісність, шанобливість, а також милосердя, доброта, скромність, безкорисливість, мир і злагода між людьми.

Виділимо основні групи явищ, які негативно впливають на сучасну мову.

До першої групи відноситься вплив мови Інтернету та ЗМІ.

Сучасний етап розвитку інформаційних технологій впливає на суспільство ХХІ століття. Говорячи про анонімну публічність Інтернету та норму, професор Г.Г. Хазагеров у своїй статті «Мовна культура в умовах ослабленої норми» зазначає, що можливість адресуватися до великої аудиторії і в той же час залишатися анонімним і безвідповідальним послужила каталізатором для прояву своєрідною інтелектуальної розв'язності. (Хазагеров, 2011, 97).

Зараз мова виконує свої функції тим краще, чим досконаліша її реалізація в засобах масової інформації. Якщо ще кілька десятиліть тому мова газет, журналів, радіо- і телемовлення вважалася зразком нормативності та була таким у сприйнятті населення, то зараз, за спостереженнями фахівців, у свідомості населення та молоді відіграє велику роль інтернет. Мова героїв багатьох популярних останнім часом молодіжних серіалів «Свати», «Три сестри», «Віталька» рясніє такими виразами, як: «лошара», «даун» та ін. Газети й телебачення заговорили мовою вулиці, про що свідчить широке використання вульгарних і жаргонних слів. Причому подібні слова вживаються не тільки в ЗМІ, але й в газетах («Аргументи та факти»).

Другим явищем, що має негативний вплив є жаргонізація мови, що порушує стилістичну норму.

При вивченні рівня жаргонної мови ми виявили: перше місце у юнаків займають лайки, для дівчат сленг є перш за все грою слів, засобом надання їхній мові легкого гумористичного характеру. У нашому дослідженні респонденти відзначили високий рівень використання сленгу в мові провідних в теле- і радіопередачах, відомих блогерів, у публікаціях газет і журналів.

Якщо узагальнити отримані дані, то можна описати причини збільшення частки жаргонізації мови сучасного підлітка та старшокласника:

По-перше, це соціальні фактори. Спілкування з однолітками, а також з друзями більш старшого віку продовжує бути значущим для випробовуваних. Вони відзначають, що хочуть проводити з ними якомога більше часу – гуляти, відпочивати, розважатися, а значить вони повинні розмовляти на «своєї» (сленговій, жаргонній) мові.

По-друге, це значимість «своєї» мови для спілкування з однолітками (бажання молоді утвердитися як серед своїх однолітків, так й у власних очах).

По-третє, це вплив засобів масової інформації (читання молодіжних журналів, перегляд телепередач, спілкування в мережі Інтернет) на мову молоді.

Високий рівень мовної культури - невід'ємна риса культурної людини. Удосконалювати своє мовлення – завдання кожного з нас.

Для цього потрібно стежити за своєю мовою, щоб не допускати помилок у вимові, у вживанні форм слів, у побудові речень. Потрібно постійно збагачувати свій словник, вчитися відчувати свого співрозмовника, вміти відбирати найбільш відповідні для кожного випадку слова та конструкції.

Приділяйте більше часу науковій літературі та самоосвіті тим самим покращуючи свою мову. Запам'ятовуйте та вчіть предмети в легкій формі. Пам'ятайте, що ваша мова залежить тільки від вас!

Література

1. Сагач Г. Риторика: Навч. посібник для серед. і вищих навч. закл. України/ Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2. вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 565с.[1,с.280]
2. Абрамович Семен Дмитрович, Чікарькова Марія Юріївна. Риторика: Навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. – Л.: Світ, 2001. – 240с.
3. Кравченко А. И. Суспільствознавство. Підручник. М., 2014
4. Запесоцький А. С., Файн А.П. Ця незрозуміла молодь. М., 2011
5. М. І. Пентилюк. Культура мови і стилістика
6. Хазагеров Г.Г. Риторика vs. стилістика: семіотичний та інституційні аспекти // Соціологічний журнал. 2011

В. П. Терещенко

/ Україна /

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ В МЕДИЦИНІ (НА ПРИКЛАДІ ШВИДКОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ)

Актуальна проблематика нормального функціонування станції швидкої медичної допомоги міста Маріуполя, а також етіологія конфліктів, які виникають під час обслуговування викликів.

По швидку медичну допомогу, в середньому, за рік звертається кожен третій мешканець міста. Понад 100 років служба швидкої допомоги у всьому світі сприяє порятунку людського життя. Щодня вони цілодобово рятують життя людей, прибувають на виклики за лічені хвилини. Допомога потрібна не те що швидка, а екстрена, у бригади швидкої рахунок йде на секунди, що б потрапити в будь-яку точку міста.

Метою нашого дослідження, є аналіз чинників, які є головними у роботі швидкої допомоги. В ході роботи ми з'ясували рівень соціальної відповідальності медичного працівника і пацієнтів. Для вивчення цього питання була проведена робота з респондентами, які працюють в швидкої медичної допомоги. Велика частина працівників швидкої міста Маріуполя повідомили, що у населення нашого міста відсутня культура не лише самого виклику швидкої допомоги, але і факту спілкування з бригадою, яка приїжджає на виклик.

Важливу роль грають самі пацієнти, які іноді посилюють оперативну обставу серед працюючих бригад нашого міста. Питання перевантаженості бригад швидкої медичної допомоги (ШМД), через величезну кількість необгрунтованих викликів, є актуальним для будь-якого міста і необхідно шукати способи вирішення цієї проблеми.

За станом на 1 січня 2018 року в Маріуполі постійно мешкає 462 319 людей. Станція швидкої медичної допомоги має в розпорядженні 44 бригади, проте не усі працюють щодня. Слід зазначити, що у вихідні і святкові дні задіяна максимальна кількість бригад екстреною медичною допомогою.

Бригади ШМД в добу отримують від 90 до 130 викликів, і це тільки Центральний район, а в цілому по усій Станції до 300 виїздів. Кількість

викликів зменшується в літній період і значно збільшується в осінньо-весняний, коли загострюються хронічні хвороби, а також під час епідемій вірусних інфекцій, таких як грип, кір, краснуха і так далі. Саме пацієнти з хронічними захворюваннями здійснюють 50 -70% викликів у швидку допомогу. За період з 1.02.2018 по 31.12.2018 станцією швидкої допомоги міста Маріуполя було обслуговано більше 100 000 викликів, проте 5 360 з них були безрезультатні, що складає 5% від загального. Безрезультатним виклик вважається, якщо: бригада не знайшла хворого на місці; була невірно вказана адреса, внаслідок чого хворий не був знайдений; хворий або його законний представник відмовляються від огляду і медичної допомоги.

Необґрунтованим викликом вважається той, при якому, окрім діагностичних методів обстеження, допомоги бригадою ШМД зроблено не було. У зимовий період, в моменти загострення захворювань, зважаючи на послаблення імунітету, кількість таких викликів досягає 40%. Проте статистику по необґрунтованих викликах привести неможливо, оскільки на даний момент, ні в одному офіційному джерелі або нормативно-правовому документі не регламентуються критерії, по яких можна було б чітко виділити ці виклики в окрему групу. Можливо, це правильно, оскільки зараз швидка допомога не має права відмовляти тому, що подзвонив, оскільки дистанційно диспетчер не в змозі вірно оцінити тяжкість стану хворого і прийняти рішення про необхідність і терміновість виїзду бригади на виклик. Більшість викликають швидку допомогу в «гострих видах консультації», свідомо знаючи, яку допомогу надати собі. Часто люди викликають швидку допомогу з метою задоволення особистих потреб, наприклад, справити враження на родичів з метою привертання уваги, це в першу чергу говорить про культуру людини.

З впровадженням нового Закону про екстрену допомогу, прийнятий у кінці 2012 року, який чітко ділить меддопомогу на невідкладну і екстрену, все зміниться. Невідкладну допомогу переведуть в підпорядкування Центру екстреній допомоги. Відтепер кожен виклик буде зафіксований, диспетчер повинен прийняти рішення за 30 секунд, він буде нести персональну відповідальність, якщо НД не приїде і не зробить меддопомогу хворому. За оцінками медичних працівників міста Маріуполя, на сьогодні 42% викликів - це хронічні захворювання, які повинна забирати, але чомусь не забиратиме невідкладна допомога. Іноді відсоток «хронічних» викликів доходить до 70%. Проте в трактуванні сучасних документів немає чіткого функціонального розмежування між швидкою медичною допомогою і невідкладною службою, є тільки рекомендації по організації викликів невідкладної служби: больовий синдром (головний біль, болі в грудній клітці, пов'язані з кашлем, болі під гіпсом, больовий синдром у онкологічних хворих, болі в суглобах, болі в горлі, болі в хребті і інші); інші приводи (важко дихати, температура, висип, запаморочення, стрес); загострення хронічних захворювань без різкого раптового погіршення стану здоров'я, без втрати свідомості, без ознак кровотечі, без судом)

За 6 місяців 2018 року пункт невідкладної допомоги при ЦПМСД №3 обслужив 1397 викликів. З цього числа тільки у 26 випадках знадобилася госпіталізація. На жаль, поки люди не намагаються розібратися у виборі невідкладної і швидкої.

В Маріуполі на даний момент, діють правила виклику швидкої медичної допомоги. Первинно там вказано, що екстрена лікувально-діагностична медична допомога виявляється цілодобово, як хворим і постраждалим. У цих правилах дуже детально розписано, які приводи є невідкладними, які пацієнти дійсно потребують термінового медичного втручання, як правильно викликати бригаду, що говорити диспетчеру і які обов'язки сам пацієнт повинен виконувати перед медпрацівниками. Існує декілька простих правил, які ґрунтовані не на нормативних документах, а на досвіді вже обслугованих бригадами ШМД викликах, хоча, пацієнти при цьому в екстрених втручаннях не потребували. Не температура, не «стало погано після сімейної сварки», а ДТП, пожежі, втопи, кровотечі, падіння з висоти, втрата свідомості, або щось сталося в громадському місці. Це першочергове завдання ШМД. Іноді очікування бригади ШМД на нетерміновий виклик складає 1-3 годин. Це пов'язано з великою кількістю необґрунтованих викликів. На жаль, цей чинник у 95% випадків викликає надмірну агресію з боку пацієнтів і їх родичів на адресу бригади ШМД, що приїхала на виклик, що у більшості своїй провокує конфлікти. Вирішити ці конфлікти і піти на поступки в силах кожного, хто викликає. Швидка допомога перестає бути екстреною службою, а стає службою психологічної допомоги, методом впливу на близьких, службою виконання вимог громадян. Необхідно призвати не лише населення, але і керівництво охорони здоров'я міста Маріуполя до вживання кроків по зміні цієї згубної ситуації.

Занурившись у дослідження, ми бачимо декілька шляхів вирішень цієї проблеми : 1.Введення єдиної регіональної служби, яка прийматиме усі надзвичайні виклики. При цьому швидко реагувати на події, які потребують термінової допомоги, перенаправляючи даний невідкладний стан у потрібну службу.

2. Впровадити спеціальний медичний додаток для смартфонів та ін. гаджетів. Він повинен мати точні медичні дані людини, включати: зріст, вагу, групу крові, паспортні дані і точне місце розташування людини, якій знадобилася допомога. При цьому забезпечити доступ к додатку для кожного громадянина України.

Література

1. Як маріупольцям не заплутатися в медичній реформі:
<https://www.0629.com.ua/news/2129822/ekstrennaa-i-neotloznaa-pomos-kak-mariupolcam-ne-zaputatsa-v-medicinskoj-reforme-foto-infografika>
2. Головне управління статистики Донецької області:
<http://donetskstat.gov.ua>
3. Центр медичної статистики Міністерства охорони здоров'я України: <http://medstat.gov.ua/ukr/main.html>

4. Правила виклику бригади швидкої медичної допомоги:
<http://archive.marsovet.org.ua/articles/show/article/1556>

В. Г. Узбек
/ Україна /

ВІДНОШЕННЯ СОЦІУМА ДО МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ МАРІУПОЛЯ)

У сучасних умовах спостерігається динамічний розвиток медицини. С давніх часів ставлення до лікування носило глибокий, шанобливий характер, так як лікарі в усі часи відрізнялися високими моральними рисами. На сьогоднішній день ставлення трансформувалося. Якщо порівняти Україну з іншими країнами, ми побачимо, що ставлення до медичних працівників гірше саме в Україні.

Метою нашого дослідження є аналіз соціальних та економічних явищ стосовно медичних працівників.

Основним джерелом нашого дослідження є опитування респондентів та матеріали ЗМІ.

У дослідженні прийняли участь 100 людей віком 18-50. На етапі опитування вони є цілком здорові, звернення до лікарів було задовго до опитування, тобто пацієнти мали достатньо часу, щоб проаналізувати конфлікт, та відношення в цілому медичних працівників до них, як до пацієнтів. Ми з'ясували, що: 35 % респондентів ставляться негативно до медичних працівників, 65% позитивно. 16% мали особистий досвід негативного відношення медичних працівників. Коли ми запитали, з ким саме ви мали найбільші проблеми, з'ясувалося, що: 20% людей – з медсестрою/мед братом, 25% людей – з лікарем, 13% людей – з фельдшером, 7% людей – з санітаркою, 33% – були конфлікти одразу з декількома медичними працівниками, різними за фахом та освітою.

Також ми запитали, з чим пов'язане таке відношення працівників лікарень та швидкої допомоги: 1.60% – система охорони здоров'я, 2.15% – виховання працівників та їх освіта, 3.25% – 1 та 2 варіант разом. 84% респондентів мали негативний досвід саме с державними лікарнями. З огляду на опитування, ми робимо висновок, що більшість конфліктів відбувається в державних лікарнях.

Ми зібрали 8 головних проблем української медицини.

Система фінансування. Українські лікарні фінансуються за системою М.О. Семашко. За цією системою державні зарплати лікарів залежать не від результатів діяльності, а від кваліфікації та наукового діяльності. На сьогодні вже майже всі країни колишнього СРСР відмовилися від цієї системи і перейшли на інший тип фінансування – за послуги. Застаріла інфраструктура. Багато лікарень були спроектовані і збудовані ще в радянські часи, тоді ж була закуплена частина обладнання. Одна з проблем, що не дозволяють вивести українську медицину на новий рівень – це відсутність законів, які відповідають стандартам розвинених країн. Застаріла стандартизація. Сьогодні весь світ працює за протоколами лікування, заснованих на фактах

доказової медицини. В Україні Єдині стандарти медичних процедур практично відсутні, а існуючі стандарти лікування давно застаріли і не підкріплені серйозними дослідженнями. Низькі зарплати лікарів. У всьому світі професія лікаря - одна з найбільш шанованих і високосплатуванних, наприклад, в США хороший хірург може заробляти більше 1 млн доларів на рік. В Україні, на жаль, все по-іншому. У нас офіційна зарплата лікаря становить кілька тисяч гривень. Відтік медичних фахівців за кордон. Багато розвинених країн, що відчувають нестачу в медичному персоналі, пропонують іноземним лікарям хороші умови роботи, допомога в легалізації дипломів, безкоштовні мовні курси і багато іншого. Неофіційні платежі. В Україні медицина офіційно безкоштовна, проте це давно не відповідає дійсності. У той же час, гроші, які люди платять за медичні послуги, йдуть в кишені приватних осіб і не сприяють підвищенню якості української медицини. Доступ до медичної допомоги. Якщо в містах справа з доступом до медичної допомоги йде нормально, то в селах з цим набагато складніше. Щоб вирішити цю проблему, потрібно запропонувати їм хороші умови праці та нормальну зарплату.

Також у дослідженні прийняли участь 100 лікарів, які працюють в Маріуполі. 1. Скільки в них місць роботи? 20%-1 місце роботи, 60%-2 місця роботи, 15%-3 місця роботи, 5%-4 місця роботи. 2. Де вони заробляють найбільше? 80% своєї зарплати вони заробляють завдяки приватній лікарні, 10%-державній лікарні, 10%-викладанню в університеті. Отже, основний дохід вони отримують в приватних лікарнях.

З огляду на те, що в сучасному світі медицина має велике значення, з нашої точки зору, ряд питань вимагає огляду, а саме: нарахування зарплати виходячи з якості і кількості роботи, закупівля сучасного обладнання та майстер-класи стосовно його використання, ремонт лікарень зовні і всередині, закупівля мебелі в палати та в коридори, проведення майстер-класів з медичними працівниками стосовно комунікабельності, розміщення реклам в соціальних мережах, та плакатів в лікарнях стосовно лояльності пацієнтів до працівників лікарень та до інших пацієнтів (приклад плакату надається в презентації в ході виступу).

Література

1. Оптимізація системи охорони здоров'я працівників медичної галузі. <https://www.umj.com.ua/article/2303/pro-optimizaciyu-sistemi-oxoroni-zdorov-ya-pracivnikiv-medichnoi-galuzi>
2. Медичне право та біоетика. <http://www.medicallaw.org.ua/>

П. С. Федоренко

/ Україна /

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ЕВТАНАЗІЇ

Розвиток сучасної медицини, в тому числі й життєпідтримувальне лікування разом з підтвердженням в сучасній практиці такого феномену як право пацієнта на автономний вибір та гідну смерть призвело до того, що

питання про евтаназію стоїть особливо гостро. Евтаназію можна віднести до найважливіших проблем біоетики та філософії, оскільки виражаються такі соціальнозначні питання як: чи має людина право добровільно розпорядковувати своїм життям, де кордон між життям та смертю, чи є життя абсолютною цінністю, чи завжди збереження життя благо для людини. Відповіді на ці та інші питання торкаються та понурюють у глибинні шари людського існування, фундаментальні цінності суспільства, завдяки чому і пояснюється гострота дискусій.

Мета роботи полягає у розкритті феномену евтаназії як проблеми, з філософської точки зору. Основні задачі даної роботи- зрозуміти, що таке евтаназія, проаналізувавши проблему з позиції філософії та гуманістичної етики, охарактеризувати етичні та правові аспекти цієї проблеми, знайти аргументи «за» та «проти» евтаназії, порівняти практику евтаназії у різних країнах світу.

З філософського огляду смерть людини вважається не стільки природним явищем, скільки соціальним феноменом. Враховуючи багатоплановість та широкий аспект проблеми життя та смерті, спробуємо роздивитись лише декілька фрагментів з історії світової філософської думки. Безпосередню причетність філософії до осмислення цієї проблеми відмічали Піфагор, Сократ Платон, Аристотель, Епікур, Б.Паскаль, Ф.Ніцше, З.Фрейд, М.Хайдегер, Е.Фром та інші.

Сократ та Платон допускали можливість вбивства тяжкохворих людей навіть без їх дозволу. Вони вважали, що «людина, яка стала слабкою через хворобу є тягарем для суспільства, тому вона зобов'язана зробити акт самогубства як свій моральний борг». Платон, намагаючись описати стан людини після смерті, позначає смерть як «чудове придбання».

В історії філософської та соціальної думки проблема життя та смерті не розглядалась однозначно та змінювалась від епохи до епохи. У деяких філософських теоріях смерть- зло, оскільки віднімає у людини життя, найвеличніша трагедія людства. Страх смерті завжди переслідує людей. В інших філософських ученнях- страх смерті відсутній. Смерть не викликає у людини тривоги, навіть є найвищим благом. Таке відношення до смерті пояснюється індивідуальним буттям, яке не виділяється з колективного. Смерть- завершення земного або одного тілесного циклу, вона не приходиться як неминуче зло, бо не є протиставленням життю. Смерть та життя рівноцінні. Смерть, як і життя- тільки один шаг у нашому нескінченному розвитку. Смерть виступає щастям для помираючої людини, звільненням від страждань.

Взагалі люди, що виступають проти практики евтаназії, звертаються до принципу священного життя як унікальної одиниці. Іммануїл Кант виступав з філософським захистом цієї унікальності, шляхом свого категоричного імперативу. Сформувавши простими словами, його принцип наголошував, що ми повинні завжди розглядати розумність істоти як кінцеву ціль, але не засіб для чогось іншого, не «проміжний етап». Ті, хто застосовують принцип

святості життя к питанню евтаназії, полягають на тому, що припинення життя морально неправильно в усіх умовах.

Наступне питання, яке піднімають філософи по відношенню до евтаназії- це різниця між вбивством та дозволом на смерть. Деякі автори стверджують, що пасивна евтаназія не є евтаназією взагалі, але такий підхід- тільки відкладання проблеми. Навіть якщо дозвіл на смерть не є евтаназією, необхідно з'ясувати чому цей дозвіл морально прийнятний.

Кодекс Американської медичної асоціації наголошує на тому, що лікарі не повинні переривати життя. Але, незважаючи на це, лікар не зобов'язаний продовжувати життя, докладаючи зусилля, коли відновлення неможливе. Таким чином, уявляється, що асоціація робить дві різниці. Перша- між вбивством та дозволом на смерть- базується на тому, що вбивство заборонено законом, а дозвіл на смерть схвалений. Друге- це відмінність виняткових зусиль від звичайних. Так, наприклад, застосування коштовних систем для підтримки життя пацієнта вважається чимось виключним. Незрозуміло тільки, чи має ціна лікування моральне значення, якщо тільки не роздивляться мораль утилітарно. Тому, повернемося до протиставлення: вбивство- дозвіл померти.

Немає необхідності доказувати, що вбивство іноді більш гуманна дія, аніж дозвіл померти, щоб відкинути різницю, яка вказана у АМА. Якщо намір в обох випадках базується на тому, що пацієнт помре, то одну дію неможливо вважати морально дозволеною, ніж іншу. Намір важливий, наслідки також. Але такий принцип має бути усвідомлений та обережний, бо має подвійний ефект.

Питання життя та смерті- те, що буде хвилювати населення Землі вічно. Людство протягом усього свого існування боялось чогось незнайомого, саме тому страх смерті- найпоширеніший серед нас. Звісно, неможливо закрити очі на вплив релігії в даному питанні, бо дозвіл евтаназії та дозвіл на смерть автоматично забирає владу у Бога, віддаючи її людині назавжди. Але людство є єдиним механізмом, де кожна деталь утворює симбіоз, є залежною. Тому ми повинні поважати та прислуховуватись до кожного, зробивши життя комфортним один для одного. Евтаназія з медичної та юридичної точки зору й досі має багато підводних каменів, бо життя кожної людини є вагомим та важливим, але можливість людей домовлятися і знаходити шляхи взаємодії- безцінна.

Література

1. Глушков В.А. Соціологічні та правові аспекти евтаназії. //Питання права. 2002 р.
2. Кондратьєв В.Ф. Православно-етичні аспекти евтаназії. 2001р.
3. Фут Ф. Евтаназія.//Філософські науки. 2000р. №6.
4. Рибін В.А. Евтаназія. Медицина. Культура: Філософські основи сучасної соціокультурної кризи в медико-антропологічному аспекті.//Видавництво Челябінського Державного університету 2006р. - 392 с.

АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ СОЦІОЛОГІЇ: БОДІПОЗИТИВ

Актуальність: в сучасному суспільстві реклама та медіа показують ідеальні тіла, демонструють гладеньку шкіру, гарну засмагу, худобу. Багато дівчат намагаються приховати свої «недоліки» слоями тонального крему, сідають на дієти, витрачають купу грошей на манікюр, нарощені вії і відвідування соляріїв лише для того, щоб відповідати ідеалам. Ми худнемо, повнішаємо, носимо незручний одяг, купуємо косметику і парфуми, які насправді нам не дуже подобаються, навіть лягаємо під ніж пластичного хірурга, щоб відповідати не собі, а чийось чужим стандартам.

Мета дослідження: вивчення ставлення суспільства до бодіпозитиву. З цією метою було проведено опитування респондентів (50 осіб) різного віку і статі в соціальних мережах.

При підготовці дослідження використовувалися ЗМІ і соцмережі.

Бодіпозитив (body positivity) - соціальна течія, яка вчить позитивному ставленню до свого тіла, його тотальному прийняттю і вільному самовираженню. Вона вважається одним з відгалужень фемінізму. Концепція бодіпозитива полягає в тому, що будь-яке тіло прекрасне. І що люди повинні полюбити себе такими, якими вони є. Йдеться про тих, хто потрапив в аварію і втратив руку або ногу, про дівчат, яким в обличчя бризкали кислотою, про жертв нещасних випадків і подібних. Тобто про тих, хто не може що-небудь в собі змінити. Рух бодіпозитива дуже різнорідний, в ньому немає ідеологій, догматів, чітких правил.

Ідеї бодіпозитива часто висміюються в ЗМІ, а прихильниць називають ледачими і недоглянутими за відмову слідувати прийнятим в суспільстві стандартам про жіночність. Потрібно розуміти, що бодіпозитив не дорівнює відмові від дотримань норм гігієни. Він лише пропонує жінкам самим вирішувати, що робити зі своїм тілом, попереджаючи про наслідки різних процедур. Деякі вважають, що бодіпозитив для людей із зайвою вагою - це лише привід, щоб виправдати свою лінь. Однак досить часто це не так. Якщо людина має схильність до повноти і не виснажує себе тренуваннями в фітнес-клубі, можливо, вона не може цього робити за станом здоров'я і намагається полюбити себе такою, якою вона є. Викликає негатив не початкова ідея, а ті, хто її виконує найбільш радикально.

В результаті проведеного опитування, було виявлено, що:

- 18% респондентів позитивно ставляться до бодіпозитиву;
- 66% мають нейтральну точку зору, не вважаючи це чимось поганим;
- 16% негативно ставляться до цього руху.

Результати опитування виявилися саме такими, тому що деякі люди не розуміють самої суті бодіпозитива, можливо, через тих, хто радикально ставиться до цієї течії, принципово не доглядаючи за собою і пропагуючи це в різних соціальних мережах, ЗМІ. Деякі просто не замислювалися про існування такого руху, не стикаючись в житті з ситуаціями, в яких ображали людей, які чимось відрізняються від інших зовні.

Нашим тілом займається ринок - вся ця пропаганда здорового молодого тіла, фітнес-клуби, гламурні обкладинки, реклами. І нашим тілом займаємося ми самі, тому що хочемо виглядати так, як від нас вимагають ринок і суспільство. Слід замислитися, чи хочемо ми самі насправді виглядати так, не звертаючи уваги на моду і громадську думку. Ситуацію, що склалася, може поліпшити широке пояснення самої суті бодіпозитива і роз'яснення свободи особистості, права вибору способу життя, права кожної людини на самовизначення, вибір особистих інтересів і пріоритетів.

Література

1. Стаття «Чому бодіпозитив викликає так багато негатива?»: <http://www.psychologies.ru/wellbeing/pochemu-bodipozitiv-vyizyivaet-tak-mnogo-negativa/>

2. Стаття на суперечливу тему «Обережно, бодіпозитив! Тренд, корисний для душі, але не для здоров'я»: <http://www.woman.ru/beauty/body/article/183865/>

М. А. Чернявська

/ Україна /

СТАВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

У нашій країні люди з інвалідністю залишаються однією з найбільш незахищених категорій, яка постійно змушена боротися за свої права. Тому моя тема є актуальною і важливою для кожного з нас, так як саме ми повинні допомогти їм у вирішенні даної проблеми.

Метою мого дослідження є визначення ставлення українського суспільства до людей з обмеженими можливостями.

При виконанні дослідження використовувалися ЗМІ, а також було проведено опитування в соціальній мережі.

«Не робіть для нас без нас». Ці слова невпинно повторюють громадяни, що живуть з інвалідністю. Вони просять: не приймати для них законів, які потім не будуть працювати, не будувати будівлі, якщо вони в них не зможуть потрапити, не купувати спеціальний транспорт, а надати звичайний, тільки доступний так само і для них, не робити спеціальні школи, а дати можливість вчитися в звичайних і бути серед нас.

В Україні проживає майже три мільйони осіб зі статусом інвалідів, і їх кількість постійно зростає. Але як і раніше актуальною залишається проблема недоступності установ і публічних місць, а також недотримання вимог щодо відкритості.

Дуже часто відбуваються порушення прав людей з інвалідністю в різних сферах: в охороні здоров'я, освіті, реабілітації та працевлаштуванні.

Але від того, що дуже часто ці проблеми замовчуються, вони не зникають. Люди з інвалідністю були і будуть завжди. Вони значна частина суспільства. На жаль, ми прийшли до того, що здорові люди і люди з обмеженими можливостями часто не можуть зрозуміти один одного. Наприклад, якщо молода і здорова людина зустрічає на шляху ровесника на

візку, вона відчуває себе ніяково. Виникає почуття сорому і розгубленість та нерозуміння як себе вести. У той же час деякі люди після травми довго не можуть покинути квартири або межі двору. Вони бояться, що суспільство їх не прийме. Саме тому дуже важливо навчитися чути і розуміти один одного.

Для початку ми повинні почати з себе. Наприклад, виховувати дітей толерантними і розуміючими, пояснювати їм, що інвалідність не робить людину доброю або поганою, і саме тому ми повинні ставитися до неї як і до інших.

В Україні нещодавно набув чинності новий закон про інклюзивну освіту, в якому йдеться про те, що кожна дитина з інвалідністю повинен мати можливість отримати освіту в навчальному закладі.

Що стосується нашого міста, то в Маріуполі на початку листопада відбувся концерт, який об'єднав на одній сцені людей з інвалідністю та діячів культури різних вікових груп у рамках інклюзивного фестивалю «Разом ми єдині». Таким чином, Маріуполь показує, що ми всі єдині і рівні.

У соціальних мережі мною було проведено опитування (40) респондентів у віці від 16 до 25 років по результатам якого було визначено:

1) 35% ставляться до людей з інвалідністю позитивно; 65% - нейтрально; 0% - негативно.

2) 5% вважає, що наше місто комфортний для проживання людей з інвалідністю; 68% - ні; 20% - ніколи не замислювалися про це; 7% - все одно

За результатами даного опитування можна визначити, що місцеві жителі Маріуполя позитивно ставляться до людей з обмеженими можливостями, але так само вважають, що Маріуполь не достатньо адаптований і комфортний для потреб людей з інвалідністю.

Сьогодні нам потрібно ще багато чого зробити для того, щоб люди з обмеженими можливостями почувалися комфортно і захищено в нашій державі, але в першу чергу ми повинні змінити своє ставлення до них, показати, що всі ми рівні і суспільство відкрито для кожного.

Література

1. Віктор Каспрук стаття: ««Зайві люди» інваліди в Україні»
2. Анастасія Римар стаття: «Чи стало комфортніше життя людей з інвалідністю в Україні?»
3. Олена Білінська стаття: «Гала-концерт інклюзивного фестивалю творчості в Маріуполі»

СЕКЦІЯ II
СТАЛИЙ РОЗВИТОК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА:
МЕДІАСФЕРА, СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, КОМУНІКАЦІЇ,
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ, УПРАВЛІННЯ

В. Д. Білоусова
/ Україна /

ПОНЯТТЯ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСВІТНІЙ УСТАНОВІ

Комунікація впливає на всі сфери життя суспільства, в тому числі на освітню. Комунікаційна діяльність направлена на передачу необхідної інформації абітурієнтам, їх батькам, студентам, науковцям та іншим, з метою зробити привабливими послуги закладу освіти. Тому, правильно налагоджена комунікаційна діяльність стає основою «спілкування закладу вищої освіти» із ринком освіти, праці, громадськістю.

Існує багато різних тлумачень цього поняття «комунікація». Словник іншомовних слів трактує «комунікацію» («communicatio» – повідомлення) як зв'язок, повідомлення.

Науковець Л. Карамушка зазначає, що «комунікація» – це «обмін інформацією між учасниками управлінської взаємодії і є одним із важливих психологічних компонентів процесу управління та становить невід'ємну частину таких його головних етапів, як планування, організація, контроль» [1]. А Ч.Кулі стверджує, що «комунікація» – це механізм, за допомогою якого забезпечуються існування і розвиток людських відносин, що включає в себе всі розумові символи, засоби їх передачі в просторі і збереження в часі.

Якщо говорити про «комунікаційну діяльність», то професор А. Соколов дав таке визначення цьому терміну: це рух втілених в знаковій формі смислів в соціальному просторі. Теорія комунікації розглядає соціальне значення комунікації, яке характеризує різноманітність зв'язків, які виникають у суспільстві. Така діяльність передбачає, що в якості комунікантів і реципієнтів виступають три суб'єкти: індивідуальна соціалізована особистість (І), соціальна група (Г) і масова сукупність (М) [4].

Існують форми комунікаційної діяльності, які є способом взаємодії учасників комунікації. Виділяють три основні форми, які залежать від поставленої мети: наслідування, діалог, управління. Під першою найдавнішою формою розуміється відтворення поведінки, зовнішності, звичок комуніканта. За допомогою цієї форми комунікаційної діяльності поширюються новації, ідеї, віяння, які популярні на даний момент в суспільному житті.

При другій формі комунікаційної діяльності між учасниками складаються суб'єкт-суб'єктні відносини, тобто учасники ставляться один до одного як до рівноправних суб'єктів. Розділяють три види діалогу: консенсус, дискусія і конфлікт. У разі консенсусу відносини комуніканта і реципієнта мають характер співробітництва партнерів, дискусія передбачає суперечка опонентів, які прагнуть до істини, а мета конфлікту - знищити противника.

При третій формі між комунікантом і реципієнтом складаються суб'єкт-об'єктні відношення, що має на увазі розгляд реципієнта як засіб досягнення цілей, тобто об'єктом управління. Дана дія може виступати у вигляді наказу, навіювання (реклама, пропаганда), переконання. Тут між комунікатором і реципієнтом встановлюється суб'єкт-об'єктне відношення. Відмінною рисою цієї форми є те, що суб'єкт має право монологу, а реципієнта не може дискутувати з комунікантом, він має право лише повідомляти про свою реакцію по каналу зворотного зв'язку.

Комунікація в організації передбачає складну, багаторівневу систему, яка стосується як зовнішнього оточення (зовнішні комунікації), так і саму організацію і її елементи (внутрішні комунікації). Під комунікаційною діяльністю в установі розуміють сукупність інформаційних повідомлень, різних форм, методів і каналів передачі інформації від компанії до цільових груп з обов'язковою наявністю зворотного зв'язку.

В установі існують такі види комунікації: вертикальна, яка представляє собою обмін інформацією керівником та підлеглим, а горизонтальна – обмін інформацією між суб'єктами одного рівня; вербальна – процес, при якому інформація передається за допомогою слів, а невербальна – за допомогою жестів, міміки, поглядів.

Комунікаційний процес має здійснюється при наявності не менше трьох учасників: передавальний суб'єкт – об'єкт, який потрібно передати – суб'єкт, який приймає повідомлення. Між комунікантом і реципієнтом існує реальні або уявний канал, який забезпечує передачу повідомлень.

За Ф. Котлером [2] виокремлюються такі елементи комунікації: відправник (комунікант) – сторона, яка посилає повідомлення іншій стороні (реципієнту); кодування – набір символів, що передані комунікантом; під засобами поширення інформації позначаються канали комунікації, за допомогою яких звернення передається від відправника до одержувача; розшифровка – процес, при якому одержувач надає значення символам, переданим відправником; адресат (реципієнт) – сторона, що отримує звернення. У відповідь адресат відправляє набір відгуків, що з'явилися у процесі контакту з об'єктом, який передавався, тобто відбувається певна реакція. Зворотний зв'язок – реакція, яку одержувач доводить до зведення відправника. При здійсненні процесу комунікації нерідко відбуваються незаплановані втручання середовища або спотворення, тому до одержувача може надійти звернення, відмінне від того, що надіслав відправник.

Процес комунікації допомагає визначити основні етапи роботи над створенням ефективної системи поширення інформації в установі: виявлення цільової аудиторії; визначення бажаної реакції цільової аудиторії; складання звернення до цільової аудиторії; формування комплексу маркетингових комунікацій установи; розробка бюджету комплексу маркетингових комунікацій; втілення в життя комплексу маркетингових комунікацій; збір інформації, що надходить каналами зворотного зв'язку; коригування комплексу маркетингових комунікацій [3].

Комунікаційна діяльність в освітній установі передбачає процеси передавання інформації, даних про стан і діяльність закладу вищої освіти, які регулюються та використовуються для формування іміджу, ідеологічного впливу на оцінки, думки й поведінку споживачів освітніх та наукових послуг.

Комунікацію необхідно розглядати як підсистему закладу вищої освіти з такими основними функціями: поширення стратегії розвитку ЗВО; інтеграція й регулювання освіти, науки і бізнесу; формування громадської думки; розвиток і поширення іміджу ЗВО.

Таким чином, для забезпечення загальних цілей ЗВО та надання ними якісних освітніх послуг все більшої значущості набуває комунікація та комунікаційна діяльність взагалі. Налагоджений процес комунікації в освітніх установах створює умови для передачі інформації до споживачів освітніх послуг, що є вкрай важливим для освіти в Україні. Комунікація представляє собою достатньо складний й багатогранний процес. Знання всіх видів, форм та функцій комунікації має важливе значення для керівників закладів вищої освіти, спеціалізованих підрозділів та грає важливу роль у підвищенні економічних переваг освітніх закладів.

Література

1. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : [навч. посіб.] / Л.М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 424 с.
2. Котлер Ф. Основы маркетинга: пер с англ. / Ф. Котлер. – 2-е европ. изд. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2009. – 944 с.
3. Сакалюк О. О. Організація ефективної комунікації в сучасних закладах освіти / О. О. Сакалюк // Наука і освіта. - 2014. - № 6. - С. 197-200.
4. Соколов А.В. Социальные коммуникации / А.В. Соколов; науч. ред. Г.В. Михеева. – Санкт-Петербург: Профессия, 2014. – 288 с.

А. О. Єрмоєнко
/ Україна /

КОМУНІКАТИВНА ПОЛІТИКА УСТАНОВИ: СУТНІСТЬ, ІНСТРУМЕНТИ, МОДЕЛІ

Сьогодні, на шляху розбудови інформаційного суспільства, інформація стала найважливішим фактором суспільних відносин. В свою чергу, актуально для різних гілок влади і органів місцевого самоврядування так, як досить часто в управлінських процесах інформація є неповною та суперечливою, і лише в результаті логічної обробки може слугувати важелем на шляху прийняття управлінських рішень.

Н. Нижник висловлює думку про те, що при управлінні соціальними системами інформацією є відомості щодо подій та явищ в суспільстві та державі, і при цьому дані відомості активно використовуються при управлінні системою [2, с.100]. Дане трактування схоже з визначенням категорії «інформація», наведеним у ст. 1 Закону України «Про інформацію»: Інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [7]. Отож, беручи до уваги дані визначення варто

наголосити на тому, що інформація є основою процесу управління. І будучи належним чином організованою вона трансформує систему в новий стан. Звертаючись до розгляду комунікації, слід зазначити, що дане поняття є об'єктом вивчення багатьох наук, кожна з наук досліджує певні аспекти комунікацій.

Ю. Хабермас стверджує, що комунікації виступають засобом координації будь-якої діяльності. У сформульованій ним теорії комунікативної дії значна увага приділяється комунікативній поведінці, яка, за його словами, є основою порозуміння між людьми та єдиним шляхом самореалізації особистості [9, с. 314].

Зі спілкуванням між людьми пов'язує дану дефініцію відомий американський теоретик комунікації У. Шрамм: «Комунікація – це те, що здійснюється людьми. Сама по собі, без людей, вона не існує. Щоб зрозуміти процес людської комунікації, потрібно зрозуміти, як люди спілкуються між собою». Г. Почепцов пропонує визначати комунікацію «як процес прискорення обміну інформацією» [6, с. 16], Г. Саймон пов'язує поняття комунікації з процесом управління, зокрема, формуванням організаційної поведінки: «Комунікацію можна формально визначити як процес передачі передумов рішення від одного члена організації до іншого. Вочевидь, без комунікації не може бути й організації, оскільки відтак група не має змоги вплинути на поведінку індивіда» [8, с. 212]. Близьким до цього визначення можна вважати розуміння комунікації У. Уелсом, Дж. Бернетом та С. Моріарті: «...комунікація означає процес передавання певної ідеї, відносин або інформації. Людську комунікацію ми визначаємо як процес, в ході якого дві чи більше осіб намагаються свідомо чи несвідомо впливати одна на одну за допомогою використання символів... Відправники повідомлення і ті, хто отримує ці послання, всі разом створюють систему комунікації» [1, с. 321].

Згідно з представленими в науковій літературі точок зору різні моделі комунікації виникають виходячи з різних завдань, які стоять перед дослідником. Дослідники структурують їх по різних підставах: соціологічні, психологічні, семіотичні. Можна виділити ряд груп моделей комунікації (Г. Почепцов): модель комунікації з точки зору PR, реклами та пропаганди; соціологічні і психологічні моделі комунікації; семіотичні моделі комунікації: психології і соціології були відкриті багато цікаві моделі комунікації. Аналіз комунікації активно здійснюється на стику їх сучасних наукових підходів: моделі психотерапевтичної комунікації; моделі міфологічної комунікації; моделі аргументує комунікації; моделі іміджевої комунікації; моделі пропагандистської комунікації.

Ф. Шарков виділяє кілька підходів [10, с. 387–395]. Перший методологічний підхід базується на класичній позитивістській методології суб'єктно-об'єктних диспозицій. Він представлений концепціями структурного функціоналізму, системного підходу, інформаційного суспільства, технологічного детермінізму, комп'ютерної футурології та ін. Онтологія соціальних комунікацій в даному підході ґрунтується на системних зв'язках і функціях. Комунікативні технології ставлять завдання

сконструювати бажаний образ суб'єкта і певні соціальні зв'язки в системі. Даний підхід можна порівняти з принципом класичної кібернетики, який передбачає жорсткий контроль за поведінкою системи, при якому виключаються всі непотрібні взаємозв'язки. Очевидно, що всі моделі комунікації можна структурувати за функціями, змістом, формою, цілям і завданням. Практичне застосування на сьогоднішній день в інтегративних системах знаходять наступні моделі комунікації.

Авторитарна модель – ґрунтується на максимальному обмеженні свободи інформації і жорсткому адміністративно – правлінському контролю за діяльністю ЗМІ. Дана модель описана У. Шраммом і Д. Маккуэйлом.

Двостороння асиметрична модель – в неї включається зворотний зв'язок, зберігаючи при цьому влада комунікатора над комунікацією, що і створює певну асиметрію. Це одна з чотирьох моделей, запропонованих Дж. Груингом і Т. Хантом, що виникла в 20-х роках ХХ ст.

Двостороння симетрична модель – симетрія досягається збалансованістю відносин між одержувачем і відправником повідомлення. Виникла у 60-70-х роках ХХ ст., описано Дж. Груингом і Т. Хантом.

Некласична методологія – ґрунтується на когнітивній моделі суб'єктно-об'єктних відносин з приводу об'єкта. Автор цієї методології, німецький філософ Ю. Хабермас віддавав перевагу позитивній науці у вивченні соціальних суб'єктів. Інструментом реалізації практичних інтересів людей він розглядав міжособистісні «інтерації» (комунікації) як спосіб емансипації, вивільнення від різного роду впливу (політика, економіка тощо) і примусу. Ю. Хабермас відрізняє «справжні» комунікації від «помилкових» комунікацій, намагається обґрунтувати «технічну раціональність» перенесення технічних засобів і методів на міжособистісні комунікації.

Постнекласичний підхід зводить природу соціального до суб'єктно-суб'єктним відносинам, виключаючи об'єктність. Суспільство розглядається як мережу комунікацій, а комунікації мають можливість до самоопису суспільства і його самовідтворення (принципи самореферентності і аутопоезіса Н. Лумана). Комунікація в даному випадку постає як активне організоване середовище, де найпростіші соціально-комунікативні системи формуються через взаємне узгодження дій і переживань присутніх учасників спілкування. Суспільство охоплює всі дії, досяжні для зіставлення один з одним в комунікації. Дія розуміється як справжній елемент соціальної системи, яка виробляється і сприймається в ній у співвіднесенні (комунікації) з іншими діями-подіями.

Інформаційне забезпечення є важливим елементом у системі управління сучасного бізнесу. Будь-які види підприємництва потребують наявності ефективної стратегії просування в комунікаційних каналах, що забезпечує дієвий вплив на цільову аудиторію.

Автори досліджень функціонування підприємств в умовах жорсткої конкуренції Г. Костюк та В. Сторожук, зазначають, що одним з основних інструментів покращення становища на ринку є позитивний імідж підприємства, який відрізняє його серед аналогічних за видом діяльності

організацій, підсилює ринкові позиції, збільшує ринкову вартість компанії, розширює коло постійних споживачів [3].

Л. Орбан-Лембрик вважає, що імідж – це враження, яке організація та її працівники справляють на людей і яке фіксується в їхній свідомості у формі певних емоційно забарвлених стереотипних уявлень [4]. Аналіз публікацій на тему формування іміджу підприємств дає змогу зробити узагальнений висновок про сутність та значення іміджу для підвищення показників рентабельності підприємств. Імідж підприємства будь-якої форми власності є сукупним уявленням цільової аудиторії про корпоративні цінності, послуги сервіс підприємства. Тобто іміджем є сформований образ підприємства у свідомості реальних та потенційних клієнтів, конкурентів, партнерів. Імідж, як і будь-яка система, має в своєму складі певні елементи, які пов'язані та взаємодіють один з одним.

Для того аби сформувати ефективну стратегію просування (маркетингову комунікацію), керівництво підприємства повинно здійснити аналіз всіх наявних елементів іміджу, до яких відносять: корпоративні цінності або корпоративна культура; імідж персоналу та керівництва; фірмовий стиль; ділова репутація.

Імідж керівництва є надзвичайно важливим для формування узагальненого сприйняття аудиторією торгової пропозиції того чи іншого підприємства. Імідж персоналу може репрезентуватися у манері поведінки з клієнтами, зовнішньому вигляді працівників. За думкою теоретика українського менеджменту О. Поліщука, фірмовий стиль сприймається безпосередньо, візуально, запам'ятовується завдяки тому, що має складові, які впливають на органи чуттів, – це звуки, аромати, кольори. Він існує фізично, реалізуючись у продукції підприємства, фірмовому одязі, в рекламних матеріалах [5, с. 68–71.]

Імідж може бути як внутрішнім, так і зовнішнім. Внутрішній імідж впливає на мотивацію співробітників, формує певні корпоративні правила та унікальну професійну атмосферу. Зовнішній імідж формується за допомогою інструментарію паблік-релейшнз (висвітлення громадської діяльності компанії та її керівництва, спонсорські акції, контакти зі ЗМІ та забезпечення їх матеріалами для висвітлення позитивного іміджу підприємства).

Таким чином, для створення позитивного іміджу на ринку, підприємством враховуються наступні чинники: маркетинговий, ситуаційний, соціологічний, комунікативний. Тобто на основі аналізу запитів соціуму обираються адекватні засоби реалізації взаємодії зі споживачами (канали комунікації) та формується стратегія просування підприємства.

Література

1. Бернет Дж. Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Дж. Бернет, С. Мориарти / Перевод с англ. / Под ред. С. Г. Божук. – СПб: Питер, 2001. – 864 с.

2. Виконавча влада в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. Н.Р. Нижник. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 128с.

3. Костюк Г. В. формування позитивного іміджу підприємства / Г. В. Костюк, В. В. Сторожук // Вісник КНУТД. – 2014. – №1. – С.176–181.
4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління: посібник. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
5. Поліщук О. Практика менеджменту / О. Поліщук // Бизнес. – 2007. – №36. – С. 68–71.
6. Почепцов Г. Г. Паблик рилейшнз для професіоналов / Г. Г. Почепцов. – К. : «Ваклер», 2001. – 624 с.
7. Про інформацію: закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
8. Саймон Г. А. Адміністративна поведінка: дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції / Г.А. Саймон. – К. : АртЕк, 2001. – 376 с.
9. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации : учеб. пособ. / А.В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2002 г. – 449 с.
10. Шарков В. Ф. Основы теории коммуникаций [Електронний ресурс] / В. Ф. Шарков. – Режим доступу: http://iub.at.ua/_ld/0/61_._.pdf - Назва з екрану.

В. О. Іонченкова

/ Україна /

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ СПРИЙМАТИ НОВІ ЗНАННЯ

Сучасне суспільство знаходиться під впливом чинника глобального доступу до різноманітних джерел інформації. Це дозволяє говорити про новітній етап розвитку інформаційного простору та його інфраструктури, політики, культури, економіки та освіти.

Під час переходу від індустріального суспільства до когнітивного, інформаційного, загострюється питання впливу інформаційних технологій та нових можливостей на особистість людини, як члена суспільства, та фахівця в тій чи іншій галузях, як головного чинника всебічного розвитку економіки, політики та інших сфер.

Всі соціальні ролі людини в сучасному світі пов'язані з її спроможністю продукувати, споживати та використовувати інформацію й технології. Науковці виділяють чотири складових, від яких залежать ці процеси. Це: наука, освіта, виробництво та бізнес. Всі вони використовують спільний інструмент – інформаційні технології (ІТ).

Використання ІТ для підвищення ефективності освітнього та професійного розвитку досліджувало багато українських та західних науковців. На думку багатьох з них, ІТ значно ефективніше розвивають і примножують природні задатки та здібності людини. Разом з тим не затихають розмови про «інформаційний колапс» сучасного світу, коли людина не в змозі сприйняти й малої частки інформації, яка на нього обрушується, тому намагається захищати свій розум від надлишку інформації

– не звертати ні на що уваги. Натиску інформації людська свідомість протиставляє потужні бар'єри та фільтри та вибудовує для себе нове сприйняття світу.

Сучасні ІТ сприяють трансформації форм взаємодії та обміну інформацією між учасниками освітнього процесу, їх ролі та функціям у ньому, розробці нових цілей та шляхів їх досягнення. Серед позитивних впливів ІТ на здатності людини опрацьовувати глобальні знання виділяють:

- підвищення інтелекту людини шляхом практики розв'язання нестандартних завдань в умовах комп'ютеризації;
- розвиток прогностичного, логічного та оперативного мислення;
- формування спеціалізованої по предметному змісту професійної мотивації застосування ІТ для вирішування завдань конкретної сфери.

Сучасні освітні методики повинні враховувати позитивні та негативні впливи ІТ на здатності учнів та студентів, модернізувати методи та засоби навчання з метою підвищення ефективності процесу освіти.

Література

1.Бондаренко Т.В. Вплив інформаційних технологій на особистість як засіб підвищення ефективності навчання / Т. В. Бондаренко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2013. - № 20. - С. 5-12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_20_3

2.Білоусова Л.І. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу [Електронний ресурс] / Л. І. Білоусова, Н. В. Житеньова // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2017. - Т. 57, вип. 1. - С.38-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_57_1_6

3.Качак Н. В. Вплив інформаційних технологій на зміну ціннісних орієнтацій людини і суспільства: філософсько–методологічний аналіз / Н. В. Качак // Гілея: науковий вісник. - 2013. - Вип. 79. - С. 221-224. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_79_69

4.Пушкар Я.В. Вплив сучасних технологій на становлення мегасоціуму / Я. В. Пушкар // Філософія науки: традиція та інновації. - 2013. - № 2. - С. 149-156. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FilosNauk_2013_2_18

5.Ус Г.О. Моделювання факторів впливу на інтелектуалізацію трудового потенціалу / Г.О. Ус // Бізнес Інформ. - 2015. - № 2. - С. 130-135. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_2_23

І. В. Каракай

/ Україна /

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Із метою вирішення всебічного спектру освітніх завдань у закладах вищої освіти під час підготовки майбутніх спеціалістів гуманітарних спеціальностей застосовують інформаційні технології. Традиційне навчання

знає модифікацій на всіх стадіях навчального процесу. Нові технології забезпечують учасників навчально-виховного процесу новими засобами комунікації.

Інформаційні технології – це автоматизоване середовище отримання, оброблення, зберігання, передавання і використання знань у вигляді інформації та їхня дія на об'єкт, яка реалізується в мережі Інтернет, що охоплює машинні і соціальні елементи [1].

До таких елементів відносимо такі: комп'ютерні навчальні програми, електронні підручники, тренажери, лабораторні практикуми, тестові системи, навчальні системи на основі мультимедіа-технологій, інтелектуальні і навчальні експертні системи, засоби телекомунікації, що долучають електронну пошту, телеконференції, електронні бібліотеки та ін. [2].

Зосереджуючи увагу на впровадженні інформаційних технологій у процес навчання, важливо враховувати сучасні тенденції інформатизації навчального процесу, завданням якого є – навчити студента самостійно орієнтуватися в інформаційному просторі. Переваги використання інформаційних-технологій під час підготовки студентів-гуманітаріїв є такі: досягання навчальних цілей із найменшими затратами часу; можливість створення інтерактивного навчального матеріалу, наповненого посиланнями на різні його частини (гіпертекст); моделювання процесів і явищ, що вивчаються, можливість проводити «комп'ютерні експерименти»; організація належних умов для самостійної роботи, наукового пошуку; контроль і корекція рівня знань і якості самостійної роботи студентів.

Всебічні можливості інформаційних технологій дозволяють експериментувати, підвищують інтерес до вивчення гуманітарних дисциплін, формують у майбутніх фахівців здатність розвивати логічне мислення. Адже інформація, яку подано на екрані – образна і краще засвоюється, ніж текстова. На сьогодні у навчальному процесі широко почали застосовувати електронні демонстраційні матеріали, презентації з використанням мультимедіа. Відтак виник новий вид навчальних засобів – інтернет підручники, які є одним із різновидів електронних підручників. Електронний підручник – новий жанр навчальної літератури, основне навчальне електронне видання, створене на високому науковому і методичному рівні, що повністю відповідає дидактичним одиницям стандарту та навчальній програмі.

У процесі професійної підготовки студентів вагомого значення набуло використання Електронної пошти (e-mail). Електронна пошта (e-mail) являється потужним інформаційним ресурсом Інтернет. За допомогою Електронної пошти викладачі і студенти мають змогу обмінюватися текстовими і графічними повідомленнями, консультуватися, працювати в зручному режимі.

Електронну пошту педагоги можуть використовувати для проведення семінарів в Інтернеті, як-от: «семінар-дискусія», «семінар-взаємонавчання». Під час дистанційної форми навчання ефективною слугує електронна лекція. У такому випадку студенту надсилають текст лекції в електронному вигляді,

рекомендована література, а пізніше проводять консультації з використанням електронної пошти.

Отже, інформаційні технології в освіті являють собою глобальний комплексний набір сучасних, єдиних у всьому світі, телекомунікаційних інструментальних засобів, універсальне програмно-методичне забезпечення, інформаційне середовище, що включає величезні масиви інформації.

Література

1. Интернет-технологии в образовании : учебно-методическое пособие [Электронный ресурс] / [Р. Н. Абалуев, Н. Е. Астафьева, Н. И. Баскакова и др.]. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. тех. ун-та, 2002. – Ч. 3. – 136 с. – Режим доступа : <http://www.tstu.ru/education/elib/pdf/2002/abaluev.pdf>.

2. Єрмоленко О. Кому і навіщо потрібен електронний підручник / О. Єрмоленко // Освіта. Технікуми. Коледжі. – 2009. – № 1. – С. 43–45.

Н. Г. Марченко

/ Україна /

ПОНЯТТЯ ДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сьогодні людині дуже просто загубитися в тому потоці інформації, яке йому надає сучасне суспільство. Завдяки інформаційним технологіям соціум отримав поштовх для подальшого розвитку. Домінуючими тенденціями розвитку в ХХІ столітті є процеси глобалізації та інформатизації, які надають революційний вплив на всі сфери суспільства, що зумовило перехід глобального інформаційного суспільства. Його становлення означає перехід на більш високий рівень організації життя, і називається інформаційною цивілізацією. Основними предметами і продуктами праці в цій цивілізації будуть інформація і знання, що створює нові можливості для підвищення якості життя, розвитку творчих здібностей людини, але при цьому виникають і нові глобальні проблеми.

У сучасних дослідженнях про природу інформації досить поширеним є дискусії про те, чи повинна інформація бути достовірною. Чи повинні інформативні висловлювання містити справжні відомості про ті чи інші об'єкти? Інформація - це продукт діяльності свідомості. Тому в неживій природі інформації не існує [1].

Під інформацією слід розуміти не просто нейтральний смисловий зміст висловлювання, але необхідно враховувати істину оцінку даного висловлювання. В такому сенсі інформацією може бути тільки справжнє висловлювання («Земля кругла», «В Україні провели Євро-2012»).

Інформація достовірна, якщо вона відображає дійсний стан справ. Недостовірна інформація може привести до неправильного розуміння або прийняття неправильних рішень. Достовірна інформація з часом може стати недостовірною, так як вона має властивість застарівати, тобто перестав відображати дійсний стан справ. Інформація повна, якщо її достатньо для розуміння і прийняття рішень. Як неповна, так і надлишкова інформація стримує прийняття рішень, що може спричинити помилки. Точність

інформації визначається ступенем її близькості до реального стану об'єкта, процесу, явища.

Кореспондентна теорія вважає висловлювання достовірним в тому разі, якщо в ньому стверджується існування деякого факту, який має місце насправді в об'єктивній реальності. Тобто, відомості будуть достовірними, якщо адекватно відображають зв'язок реально існуючих об'єктів [3].

В результаті можна зробити наступні висновки: інформація не є фізичним об'єктом або процесом, а належить до світу ідеальної реальності. Однак для свого прояву інформація потребує об'єктів або процесів фізичної реальності, які і служать її носіями. Без цих об'єктів або процесів інформація проявити себе принципово не може.

Література

1. Ладов В. А. В каком смысле информация должна быть истинной? // Гуманитарная информатика. 2016. Вып. 10. С. 8 – 17.
2. Колин К. К. Информационное взаимодействие и понятие информации // Научная сессия МИФИ-2006.: Сб. н. тр. – Т. 6. – Москва.: МИФИ, 2006. – С.63-70.
3. Урсул А. Д. Информация. – Москва.: Наука, 1971. – 231 с.

В. І. Мирошник

/ Україна /

МОНІТОРИНГ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТОКУ З ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ XV– XVI СТ. НА СТОРІНКАХ UKRAINA LITHUANICA

Дослідження історії Центральної та Південно-Східної Європи періоду пізнього феодалізму неможливе без пильної уваги до Великого князівства Литовського – однієї з найбільших держав регіону. Набуваючи поширення в сучасній українській історіографії, литуаністичний напрям, проте, так і не вийшов за межі монографічних досліджень і спеціальних статей, розпорошених по всіляких наукових збірниках і часописах.

Документи Литовсько-Польської доби становлять основу для вивчення документування в українських землях у XV–XVI ст., а робота с документальними джерелами дає можливість визначити науковий інтерес українських науковців до означеного періоду та документів.

Керуючись вищевикладеною інформацією пропонуємо до уваги моніторинг інформаційного потоку з проблеми організації документування в українських землях XV–XVI ст. на сторінках вітчизняному часопису «Ukraina Lithuania: студії з історії Великого князівства Литовського».

У 2009 році науковці з відділу історії України середніх віків і раннього нового часу Інституту історії України вирішили започаткувати окреме академічне видання, присвячене дослідженню та публікуванню матеріалів з історії Великого князівства Литовського.

Тематика рубрик часопису свідчить про його концепцію: зорієнтованість передусім на класичні студії з політики, права та соціально-економічних відносин, історіографію, а також рецензування новітніх праць із

литуаністики. Водночас важливими для часопису є й матеріали, що висвітлюють різні аспекти історії Великого князівства Литовського, зокрема й тих регіонів, які не є частиною сучасної України, а це, своєю чергою, сприятиме розвитку порівняльних студій. Томи часопису побачив світ на сьогодні чотири рази у 2009, 2013, 2015, 2017 рр.

Пошук статей за визначеною тематикою відбувався в електронному архіві видання на офіційному сайті Інституту історії України НАНУ починаючи з першого тому 2009 р. по четвертий том 2017 р. [2]. Результат пошуку представлено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Результат пошуку публікацій у виданні «Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського», що висвітлюють документування в українських землях у XV–XVI ст.

№ п/п	Автор публікації; рік публікації, номер тома	Назва публікації	Документи, що склали джерельну базу публікації
1.	Гурбик А., 2009, Т.І	Трактування «судових околиць» в громадському судочинстві на українських землях Великого князівства Литовського	Земські привілеї, Луцькі гродські книги, Судебник 1468 р., статuti ВКЛ
2.	Ващук Д., 2009, Т.І	Дотримання та використання інституту «старини» у великому князівстві литовському в достатутувий період (на прикладі земської служби)	Уставні грамоти, підтверджувальні грамоти, привілеї, судові вирoki, королівські листи
3.	Степонавичене Лирия, 2009, Т.І	Некоторые особенности реализации норм залогового права (в первые годы действия второго литовского статута)	статут ВКЛ, великокнязівські акти, привілеї
4.	Блануца А., 2009, Т.І	Великокнязівська політика земельних надань на українських землях Великого князівства Литовського у другій половині XV ст. (за матеріалами литовської метрики)	Литовська метрика, книга «данин» Казимира, жалувані грамоти
5.	Жеребцова Л., 2009, Т.І	Структура таможенної системи великого князівства литовського в кінці XV – середині XVI вв.	Литовська метрика, «листи», «привілеї», «підтвердження», «аренда», жалувані грамоти
6.	Гурбик А., 2013, Т.ІІ	Правовий інститут «гоніння сліду» в копному судочинстві українських земель Великого князівства Литовського	Статут ВКЛ, грамоти, Литовська метрика
7.	Ващук Д., 2013, Т.ІІ	До історії повсякдення Великого князівства Литовського (інститут «старини» за матеріалами 32-ї книги записів)	Литовська Метрика, статут ВКЛ, скарги
8.	Жеребцова Л., 2013, Т.ІІ	Деякі аспекти практичної роботи митної служби на землях Великого князівства Литовського	Литовська Метрика, грамоти, гродські книги, статут ВКЛ
9.	Блануца А., 2015, Т. ІІІ	«Управа мовити и справедливости доводити»: інститут захисту у 60–70-х	Статут ВКЛ, Литовська Метрика, «оповідання»,

		роках XVI ст. у Великому князівстві Литовському	«лист умоцаваний» (доручення), земські судові книги
10.	Кулаковський П., 2015, Т. III	Звинигородський повіт у литовську добу	Литовська Метрика, Никоновская летопись
11.	Ващук Д., 2015, Т. III	235/20-та книга судових справ литовської метрики: археографічний та джерелознавчий аналіз	Литовська Метрика, «пильність» (коротка, але конкретна інформація щодо розгляду судової справи), поруки, Присяга («рота»), привілеї
12.	Жеребцова Л., 2015, Т. III	«Назначене справец мытных на всех коморах Вел(иком) к(ня)з(стве) Лит(ов)ском. то есть справа мытная»: митна реформа 1536 р. королеви Бони у Великому князівстві Литовському (дипломатичний і джерелознавчий аналіз)	Литовська Метрика, «Назначене справец мытных на всех коморах х Вел(иком) к(ня)з(стве) Лит(ов)ском. То есть справа мытная»
13.	Ващук Д., 2017, Т. IV	Литовські статuti у повсякденній практиці середини XVI ст. (на прикладі родини Чорторійських)	Литовська Метрика, скарги, прохання, статут ВКЛ, заставний лист
14.	Блануца А., 2017, Т. IV	«Справа Соймовая» короля польського і Великого князя Литовського Сигізмунда II Августа 1572 р.	Литовська Метрика, листі-лімітації (відстрочка)
15.	Безпалько В., 2017, Т. IV	Матеріали виготовлення верхнього одягу українських селян другої половини XVI ст. (за актовими джерелами Волині)	Гродські та земські книги, скарги

Неможливо не сказати, що до видання входять в середньому по 20 статей у томі, але ми не всі включили до моніторингу, оскільки проблематика публікацій виходила за хронологічні межі дослідження.

Загалом було проаналізовано та представлено 15 статей вітчизняних та зарубіжних науковців-литуаністів. Кількість публікацій за роками представлено на рисунку 1. На рисунку 2 зображено друкарську частоту публікацій кожного автора.

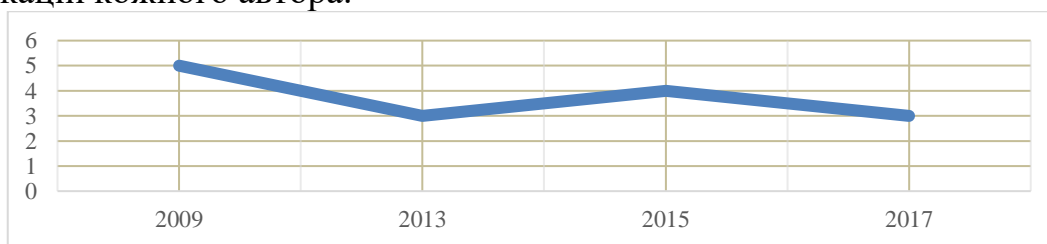

Рис. 1 Динаміка публікацій з означеної тематики за роками

Із рисунків 1 та 2 бачимо, що найбільша кількість публікацій з проблематики тез доповідей припадає на перший том видання у 2009 році, найменша на 2013 та 2017 рр. З наступного рисунку бачимо авторів, у яких найбільша публікаційна активність з визначеної тематики, зокрема Ващук Д. опублікував 4 статті, Блануца А. та Жеребцова Л. по три статті, у інших авторів бачимо по дві і менше публікацій.

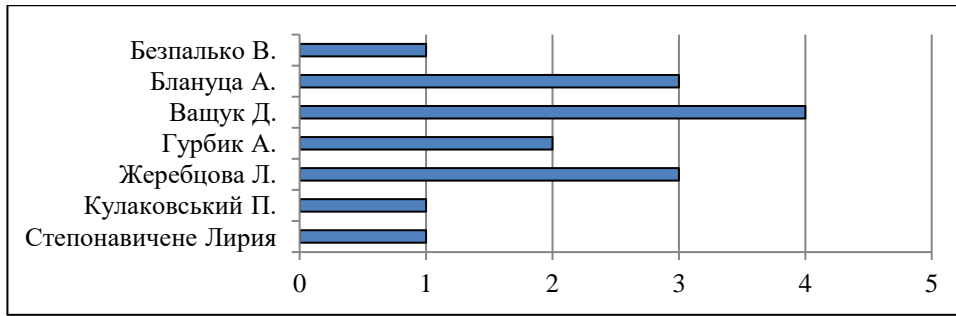

Рис. 2. Частота публікаційної активності за авторами

Із таблиці 1 можемо простежити тенденцію до використання документів, що склали джерельну базу публікації, яка представлена на рисунку 3.

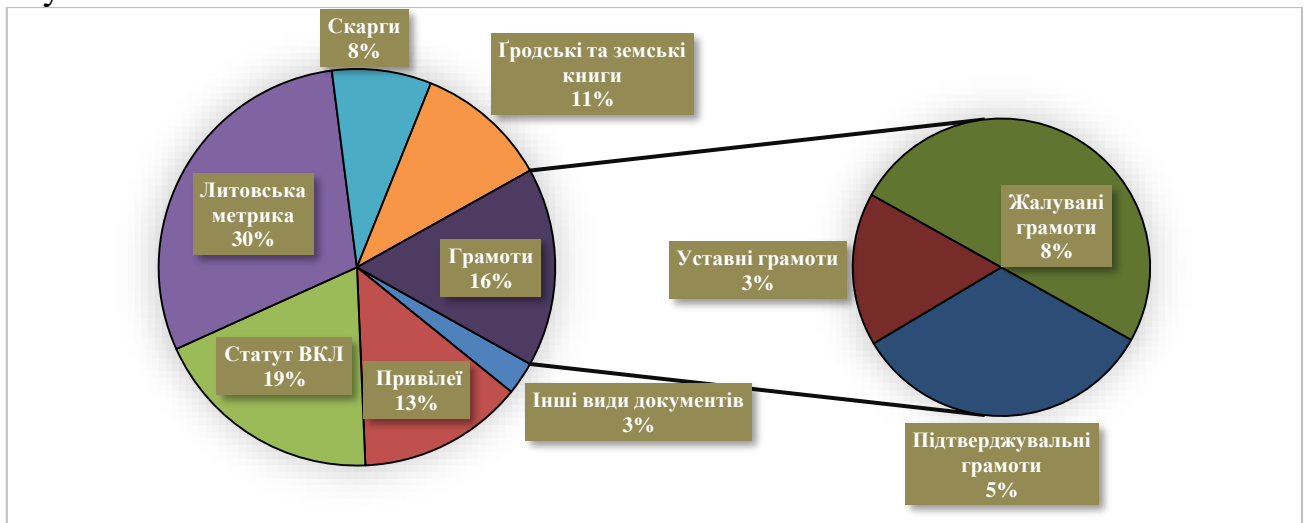

Рис. 3. Частота використання документів у наукових публікаціях

У ході моніторингу інформаційного потоку з проблеми організації документування в українських землях XV–XVI ст. на сторінках UKRAINA LITHUANICA було виявлено: частоту публікацій за роками та авторами наукових досліджень, а також основні документальні джерела, що використовувались науковцями. Одним із основних документальних комплексів для вивчення історії Великого князівства Литовського є Литовська Метрика.

Популярність даної проблеми підтверджується значною кількістю публікацій, наукових робіт вітчизняних та зарубіжних вчених-істориків та документознавців на відповідну тематику. Але незважаючи на це, теоретичні питання є недостатньо розробленими і потребують подальших глибоких досліджень.

Література

1. Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського / Ред. кол.: М. Котляр, А. Блануца, Д. Ващук, Л. Жеребцова. НАН України. Інститут історії України. - Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0008821>.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЛЮДСЬКІ ЗДІБНОСТІ

На думку вчених здібності є умовами успішного здійснення певного роду діяльності. Вродженні задатки людини є основою будь-яких здібностей, які розкриваються в процесі її розвитку при належному вихованні. Пам'ять, увага, сприйняття при їх особливій організації, мобілізації, специфіки для виконання певної діяльності, які саме разом забезпечують досягнення потрібного результату з мінімумом витрат сприймаються нами як здібності[1].

Неможливо уявити людину XIX сторіччя, яка не використовує у своїй повсякденності інформаційні технології. Гаджети, комп'ютери, відеореєстратори, GPS-навігатори увійшли в наше життя і змінило уклад людини прошлого століття. Всі ці різноманітні ІТ-технології використовуються для навчання, досліджень, у медицині, промисловості тощо. В наш час для працевлаштування і успішної кар'єри комп'ютерна грамотність є необхідною вимогою.

Стримко розвиваються тенденція збільшення багатофункціональності речей. Наприклад, функціонал смартфонів зріс і тепер ми можемо не тільки здійснювати дзвінки, але і підключатися до всесвітньої павутини, спілкуватися в соціальних мережах, слухати музику, дивитися фільми, фотографувати, малювати, читати книги і організовувати свій час. Смартфон став справжнім помічником сучасної людини, без якого важко уявити звичайний день.

Технологія «розумний дім» взагалі дозволяє дистанційно керувати інфраструктурою житлових приміщень. Все більша кількість побутової техніки має вбудований процесор і може конектіться з іншими гаджетами. Отже вплив ІТ – технологій на людські здібності є безумовним. Використання персонального комп'ютера в інформаційній сфері та застосування телекомунікаційних засобів скоротило час на пошук інформації тим самим збільшивши час на її аналіз. Проаналізуємо вплив високотехнологічних пристроїв на інтелект людини і покажемо що технології часто змушують людину відмовитись від використання своїх здібностей цілком, що може призвести до зниження рівня інтелекту людини.

Наприклад, навіщо людині запам'ятовувати великий обсяг інформації, якщо у неї в розпорядженні є величезна кількість пошукових систем і баз даних. Використання GPS – навігатора дозволяє без труднощів знайти потрібну адресу, немає необхідності запам'ятовувати адреси, помічати закономірності в розташуванні будинків, тим самим розвиваючи свою пам'ять. Завдяки калькулятору можна виробляти складні обчислення швидко і безпомилково, звідси взагалі відпадає потреба в розвитку математичних здібностей.

Таким чином ми спостерігаємо зниження значущості пам'яті в людському житті і поступове зникнення стимулів її розвитку. Скорочення

кількості самостійних розумових процесів, призводить до того що людина припиняє логічно мислити, тренувати пам'ять, увагу і стає пасивним інформаційним споживачем, але все ж ера інформаційних технологій наступила і людство не зможе відмовитися від технологічного процесу в силу динамічного зростання і прагнення до комфортного життя.

Доступність високотехнологічних пристроїв змушує людину використовувати їх для підвищення ефективності своєї діяльності, але не сприяє розвитку здібностей. Але ось розвивати чи ні свої здібності, і регулювати вплив ІТ – технологій на неї залежить від самої людини.

Література

1. Толочёк В.А. «Задатки–способности–ресурсы» в детерминации социальной успешности человека /Фундаментальные и прикладные исследования современной психологии: результаты и перспективы развития / Отв. ред. А. Л. Журавлёв, В. А. Кольцова. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2017. – 2714 с. - С. 1265-1272

2. Шпитцберг А. І. Влияние информационных технологий на деятельность современного общества [Електронний ресурс] / А. І. Шпитцберг. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.moluch.ru/archive/65/10857/>.

3. Безнос О. О. Позитивні та негативні сторони інтернету [Електронний ресурс] / Ольга Олександрівна Безнос – Режим доступу до ресурсу: <http://konf.koippo.kr.ua/blogs/index.php/blog2/title-51>.

Д. А. Плохотіна

/ Україна /

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-АПАРАТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В МУЗИЧНИХ ДОКУМЕНТАХ

Цифрові технології сьогодні присутні в різних областях людської діяльності, у тому числі в музичній творчості. У зв'язку з появою нового напрямку у музичному мистецтві та моделюванні закономірностей музичної творчості, який обумовлений швидким розвитком електронних музичних інструментів, виникла нова міждисциплінарна сфера професійної діяльності, пов'язана зі створенням і застосуванням спеціалізованих музичних програмно-апаратних засобів, що вимагають знань і умінь як в музичній сфері, так і в області інформатики, а саме музично-комп'ютерні технології. Цифрові методи обробки інформації, що застосовуються в комп'ютерній техніці, дозволяють не лише істотно прискорити багато технологічних і творчих процесів та практично звести до нуля помилки при передачі, зберіганні й відтворенні величезних обсягів інформації, а й служити деяким універсальним знаменником, до якого легко привести найрізноманітніші види інформації.

Використання музичних комп'ютерних технологій в мистецтві у своїх працях розглядають Л. Варнавська, Ю. Дворнік, С. Зуєв, В. Луценко, В. Олійник, О. Чайковська та ін.

Слід звернути увагу на ідею – машини у вигляді комп'ютера, яка радикально змінила концепцію сучасного творчого процесу. Комп'ютер в цьому процесі займає місце не тільки власне музичного інструменту, а й інтерфейсу, між автором і великою інформаційною системою – базою даних, який містить цей – будівельний матеріал. У такій ситуації змінився алгоритм написання музики, спростився ланцюжок, який раніше включав багато посередників від авторського задуму до музичного виконання. Традиційний процес написання музичного твору включає: виникнення ідеї, фіксацію нотного тексту, вивчення тексту виконавцем та концертне виконання. У цьому ланцюжку комп'ютер претендує на заміну нотного паперу і виконавця, а у майбутньому – цілком вірогідною стане поява пристроїв, які зможуть транслювати музичні ідеї від автора до слухача без яких-небудь посередників взагалі [4].

На основі новітніх технологічних розробок комп'ютерна мультимедія постійно оновлюється, що у свою чергу збагачує його функціональні можливості. Наведемо перелік основного необхідного програмно-апаратного забезпечення, що може використовуватися при створенні музики: комп'ютер, звукова карта, мікрофон, колонки, навушники, клавіатура.

Комп'ютер, що включає в себе сукупність програмного й апаратного забезпечення, – перше й основне, що необхідно для того, щоб почати писати музику. Робота зі звуком, музичними інструментами поділяється на декілька етапів – запис, відтворення, контроль та введення музичної інформації. Для всіх цих етапів обов'язково використовується така складова комп'ютера як звукова карта. Запис звуку відтворюється засобами мікрофону, введення музичних даних – за допомогою клавіатури, колонки та навушники використовуються для відтворення та контролю створеного документа.

Звукова карта, як невід'ємний компонент роботи зі звуком, складається з таких модулів, як цифро-аналоговий перетворювач/аналого-цифровий перетворювач, вбудований синтезатор, семплер, іноді не один, яким можна управляти по MIDI, блок ефектів, роз'єми, тощо. Зазвичай дана карта має як мінімум чотири стандартні роз'єми – мікрофонний вхід, лінійний вхід, лінійний вихід і вихід на навушники, а можливість розширення оперативної пам'яті за допомогою стандартних модулів, дає змогу залучити до процесу більш потужні пристрої [3].

При плануванні запису в комп'ютер голосу або живого інструменту використовується апаратне забезпечення – мікрофон. При його виборі важливо чітко уявляти, що саме передбачається записувати.

В більшості випадків для контролю результату музичної діяльності буває цілком достатньо якісних комп'ютерних колонок або зовнішнього підсилювача з колонками. Проте, якщо вимоги до якості звучання підвищені, може виявитися недостатньо звичайних акустичних систем, в цьому випадку необхідно придбати так звані моніторні колонки, що дозволяють виявляти щонайменші недоліки.

Іноді серед не дуже досвідчених користувачів можна почути думку, що контролювати звучання створюваної фонограми краще за допомогою

наушників. Це твердження не відповідає дійсності, бо при прослуховуванні в навушниках сприйняття фонограми неминуче деформується. Контроль звучання фонограми, особливо на завершальному етапі, повинен здійснюватися засобами колонок. Проте в реальному житті часто виникають ситуації, коли у музиканта немає можливості увесь час працювати з ними, тому їх замінюють на навушники. Найголовніше правило при виборі навушників – повне ізолювання від звуків зовнішнього світу [1].

В ролі клавіатури може виступати звичайна клавіатура персонального комп'ютера, будь-який зовнішній звуковий модуль, синтезатор або семплер, що мають власну клавіатуру, MIDI-вихід. Найкращим варіантом для роботи з музикою слугує MIDI-клавіатура, яка призначена для введення в комп'ютер чи передачі на який-небудь інший пристрій MIDI-повідомлень. Якщо передбачається робота з секвенцними програмами або з програмами нотного набору, то така клавіатура виявляється дійсно необхідним пристроєм [5].

Існує чимало програм, що працюють зі звуком на професійному рівні. Такі програми можна розділити на дві основні категорії: нотні редактори та звукові редактори.

Нотний редактор – комп'ютерна програма, призначена для набору нотного тексту. Нотний редактор працює з нотним текстом подібно до того, як текстовий редактор – з словесно-буквеним текстом. Актуальні нотні редактори: ABC Music Notation, Audimus, Canorus, MuseScore, MusicTeX, Finale, Sibelius. Вони надають можливість набору нотного тексту та його роздрукування, а також аудіо відтворення набраної мелодії та запису її в комп'ютерний аудіо файл. Крім того, вони дозволяють перетворювати музичні файли в нотний варіант, якщо важко знайти ноти даного твору. Слід зазначити, що форми запису музичних творів традиційної та сучасної партитури дуже різноманітні і відрізняються один від одного [2].

Аудіоредактор – це програмне забезпечення, призначене для роботи з цифровим звуком, запису та оцифрування звуку, редагування робочого матеріалу, застосування ефектів, мастерингу, що грає важливу роль при створенні музики, і збереження результатів у різних форматах. Відомі звукові редактори: Goldwave, Audacity, Acoustica Premium Edition, Wavelab, Adobe, Audition, Sound Forge. Програми пропонують стандартний набір операцій редагування звуку: копіювання, вирізання, вставку, спеціальну вставку, видалення фрагмента, обрізання файлу по краях виділеного фрагмента, заглушування фрагмента, інвертацію фрагмента тощо. Професійні пакети можуть включати об'єднання декількох звукових доріжок в єдине звукове ціле, підтримку професійних звукових плат, синхронізацію з відео, розширений набір кодеків, величезну кількість ефектів як внутрішніх, так і таких, що підключаються – плагінів [4].

Процес створення музики здійснюється засобами музичного редактора, який включає

в себе наступні дії: запис та введення даних, контроль і відтворення створеної музики, збереження музичної інформації та попередній розгляд і друк музичного документа (Рис. 1).

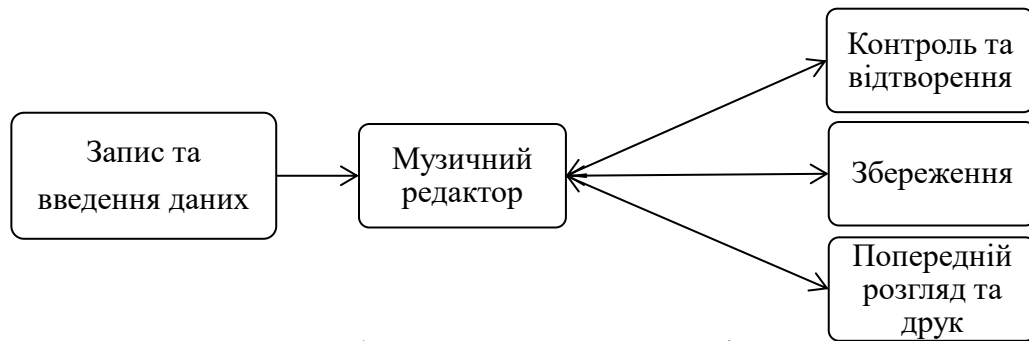

Рис. 1. Етапи роботи в музичному редакторі

Під час роботи в музичному редакторі відбувається взаємозв'язок з апаратним забезпеченням, яке поділяється на блоки, що відповідають за відтворення зображення та звуку (Рис. 2).

Рис. 2. Взаємозв'язок музичного редактора з апаратним забезпеченням

Для запису звуку та введення даних використовуємо мікрофон та клавіатуру. Щоб записати голос або звучання музичного інструменту, необхідні і мікрофон, і клавіатура, а для введення нотних знаків – тільки клавіатура. Для оцінки правильності введення нотного тексту та звуку, необхідно застосувати колонки, навушники та екран монітора. Щоб проконтролювати записаний матеріал, прослуховують його через колонки та навушники, а перевірити правильність фіксації нотних знаків допомагає екран монітора.

Отже, музичні комп'ютерні технології відкрили принципово новий етап технічного відтворення музичної продукції: в освіті, в нотодрукуванні, в жанрах прикладної музики, в засобах звукозапису, в якісних можливостях звуковідтворювальної апаратури, в театральній-концертній діяльності, в звуковому дизайні й трансляції музики.

Представлена характеристика програмно-апаратного забезпечення музично-комп'ютерних технологій буде корисною у процесі вивчення дисциплін музичного мистецтва. Використання музично-комп'ютерних технологій дає можливість: істотно активізувати розвиток музичного слуху й мислення, бо розуміння елементів музичної мови відбувається за допомогою відчуттів і зорово-наочних уявлень; розвивати практичні навички в області

композиції, аранжування, експериментувати з пошуком нових звучань, музичних форм, миттєво фіксувати вдалу імпровізацію. Розвиток комп'ютерних технологій в музиці перспективний, актуальний і об'єктивно потрібний.

Література

1. Белунцов В. Новейший самоучитель работы на компьютере для музыкантов. – Москва: «ТехБук», 2003. – 560 с.
2. Бордюк О.М. Спеціальне програмне забезпечення як умова інтенсифікації фахової підготовки вчителя мистецьких дисциплін. Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів та аспірантів. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – С. 16-17.
3. Олійник Ю.І. Інформаційно-комунікаційні технології в музиці. Цифрові музичні інструменти. Частина 1: Навчально-методичний посібник. – Херсон: Штрих, 2013. – 60 с.
4. Сова М.О. Музичні комп'ютерні технології як інструментарій сучасного освітнього процесу. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2012. – Вип. 16. – С. 129-133.
5. Трохи про MIDI клавіатури: призначення і основні критерії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://luxpro.ua/ua/articles/258-trohi_pro_midi_klaviaturi_priznachennya_i_osnovni_kriteriyi

Ю. О. Станецька
/ Україна /

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ УСТАНОВИ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

На сьогоднішньому етапі діяльності людства актуальною є тема досягнення цілей сталого розвитку, що були ухвалені Організацією Об'єднаних Націй. **Невід'ємною складовою досягнення 17 цілей, що є вказаними на сайті представництва ООН в Україні, є розвиток інформаційного суспільства.**

Інформаційні технології сприяють досягненню цілей сталого розвитку шляхом створення інформаційного середовища – сукупності технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі інформації, політичних, економічних і культурних умов реалізації процесів інформатизації. Також це світ інформації навколо людини і світ її інформаційної діяльності. Становлення інформаційного середовища сприяє розвитку інформаційного суспільства.

Інформаційне суспільство – це якісно новий етап розвитку людства, в якому будь-яка людина за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій може отримувати, переробляти, розповсюджувати інформацію, а держава забезпечує високий рівень інформатизації всіх галузей. На думку В.С. Цимбалюка, інформаційне суспільство – це суспільство, в якому більшість працівників займаються створенням, збиранням, відображенням,

реєстрацією, накопиченням, збереженням і поширенням інформації, особливо її найвищої форми – знань[1]. Для цього необхідним є збільшення робочих місць у сфері інформаційної діяльності.

Питання інформаційного суспільства розглядали такі вчені, як К. Ю. Галушко, Г. Л. Піскорська, В. Бебик, О. Кучмій, Н. А. Савінова, М. Л. Ожеван, А. О. Ярошенко, Ю. Є. Петрухно, Л. А. Литва, Кристофер Мей та інші.

Важливим елементом інформаційного суспільства є інформаційні установи. На сьогоднішньому етапі до інформаційних установ сьогодні відносять: бібліотеки, архіви, органи НТІ, інформаційно-аналітичні агентства, вузи тощо. Однією з основних діяльностей інформаційних установ є інформаційна діяльність.

Інформаційна діяльність являє собою сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Виконують ці дії такі інформаційні установи, як бібліотеки, архіви, органи НТІ тощо.

У процесі розвитку системи інформаційних комунікацій було сформовано 3 основних види інформаційного обслуговування:

1. Документальне – базується на документній системі. Центральне місце в ній відводиться бібліотекам, архівам та видавничим установам. Документальне обслуговування є найбільш древнім видом інформаційного обслуговування. Сутність його полягає в тому, що інформаційні потреби споживача задовольняються шляхом надання йому документів, необхідні відомості з яких він вилучає самостійно.

2. Фактографічне – передбачає задоволення інформаційних потреб споживача безпосередньо, тобто шляхом надання самих релевантних запиту відомостей (фактів, даних цифр тощо). Ці відомості попередньо вилучаються інфопрацівником з первинних документів, обробляються та надаються споживачу у вигляді вторинного документу (фактографічної довідки, списку тощо).

3. Концептографічне – це найсучасніший та найскладніший вид інформаційного обслуговування, який потребує високої кваліфікації інфопрацівника. Усі відомості, вилучені з документів, детально вивчаються, аналізуються. інтерпретуються, узагальнюються та оцінюються інфопрацівником. У результаті цих процесів формулюється так звана ситуативна інформація, нове вивідне знання, яка містить в собі оцінку розглянутих відомостей, тенденції та перспективи окремих наукових, технічних, економічних напрямів, рекомендації, висновки, прогнози, тобто створюється інформація, яка в явному виді не містилася в проаналізованих джерелах. Таким чином, споживач отримує не тільки відомості про документи та самі документи, але й певна додаткова інформація, привнесена інформаційним працівником в процесі їх інтерпретації [5].

Розглянемо роль інформаційної установи у досягненні цілей сталого на прикладі архівних установ.

Архів – це установа чи структурний підрозділ, що забезпечує облік і зберігання архівних документів, використання відомостей, що в них містяться, та формування Національного архівного фонду і/або здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства [4]. Задоволення потреб суспільства в архівній документній інформації – одна з визначальних функцій державних архівів. Основна місія зазначених установ – розповсюдження ретроспективної, поточної та перспективної інформації в просторі і часі, тобто надання широкого доступу до інформаційних ресурсів не лише певним визначеним групам фахівців- спеціалістів, але й усім громадянам країни.

Основні функції архівних установ представлено на рис.1.

Рис.1. Основні функції архівних установ

Архівні установи також займаються роботою зі зняття обмежень на доступ до секретних архівних документів, що не містять державної таємниці, впроваджують новітні інформаційні технології та використовують їх задля виконання своїх функцій. В останні десятиріччя, у зв'язку з впровадженням новітніх інформаційних технологій, помітно стираються відмінності між послугами, які надають різноманітні інформаційні установи.

Оскільки значна частина з них використовує Інтернет-ресурси, то для них важливою формою стає демонстрація, завдяки чому архівні установи демонструють рідкісні й унікальні документи.

Отже, науково-інформаційна діяльність архіву – це діяльність, спрямована на задоволення потреб у первинній та вторинній архівній інформації.

Інформаційна діяльність державних архівів – це постійне та систематичне збирання, використання, поширення та зберігання первинної та вторинної архівної інформації архівами, що створені і фінансовані державою, з метою задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в ретроспективній документній інформації [5].

Для представлення архівної інформації в Інтернеті архівними установами почали створюватися і підтримуватися відповідні веб-сайти або сторінки на сайтах чи порталах інших юридичних осіб.

В сучасному інформаційному суспільстві важливими аспектами є відкритість суспільства і вільний доступ до інформації. Відтак, державні архіви України, керуючись принципами демократичної і соціально правової держави та в міру наявних можливостей, намагаються забезпечити всім членам українського суспільства умови рівного, нічим не обмеженого доступу до документальної ретроспективної інформації.

Література

1. Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навч. посіб. / В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К. : КНТ, 2006. – 280 с.

2. Офіційний сайт Представництва ООН в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>– Заголовок з екрана.

3. Петрухно Ю. Є. Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика/ Ю. Є. Петрухно // Вісник Одеського національного університету. Сер. : Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство. – 2014. – Т. 19, Вип. 1. – С. 127-133.

4. Про Національний архівний фонд та архівні установи: закон України [Електронний ресурс] – зі змінами від 21.05.2015. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2888-14>

5. Меньківська Н. С. Інформаційна діяльність державних архівів: сутність та визначення / Н. С. Меньківська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. - 2009. - № 3. - С. 51-55.

6. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: постанова Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – від 15.05.2013. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>

С. Д. Василевский

/Республіка Білорусь/

**ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ УПРАВЛЕНИЯ У АКТИВИСТОВ
ПЕРВИЧНОЙ ПРОФСОЮЗНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ СТУДЕНТОВ
УЧРЕЖДЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ «БЕЛОРУССКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВ»
БЕЛОРУССКОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СОЮЗА РАБОТНИКОВ
КУЛЬТУРЫ, ИНФОРМАЦИИ, СПОРТА И ТУРИЗМА**

В начале нового тысячелетия учреждения высшего образования (далее – УВО) играют ключевую роль не только в профессиональной подготовке высококвалифицированного специалиста, способного к решению профессиональных задач с учетом внешних (политических, культурных, экономических) и внутренних (физические возможности, предрасположенность) факторов, но и в воспитании разносторонне развитой

личности, готовой к мобилизации своих ресурсов (физических, интеллектуальных, финансовых) для реализации программ жизнедеятельности в условиях динамично меняющейся социальной среды. Обучение в УВО позволяет студентам выявить и развить, параллельно с личностными способностями, профессиональные, сформировать соответствующую им модель поведения, научиться брать на себя ответственность за достижение профессионально значимых целей, коррелировать последние со своими личностными достижениями.

Важным аспектом образовательной деятельности УВО является формирование у студентов культуры управления, включающую в себя совокупность знаний (в первую очередь профессиональных), их структуру и глубину, мировоззрение, морально-этические нормы работы, навыки в организации работы, умение владеть собой и понимать особенности работающих рядом людей [см.: 1]. Культура управления формируется у субъектов образовательного процесса, как через изучения специальных учебных дисциплин (например, «Тайм-менеджмент», «Основы менеджмента», «Основы маркетинга», «Психология управления» и т.д.), так и путем их вовлечения в деятельность органов студенческого самоуправления.

В педагогической литературе под управленческой культурой понимается «мера и способ творческой самореализации личности руководителя в разнообразных видах управленческой деятельности, направленной на освоение, передачу и создание ценностей и технологий в управлении» (Ж.С. Позднякова) [7]; «совокупность ценностей, установок, убеждений, ориентацией и выражающих их символов, способов воздействия и служит упорядочению управленческого опыта, регулированию поведения всех членов общества» (Н.В. Лизина) [4, с. 233]; «совокупность развивающихся идей, взглядов, ценностей, мироощущений, а также методы и приемы управленческой деятельности, связанные с поиском и получением новых результатов, нормы поведения» (А.Н. Митин) [5, с. 18].

Практическое применения полученных знаний в области культуры управления в большей мере осуществляется студентами в рамках деятельности органов студенческого самоуправления.

Студенческое самоуправление рассматривается мировым сообществом как важный элемент административной системы управления УВО; механизм, позволяющий студентам принимать активное участие в решение вопросов связанных с организацией своей учебной, научно-исследовательской, творческой деятельностью; инструмент, способствующий мобилизации социальной активности студентов. Работа органов студенческого самоуправления рассматривается сегодня как специфическая форма демократии с соответствующими правами, возможностями, ответственностью; как средство социально-правовой (само)защиты студенческого сообщества. Целью организации деятельности студенческого самоуправления является: «создание условий для развития личности обучающегося, становления его как интеллигентного, творческого, инициативного, способного к саморазвитию, признающего гуманное

отношение к человеку наивысшей ценностью, обладающего демократическим сознанием профессионала, отвечающего современным социально-экономическим требованиям к высококвалифицированному специалисту» [3].

В каждом УВО Республики Беларусь существуют различные органы студенческого самоуправления: студенческие советы, студенческие сообщества, а так же общественные объединения – первичные профсоюзные организации студентов и первичные организации общественного объединения «Белорусский республиканский союз молодежи» - все вышеперечисленные объединения занимаются привлечением студентов к решению вопросов связанных с организацией их учебной, научной, творческой деятельности в стенах университета.

Для определения статуса органов студенческого управления в УВО Республики Беларусь, необходимо отметить, что 14 мая 2015 года Республика Беларусь присоединилась к Европейскому пространству высшего образования. Присоединение носит условный характер. Для полноценного участия Республика Беларусь должна выполнить условия Дорожной карты соответствующих реформ, которые следует внедрить в национальные законодательство и правоприменительную практику, среди которых и обеспечение мобильности студентов, в том числе развитие студенческого самоуправления [см.: 2].

В документах, регулирующих процессы единого европейского образовательного пространства, уделяется большое внимание участию студентов в процессах управления УВО. Студенческое самоуправление определяется как особая форма инициативной, самостоятельной общественной деятельности студентов, направленная на решение важных вопросов жизнедеятельности, развитие социальной активности, поддержку социальных инициатив студенческого сообщества [1; 5].

Вовлечение студентов в деятельность студенческого самоуправления и делегирование им организационно-управленческих функций, позволяет последним сформировать свою индивидуальную культуру управления.

Практический интерес для нашей работы представляет практика формирования культуры управления в рамках деятельности студенческого самоуправления первичной профсоюзной организации студентов учреждения образования Белорусский государственный университет культуры и искусств Белорусского профессионального союза работников культуры, информации, спорта и туризма (далее – ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ).

Важно отметить, что каждая ППО, в зависимости от своей численности и принадлежности к учреждению образования, имеет свои специфические черты управления, но для всех характерна единая организационная структура.

Черты студенческого самоуправления, характерные для ППО:

- присутствие профсоюзной организации во всех УВО страны;
- регламентированность деятельности организации (подчинение нормативно-правовой системе страны, наличие устава);
- наличие юридического статуса организации ;
- финансовая независимость от УВО;

- добровольность участия;
- выборность основных органов управления.

Необходимо отметить, что формированию у студентов культуры управления не возможно без опыта трудовой деятельности. В ППО студенты могут занимать следующие должности:

1. председатель профсоюзной организации – официально трудоустроенный руководитель ППО. Должность не является выборной. *В Республике Беларусь частая практика, когда пост председателя занимает студент университета;*

2. профсоюзный комитет – высший коллегиальный орган ППО. Состоит из председателей профбюро факультетов и председателя профсоюзной организации;

3. председатель профбюро – руководитель ППО на уровне факультета. Выбирается из студентов путем проведения выборной конференции или расширенного заседания профсоюзного комитета;

4. комиссии (по направлениям) – актив студенческой организации, регулирующий направления деятельности ППО согласно уставу Федерации профсоюзов Беларуси (далее – ФПБ);

5. профорг – представитель ППО в академической группе. Выбирается открытым голосованием членами академической группы.

Необходимо отметить, что председатель профсоюзной организации и председатели профбюро являются членами совета университета и факультетов.

Большинство позиций в структуре ППО являются выборными, что положительно сказывается на заинтересованности студентов возлагать на себя обязанности по реализации политики Белорусского профессионального союза работников культуры, информации, спорта и туризма на определенном административном уровне. Важным фактором в развитии культуры управления является и финансовая независимость ППО, что позволяет самостоятельно выбирать основные направления деятельности активистов (если они не противоречат уставу ФПБ).

Учитывая статус учреждения образования «Белорусский государственный университет культуры и искусств» как ведущего УВО в Республике Беларусь по подготовке специалистов для сферы культуры, необходимо отметить, что участие студентов в работе организационных комитетов по организации и проведению культурно-досуговых мероприятий, реализующихся под эгидой ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ, способствуют закреплению у них теоретических знаний по культуре управления в практико-ориентированной среде. Также важным аспектом является и принцип добровольного участия студентов, что позволяет привлечь к реализации проектов заинтересованных лиц.

Именно привлечение членов ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ к разработке концепций, проводимых мероприятий, позволяет вывить способность последних к работе в команде; умение ставить цель и разрабатывать пути для ее достижения; решать возникающие проблемы на

стадии реализации проекта; рекламировать результаты своей деятельности и деятельности своих коллег. Именно в рамках работы над проектами формируется культура управления отдельно взятого студента.

Первым стоит рассмотреть традиционный проект ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ – фестиваль студенческого творчества «Дерзай первокурсник».

Проект проводится ежегодно с 2004 года. Цель – выявление творческих способностей студентов первого курса; популяризация деятельности органов студенческого самоуправления в студенческой среде. В рамках данного фестиваля студентам предлагают выступить не только исполнителями на концертной площадке в рамках гала-концерта «Дерзай первокурсник», но и стать членами организационного комитета фестиваля [6].

Основные пункты плана организации фестиваля: разработка концепции фирменного стиля и мерча; работа с партнерами и СМИ; информационное обеспечение; проведение кастингов; организация досуга участников фестиваля; репетиционная деятельность; проведение гала-концерта и др.

Из приведенного плана можем сделать выводы, что члены студенческого самоуправления и привлеченные к организации фестиваля студенты первого курса могут получить профессиональные знания, умения и навыки в качестве: администраторов площадки, сценаристов, режиссеров, постановщиков, дизайнеров, декораторов, драматургов, SMM специалистов, видеографов, фотографов и др., что способствует усилению их личностных позиций не только в рамках университета, но и в дальнейшем как специалистов на рынке труда.

Кроме проектов, реализующихся на базе БГУКИ, студенты ППО сотрудничают с организациями города Минска и оказывает содействие по реализации их проектов. Данная деятельность способствует расширению профессиональных контактов студентов, и, не менее важно, позволяет студентам получить навыки в «не тепличных условиях».

Примерами такого сотрудничества является:

1. Минский полумарафон – ежегодный легкоатлетический кросс по главным улицам г. Минска. Традиционно проходит во второе воскресенье сентября в день празднование дня города Минска. Кроме полумарафона, проводятся забеги на 10,5 км и 5,5 км. Организатором данного мероприятия является Белорусская федерация легкой атлетики. В рамках Минского полумарафона, активисты ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ ежегодно принимают участие в организации тематических зон, расположенных на протяжении всей дистанции забега. Цель тематических зон – знакомство участников марафона и болельщиков с историей и культурой г. Минска и Республики Беларусь.

2. Кубок Европейской конфедерации волейбола – ежегодный волейбольный турнир, проходящий между европейскими клубами под эгидой Европейской конфедерации волейбола (CEV) – активисты ППО участвовали в подготовке к проведению пресс-конференций команд участников, а так же встреч VIP-гостей и их сопровождения [6].

Участие актива ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ в рамках вышеуказанных мероприятий направленно на экстраполяцию теоретических знаний на предметную область своей профессиональной деятельности, формирование личностной культуры управления.

Принимая вышеперечисленное, можно отметить, что на формирование культуры управления активистов ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ влияет: заинтересованность участников процесса в реализации своих управленческих знаний, умений и навыков; плюрализм, свобода в выборе подходов и направлении деятельности с учетом личностной заинтересованности студентов; практика трудовой деятельности (наличие множества вариантов применения своих способностей). В данном контексте, формирование культуры управления позволяет обеспечить конкурентоспособность специалиста (выпускника УВО) на рынке труда и способствует усилению его конкурентных позиций в сфере профессиональной деятельности.

Исходя из тезиса, что культура управления комплексная, обобщающая характеристика управленческого труда, отражающая его качественные черты и особенности, можно отметить, что теоретического базиса, который позволяет получить качественное высшее образование в УВО не достаточно для формирования из студента управленца соответствующего критериям современного рынка труда. Студенческое самоуправление выступает, а в данном случае ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ, практико-ориентированной базой для апробации студентами своих теоретических знаний и формирование индивидуальной культуры управления.

Літэратура

1. Воронкевич С. А., Луцевич А. С., Махинов П. Д. [и др.] Студенческое самоуправление Беларуси : история, анализ, путь развития. – Минск: Энциклопедикс, 2013. – 92 с.

2. Дорожная карта по проведению Беларусью реформы системы высшего образования: от 27 мая 2015 г. [Электронный ресурс] / Общественный болонский процесс. – Режим доступа: <http://bolognaby.org/images/uploads/2015/12/Roadmap-Belarus-ru.pdf> (дата обращения: 14.08.2019).

3. Концепция идеологической и воспитательной работы в учреждении образования «Брестский государственный университет имени А.С.Пушкина» (на 2017–2020 гг.) / [разраб. : Т. В. Соколова и др.; науч. ред. А. Н. Сендер] ; БрГУ им. А.С. Пушкина ; Отдел воспитательной работы с молодежью. – Брест, 2017. – 24 с.

4. Лизина Н. В. Управленческая культура как качественный показатель управленческой деятельности // Ползуновский вестник – 2006. – № 1. – С. 231–234.

5. Митин А. Н. Культура управления. – Екатеринбург, 2000. – 526 с.

6. Отчет первичной профсоюзной организации студентов учреждения образования «Белорусский государственный университет культуры и искусств» Белорусского профсоюза работников культуры,

информации, спорта и туризма за 2018/2019 / Белорус. гос. ун-т культуры и искусств ; ППО студентов УО БГУКИ БПРКИСТ. – Минск, 2019. – 6 с.

7. Позднякова Ж. С. Формирование управленческой культуры будущего менеджера [Электронный ресурс] // Ярославский педагогический вестник. – 2008. – № 4. – Режим доступа: http://vestnik.yspu.org/releases/pedagogika/41_12 (дата обращения: 14.08.2019).

К. О. Гошко

/ Україна /

СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА: ДІАГНОЗ З ІНТЕРНЕТУ

На сьогоднішній день, аналізуючи поведінку Інтернет - користувачів в аспекті застосування мережевих ресурсів для оцінки персонального здоров'я, можна виділити дві основні стратегії: адаптивна – особистий контакт з лікарем, огляд, обстеження і дезадаптивна – самодіагностика і самолікування. З перерахованого, для розгляду можна виділити досить активно прогресуюче явище, іменоване кіберхондрією. Кіберхондрія – емоційний розлад, який проявляється нав'язливим пошуком в Інтернеті медичної інформації про реальні або уявні симптоми. Це різновид іпохондрії у людей, які багато часу проводять в Інтернеті. Поняття це для нашої країни відносно нове. А тим часом в інших країнах вже ставлять офіційний діагноз.

Метою нашого дослідження є вивчення прояву в соціумі кіберхондрії, виявлення причин і ймовірних небезпек при її наявності, привернення уваги до даної теми, пошук можливих шляхів вирішення проблеми.

В Україні дослідження, що торкаються даної проблеми нечисленні, у зв'язку з цим вивчення кіберхондрії вимагає особливої уваги. Під час нашого дослідження було проведено опитування в соціальних мережах серед 280 респондентів. Суть його полягала у виборі між походом до лікаря і самолікуванням. Результати опитування показали, що 72% з них вважали б за краще самолікування з використанням Інтернет -ресурсу. На основі даного опитування був позначений ряд причин, пов'язаних із вищезазначеним вибором: страх смерті і бажання все контролювати не дозволяють людям втрачати ані хвилини, щоб дізнатися, що з ними відбувається; боязнь медичних процедур, недовірливість, схильність до перебільшення, надмірна турбота про здоров'я і недовіра до результатів обстежень; економічна складова - консультації та аналізи коштують грошей, і деякі люди намагаються заощадити на лікуванні, але так можна тільки запустити хворобу і збільшити термін і ціну одужання; недовіра до лікарів, невміння або небажання лікарів пояснювати. Найголовнішою причиною є інтенсивний розвиток інформаційної мережі Інтернет.

Ці причини є цілком обґрунтованими, однак Інтернет все ж таки може збити зі шляху позитивного ставлення до власного здоров'я. Варто розібратися, чому не можна шукати симптоми хвороб в Інтернеті: недостовірність інформації; неправильний настрій; шахрайство; ймовірність; змащені симптоми; негативне ставлення до здоров'я; реклама; неповнота інформації; сила думки; погіршення якості життя.

На дану тему дослідження проводилися в основному за кордоном, тому що нашу країну ця проблема торкнулася відносно недавно. Слід сказати, що робота пошукових систем і наша психіка мають свої спотворення. Люди схильні шукати «однодумців» зі схожими симптомами і приписувати собі їх захворювання і лікування (цим страждають більше 50%). Половина кіберхондриків впевнена в тому діагнозі, який вони самі собі поставили, а в реальності менше 15% самодіагнозів достовірні. Дослідження показує, що 80% користувачів гуглять симптоми, при цьому 75% з них не перевіряє джерело даних і приналежність сайту. Більшість користувачів робить висновок про достовірність даних, викладених на сайті, на основі його дизайну, простоти пошуку в ньому і зрозумілого опису. У нашого мозку є і когнітивна помилка: чим більше ми дізнаємося про хворобу, тим більш ймовірною вона нам здається. [5, с. 279]

Кіберхондрія в тій чи іншій формі є у багатьох. Ознаки кіберхондрії, які означають, що пора перестати ставити собі діагнози по Інтернету і реабілітувати віру в Гіппократа: занадто часте використання Інтернету для пошуку інформації про свої проблеми; навіть хороші результати аналізів не переконують в тому, що хвороби немає; погіршення самопочуття після відвідування медичних сайтів; часта зміна лікарів; впевненість в тому, що у здорової людини не може бути ніяких ознак захворювань; абсолютна впевненість, що здорові люди ідеальні, і у них ніколи ніде не коле і не ние; зайва тривога в питаннях власного здоров'я і самопочуття; постійне спостереження за основними показниками стану організму; вибір найбільш важкої хвороби з можливих. [1]

У 2013 році Еойн Мак Елрой і Марк Шевлін розробили шкалу тяжкості кіберхондрії (Cyberchondria Severity Scale (CSS)), що складається з п'яти підшквал. У свою чергу це компульсія; дистрес; надмірність; пошук підтвердження; недовіра до лікарів. [2, с.1127]

Виходячи з нашого дослідження можна зробити висновок про те, що варто звернути увагу на цю багатогранну соціальну проблему, бо вона є доволі розповсюдженою та негативно впливає на моральний і фізичний стан людини, як наслідок провокуючи підозру у власному нездоров'ї. Необхідно уникати занурення в подробиці будь-яких медичних текстів в будь-яких ЗМІ, не боятися сходити до лікаря при появі будь-яких стійких змін самопочуття. Такий підхід з найбільшою ймовірністю дозволить не поповнити ряди іпохондриків, а на довгі роки зберегти здоров'я і спокійний оптимізм. У свою чергу, для поступового повернення довіри до лікарів є необхідним запровадити розпорядження або забезпечити працівників медичних закладів пам'ятками про зміну ставлення до пацієнтів, проведення із ними бесід щодо небезпеки мережі Інтернет стосовно лікування, тоді люди, бачачи перед собою освіченого грамотного спеціаліста, який в змозі донести інформацію чітко і зрозуміло або у разі необхідності заспокоїти хворого, усвідомлять для себе перевагу та корисність із боку живих професіоналів. Це стосується як приватних клінік, так і державних, бо людина має право на якісну консультацію і лікування не залежно від свого матеріального або соціального

становища. Люди ж, тим не менш, зі свого боку мають відмовитися від жаги знати більше ніж лікар і тверезо ставитися до свого здоров'я і здоров'я близьких у разі певних ускладнень, бо розуміння, у більшій чи меншій мірі має бути у кожного, і тоді, це саме розуміння може стати вагомим аспектом у вирішенні проблеми, і не тільки цієї.

Література

1. Internet Makes Hypochondria Worse. Cyberchondria // WebMD. - 2019. URL: <http://www.webmd.com/balance/features/internet-makes-hypochondria-worse>
2. Tversky A., Kahneman D. Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases // Science. Sep. 27, 2018. New Series, Vol. 185, № 41.57. Pp. 1124-1131
3. White R.W., Horvitz E. Cyberchondria: Studies of the Escalation of Medical Concerns in Web Search // Microsoft Research. 2018. URL: <ftp://ftp.research.microsoft.com/pub/tr/TR-2018-178.pdf>
4. Barsky A.J., Geringer E., Wool C.A. A cognitive-educational treatment for hypochondriasis // Gen. Hosp. Psychiatry. - 2018. - V.10, №.5. - Pp. 322-327.
5. Barsky A.J., Klerman G.L. Overview: hypochondriasis, bodily complaints and somatic styles // American Journ. of Psychiatry. 2017. V.140. Pp.

О. В. Григорова

/ Україна /

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СОЦІО-КУЛЬТУРНИЙ СВІТ ДИТИНИ

Особливою проблемою є входження в світ інформаційних технологій підростаючого покоління, а саме – дітей, психіка яких є незміцнілою, а тому найбільш схильною до деструктивному впливу.

Задача батьків – організувати дозвілля дитини таким чином, щоб захистити його від негативного впливу інформаційних технологій. Немає сенсу ігнорувати комп'ютерні можливості, необхідно їх використовувати в міру необхідності, а розваги у вигляді комп'ютерних ігор, необхідно сполучати з реальними активними діями в реальному світі.

Інформаційні технології створюють комфортні умови для життєдіяльності людини. Багато найпростіших операцій стали виконувати машини, спрощуючи життя людині – прикладів може бути безліч – покупка і оплата послуг в інтернеті або через автомати, отримання грошових коштів не в касі, а в банкоматі, доступ до електронних бібліотек, організація поїздок за допомогою онлайн послуг, відеодзвінки, телефон дозволяє нам налагодити зв'язок з людиною, незалежно від того, як далеко він від нас і багато іншого.

Не викликає сумнівів, що інформаційні технології спростили наше життя, зробили його більш яскравим, інтенсивним і насиченим подіями.

Начебто картина виглядає дуже оптимістичною і райдужною. У чому ж підступ, чи є він? Людство в своїй швидкості життя набрало так багато оборотів, що більшості з нас стає дуже важко зупинитися, багатьох віртуальна реальність настільки поглинула, що вибиратися з неї стає далеко не легким завданням. Проблема дуже багатьох сучасних людей полягає в

тому, що вони не відчують межі знаходження в віртуальному світі, їм важко зупинитися, переключитися на світ реальний...

Негативний вплив позначається на здоров'ї та фізичному стані людини. Це пагубно позначається на зорі. Інтернет заповнює інші сфери діяльності. Нездатність скоротити час перебування в Мережі спричиняє негативний вплив на життєдіяльність людини: знижується його ефективність в роботі, навчанні; підвищується стомлюваність; погіршуються відносини з оточуючими.

Отже, в епоху інформаційних технологій використання різноманітних електронних пристроїв – є необхідністю. Так як же уникнути негативного впливу? Необхідно обмежити час перебування за комп'ютером, смартфоном або іншим пристроєм. Не забувати про реальне життя.

Література

1. Багаева Е., Мылласова О. В. Интернет в жизни современной молодежи: проблемы и перспективы // материалы XIX Междунар. конф. «Культура, личность, общество в современном мире : методология, опыт эмпирического исследования» – Екатеринбург, УрФУ, 2016. – С. 994-1003.

2. Ермолаева В. В., Пикина Е. Е. Влияние информационных технологий на жизнь человека // Молодой ученый. – 2018. – № 22. – С. 42-44. – URL <https://moluch.ru/archive/208/51070/> (дата обращения: 3.10.2019).

3. Табурца В. А. Влияние гаджетов на психику ребенка : маркеры проблемы, спектр последствий // Научно-методический электронный 1427 журнал «Концепт». – 2016. – Т. 15. – С. 1826-1830. – URL: <http://ekoncept.ru/2016/96284.htm> (дата обращения 03.10.2019)

Л. Гула
/ Україна /

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Розвиток сучасних систем електронного документообігу вимагає розробки, але й вдосконалення та оновлення науково-технічної та нормативно-правової бази, створення спеціальних юридичних норм та правил регулювання сфери інформаційних документальних відносин. Інформаційні документальні відносини – це відносини, що виникають при: формуванні і використанні інформаційних ресурсів на основі створення документів, збору, опрацюванні, накопиченні, збереженні, пошуку, поширенні і надання споживачу документованої інформації; створенні і використанні інформаційних технологій і засобів їхнього забезпечення; захисту інформації, прав суб'єктів, що беруть участь в інформаційних процесах та інформатизації. Це стосується не тільки класичної роботи з паперами, а й електронного документообігу [1].

Електронний документообіг охоплює, не тільки рух готових документів як усередині організації, так і за її межами, а й стадії підготовки документів і вільний обмін інформацією з комп'ютерних мереж. Тому актуальним на сьогоднішній день є завдання всебічного аналізу програмних засобів, які представлені на сучасному ринку України. Важливою властивістю

універсальних систем електронного документообігу є те, що вони надають можливість 20 комплексного вирішення великого числа завдань управління документами. На сьогоднішній день на зміну старим системам приходять нові СЕДи.

Система електронного документообігу – це програмне забезпечення, головними завданнями якого є організація і підтримка життєвого циклу електронних документів. Всі робочі процеси в них можна гнучко налаштувати, що дозволяє враховувати особливості здійснення будь-яких функцій. Система надає доступ до розвинутої аналітики та звітності, які дозволяють аналізувати бізнес-процеси та приймати ефективні управлінські рішення. Завершується підготовка планшетної версії системи для прискорення роботи над документами для керівників, які часто переміщуються по зустрічам [2].

На сьогодні в Україні існують і використовують такі системи електронного документообігу як: MEGAPOLIS.DocNet використовується в таких установах: Державна реєстраційна служба України, Секретаріат Кабінету Міністрів України, Державна виконавча служба; DEALS використання: Системою державних закупівель PROZORRO та Державною службою статистики України; Атлас ДОК використовують у роботі Державна податкова служба України; «Inter Doc» – Міністерством закордонних справ України.[3,с.51]

Розглянемо сучасні можливості систем, у зв'язку з найбільш поширеним використанням, на прикладі MEGAPOLIS.DocNet та СЕД DEALS.

MEGAPOLIS.DocNet – сучасна система електронного документообігу, яка дозволяє організувати систему електронного документообігу в компаніях будь-якого рівня і різних галузях діяльності в більш ніж 140 установах. MEGAPOLIS.DocNet створено для автоматизації документо-орієнтованих бізнес-процесів, пов'язаних із загальною та операційною діяльністю організації. Основною метою даної системи є підвищення прозорості, керованості та ефективності роботи. Вона охоплює всі етапи життєвого циклу документів: від підготовки проектів документів до організації архівного зберігання з використанням функцій електронного архіву та електронного цифрового підпису.

До основних функцій Megapolis.DocNet відносять: підготовка, узгодження та реєстрація документів, моніторинг і контроль виконання завдань; повідомлення та нагадування, робота з документами в офлайн-менеджері, мобільний додаток, автоматизація бізнес-процесів, управління договорами і дорученнями, автоматизація процесів обробки звернень громадян, конструктор звітів та аналітика, гнучкий пошук, електронний архів, експедиція документів, ведення організаційної структури та штатного розкладу[4,3,с.50].

DEALS – простий, швидкий і зручний сервіс для захищеного документообігу: підписання договорів, обмін бухгалтерськими і юридично значущими документами з контрагентами. Розробником якої є компанія InBASE. Основними функціями є: обмін легальними електронними

документами, відстеження підписання документів контрагентів, забезпечення законності підписання всіх сторін процесу, навігація і порівняння всіх версій документа на будь-якій стадії узгодження, вірна роздруковка документів, сканування і відправка адресату, контроль підтвердження документів з боку контрагентів, установка взаємозв'язків між великою кількістю посилаються один на одного документів, наявність електронного підпису [5].

Існують такі основні характеристики систем електронного документообігу: автоматизація бізнес-процесів в управлінні, наявність електронного архіву, мобільний додаток до системи для віддаленої роботи, наявність електронного підпису, робота з документами в офлайн-менеджері, наявність контролю за процесами, конструктор звітів та аналітика.

Порівняльну характеристику даних функцій можна побачити у Таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз функцій систем MEGAPOLIS.DocNet та DEALS

Функції СЕД	MEGAPOLIS.DocNet	DEALS
Автоматизація бізнес-процесів в управлінні	✓	✓
Електронний архів	✓	✓
Мобільний додаток	✓	×
Електронний підпис	✓	✓
Робота з документами в офлайн-менеджері	✓	×
Конструктор звітів та аналітика	✓	✓

На сучасний стан існує безліч альтернатив для автоматизації усіх аспектів документообігу в установі. Використання нових систем електронного документообігу значно поліпшує роботу над великим обсягом документів та суттєво змінює сучасне уявлення про роботу діловодства на підприємстві, бо все це значно полегшує інформаційний обмін, що є основою документообігу у цілому.

Розглянувши порівняльний аналіз функцій систем, **можна зробити висновок, що на даний час, використання Megapolis.DocNet є більш доцільним**, адже переставлена система містить у собі усі необхідні функції для роботи з електронним документообігом. Є найбільш корисною для використання й роботи в системі управління, а також для полегшення адміністративної роботи та інформаційної комунікації в сфері документообігу підприємств та установ.

Література

1. Сучасні Системи електронного документообігу [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://mego.info>

2. Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nc.gov.ua/menu/publications/doc/dosv_vprovad.pdf

3. Особливості систем електронного документообігу в державних органах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_4_2013/02.pdf

4. СЕД MEGAPOLIS.Docnet [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://inbase.com.ua/megapolis – docnet.html>

5. СЕД **DEALS** [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dealssign.com/elektronne-derzhpidpryyemstvo-kejs-prozorro-z-perehodu-na-edo-deals/>

А. О. Дабло

/ Україна /

КУЛЬТУРА КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Люди за властивою їм наївністю вважають, що віртуальний світ існує незалежно від нас, ніби він не є реальним. Більшість спілкується в Мережі, часто навіть не замислюючись над тим, ким насправді є їх співрозмовник. Утім, незважаючи на хаотичну спрямованість інформації в Мережі, важливе значення в ній має етика. З кожним разом питання про етичні норми в Мережі набуває все більшої актуальності. Адже для того, щоб Інтернет став насправді засобом масової комунікації людей безумовно потрібно дотримуватися певних етичних норм і людських цінностей [3].

Нетикет або сетикет від англійського net «мережа» та французького etiquette «етикет» – це правила поведінки спілкування в Мережі, традиції і культура інтернет-спільноти, яких дотримується більшість. Це поняття з'явилося ще в середині 80-х років ХХ ст. та міцно закріпилось й до нашого часу [2].

Правила нетикету не є загальнозживаними і «жорстко» встановленими – кожне мережеве спілкування відбувається за власними «законами». Зазвичай, правила записані, і навіть оформляються у вигляді формального статуту, а іноді і просто у вигляді списку. В інших випадках існують лише в умах і словах модераторів, а іноді і просто «старожилів» спільноти і підтримуються на підставі їхнього особистого авторитету.

Найчастіше під явним порушенням нетикету розуміють образи і перехід на особистості, зловмисний відхід від теми, рекламу і саморекламу в не призначених для цього місцях. Також цілком ймовірно порушенням нетикету можуть виявитися наклеп і інша зловмисна дезінформація (обман) або плагіат.

До найпоширенішого порушення нетикету відноситься так званий «тролінг». Термін «тролінг» походить із сленгу учасників віртуальних спільнот і не має прямого відношення до сфери наукового дискурсу [4]. У найбільш загальному вигляді це явище характеризується як процес розміщення на віртуальних комунікативних ресурсах провокаційних повідомлень з метою нагнітання конфліктної обстановки шляхом порушення правил етичного «кодексу» інтернет-взаємодії. Основними місцями здійснення троллінгу можуть виступати різні тематичні форуми, конференції, соціальні мережі, портали, чати і новинні сайти.

Проблему культури спілкування в соціальних мережах, а саме зменшення гостроти дискусій, свого часу розглядав американський журналіст Майк Годвін. Він сформулював принцип («Закон Годвіна»), який говорить: «При розростанні інтернет-дискусії, ймовірність порівняння з нацизмом або Гітлером прямує до одиниці» [1]. Сам Годвін вважає, що принцип сформульований не для визначення переможців або переможених в суперечці, а для зменшення гостроти дискусій, нагадуючи учасникам про межі допустимих порівнянь.

Отже, правила спілкування в соціальних мережах в більшості своїй подібні до правил спілкування в громадському місці, проте, окремі користувачі в інтернеті забувають і про ці елементарні правила.

Література

1. Закон Годвіна. [Електронний ресурс] Закон Годвіна. Режим доступу: k.wikipedia.org/wiki
2. Комп'ютерна етика. [Електронний ресурс] Комп'ютерна етика. Режим доступу : <https://znaimo.com.ua>
3. Правила мережевого етикету: норми поведінки. [Електронний ресурс] Правила мережевого етикету: норми поведінки. Режим доступу: <https://newsdaily.com.ua>
4. Тролінг. [Електронний ресурс] Тролінг. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

К. В. Зарицька

/ Україна /

АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ

Магістральним напрямом системи інформаційної роботи в установі є інформаційно-аналітична діяльність. Якість організації інформаційно-аналітичної діяльності установ залежить від вибору та коректності застосування аналітичних методів. Інформаційно-аналітична діяльність (надалі ІАД) є специфічним різновидом інтелектуальної, розумової діяльності людини, в процесі якої внаслідок певного алгоритму послідовних дій з пошуку, накопичення, зберігання, обробки, аналізу первинної інформації утворюється нова, вторинна аналітична інформація у формі аналітичної довідки, звіту, огляду, прогнозу. В сучасних умовах специфіка інформаційно-аналітичної роботи полягає в забезпеченні особи, яка приймає рішення, необхідною і достатньою кількістю аналітичної інформації для прийняття єдино правильного, ефективного в умовах непередбаченості і кризових явищ управлінського рішення.

ІАД складається з системи певних інформаційно-аналітичних робіт. Інформаційно-аналітична робота (надалі ІАР) – це комплекс заходів, які проводяться з метою збору та обробки необхідних відомостей з ряду питань та на підставі проведеної роботи – розробки інформаційно-аналітичних документів для споживача інформації. Головні елементи ІАР: збір та пошук інформації (головний, самий важливий і визначаючий елемент); попереднє

вивчення, інформаційно-аналітична обробка, формулювання висновків, облік; підготовка інформаційних (інформаційно-аналітичних) документів [1].

Результатом інформаційно-аналітичної діяльності будуть такі вторинні документи, що є інформаційною моделлю не первинного документа, а моделлю проблеми. Такі інформаційні документи містять так зване вивідне знання у вигляді висновків, рекомендацій, прогнозів. Це, насамперед, огляди, щорічні доповіді, аналітичні довідки. Продукт, створений у результаті інформаційно-аналітичного процесу повинен бути придатним для використання замовником, корисним для нього вже в момент свого створення. Сам же результат інформаційно-аналітичної діяльності, як правило, матеріалізується у формі будь-якого документа.

Інформаційно-аналітична діяльність представляє собою особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації у сфері управління, політики, економіки тощо. Інструментальний зміст інформаційно-аналітичної діяльності уточнюється через визначення змісту інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності установ, підприємств, організацій.

З поєднанням принципів проблемної орієнтації та програмно-цільової установки як відносно тематики інформаційного забезпечення, так і відносно вибірковості підготовки інформації та доведення її до керівників відповідно до їх місця в системі управління та основних функціональних обов'язків. Управлінські структури як суб'єкти системи інформаційного-аналітичного забезпечення постійно взаємодіють із інформаційним середовищем, регулюють рух інформації, аналізують тенденції й на цій основі розробляють рекомендації для прийняття управлінських рішень, удосконалювання оптимального управлінського впливу для досягнення цілей керування.

Засоби інформаційно-аналітичної роботи представляють собою сукупність інтелектуальних та технологічних засобів, які забезпечують виконання поставленого завдання. Під технологічними засобами інформаційно-аналітичної роботи маються на увазі різноманітні каталоги, інформаційні картки, за допомогою яких формують каталоги (тематичні або алфавітні), інформаційні системи (у тому числі автоматизовані), щоденники (головне завдання – регулярна реєстрація інформації про ті чи інші події), системи інформаційного обслуговування, експертні системи, системи штучного інтелекту тощо.

Інтелектуальні засоби інформаційно-аналітичної роботи – це різноманітні відомості (характеристики властивостей об'єкта), дані (факти або відомості, представлені в формалізованому вигляді) та повідомлення. По суті, ми маємо справу з інформацією, тобто фактами, які є основою для прийняття рішень щодо проведення адміністративно-організаційних, політичних та інших заходів, а також для підготовки різноманітних пропозицій і рекомендацій стратегічного та тактичного характеру. В цілому сутність інформаційно-аналітичної діяльності проявляється у виробленому нею продукті: як правило це рекомендації для особи, що приймає управлінські або політичні рішення.

Інформаційно-аналітична діяльність є важливим напрямом управлінської діяльності. Для управлінської сфери важливим є не тільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, а й випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій. Саме необхідність передбачення, виявлення та прогноз тенденцій розвитку ситуації обумовлює застосування різних аналітичних методів опрацювання вихідної інформації.

Аналітичний аспект ІАД дозволяє трактувати її як творчу аналітичну діяльність, призначену для оцінювання інформації і підготовки прийняття рішень; як сукупність процесів семантичної обробки даних, з використанням методів та засобів «аналітики» та «інформаційної аналітики», в результаті чого розрізнені дані перетворюються на закінчену інформаційну продукцію – аналітичний документ.

Одним з основних принципів організації інформаційно-аналітичного процесу є ясність викладення матеріалу. Суть реалізації цього принципу полягає в тому, щоб зробити доступними для інших результати роботи аналітика. Адже саме коректне сприйняття інформації робить її переконливою для споживача, а отже, забезпечує успіх справи. Іноді автор забуває про це. Інформаційно-аналітичний документ має бути лаконічним, зрозумілим (доступним) і переконливим.

Інформаційно-аналітичний документ можна зробити зрозумілим, доступнішим для споживача, якщо дотримуватись ряду правил. Перш за все він повинен мати чітку структуру. Кожну думку краще висловлювати кількома короткими простими реченнями. Викладати думку бажано простою (але не побутовою) мовою, намагаючись, уникати надмірного вживання спеціальних термінів. Не можна забувати, що єдине призначення спеціальних термінів у інформаційно-аналітичній роботі - точна та коректна передача споживачеві змісту повідомлення [1].

Щоб викладене у документі повідомлення було достатньо переконливим, воно має відображати суттєві причинно-наслідкові зв'язки у доступній, зрозумілій для споживача формі. Обов'язковою умовою виконання цього правила є високий рівень кваліфікації аналітика, його вміння знаходити необхідні аргументи для доведення своєї точки зору на проблему, що розглядається. Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус будь-якої наукової проблеми приводять до необхідності її вивчення у системі координат, що задається різними рівнями методології науки [2].

Основними групами методів, які застосовуються в процесі інформаційно-аналітичної діяльності є: загальнонаукові методи – аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння; методи емпіричних досліджень – соціологічні методи, опитування, спостереження, експеримент, статистичний аналіз; інформаційно-прогнозні методики – когнітивне картування, моделювання, експертна оцінка; методи створення інформаційної продукції - згортання змісту інформації (бібліографування, реферування, анотування, фрагментування), узагальнення змісту інформації (створення оглядової інформації); методики інформаційного обслуговування

користувачів – методика поточного інформування, методика довідково-інформаційного обслуговування [3].

Отже, інформаційно-аналітична діяльність являє собою особливий напрям інформаційної діяльності, який пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності. Результатом інформаційно-аналітичної діяльності будуть такі вторинні документи, що є інформаційною моделлю не первинного документа, а моделлю проблеми. Такі інформаційні документи містять так зване вивідне знання у вигляді висновків, рекомендацій, прогнозів. Це, насамперед, огляди, щорічні доповіді, аналітичні довідки. Продукт, створений у результаті інформаційно-аналітичного процесу повинен бути придатним для використання замовником, корисним для нього вже в момент свого створення.

Література

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. / В.М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с.
2. Захарова І.В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. / І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 336 с.
3. Матвієнко О.В. Інформаційний менеджмент: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях: навч. посібник / О.В. Матвієнко, М.Н. Цивін. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 170 с.

Р. Р. Іванченко,

А. І. Кулешова

/ Україна /

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Соціальні мережі сьогодні - один з найпопулярніших способів розваги і спілкування, джерел інформації, засобів для розвитку різноманітних можливостей у соціокультурному середовищі. Вони швидкі, зручні і нескладні у використанні. Зі співрозмовником можна листуватися, говорити і навіть бачити його. Соціальні мережі доступні всім і кожному в будь-який час доби. Необхідні лише комп'ютер і підключення до Інтернету. Така доступність і легкість у використанні стала причиною для можливих психічних розладів, одне з яких - психологічна залежність від соціальних мереж.

Метою нашої роботи є визначення наскільки шкідливими можуть бути соціальні мережі та, які причини залежності від них. При виконанні нашого дослідження були використані: робота з інформаторами, ЗМІ та електронні ресурси.

У психології прийнято розділяти будь-яку Інтернет-залежність на стадії. У них входить початкова стадія здорового інтересу до мережі і патологічна залежність від неї, яка позначається на працездатності людини і починає шкодити її соціальному життю, підриває її психічне здоров'я.

В основі інтернет-залежності, вважають фахівці, лежить насамперед

нелюбов і невпевненість в собі. Люди, які страждають «комплексом недостатності», незадоволені своєю зовнішністю або малою увагою оточуючих до своєї персони, найчастіше і підсаджуються на «онлайнову» голку. Як правило, це люди гуманітарного складу розуму, схильні до фантазій, люблячі прибрехати «для краси» і часто видають бажане за дійсність. «Мережеманія» має фізіологічні ознаки, за якими її можна класифікувати як психічне захворювання, а не просто як негативну звичку. Це «вологі», як при базедовій хворобі, очі, підвищене потовиділення і хронічне безсоння. Справа в тому, що часте «бродіння» по мережі створює в мозку підвищений рівень допаміну - речовини, подібній адреналіну. Залежний відчуває під час спілкування в чатах збудження, яке схоже на азартну лихоманку гравця або сексуального збудження. Він раз по раз хоче повторити цей стан і починає використовувати Інтернет як засіб для отримання задоволення.

Надмірне захоплення соціальними мережами в інтернеті може шкодити здоров'ю через скорочення спілкування з реальними людьми. На думку вчених, брак спілкування може негативно впливати на роботу імунної системи організму, гормональний баланс, роботу артерій і процеси мислення, що в довгостроковій перспективі підвищує ризик появи і розвитку таких хвороб, як рак, серцево-судинні захворювання і недоумство. Також соціальні мережі мають великий вплив на зір та поставу особливо у дітей, які ще зростають.

Переважно соціальні мережі, на думку дослідників, є небезпечними для підлітків, так як формують у них помилкове враження, що любов і дружбу легко завоювати і настільки ж легко зруйнувати. Крім того, на думку доктора Хіманшу Тяги, людям, які звикли до швидкого перебігу інтернет-життя, реальність може здатися занадто нудною, і вони можуть спробувати «пожвавити» її, здійснюючи імпульсивні вчинки, в тому числі спроби самогубства, оскільки їм властиво занижувати цінності реального життя. У 1990 р була заснована сторінка alt.suicide.holiday, або скорочено ASH (попіл). ASH вітала новачків повідомленням «нам шкода, що ви тут». Група порівнювала себе з автобусною зупинкою, на якій можна поспілкуватися в очікуванні автобуса. У ASH можна було поділитися найтемнішими думками, обговорити способи самогубства і домовитися про спільний суїцид. При цьому схилити учасників до суїциду - як і відмовляти їх - правилами групи було заборонено. На піку популярності в співтоваристві перебували до 7000 чоловік. На думку професора Сієнського коледжу Карли Софка, люди цінували ці простори за «можливість ділитися думками без осуду і стигматизації, відкрито висловити свої почуття і бути прийнятим». «Сама тема суїциду табуована. Дуже страшно відчувати себе самотнім, коли ти вже самотній».

Найвідоміша жертва, обговорювана на національному рівні, - Саймон Келлі. Він наклав на себе руки в 2001 році, коли його батьки поїхали у відпустку. Після смерті Саймона його батько, Пол Келлі, почав кампанію за закриття чатів і веб-сайтів, що пропагандують самогубство. Вирішивши померти, Саймон залишив на своєму комп'ютері відкриту сторінку листування в ASH, на якій дякував своїм друзям з чату самогубців. «Я не кажу, що

інтернет був одноосібно відповідальний за смерть мого сина, - зауважує Пол Келлі. - Але ми знаємо, що одним з головних чинників самогубства є доступ до засобів самогубства. Інформація - це теж засіб. Ці чати зіграли свою страшну роль «. Група ASH - з якої колись почалися суїцидальні пабліки - була закрита в 2010 році після серії скандалів і смертей. Але не смерті вбили ASH, а застарілий формат. Користувачі (на той момент їх було 5500) перемістилися на Reddit - найпопулярніший анонімний форум англомовного інтернету, поки Reddit не почала видаляти суїцидальний контент. Тоді спільнота пішла в DarkWeb – те саме найтемніше немодероване підчерева інтернету, але незабаром виринуло під новим ім'ям.

Тут як і раніше можна вибрати спосіб самогубства або напарника по смерті, заповнивши невелику анкету. Майбутні самогубці обмінюються музикою та фільмами, обговорюють, куди подіти домашніх улюбленців і хто повинен знайти тіло - поліція чи рідні.

Наприкінці 2015 року набула масового поширення гра «Синій кит», основною метою якого було доведення підлітків до самогубства. За інформацією МВС за шість місяців 2015 року було зареєстровано 184 випадки самоушкодження дітей. З них 100-самогубства, а 84-спроби самогубства. З початку 2017 року інтерес до теми «китів» стрімко виріс. У статистиці запитів Google добре видно два сплески: порівняно невеликий в районі 20 січня і дуже різкий - в перших числах лютого. За даними громадської організації «Центр інтернет-технологій», в ці періоди користувачі соціальних мереж почали частіше писати пости з хештегами, які пов'язані з «китами». Згодом, вдалося позбутися цієї гри, але на зміну їй почали приходити інші. «Тихий дім», «Червона сова» і багато інших груп смерті почали «заражати» соціальні мережі. Цій темі приділяють увагу, з підлітками працюють психологи, влада та ЗМІ привертають увагу батьків. Але й досі ці групи продовжують свій вплив на молоде покоління.

Під час роботи з прикладними дослідженнями різних авторів ми дізналися ставлення людей до соціальних мереж. Ось деякі з них:

Благодійний фонд Score провів дослідження згідно з яким 1500 користувачів, більше половини молодих людей у віці 18-34 років, відзначили, що соцмережі змушують їх відчувати себе непривабливими.

Дослідження 2016 року, проведене в Університеті штату Пенсильванія, показало, що перегляд чужих Селфі занижує самооцінку, оскільки користувачі порівнюють себе з фотографіями людей в найщасливіший момент їхнього життя.

Щодо нашого дослідження, то в ньому взяли участь 130 респондентів. Учасниками були представники різних вікових категорій, але найбільшу увагу ми приділили категорії «Від 15 до 18». Завдяки опитуванню ми дізналися думки і переживання цих людей. Виявилось, що 19% відчувають нестачу спілкування. Більшість з них живуть самотійно, тому й заповнюють цю порожнечу соціальними мережами. Найбільш популярними соцмережами виявилися YouTube (89%), Instagram (77%), Telegram (73%) і лише 4% не відвідують жодні мережі. Велика розбіжність у відсотках була виявлена у

відповідях на питання: «З якою частотою Ви відвідуєте соцмережі?». 96% відповіли, що щодня використовують їх, здебільшого для спілкування з друзями, перегляду відео та завантаження музики. Але є також і позитивні аспекти: 92% віддають перевагу реальному спілкуванню. Найголовнішою проблемою є те, що 54% не звертають увагу на людей, які залежать від соцмереж. Ще 31% не засуджують їх. Отже, байдужість також є однією з причин, чому люди з головою поринають у світ соціальних мереж.

Можна зробити висновок, що проблема залежності населення від соціальних мереж є дуже актуальною, бо вони, безумовно, спрощують нам життя, заощаджуючи час, підтримують наш моральний стан, і дозволяють спілкуватися з важливими для нас людьми, служать джерелом інформації, розважають. Але у нашому дослідженні підтвердилося, що достатньо великий відсоток людей гають свій час у соцмережах та шкодять своєму здоров'ю.

Література

1. Спілкування в соціальних мережах шкодить здоров'ю/http://www.commcenr.ru/mmedia/articles/2009_02_26_02.html

2. Джессіка Браун. Як соцмережі впливають на наш настрій, сон, психічне здоров'я і відносини; 2018р./<https://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-russian-42694015>

3. Олександр Борзенко. В соцмережах масово пишуть про «групи смерті», «синіх китів» та самогубства. Що відбувається? 2017р./<https://meduza.io/feature/2017/02/13/v-sotssetyah-massovo-pishut-o-gruppah-smerti-sinih-kitah-i-samoubiystvah-chno-proishodit>

4. «Синій кит»: поліція озвучила шокуючу статистику по «групам смерті» в Україні; 2017р./<https://www.obozrevatel.com/crime/13206-sinij-kit-politsiya-ozvuchila-shokiruyuschuyu-statistiku-po-grupham-smerti-v-ukraine.htm>

5. Олена Костюченко. Тридцятирічна історія «груп смерті» – від Юзнету до наших днів. Нова газета; 2019р. [51, с.16-19]/<https://www.novayagazeta.ru/articles/2019/05/15/80521-igry-v-temnote>

6. Cohen S, Underwood LG, Gottlieb BH. Social Support Measurement and Intervention. New York: Oxford University Press; 2000

7. Kawachi I, Kennedy BP. The Health of Nations. New York: The New Press; 2002.

8. Marmot MG, Wilkinson RD, editors. Social Determinants of Health. Oxford, England: Oxford University Press; 2006.

9. Тетяна Бурцева. Як замінити інтернет-серфінг на читання книг. Видання «МІФ»; 2017р./<https://blog.mann-ivanov-ferber.ru/2017/07/14/kak-zamenit-internet-syorfing-na-chtenie-knig/>

Я. В. Левченко

/ Україна /

ВТОРИННИЙ ДОКУМЕНТ: СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ

Актуальністю даної теми є згортання інформації, яке здійснюється в ході наукової обробки документа. З первинного документа беруть потрібні

користувачам відомості про його зміст і формальні ознаки й на цій основі складають вторинні документи, які публікуються в інформаційних виданнях, використовуються в бібліотечних і бібліографічних каталогах і картотеках, у банках даних тощо, тобто забезпечують інформування користувачів про відповідні первинні документи.

Протягом усього періоду розвитку науки і культури йде процес накопичення інформації та знань, які фіксуються в документах. Кількість документів постійно збільшується. Це приводить до серйозних труднощів у роботі з документами й інформацією, яку вони містять. Щоб подолати кризові явища у сфері документних комунікацій, які виникають час від часу, людство винайшло чимало засобів, серед яких: писемність і папір, друкарський верстат і бібліотеки, архіви, органи інформації, автоматизовані інформаційні мережі й багато іншого. Але накопичити інформацію замало, важливо надати її користувачу в потрібному обсязі й у потрібний час.

Ця тема є актуальною, тому що була продемонстрована у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців і дослідників. Серед них такі видатні вчені як О.М. Оленін, філолог О.Х. Востоков, письменники М.І. Греч, М.М. Загоскін, байкар І.А. Крилов, бібліографи В.С. Сопіков, В.Г. Анастасович та ін. Сьогодні проблемами аналітико-синтетичної обробки документів займаються Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова, Г.М. Швецова-Водка, В. Корнієнко та ін.

Об'єктом дослідження є вторинні документи.

Предметом є інформаційно-аналітичне забезпечення цими документами управління установою.

Мета: характеристика та аналіз вторинних документів як основи інформаційно-аналітичного забезпечення управління установою.

Відповідно визначеної мети поставлені такі завдання:

- розкрити зміст поняття «вторинні документи»;
- визначити сутність вторинного документа;
- охарактеризувати види вторинних документів;
- дослідити процес створення вторинного документа.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи: аналітичний, хронологічний, теоретичний.

За рівнем узагальнення інформації розрізняють первинні і вторинні документи. Вторинний документ – це результат аналітико-синтетичної обробки одного чи кількох первинних документів з метою пристосування інформації до інформаційних потреб споживача. Вторинні (інформаційні) документи містять систематизовані відомості про первинні документи або результат аналізу і синтезу даних, що є в першоджерелах [1]. Підготовка їх – сфера професійної діяльності інформаційних посередників: бібліографів, каталогізаторів, референтів-аналітиків, інших інформаційних працівників. Це бібліографічні записи, анотації, реферати, бібліографічні огляди тощо. Вважають, що вторинні документи призначені для інформування про інші документи, що вони можуть полегшити споживачам інформації орієнтування як у складі певного фонду документів, так і в змісті тієї інформації, що в них

міститься [2]. Необхідність у створенні вторинних ресурсів виникла із зростанням масиву інформації, просторовими бар'єрами у соціальній комунікації та іншими причинами. Уникати цих бар'єрів дають змогу такі важливі властивості вторинних документів як: стислість, оглядовість інформації, можливість розгортання інформації, а також забезпечення пошуку первинної інформації [3].

Вторинні документи можуть бути неопублікованими та опублікованими, періодичними, неперіодичними і продовжуваними. Вирізняють бібліографічні, реферативні, оглядові й аналітичні вторинні документи, які мають як загальні, так і специфічні ознаки видового різноманіття.

Вторинні документи часто є не самостійними документами, а частиною інших документів: монографій, дисертацій, звітів про НДР.

Загальна методика підготовки вторинних документів – це сукупність методичних прийомів, які використовують при підготовці будь-якого вторинного документа .

Методи, які застосовуються при створенні вторинних документів з певних галузей в своїй сукупності утворюють галузеву методику підготовки вторинних документів.

Інформаційний аналіз документної інформації -початковий етап АСОІ, що складається з вивчення документів та виділення з них найсуттєвіших відомостей. Основні види АСОІ – бібліографічний опис, індексування, анотування, реферування.

Підбиваючи підсумки, можна зробити висновок про те, що вторинні документи являють собою багатофункціональну систему і є дуже важливими для забезпечення бібліотечної діяльності і взагалі для задоволення суспільних потреб в інформації про публікації певної тематики або часу.

Література

1. Збанацька О. М. Аналітико-синтетична переробка інформації. Макроаналітичне згортання інформації : бібліогр. опис док., анот. док. : навч. посіб. / О. М. Збанацька ; М-во культури України, Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтва. – Київ: НАКККіМ, 2014. – 266 с.

2. Сілкова Г. Інформаційно-аналітичні дослідження в структурі інформаційних ресурсів // Вісн. кн. палати. – 2001. – № 2. – С. 14-15.

3. Соколова І. Роль вторинного інформаційного продукту в підвищенні ефективності використання інформації / І. Соколова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. – 2007. – Вип.18. – С. 145-148.

Я. В. Левченко

/ Україна /

ГРАФІЧНИЙ РЕДАКТОР PİCASA: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

На сьогоднішній день важко уявити світ без комп'ютерної графіки. Адже в будь-якій області життя суспільства комп'ютерна графіка знаходить своє застосування у різних сферах людської діяльності, а саме в медицині, науці, дизайні, поліграфії, геофізиці, ядерній фізиці та ін. Ринок програмного

забезпечення переповнений різними програмами і графічними редакторами, що дозволяють обробляти і редагувати цифрові фото. Деякі графічні редактори призначені для редагування фотографій, тоді як інші – переважно для створення та редагування малюнків.

Графічний редактор – це програма, яка забезпечує користувачів можливістю створювати й редагувати зображення на екрані комп'ютера, а також зберігати їх у різноманітних графічних форматах, найбільш поширеними є JPEG, PNG, GIF та TIFF.

Графічні редактори поділяються на векторні та растрові. Векторні редактори формують зображення за допомогою математичних фігур. Їх переважно використовують для розробки візиток, буклетів, етикеток, брошур тощо. Найбільш використовуваними векторними графічними редакторами є Adobe Illustrator, Macromedia Free Hand, Inkscape, Skencil. Для роботи з фотографіями, мультиплікаційними фільмами, художніми зображеннями, відеокадрами, зображень для веб-документів використовують растрові редактори, які працюють із зображеннями, що зберігаються в пам'яті як система даних про колір кожного елемента зображення. Найбільш популярними у сучасному світі є Picasa, Adobe Photoshop, CorelDRAW, GIMP, Fauve Matisse та ін [2].

Для будь-якого графічного редактора існує перелік основних дій, що не залежать від типу графічного редактора, тобто вони є спільними для усіх їх типів. Під час побудови нескладних графічних зображень користувач має змогу: створювати кольоровий або чорно-білий малюнок; використовуючи комп'ютерну миш та набір стандартних математичних фігур, змінювати розмір малюнка, кут його нахилу, обертання окремих фрагментів тощо; друкування малюнка на папері; копіювати, переміщати чи вилучати окремі фрагменти малюнка; застосовувати готові малюнки та їх фрагменти; оформлювати різноманітні текстові фрагменти. Найбільш поширеними графічними редакторами є CorelDRAW та Picasa. Пакет програми CorelDraw забезпечує високий рівень контролю над усіма аспектами творчого шляху і пропонує різні варіанти придбання продукту. До переваг CorelDraw слід віднести розвинуту систему управління та велику кількість засобів налаштування інструментів. Надзвичайно складні композиції, які наближаються до художніх витворів, можна отримати засобами саме цього редактора. Хоча, в CorelDraw система управління складніша, ніж в інших графічних редакторах і інтерфейс не настільки інтуїтивний, тому вивчення CorelDraw є більш складною задачею у порівнянні з вивченням, наприклад графічного редактора Picasa.

Основне призначення Picasa – перегляд і організація колекції цифрових фотографій. Крім того, додаток тісно інтегровано з онлайн-сховищем зображень з такою ж назвою, що дозволяє без проблем публікувати знімки в Інтернеті і ділитися ними з друзями, родичами та іншими користувачами. Має деякі недоліки: не відтворює анімовані GIF-файли; не можна створювати всередині альбомів інші альбоми; не відображає багатосторінкові TIFF-файли; незручно міняти розміри зображень. За допомогою Picasa дуже легко

підготувати фотографії для демонстрації на своєму сайті у вигляді веб-галереї. Picasa допоможе створити фільм з ефектним відеорядом з фотографій і фонової музикою. На відміну від інших програм з нею на це піде всього кілька хвилин. Коли все буде готово, можна одним кліком опублікувати ролик на YouTube. Порівняльна характеристика переваг графічних редакторів CorelDRAW та Picasa представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика переваг CorelDRAW та Picasa

Характеристики	Core IDR AW	Pica sa
Параметри об'єктів зберігаються, можуть бути легко змінені	+	-
Завантаження фотографій в комп'ютер зі сканера і камери	-	+
Автоматична індексація фотографій на жорсткому диску	-	+
Відправка фотографій по електронній пошті і публікація їх в блогах	-	+
Створення на основі фотографій екранних заставок зі слайд-шоу з фотографій	-	+
Графічні файли, де зберігаються зображення, мають менший об'єм	+	-
Простота редагування окремих елементів зображення	+	-
LiveSketch, інструмент для малювання, створений за допомогою штучного інтелекту	+	-

Незважаючи на деякі недоліки, Picasa має великі переваги – наприклад, сортування папок із зображеннями відбувається за хронологічним принципом або, простіше кажучи, по роках. Але важливо, що програма Picasa є абсолютно безкоштовною і простою в установці. А по-друге, прямо з програми будь-яке фото ми можемо відправити поштою. Picasa вміє дуже добре розпізнавати обличчя на фотографіях, збираючи їх з різних папок на комп'ютері, тут також можна видаляти і переміщати фото без будь-яких наслідків [1]. Безкоштовний редактор фотографій Picasa багатий на різноманітні фільтри і ефекти, які можна застосувати до тієї чи іншої фотографії, тим самим змінивши її до невпізнання, її інтерфейс і підхід до роботи відрізняються від більшості аналогічних пакетів. Можливо, саме це і зробило Picasa такою популярною.

Література

1. Балуев Д., Власов О. Секреты приложений Google [Електронний ресурс] /Д. Балуев, О. Власов – Режим доступу до ресурсу: <https://wm-help.net/lib/b/book/179787533/93>.
2. Власова Т. Л. Работа с фотографиями в программе Picasa [Електронний ресурс] / Т. Л. Власова – Режим доступу до ресурсу: <https://docplayer.ru/25810790-Ispolzovanie-programmy-picasa-dlya-raboty-s-fotografiyami.html>.

М. Г. Мазалова
/ Україна /

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННОГО ОФІСУ В УКРАЇНІ

В результаті інтеграції України до європейської спільноти відбуваються зміни не тільки в динаміці розвитку внутрішнього економічного та

інформаційного середовищ, але й у створенні ефективної діючої системи документальної комунікації. Електронний офіс – це система всебічного використання в управлінській діяльності засобів обчислювальної техніки і телекомунікацій, яка передбачає організацію роботи груп користувачів над спільним вирішенням складних розподілених завдань у комп'ютерних мережах за допомогою засобів обчислювальної техніки. Інформація на підприємстві повинна бути доступною, організованою та керованою. На базі системи документальних комунікацій стало можливим здійснювати комплексну автоматизацію розроблення, узгодження, розповсюдження, пошуку та архівного зберігання документів в країні та в окремих організаціях. Значна кількість науковців розглядають впровадження електронного офісу, як систему електронного документообігу при автоматизації діловодства в організації.

Однією з основних проблем, що існує перед інформаційними системами сучасної організації, є проблема з'єднання віддалених користувачів від центрального офісу. При створенні віртуального офісу насамперед необхідно вибрати тип з'єднання та відповідні лінії зв'язку, визначити, які види мережного сервісу та протоколи слід підтримувати. При виборі типу з'єднання потрібно враховувати той факт, що інформаційна система повинна працювати в режимі реального часу та не повинна бути залежна ні від якості комутаційних каналів, ні від зайнятості телефонних ліній. Тому комутаційні канали можна рекомендувати лише тоді, коли альтернативою не якісного зв'язку є його повна відсутність. Вибір мережних служб в багатьох випадках залежить від конкретного інформаційного провайдера та вартості послуг зв'язку. При створенні розподіленої інформаційної системи у віртуальному офісі, виникає наступна проблема – не високий рівень техніки персоналу. З іншого боку розміри мережі віддаленого офісу бувають настільки малими, що немає потреби підтримувати для її обслуговування висококваліфікованих спеціалістів. За даними Г.П. Галузинський, Н.С. Орленко, Н.С. Пінчук у навчальному посібнику «Інформаційні системи і технології в маркетингу», розділяють роль використання електронного офісу представленими наступними етапами: робота над автоматизацією основних функцій праці працівників управління і адміністративної роботи, об'єднання пристроїв внутрішніх ліній в єдину мережу, створення на основі персональних комп'ютерів, автоматизованих робочих місць [3]. Функції та робота за допомогою них представлена у таблиці 1.

Функції та робота електронного офісу

Таблиця 1

Етапи	Функції	Переваги
Робота над автоматизацією основних функцій праці працівників управління і адміністративної роботи	підвищення продуктивності праці	швидка виправка та редагування документів, та створення і використання шаблонів при підготовці документів

Об'єднання пристроїв внутрішніх ліній в єдину мережу	виконання додаткових функцій	сумісна робота над документами, автоматизований контроль за виконанням документів
Створення на основі персональних комп'ютерів, автоматизованих робочих місць	перенесення всіх функцій маршрутизації та адміністрування в центральний офіс	простота встановлення та обслуговування апаратне прогнозування, централізоване адміністрування, висока швидкість, незалежність від протоколів обміну даних

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що системи електронного офісу це складний процес, який надає можливість підвищити продуктивність праці робітників, виконання додаткових функцій за допомогою об'єднання пристроїв внутрішніх ліній в єдину мережу та перенесе всі функції маршрутизації та адміністрування в центральний офіс для створення на основі персональних комп'ютерів та автоматизованих робочих місць.

Література

1. Анодіна Н.Н. Документообіг в організації : практичний посібник / Н.Н. Анодіна. – М. : Омега – Л, 2009. – 173 с.
2. Бородкіна І.Л. Практичний курс з комп'ютерних технологій підготовки даних : Навчальний посібник / І.Л. Бородкіна. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 448 с
3. Галузинський Г. П., Орленко Н. С., Пінчук Н. С. Інформаційні системи і технології в маркетингу. К. : КНЕУ, 1999, - 328.

**В. І. Погромська,
Г. О. Дубіна**
/ Україна /

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ: ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність. У сучасному суспільстві молодь проживає не тільки життя у реальному світі, а ще й у віртуальному. При чому акцент робиться саме на віртуальному житті, що безпосередньо впливає на її психічне здоров'я.

Мета дослідю. Проаналізувати питання залежності і впливу соціальних мереж на молодь. Визначити зв'язок між залежністю і психічним здоров'ям людини. Зробити соціальне опитування на тему залежності молоді від соціальних мереж.

Тему залежності від соціальних мереж розглядали голова Мінздрав України Ул'яна Супрун та професор Дмитрій Крістіакіс за даними інтернет-ресурсів.

Прийоми. Робота з інтернет-ресурсами та проведення соціального опитування.

Для початку визначимо що таке соціальна мережа. Соціальна мережа – це веб-сайт, який насамперед призначений для спілкування інтернет-користувачів. Завдяки соціальним мережам ми можемо спілкуватись з людьми на відстані, слідкувати за їхнім життям.

За даними GlobalWebIndex на січень 2018 року, в середньому люди по всьому світу користуються інтернетом по 6 годин на день. У травні 2018 року компанія ТОВ «Тейлор Нельсон Софрез Україна» оприлюднила результати свого дослідження, щодо найпопулярніших сайтів в Україні, де на перших місцях пошуковик Google та дві соцмережі – YouTube та Facebook.

Психолог та психотерапевт Ганна Мозгова виділяє три фактори впливу соціальних мереж на нашу психіку.

Першим фактором, на її думку, є брак уваги. Соціальні мережі сильно навантажують мозок, виникає потреба швидко реагувати на подразники і перемикається, тому як наслідок починаються проблеми з зосередженням уваги.

Другий фактор – це можливість швидко задовольнити потребу в спілкуванні, не докладати зусиль. З одного боку – це зручно, бо можна швидко і легко отримати інформацію. З іншого боку – це суттєво відображається на якості дружби в наш час, бо віртуальному спілкуванню приділяється більше уваги, ніж реальному. Таке спілкування дозволяє жити без кордонів, що є великим плюсом, але є й інша сторона монети: зменшуючи «живе» спілкування, ми поступово втрачаємо його цінність.

Останній фактор, який виділяє психолог, - це «несправжні» ідеальні сторінки. Ми часто можемо зустрічати сторінки в соціальних мережах, де на нас дивляться виключно усміхнені обличчя володарів нагород, підкорювачів вершин, отримувачів насолоди від кожної хвилини.

Це найнебезпечніший фактор, підкреслює Ганна, причому для обох сторін. Людину, яка спостерігає за такою сторінкою, охоплюють почуття заздрості, невідповідності та меншовартості. Вона намагається порівняти своє життя, з тим, ідеальним, і, безперечно програє. Іноді це має мотивуючий ефект, але він тимчасовий і подекуди закінчується депресією. Власники ж подібних акаунтів, привчившись показувати лише позитивні сторони свого життя, водночас звикають приховувати власне «Я». Яке в здорових людей має як позитивні, так і негативні аспекти.

Наша тяга до соціальних мереж має не тільки психологічний характер. Через гормони, які виробляє наш мозок, а саме дофамін та окситоцин, залежність проявляється на рівні фізіології.

Дофамін (або гормон задоволення) є нейромодератором, який відповідає за наші бажання. Вироблення дофаміну стимулює непередбачуваність, невеликі шматочки інформації, а також можливість отримання винагороди. Все це в надлишку присутнє в соціальних мережах.

Вплив дофаміну настільки непереборний, що тяга до «ретвітів» і «лайків» у людей набагато сильніша, ніж пристрасть до алкоголю і сигарет.

Окситоцин іноді називають «гормоном обіймів через те, що він виробляється, коли люди цілуються або обіймаються. Після 10 хвилин

перебування в соціальних мережах рівень гормону в крові людини зростає на 13%. Цей стрибок можна порівняти з підвищенням рівня окситоцину під час весільної церемонії. Окситоцин сприяє зниженню рівня стресу, виникнення почуття любові, довіри, співчуття. Всі ці відчуття ми відчуваємо, перебуваючи в соціальних мережах.

Соціальні мережі викликають у нас безліч приємних відчуттів завдяки дофаміну і окситоцину, але в той же самий час ці гормони провокують виникнення залежності.

Ми провели соціальне опитування серед 100 респондентів ДНМУ у м. Маріуполі, і зробили такі висновки:

Більшість респондентів, а саме 65% зареєстровано у 3-5 соціальних мережах, 19% у всіх відомих (це такі соцмережі, як Twitter, YouTube, Facebook, Ask, ВКонтакте, SnapChat, Tumblr, Pinterest, Google+ та інш.), лише 16% зареєстровано у 1-2 соціальних мережах.

Що нас порадувало, так це те, що 68% використовують соціальні мережі для роботи і підтримки зв'язку з близькими людьми, що далеко, і всього 3% для того щоб не виділятися з натовпу (тому що це модно). Але 29% респондентів стверджують, що соціальні мережі їм життєво необхідні та вважають що їхня якість життя без них погіршиться.

46% користуються соціальними мережами 5 годин і більше (для кращого розуміння це приблизно 1/5 доби), 44% сидять по 2-3 години, а 10% - менше за 1 годину.

Більшість респондентів 52% не сидять у соціальних мережах під час спілкування в реальному житті, але на жаль більш третини 38% іноді всеж ними користуються. А 10% надають перевагу віртуальному життю, ніж реальному.

Також 59% не замислювалися над тим, щоб видалити свої сторінки з соціальних мереж, бо їх все влаштовує.

41% респондентів замислювалися над видаленням своїх сторінок з соціальних мереж, при чому більшість 38% вважають що вони їх відволікають від роботи/навчання, 31% говорить що соцмережі віднімають багато вільного часу. І ще 31% видалили б сторінку за особистих причин.

Підсумовуючи, ми можемо сказати що близько 33%, а це третина респондентів, вже мають залежність від соціальних мереж. Майже 40% спокійно можуть жити без них. І 27% мають ризик стати залежними від соцмереж.

Наші рекомендації. Головне питання нашого дослідження, це як зменшити залежність людини від соціальних мереж. Ми можемо пропонувати такі рішення проблеми:

1. Це встановити ліміт часу користування соціальними мережами до 3 годин, при чому після перевищення встановленого ліміту буде стягуватися певна плата.
2. Залучати молодь до різноманітних заходів у реальному житті.
3. Антипропагувати соціальні мережі та пропагувати важливість життя, саме у реальному світі.

Що стосується молоді, то:

1. По можливості, замінювати соціальні мережі живим спілкуванням.
2. Займатися саморозвитком замість того, щоб стежити за іншим життям в соціальних мережах.

Література

1. Інтернет-сайт «Дивись.info»: стаття «Психотерапевт розповіла про вплив соціальних мереж на психічне здоров'я» – <https://dyvys.info/2018/10/10/psyhoterapevt-rozprovila-pro-vplyv-sotsialnyh-merezh-na-psyhichne-zdorov-ya/>
2. Інтернет-сайт «LPGenerator»: стаття «Психологія соціальних мереж» – <https://lpgenerator.ru/blog/2015/09/10/psihologiya-socialnyh-setej/>

А. Ф. Попова
/ Україна /

ЕЛЕКТРОННІ ТАБЛИЦІ, ЯК ЗАСІБ ОБРОБКИ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

На сьогодні будь-яка сфера життєдіяльності не обходиться без роботи з комп'ютером, а саме програмних засобів, призначених для розв'язання завдань на комп'ютері. Програмні продукти можна класифікувати за різними ознаками. Найбільш загальна класифікація спирається на сферу застосування конкретного ПЗ. За цією ознакою виділяють три види програмних засобів, а саме: системне, прикладне та інструментальне.

Системне програмне забезпечення – це такі програми, які входять до складу операційної системи і є складовою її частиною. Зазвичай вони забезпечують управління компонентами комп'ютерної системи, такими як процесор, оперативна пам'ять, пристрої введення-виведення а також мережеве обладнання. Типовим прикладом для системної програми є драйвер.

Прикладні програми – це великий клас програм, призначений для вирішення окремих певних користувачем завдань, пов'язаних з обробкою даних в певній галузі діяльності. До них можна віднести, наприклад, текстові, графічні, аудіо, відео-редактори, засоби управління базами даних, навчальні, тестові, ігрові програми.

До інструментального ПЗ відносяться засоби розробки програмного забезпечення. Це системи програмування, що включають програмні засоби, необхідні для автоматичної побудови машинного коду. Вони є інструментами для програмістів–професіоналів і дозволяють розробляти програми на різних мовах програмування.

Уся текстова та цифрова інформація обробляється за допомогою прикладного програмного забезпечення. Програмами для обробки текстових даних є Microsoft Word, Лексикон тощо. Для підготовки досить складних документів, а саме: книг, газет, журналів, застосовують інші програми, що називаються видавничими системами. Для обробки цифрової інформації можна використовувати наступні найпопулярніші програми: Excel, Quattro

Pro, Works тощо. Найбільш поширеними програмами для роботи з електронними таблицями є MS Word та MS Excel. В обох програмах є інструменти для роботи з таблицями.

За допомогою програми Excel легко і зручно створювати таблиці самого різного ступеня складності – від найпростіших таблиць до найскладніших баз даних з величезною кількістю пов'язаних між собою даних: цифр, виразів, формул, слів, описів тощо. Однак з таблицями може працювати і широко поширений текстовий редактор Microsoft Word. В ньому таблиця може містити до 63 стовпці і безліч рядків. За допомогою цього текстового процесора можна створювати найрізноманітніші таблиці: з об'єднаними клітинками, вертикальною орієнтацією тексту, різноманітними межами і заливкою клітинок тощо. В Microsoft Word таблиці можна додавати двома способами: створивши порожню таблицю; перетворивши фрагмент уже набраного тексту на таблицю.

Текстовий редактор Word виграє перед табличним редактором Excel в зовнішньому вигляді (таблички виходять гарними відразу без особливих зусиль). Однак Word програє Excel в тих можливостях, які потрібні для обробки табличної інформації. У Excel є необмежені можливості переробки табличних даних за допомогою чудових формул і численних функцій по обробці таблиць.

У Word таблиці застосовуються не для обробки даних, а для зручного і приємного відтворення і сприйняття розміщеної інформації, для наочності. А як тільки постає завдання обробки даних з таблиць, пошуку інформації в таблицях, перетворення інформації, занесеної в табличну форму - тут вже без табличного редактора Excel важко буде обійтися. Саме табличний редактор Excel був створений не тільки для запису інформації в табличному вигляді, але і для обробки цієї інформації максимально зручними способами. Тому таблиці Excel називають також розумними, або електронними.

Word має кілька інструментів для керування числами – усі вони схильні до помилок, а іноді їх просто неправильно застосовують користувачі. Якщо необхідно виконати які-небудь обчислення з рядами чи стовпцями чисел, то краще використовувати Excel. Крім очевидного використання таблиць для організації і представлення даних, таблиці Word ідеальні для розміщення й організації об'єктів, а саме: слів, чисел, малюнків на сторінці.

Електронні таблиці на відміну від текстових процесорів призначені для обробки інформації нетекстового характеру. Ця інформація має більш специфічний вигляд; здебільшого це певним чином організована числова інформація. Основною особливістю електронних таблиць є використання формул і можливість автоматичного перерахунку таблиць у разі зміни даних у таблиці, якщо ці дані використовуються у формулах.

Головна перевага програми Office Excel – це наявність величезної кількості вбудованих стандартних функцій, яких нема у текстовому редакторі Word, що дозволяє легко і швидко застосовувати різні обчислення. Перед написанням функції потрібно обов'язково ввести знак «=». Програма Excel передбачає наявність декількох категорій функцій, що істотно спрощує

роботу. Математичні і тригонометричні функції використовуються при обробці матриць і вирішенні різних завдань. Логічні функції підходять для вирішення завдань з певними умовами. Робота з табличними даними може бути істотно спрощена при використанні статистичних функцій. Саме вони дозволяють проводити економічні дослідження і статистичні обчислення. Серед категорій особливе місце займають фінансові, текстові, інженерні та інформаційні функції. Розробники Excel подбали про те, щоб застосування функцій не викликало в користувачів жодних труднощів. З цією метою було створено майстер функцій. Він допомагає коректно вводити формули і зберігати послідовність вказівки даних. Використання такого сервісу допомагає швидко застосовувати стандартні функції. Аргументи не обов'язково вводити вручну. Найпростіше виділити потрібні комірки в самій таблиці.

Окремо варто згадати про можливість автозаповнення, яке працює при використанні будь-якої функції зі списку. При цьому потрібно враховувати, що через конкретний тип адресації можуть змінитися аргументи функцій. Так, при необхідності вивести максимальне значення в декількох колонках електронної таблиці досить застосувати функцію тільки один раз. Після цього можна скористатися автозаповненням і програма самостійно знайде потрібне значення.

Таким чином, застосування електронних таблиць спрощує роботу з даними та дозволяє отримувати результати без програмування розрахунків. Для обробки табличних даних більш зручною програмою є Microsoft Excel. У ній існує безліч переваг, але найвагомим є її універсальність адже у сучасному світі, практично всім компаніям, організаціям і іншим діловим структурам доводиться обробляти, зберігати і структурувати величезну кількість інформації.

Література

1. Преимущества программы MS Excel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://compsch.com/microsoft-office/preimushhestva-programmy-ms-excel.html>
2. Сравнение возможностей Word и Excel для работы с таблицами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.compgramotnost.ru/tekstovyyj-redaktor-word/sravnienie-word-i-excel-dlya-raboty-s-tablitsami>

С. В. Христофорова

/ Україна /

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БАЗАМИ ДАНИХ

В даний час важко знайти сферу людської діяльності, в якій не використовувалося поняття програмного забезпечення. Збільшений потік інформації призводить до необхідності розробки нових прийомів його осмислення і опрацювання. Накопичений досвід і розвиток програмного забезпечення дозволяє переосмислити таку традиційну область обробки

інформації як зберігання і управління даними. Новий підхід до організації процесу обробки інформації призводить до поняття база даних і методів роботи з нею. База даних являє собою сукупність спеціальним чином організованих даних, що зберігаються в пам'яті обчислювальної системи і відображають стан об'єктів і їх взаємозв'язків в даній предметній області.

Система управління базами даних – це комплекс мовних і програмних засобів, призначений для створення, ведення і сумісного використання баз даних багатьма користувачами. Основними функціями системи управління базами даних є: опис структури інформації; визначення правил доступу до інформації; ввід, зберігання і перевірка інформації; здійснення пошуку інформації за запитом и формування вихідних форм. Прийнято ділити систему управління базами даних на персональні та промислові. Промислові системи управління базами даних призначенні для введення великих баз даних. Найбільш відомими промисловими системами управління базами даних є: Oracle, MS SQL-server. Персональні системи управління базами даних вживають в моделі обчислень з мережею і файловими сервером. Відомо більш десяти персональних систем управління базами даних. Найбільш поширеними з них є: Access і Microsoft FoxPro. Бо саме вони мають широкий сектор опрацювань за базами даних.

Microsoft Access – програма для створення і редагування баз даних, яка входить до складу пакету офісних програм Microsoft Office. Microsoft Access об'єднує відомості з різних джерел в одній реляційній базі даних. Створювані форми, запити і звіти дозволяють швидко і ефективно оновлювати дані, отримувати відповіді на питання, здійснювати пошук потрібних даних, аналізувати дані, друкувати звіти, діаграми і поштові наклейки. Основним структурним компонентом бази даних є таблиця, в якій зберігаються дані, що вводяться. Таблиця складається з стовпців, які називаються полями, і рядків, званих записами. При розробці структури таблиці необхідно, перш за все, визначити назви полів, з яких вона повинна складатися, типи полів і їх розміри. Для пошуку і відбору даних, які відповідають певним умовам, створюються запити. Для аналізу даних або роздруківки їх певним чином використовується звіт.

FoxPro реалізований в середовищах Macintosh, Unix і MS Windows, зберігши повну спадкоємність за мовою і формату даних, тому програми можуть бути легко перенесені на іншу платформу. Кожна конкретна інформація називається поле. Сукупність полів, які стосуються одного об'єкту, називається запис. Сукупність записів об'єднуються в файл. Максимальне число записів у файлі – 1 млрд. Максимальна величина записи – 4000 байт. Максимальне число полів в файлі бази даних – 255.

Існують два вида команд FoxPro: команди встановлення та команди роботи з даними. Команди встановлення, як правило, не використовують будь-яких швидких дій, а визначають умови роботи інших команд, тобто встановлюють параметри операційного середовища FoxPro. Встановлення виконується командами SET. На рисунку 1 представлена робота команди встановлення. Команди роботи з даними. Створення файлу бази даних

включає 2 етапи: створення структури та заповнення його даними. Рисунок 2 відтворює створення бази даних в командному вікні. На екрані з'явиться форма для введення структури бази даних, яку необхідно заповнити.

Для того, щоб був представлений даний вигляд, необхідно додати нові записи в кінець активного файлу бази даних, при цьому на екран

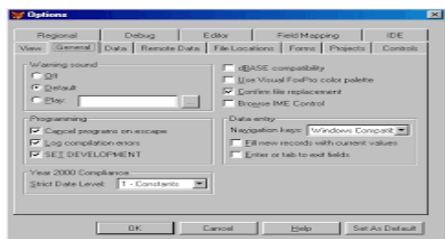

Рис.1. Робота команди

Рис.2. Команда роботи з

пред'являється вікно введення даних з усіма порожніми полями записи. Всі поля бази виділяються контрастним кольором відповідно, з їх довжиною. Мемо-поле вказується тільки словом «memo». Після введення поточного запису автоматично відбувається доступ до наступного запису, який можна розглянути на рисунку 3. Для того, щоб увійти в мемо-поле, необхідно в нього помістити курсор і натиснути CTRL + HOME або двічі кнопку миші. Вихід з мемо-поля зі збереженням зроблених в ньому змін на диску здійснюється клавішами CTRL + W, без збереження – ESC, APPEND BLANK – додає нову порожню запис в кінець файлу, але на екран не пред'являє і вводити не дає, як показано на рисунку 4.

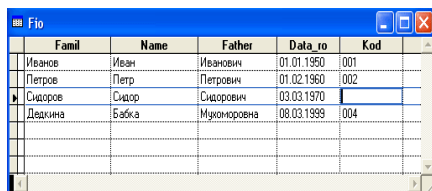

Рис.3 Автоматичний доступ до наступного запису

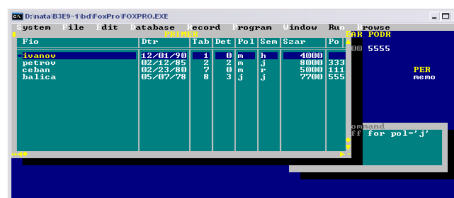

Рис.4 Вихід з мемо-поля

За інформацією сайту <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua> визначено, що існують певні характеристики Access та Visual FoxPro за такими критеріями: особливості, доступність, сфери опрацювання, пам'ять. В таблиці 1 представлені характеристики Access та FoxPro.

Таблиця 1

Характеристика Microsoft Access та Microsoft Visual FoxPro

Характеристика	Microsoft Access	Microsoft Visual FoxPro
Особливість	Має високу стійкість даних.	Має високий рівень об'єктної моделі.
Доступність	Легко засвоюється навіть непрофесіональними програмістами.	Застосовується для додатків масштабу підприємства для роботи на різних платформах
Сфери опрацювання	Дозволяє готувати звіти з баз даних різних форматів.	Забезпечує як монопольний, так і роздільний доступ користувачів до даних.
Пам'ять	Об'єм оперативної пам'яті 12	Об'єм оперативної пам'яті 8 Мб, займає

	Мб, займає об'єм на ЖМД 10-40 Мб.	об'єм на ЖМД 15-80 Мб.
--	-----------------------------------	------------------------

Серед перелічених характеристик двох систем управліннь базами даних представлених у таблиці, Access є повністю доступним для непрофесіональних користувачів, що надає велику простоту в роботі. А також, має такі властивості, як можливості створення програми у вигляді виконуваного файлу і одночасною безпосередньою роботою з декількома базами з вікна бази. Що не менш важливо, запит може використовуватися нарівні з таблицями в якості джерела записів для звітів, форм і запитів. Крім того, база даних і всі її об'єкти такі, як таблиці, запити, форми, звіти, макроси і модулі, що зберігаються в одному файлі, на відміну від FoxPro.

Література

1. Голіцина О.Л. Бази даних. М .: Форум, Сер: Професійна освіта. 2006.
2. Баканов М.В., Романова В.В., Крюкова Т.П. Бази даних. Системи управління базами даних: навчальний посібник / М.В. Баканов, В.В. Романова, Т.П. Крюкова; Кемеровський технологічний інститут харчової промисловості. - Кемерово, 2010. – 166 с.

СЕКЦІЯ ІІІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ЗРОСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО
ПОТЕНЦІАЛУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА,
ЯКІСНА ОСВІТА, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

О. В. Бутко
/ Україна /

К ПРОБЛЕМЕ СОСТОЯНИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ЗА
РУБЕЖОМ

Актуальность выбранной темы обозначается тем, что сегодня осуществляются современные формы образования во всем мировом пространстве.

Цель тезисов нашего исследования состоит в том, чтобы охарактеризовать современное образование за рубежом.

Состояние разработанности проблемы. В современную эпоху образование стало одной из самых обширных сфер человеческой деятельности. В нем занято более миллиарда учащихся и почти 50 миллионов педагогов. Образование, особенно высшее рассматривается как главный ведущий фактор социального и экономического прогресса. Причина такого внимания заключается в понимании того, что ценностью современного общества является человек, способный к поиску и освоению новых знаний и применению нестандартных решений. Говоря словами Эриха Фрома развитие будет определяться не только тем что человек имеет, сколько тем, кто он есть, что он может сделать с тем что имеет.[1,с126].

Современное развитие общества требует новой системы образования- «инновационного обучения» которое сформировало бы у обучаемых способность к проективной детерминации будущего, ответственность за него, веру в себя и свои профессиональные способности влиять на это будущее.

Интерес студентов к психологическому образованию в последние десятилетия возрастает. Психологию изучают студенты, которые специализируются в области психологической науки, а так же педагоги и медики. Во многих странах психология преподается в средних школах и она пользуется популярностью среди учащихся. Курс психологического образования начинается с курса «Общая психология» Затем выбирают курсы в зависимости от специализации. В одних европейских странах типичный период профессионального психологического образования в целом составляет 5 лет, в других 6 лет непрерывного обучения. В некоторых странах, например в Норвегии, после годичного вводного курса высшего образования студенты должны пройти 5-летнюю программу подготовки профессиональных психологов. В Англии базовое психологическое образование составляет 3 года. В США базовое психологическое образование составляет 4 года, профессиональное психологическое образование предполагает еще 2 года обучения.

По структуре психологическое образование бывает непрерывным и прерывающимся, по цели - ориентированным на получение психологического

образования или на получение профессии психолога, общим или специализированным. Сочетание этих критериев создает определенные типичные модели психологического образования. При непрерывном общем образовании студенты на начале приобретают общее психологическое образование и специализируются только на последних курсах, в некоторых случаях после окончания университета. Такая система образования существует в Португалии, Финляндии, Норвегии, Австрии, Италии, Германии, Швейцарии.[3,165]

Типичное содержание психологического образования предполагает различный набор изучаемых предметов. Оно может быть исключительно психологическим, а может включать в той или иной мере изучение предметов из других областей знаний. Такая система практикуется в Украине и США. В тоже время во многих европейских странах студенты- психологи не изучают предметы общеобразовательного цикла. Типичными прикладными психологическими дисциплинами, изучаемыми в большинстве стран, являются клиническая психология, психология труда и организационная психология, педагогическая и школьная психология. Перечень дисциплин может быть различным по названиям и количеству. Послевузовское (Graduate) образование в области психологии имеет два варианта: Магистерские программы и программы школ профессиональной психологии. Следующий этап – аспирантура.

В большинстве европейских стран высшее образование осуществляется в университетах, которые состоят из факультетов, которые в свою очередь состоят из институтов(Германия и Норвегия). В США основным высшим учебным заведением является колледж.

Основные характеристики базового психологического образования в разных странах. В Европе период психологического образования составляет от 3-5 лет. В Англии базовое психологическое образование предполагает 3 года обучения. В Германии, Франции-5 лет. В некоторых странах, например Норвегии, после первого вводного курса, в ходе которого изучаются основы философии и введение в психологию, студенты зачислены на 5- летний курс профессионального психологического образования. В Шотландии длительность базового психологического образования составляет 4 года.

Степень бакалавра считается в США достаточной для начала самостоятельной профессиональной деятельности и достаточной для выполнения функций помощника психолога. В Украине последующее образование называется послевузовским. После получения степени бакалавра для студента открывается новый профессиональный уровень – магистратура. Магистерские программы представляют собой специализированное психологическое образование в одной из отрасли психологии.

Структура программ базового психологического образования в Украине:

- основные дисциплины;
- дополнительные дисциплины;
- дисциплины общего образования.

В большинстве европейских стран психологические дисциплины составляют подавляющее большинство учебных предметов, изучаемых студентами – психологами. В качестве дополнительных дисциплин для изучения могут предлагаться предметы биологического или социального профиля. В США для студентов выбравших психологию major (мэджор), психологические дисциплины составляют обычно 1/3 от общего числа изучаемых предметов. Еще 1/3 составляют учебные предметы общеобразовательного профиля. Половину оставшихся дисциплин может составить minor (майнор) т.е. дисциплины дополнительной специализации, а другая может состоять из любых курсов преподаваемых в университете. Однако в украинских программах профессиональные психологические дисциплины составляют 2/3 от общего числа изучаемых предметов, а в США – 1/3. Связано это с тем что украинское базовое психологическое образование предполагает не только получение высшего образования, но и профессиональную подготовку. В США студенты колледжей имеют право на выбор дисциплин и своего учебного плана в соответствии с будущей специализацией. Однако действует система «предварительных условий», которая вносит определенный порядок в учебную программу студента.

В учебные программы подготовки бакалавров входят три группы дисциплин:

- общеобразовательные дисциплины;
- специальные дисциплины;
- дисциплины по выбору студента.

Специальное обучение в высших учебных заведениях США основывается прежде всего на профессиональной ориентации будущих специалистов, направленной на подготовку к научной деятельности или же к практической психологической работе.

Студентам предлагается три типа курсов по психологии:

- обязательные;
- специальные курсы по интересам;
- продвинутые интегративные курсы.

Кроме того украинское высшее психологическое образование, как и американское, отличается широкой общенаучной и общекультурной подготовкой студентов.

Базовое психологическое образование в Украине осуществляется в высших учебных заведениях, имеющих лицензию на данную образовательную деятельность. Лицензия выдается Министерством высшего образования и дает учебному заведению право вести образовательную деятельность по программам подготовки психологов. При выдаче лицензии министерство учитывает качество разработанной программы обучения, имеющиеся преподавательские кадры, которые будут осуществлять обучение, наличие обучающих ресурсов в виде учебной литературы и других учебных материалов. Однако лицензия сама по себе еще не дает учебному заведению права выдавать диплом государственного образца. Лицензия только разрешает вести образовательную деятельность и выдавать определенный

сертифікат или диплом. Государственная аккредитация означает право высшего учебного заведения выдавать диплом государственного образца. [2,с326]

Література

1. Фромм Э. Догмат о христе.-м.:олимп,ооо»издательство аст-лтд». – 1998. – 416 с.
2. Карандашев в.н методика приподовании психологии: учебное пособие. – СРб.: Питер, 2006. – 326 с.
3. Буланова-Топоркова «Педагогика и психология высшей школы»: учебн. пособ. – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 544 с. – с. 165.

В. Д. Білоусова

/ Україна /

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІДКРИТОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Інформатизація освіти стає невід'ємною частиною інформатизації суспільства, яка відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис розвитку освіти, гармонійного розвитку особистості і соціально-економічних систем суспільства. Тому, здійснюється процес зміни системних властивостей освітньої системи та підвищується її сприйнятливість до інновацій в науково-технологічній сфері. Розвиток системи освіти та зміни у потребах тих, хто навчається формують модель нової освіти, яку називають відкритою освітою.

Під поняття «відкритість освітніх послуг» розумують: відкритість операційна – доступність освіти всім охочим, незалежно від його вихідних характеристик (вік, рівень наявних знань), що реалізується, в тому числі через використання дистанційних форм навчання та позасистемних освітніх сервісів, можливість навчання в ритмі, зручному учню; відкритість інституційна – можливість активної участі споживачів освітніх послуг у формуванні та розвитку системи освіти, в управлінні та оцінці якості освітніх послуг, облік системою освіти зовнішніх соціокультурних умов і потреб сучасного суспільства; відкритість інформаційна – забезпечення двостороннього інформаційного обміну між різними учасниками освітнього процесу та іншими зацікавленими суб'єктами, що забезпечує задоволення інформаційних потреб щодо діяльності освітньої системи, і дозволяє освітньої організації та / або органу управління освітою отримувати зворотний зв'язок [2].

Система відкритої освіти дозволяє вирішувати ряд проблем: проблеми організації доступу до освіти; підвищення якості освіти; забезпечення рівності доступу до освіти; підвищення ефективності освітньої системи.

Використання інформаційних технологій для забезпечення відкритості системи освіти на всіх рівнях є одним з пріоритетів сучасної української освітньої політики і залишається одним з найбільш значущих питань на порядку роботи з розвитку освіти.

На прикладі України видно, що незважаючи на те, що на території країни проходить збройний конфлікт, а частина Донецької та Луганської областей знаходяться в зоні АТО, заклади вищої освіти продовжують активно працювати. Так, Маріупольський державний університет проводить роботи для організації довузівської підготовки абітурієнтів до їх вступу, які є доступними для всіх верств населення і надають пільги для вразливих груп населення. Протягом трьох років трьох років, з 2017 по 2019 року показник чисельності абітурієнтів на підготовчих курсах ріс. Так, в 2016 році число абітурієнтів становило 251 осіб, в 2018 - 297, а в 2019 році вже 324 чоловік.

Також, під час вступу до університету діє «Донбас-центр», який забезпечує надходження абітурієнтів із зони АТО за спрощеною процедурою. Тобто, університет намагається створити сприятливі умови для надходження: пропонує пільги для вразливих груп населення під час вступу і встановлює доступну ціну на контрактну форму навчання.

Завдяки інформаційним технологіям заявки на вступ до університету подаються онлайн, тобто абітурієнт, незалежно від місця перебування, може подати свої документи за допомогою комп'ютера і Інтернету. Також, абітурієнт може подати документи при вступі у самому університеті, якщо у нього немає необхідних умов для подачі заяв онлайн. Університет не ставить вікові межі під час вступу, тому вступники можуть бути як випускники цього року, так і випускники минулих років.

На сайті університету дається інформація, яка стосується вступу і подальшого навчального процесу. Інформація доступна на мовах, які будуть зручні для сприйняття абітурієнта: українська, російська, англійська. На сайті розміщені нормативні документи, якими університет керується в своїй діяльності, а також документи, які регламентують права і обов'язки абітурієнта і студента під час надходження і в процесі навчання. На сайті університету дається перелік освітніх послуг, які він надає: переліки спеціальностей, вартість навчання, навчання на підготовчих курсах (вартість, направлення навчання), інформація, яка стосується участі в науковій діяльності (конференції, семінари), стажування, міжнародних проектів тощо. Також, присутня інформація про послуги, які надають іноземним громадянам. Ця інформація вміщує в себе: вартість навчання на підготовчому факультеті та під час вступу на спеціальності в університет, умови проживання, зазначаються права та обов'язки при вступі і навчанні в Україні.

Дистанційна освіта відображає суттєві сторони реалізації принципів відкритості в освіті в конкретному навчальному середовищі. Дистанційне навчання – форма навчання і педагогічна технологія, основним змістом якої є керована на відстані самостійна робота суб'єкта навчання, з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. У провідних закладах вищої освіти поступово здійснюється впровадження дистанційної форми навчання за кредитно-модульною технологією навчання, яка містить: застосування нетрадиційних технологій навчання (мережеві, кейс, теле-, змішані); модульні принципи розробки матеріалів і відповідні системи контролю; підготовку викладачів-розробників матеріалів для дистанційного

навчання, викладачів-тренерів і викладачів-консультантів у новітньому інформаційному середовищі; побудову оперативного зв'язку між студентом (слухачем) і навчальним закладом (використання новітніх систем дистанційного навчання, спеціалізованого програмного забезпечення та засобів телекомунікаційного зв'язку, зокрема Інтернету); повне навчально-методичне забезпечення дисциплін (модулів) як на паперових, так і електронних носіях [4].

Отже, відкрита освіта набула значного розвитку в результаті виникнення нагальної потреби забезпечення кожного якісною та доступною освітою. Головними характеристиками відкритої освіти є інформативність, доступність, гнучкість, модульність, економічність, інтернаціональність та координованість, що надає можливість кожній людині отримувати освіту незалежно від місця проживання, віку чи національності за допомогою використання новітніх технологій навчання. Реалізація процесу відкритого навчання неможлива без відкритих освітніх ресурсів, які яких здійснюється завдяки інформаційним технологіям.

Література

1. Биков В. Відкрита освіта: організаційно педагогічні аспекти [Електронний ресурс] / В. Биков, В. Луценко. – Режим доступу : [http:// www.slideshare.net/labmtdn/ss-10272418](http://www.slideshare.net/labmtdn/ss-10272418)
2. Висоцька О. Відкрита освіта як чинник випереджаючого розвитку суспільства [Електронний ресурс] / О. Висоцька / – Режим доступу: <http://www.virtkafedra.ucoz.ua>
4. Кремень В. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / В. Г. Кремень – К. : Пед. думка, 2011.
3. Круть П.П. Відкрита освіта: плюралізм інтерпретацій / П.П. Круть // Мультиверсум: філос. альманах. – К. : Центр духовної культури. – 2004. – № 42.
4. Шуневич Б. Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання / Б. Шуневич // Вісник Національного університету. – 2003. – № 490. – С. 95–104.

В. О. Гармаш

/ Україна /

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ВИКЛАДАННІ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ У ЗВО

Проблема вивчення ціннісних орієнтацій особистості привертала увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників (Ю. Узнадзе, 1966; Ф. Клакхон і Ф. Стродбек, 1961; А. Здравомислов, 1967; Е. Ільїн 2000; Г. Олпорт, 1998; А. Миронов, 2007; В. Ядов, 1972; М. Пономарьова, 2008 та інші) Перш ніж говорити про особливості формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку розглянемо поняття «ціннісні орієнтації» особистості.

Поняття «цінність» введено в науковий обіг І. Кантом при протилежності сфери моральності (свободи) і сфери природи (необхідності) [2, с.261-262] й знайшло подальший розвиток у працях В. Віндель-Банда, Д.

Дьюї, А. Майнонга, Р. Перрі, Г. Ріккерта та ін. В «Критиці практичного розуму» І. Кант показав відмінність уявлень про належне, про цінності та норми, з одного боку, та уявлень про суще, світ речей, того, що є, з іншого боку. Світ належного як би добудовує світ сущого, а значить, і достовірного до цілісності та системи, тому дія з його точки зору неможлива без включення її в структуру належного.

Кожне суспільство має індивідуальну ціннісну орієнтовану структуру, в якій відбивається самобутність даної культури, тому дослідження системи ціннісних орієнтацій особистості представляється особливо актуальною проблемою в ситуації серйозних соціальних змін, коли відзначається деяка розмитість громадської ціннісної структури, багато цінностей виявляються порушеннях, зникають соціальні структури норм.

Соціальне становлення людини відбувається протягом усього життя і в різних соціальних групах. Сім'я, дитячий садок, шкільний клас, студентська група, трудовий колектив, компанія однолітків – все це соціальні групи, що становлять найближче оточення індивіда і виступають в якості носіїв різних норм і цінностей. Такі групи, що задають систему зовнішньої регуляції поведінки індивіда, називаються інститутами соціалізації і є чинниками, що впливають на формування ціннісних орієнтацій особистості

Провідні психологи ХІХ-ХХ століть різних наукових шкіл особливе значення в становленні особистості та її змістотворних ціннісних компонентів надають дошкільному періоду і ранньому дитинству: процес становлення ядра особистості – системи переконань, ціннісних орієнтацій – може здійснюватися не тільки усвідомлено, але і несвідомо, і найбільш інтенсивний саме період дошкільного дитинства.

У старшому дошкільному віці, коли довільність в запам'ятовуванні, уява з репродуктивного, механічно відтворює дійсність на творче перетворення. Воно з'єднується з мисленням, включається в процеси планування дій. Діяльність дітей в результаті набуває усвідомлений, розумовий характер. Проблема ціннісних орієнтацій дошкільників присвячені роботи Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, К.В. Карасьової, Л.І. Соловійової, які підкреслюють особливу доцільність спеціальної оціночної діяльності в колективі, коли обговорюється хід і виконання тих чи інших виховних заходів. Такий аналіз-обговорення є основою для ціннісного спілкування, творення нових цінностей і розповсюдження загальнонавчаних.

Деякі вчені визначають ціннісні орієнтації не як орієнтації на цінності, а як відношення до цінностей. Ціннісні орієнтації формуються при засвоєнні соціального досвіду і виявляються в цілях, ідеалах, переконаннях, інтересах та інших проявах особистості. У перехідні, кризові періоди розвитку виникають нові ціннісні орієнтації, нові потреби та інтереси, а на їх основі перебудовуються і якості особистості, характерні для попереднього періоду. Ціннісні орієнтації – відображення в свідомості людини цінностей, визнаних їм як стратегічних життєвих цілей і загальних світоглядних орієнтирів. Ціннісні орієнтації, що входять в структуру особистості, виступають в формі поведінки, спрямованості, мотивів, принципів, потреб – складових елементів

діяльності. Разом з тим, ціннісні орієнтації стають стрижнем особистості, забезпечують її стійкість, є фактором її розвитку. Ціннісна орієнтованість виступає показником зрілості особистості. Формування ціннісних орієнтацій особистості – тривалий і складний процес. На нього впливають соціальна обстановка в світі, країні, регіоні, засоби масової інформації, цінності малих груп (родина, друзі) і т.д. При цьому важлива роль у формуванні ціннісних орієнтацій особистості належить освіті. Від розвиненості у дитини уяви залежить розвиток мислення, його становлення і вдосконалення.

Спочатку формується наочно-образне мислення, розвиток якого стимулюють сюжетно-рольові ігри, особливо гри з правилами. Словесно-логічне мислення дитини починає розвиватися в кінці дошкільного віку. Воно передбачає вже вміння оперувати словами і розуміти логіку міркувань.

Розвиток словесно-логічного мислення у дітей відбувається як мінімум два етапи. На першому етапі їх них дитина засвоює значення слів, що відносяться до предметів і дій, повчає користуватися ними при вирішенні завдань, а на другому етапі їм пізнається система понять, що позначають відносини і засвоюються правила логіки міркувань. Розвиток понять йде паралельно з розвитком процесів мислення й мови і стимулюється тоді, коли вони починають з'єднуватися один з одним.

За свідченням Х. Барної «У психолого-педагогічних дослідженнях цінності позначаються як потребнісне утворення (М. Боришевський, П. Ігнатенко, Л. Крицька); як моральну категорію (Н. Асташева, І. Бех, О. Сухомлинська); спосіб зв'язку свідомості й буття, людини й світу (Л. Ломако); форма ставлення суб'єкта до явищ об'єктивної дійсності (Г. Жирська, Г. Ганнусенко, М. Чернобаєва). Дехто з дослідників (Н. Асташова, В. Блюмкін, А. Маслоу) ототожнюють цінності із потребами, а деякі (Л. Скворцов, Г. Гумницький, Н. Зеленцова, Т. Лавренова) розглядають їх як засоби задоволення потреб» [1, с.19].

Дослідниця приводить у статті дві класифікації цінностей. Перша належить З. Плохій, якою було визначено такі групи цінностей:

- особистісні цінності (цінності, що стосуються особистого життя);
- цінності сімейного життя (цінності, що регулюють родинне життя);
- громадянські цінності (цінності, на основі яких вибудовується сфера суспільно-громадських стосунків);
- національні цінності (цінності, що характеризують особливості життя певної національності та державного устрою);
- абсолютно вічні цінності (цінності, що акумулюють досвід усього людства і є еталоном його буття) [3, с.4].

Така класифікація побудована за індуктивним принципом: від цінності особистості до цінностей людства та буття, основою якої є суб'єкт, носій цінностей.

Друга репрезентує кодекс цінностей сучасного українського виховання, що була сформульована О. Вишневським, а саме:

- абсолютні, вічні цінності – краса, свобода, благородство, мудрість, любов;

- основні національні цінності – українська ідея, почуття національної гідності, історична пам'ять, любов до рідної культури, мови, свят і традицій;
- основні громадянські цінності – прагнення до соціальної гармонії, рівність можливостей, самовідповідальність людини;
- цінності сімейного життя – гармонія стосунків поколінь у сім'ї, спільність духовних інтересів членів сім'ї, демократизм стосунків;
- цінності особистого життя – внутрішня свобода, самоповага, гармонія душі та зовнішньої поведінки, творча активність;
- валеоекологічні цінності – самоусвідомлення та переживання своєї єдності з природою, участь у природоохоронній діяльності [4, с.98-99].

Таким чином, ціннісні орієнтації виступають в якості особистісно-утворюючої системи і пов'язані з розвитком самосвідомості, усвідомлення положення власного «Я» в системі суспільних відносин. Ціннісні орієнтації відносяться до найважливіших компонентів структури особистості, за ступенем сформованості яких можна судити про рівень сформованості особистості. Наведемо два визначення, які, на наш погляд, найбільш повно відображають зміст і функції ціннісних орієнтацій в житті людини. У ціннісних орієнтаціях як би акумулюється весь життєвий досвід, накопичений в індивідуальному розвитку людини, що визначає його взаємини з іншими людьми, перетворення особистості, в тому числі і по відношенню до самої себе, що являє істота способу життя індивіда. У цьому визначенні, на наш погляд, найбільш повно відображено зміст ціннісних орієнтацій людини, їх динамічний характер, їх функції та значення в житті людини, в розвитку його особистості. Однак нам здається цікавим і корисним і інше визначення: ціннісні орієнтації-інтегральне (інформативно-емоційно-вольове) властивість і стан готовності особистості до того, щоб свідомо визначити і оцінити своє місце розташування в часі та просторі природного і соціального середовища, обрати стиль поведінки і напрямок діяльності, ґрунтуючись на особистому досвіді і відповідно до конкретних умов мінливою ситуації. У цьому визначенні наголошується найважливіша роль ціннісних орієнтацій людини в якості одного з регуляторів його поведінки і діяльності.

Література

1. Барна Х.В. Природа особистісних цінностей дошкільника. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2014. Випуск 32. С. 18 – 20.
2. Кант И. Собр.соч.в 6 т., т.4., ч.1. Москва, 1965.
3. Плохій З. Валеологія та екологія у змісті дошкільної освіти. Підготовка педагогічних кадрів і діяльність навчальних закладів нового типу в системі національної освіти: досвід і перспективи розвитку : зб. наук. пр. Ч.2. Чернівці : ЦНТІ, 2002. С. 506 – 512.
4. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій: підруч. для студ. / за ред. І/Вишневського. Дрогобич: Фірма «Відродження», 2001. 262 с.

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА РУШІЙНІ СИЛИ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Актуальність. Актуальність обраної теми визначається тим, що на сучасному етапі в Україні відбувається реформування у вищій школі. Протягом становлення та розвитку системи вищої освіти процес «навчання» виконував функцію поширення набутого соціального та наукового досвіду між поколіннями. В умовах сучасної трансформації освітніх процесів потребує перегляду і функціонування вищої школи саме сьогодні.

У дослідженні стоять наступні **задачі**:

- розкрити сутність вищої освіти;
- проаналізувати структуру вищої школи сьогодення;
- визначити рушійні сили навчання у вищому навчальному закладі.

Педагогічний процес розглядається, як спеціально організована взаємодія його учасників, що відбувається протягом певного часу та спрямована на досягнення визначеної мети. Наслідком цієї взаємодії є позитивні вдосконалення особистісних якостей, навичок та умінь всіх учасників педагогічного процесу.

Одним з головних завдань педагогічного процесу є передача викладачем набутого наукового досвіду своїм студентам. На думку А.М. Алексюка, «передаються і засвоюються, по-перше, сама діяльність у її конкретному змісті, по-друге, – відношення, які виникають у процесі діяльності, по-третє, – загальні принципи, норми, модель діяльності і відносин» [1]. Тому так важливо адаптувати педагогічний досвід викладача, структурувати наукову базу у відповідності до запланованого навчального процесу.

Навчальний процес у вищій школі передбачає таку організація навчально-виховної діяльності, основою якої визначено органічну єдність викладання, тобто діяльності педагога та навчання, тобто діяльності студента, спрямованих на досягнення цілей навчання, розвитку особистості, підготовки до професійної діяльності. За висловом Ю.К. Бабанського «процес навчання - це цілеспрямована взаємодія вчителя та учнів, у ході якої розв'язуються завдання освіти, виховання і загального розвитку особистості» [2]. Таким чином, навчання визначається, як окремий специфічний вид соціальної діяльності з поширення соціального досвіду суспільства та надбання науки і практики.

Сутність навчального процесу полягає формуванні наукового світогляду, оволодінні методами самостійної пізнавальної діяльності, забезпеченні інтелектуального розвитку особистості.

Центральна фігура навчального процесу - педагог. Він виступає як організатор, модератор, керівник пізнавального процесу, який створює належні умови для ефективного засвоєння знань та особистісного, професійного, творчого зростання.

Для побудови комплексного навчального процесу у вищій школі педагог визначає загальну мету освітнього процесу та місце різних дисциплін в її реалізації. Викладач має виявляти суперечності у процесі навчання та використовувати їх для активізації пізнавальної діяльності студентів.

В сучасний реформаційний період відносини між суб'єктами навчального процесу вибудовуються на основі педагогіки партнерства, а отже передбачають тісну взаємодію, за для досягнення мети.

Структурно процес навчання складається з наступних компонентів:

- ✓ цільовий, що визначає мету і завдання навчання у вищому навчальному закладі, завдання вивчення конкретної навчальної дисципліни і завдання навчально-пізнавальної діяльності студентів на навчальних заняттях;

- ✓ стимулювально-мотиваційний, що спонукає студентів до свідомого засвоєння знань, формування у них мотивації до навчання та активної навчально-пізнавальної діяльності;

- ✓ змістовий, що має на меті оптимальний добір дисциплін навчального плану, регулює змістовність та послідовність освітнього процесу;

- ✓ операційно-діяльнісний, що визначає ефективні форми, методи, прийоми та засоби навчання;

- ✓ контрольно-регулюючий, що орієнтується на забезпечення дієвого контролю та самоконтролю рівня академічних досягнень студента та методів їх підвищення;

- ✓ оцінно-результативна, що полягає у встановленні рівня знань, умінь і навичок студентів, виявленні шляхів їх поліпшення та визначенні причин низької успішності.

В ході навчального процесу досить часто виникають суперечності, саме вони і стають джерелом розвитку, своєрідним внутрішнім рушієм в пошуках відповіді. Рушійною силою називають відчуття утруднень в процесі розв'язання поставлених завдань. Саме рушійна сила сприяє підвищенню розумової активності та спонукає до конкретних дій з оволодіння знань, умінь та навичок, необхідних для вирішення поставленого завдання.

На думку В.І. Загвязинського основною рушійною силою навчального процесу є протиріччя між потребами суспільства, які воно висуває до професійної підготовки молоді, і рівнем цієї підготовки [3]. Потреби суспільства виступають мірилом для оцінки підготовки майбутніх фахівців на всіх етапах навчального процесу. Протиріччя визначається закономірностями засвоєння соціального досвіду та проблематикою його миттєвого засвоєння.

Частіше за все, механізм дії рушійної сили недостатньо яскраво виражений, і тому не завжди інтерпретується студентами, тому педагог може спеціально створювати ситуації, які сприяють включенню механізму дії рушійної сили.

Метою дослідження є визначення сутності, структури та рушійних сил навчання у вищій школі. Аналіз змін дозволить визначити позитивний та деструктивний вплив модернізації на сучасну освіту.

Варто зазначити, що не тільки зміст та сутність освіти, її структура та рушійні сили визначають перебіг навчального процесу, але має місце залежність обсягу, структури, змісту освіти від закономірностей і принципів навчання, від реальних умов, у яких воно відбувається.

Література

1. Педагогіка вищої школи. Історія. Проблеми/ А.М.Алексюк.- :Львів. 1998.-560с.
2. Педагогіка /Под ред. Ю.К. Бабанського. - М., 1988.-479 с.
3. Загвязинский В.И. Основы дидактики высшей школы/ В.И.Загвязинский, Л.И.Грищенко, Тюмень - 1978.-91 с.
4. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников / В.А. Крутецкий.- М.: Просвещение, 2006. - 451 с.
5. Педагогіка: Учебное пособие для студентов пед. институтов / В.А. Сластенин, Ю.К. Бабанский, Н.А. Сорокин; Под ред. Ю.К. Бабанського. - 2-е изд., доп. и перераб. - М.: Просвещение, 2006. - 479 с

А. Д. Жигалова
/ Україна /

ТЕХНОЛОГИЯ РАЗРАБОТКИ УЧЕБНОГО КУРСА ПО ПСИХОЛОГИИ В ВШ

Актуальность. Актуальность данной проблемы определяется тем, что сегодня в Украине осуществляются современные реформы в высшем образовании. Одним из составляющих высшего образования является преподаватель. Эффективность деятельности преподавателя в значительной степени зависит от культуры его самоорганизации, которая проявляется на всех этапах его деятельности: 1) планирование учебного курса и отдельных занятий; 2) проведение учебных занятий; 3) самоанализ результатов своей деятельности.

Целью тезисов (нашего исследования) является теоретическое ознакомление с технологией разработки учебного курса по психологии в высшей школе

В нашем исследовании стоят следующие **задачи**:

1. Выделить основные этапы разработки учебного курса по психологии в высшей школе.
2. Дать характеристику основным этапам подготовки к преподаванию учебного курса.

Технология разработки учебного курса включает следующие основные этапы:

1. Выбор учебника, учебных пособий и других материалов для чтения студентами. Основными критериями выбора учебного пособия являются:

1. Систематизированное изложение соответствующей учебной дисциплины. Необходимо обратить внимание на то, насколько целостное представление о предмете вашего курса дает книга, насколько логически связаны и последовательны ее главы.

2. Доступное для студентов изложение учебного материала.

3. Наличие методического аппарата:

а) контрольные вопросы и задания, которые могут использоваться для проверки усвоения учебного материала;

б) рекомендуемая литература для дальнейшего расширения и углубления знаний по теме;

в) задания, способствующие лучшему пониманию и закреплению изученного материала.

г) использование примеров, наглядности и иллюстраций. Это может быть описание показательных примеров научных исследований или жизненных ситуаций, схем, диаграмм, графиков, которые способствуют пониманию и запоминанию классификаций, психологических зависимостей и закономерностей, а также рисунков и фотографий, которые изображают определенные психические процессы, свойства, состояния.

Наиболее многочисленными обычно являются учебники и учебные пособия, которые используются в рамках начального, вводного курса изучения психологии. Для них характерны заглавия типа «Психология», «Общая психология», «Введение в психологию», «Основы психологии», «Психология и педагогика» и др [1, с.193-194].

2. *Отбор содержания курса.* Многообразен мир психических явлений, многообразны подходы к их рассмотрению. В связи с этим перед преподавателем возникает сложная задача отбора материала, который можно включить в программу курса. Содержание курса непосредственно определяется, во-первых, его названием, во-вторых, его ролью в учебном плане. В частности, если вы преподаете курс, который является предпосылкой для другого, преподаватели последующих курсов ожидают, что определенные темы будут раскрыты вами, и вы должны удовлетворить эти ожидания.

Содержание курса должно соответствовать требованиям, содержащимся в образовательном стандарте по дисциплине. Помимо этого, преподаватель может включать в курс содержание, которое отражает его авторское видение курса, его творческий подход и цели, которые он ставит в процессе обучения [3].

Выбирая содержание курса, важно учитывать, какие студенты будут его изучать. Выделяют три типа студентов:

1. студенты, для которых психология является общеобразовательным предметом;

2. студенты, для которых психология является профессионально значимым предметом (педагоги, медицинские работники и т. д.);

3. студенты психологической специальности [2].

Знания и познавательные потребности этих групп студентов различны. Для студентов младших курсов это может быть первый и единственный опыт изучения психологии. Поэтому у них должно сложиться системное представление о научной и практической психологии.

Студенты старших курсов имеют определенный запас знаний, который связан с изучаемой дисциплиной. Поэтому при работе с этой группой

студентов можно рассматривать большой объем информации за одно занятие, или же углубляться в тему, изучая ее более детально.

Также следует отбирать различную тематику и различный учебный материал в зависимости от того, изучается ли психология в вузе как общеобразовательный или профессионально значимый предмет.

При отборе тематики курса необходимо продумать логическую связь тем друг с другом, их последовательность, а также их соответствие общему названию учебной дисциплины [1, с.201; 2].

3. Постановка учебных целей. Цели определяются содержанием курса: что, по вашему мнению, студенты должны узнать об учебном материале? Это касается как всего курса, так и отдельных его тем. Формулировка целей обычно начинается со слов: «Изучить», «Научиться». «Дать представление», «Овладеть», «Усвоить» и т. п.

4. Разработка рабочей программы курса. В процессе подготовки учебного курса по дисциплине преподаватель составляет его рабочую программу и тематический план проведения занятий. Это могут быть отдельные документы, или же тематический план может быть частью рабочей программы.

Рабочая программа разрабатывается на основе государственного образовательного стандарта и учебного плана образовательной программы и является единой для всех форм обучения [3].

5. Подготовка тематического плана занятий, планирование учебных занятий и самостоятельной работы студентов. Тематический план строится на основе учебной программы и представляет собой конкретизацию форм учебной деятельности студентов, направленной на освоение предмета, а также уточнение объема учебного времени, форм контроля и оценки успеваемости.

Тематический план выполняет следующие функции:

- раскрывает последовательность изучения разделов и тем программы;
- демонстрирует распределение учебных часов по разделам, темам и формам учебных занятий (лекции, семинары, практические и лабораторные занятия, самостоятельная работа);
- определяет сроки выполнения заданий по самостоятельному изучению материала студентами;
- определяет сроки выполнения письменных заданий студентами;
- определяет сроки и формы контроля и оценки усвоения учебного материала [3].

6. Разработка формата проведения курса. Основной вопрос заключается в том, как будет структурирован курс: каковы будут его организация, порядок и темп прохождения, количество, характер и временные рамки проведения тестов, использование оценивающих техник, выбор лекционных и семинарских форм проведения занятий. Все это зависит от содержания и целей курса.

Преподаватель также должен решить, как часто следует проверять достижения студентов в процессе изучения курса. Регулярность проверок позволит вовремя предпринять что-либо для корректировки плана занятий. Необходимо решить, при каком минимуме усвоения студентами учебного материала можно продвигаться в изучении курса далее, а в каком случае нужно повторить материал.

7. Разработка системы критериев оценки знаний и умений по дисциплине. Разработка контрольных заданий, зачетных и экзаменационных вопросов, заданий для тестирования – важная часть работы преподавателя по разработке учебного курса. Содержание и характер контрольных заданий определяются программой учебного курса, целями и задачами, которые ставит преподаватель.

8. Планирование отдельных учебных занятий и составление конспектов. Задачами подготовительной работы преподавателя к занятию являются:

- определение целей занятия;
- выбор знаний и умений, которые должны быть изучены в ходе занятия;
- подбор методов и приемов обучения;
- разработка методов контроля и оценки успешности занятия;
- планирование этапов занятия;
- подготовка конспекта (плана) занятия [3].

Важными задачами при разработке преподавателем заданий для самостоятельной работы студента являются:

- формулировка цели задания, а также знаний и умений, которые должны быть усвоены при его выполнении;
- постановка задач, которые должны быть решены при выполнении задания;
- характеристика средств выполнения задания;
- характеристика источников, которыми можно пользоваться при выполнении задания;
- примерная оценка времени, которое потребуется для выполнения задания;
- определение срока, к которому задание должно быть выполнено, и места, куда оно должно быть сдано;
- формулировка штрафных санкций за сдачу задания позже назначенного срока;
- разработка и формулировка критериев оценки выполненного задания.

В соответствии с вышеперечисленными задачами должна быть подготовлена четкая (желательно письменная) методическая разработка указаний по выполнению задания для студентов.

9. Разработка опросного листа для оценки курса студентами. Преподавателю полезно разработать опросный лист для оценки курса студентами. Такая оценка должна быть анонимной.

Главная задача таких опросов – получение обратной связи от студентов относительно того, насколько они удовлетворены содержанием и методикой проведения курса, какие замечания и пожелания у них есть. Это поможет преподавателю совершенствовать методические аспекты преподавания психологии [1, с.210-211].

Литература

1. Карандашев В.Н. «Методика преподавания психологии»: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2006. – 193-211 с.
2. Технология разработки учебного курса [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://studopedia.org/3-147930.html>
3. Этапы разработки учебного курса и культура самоорганизации деятельности преподавателя психологии [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://studme.org/85601/psihologiya/etapy_razrabotki_uchebnogo_kursa_kultura_samoorganizatsii_deyatelnosti_prepodavatelya_psihologii

В. В. Жиромська

/ Україна /

ТАКСОНОМІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ПСИХОЛОГІЇ

Актуальність: На сучасному етапі розвитку науки психологія викладається практично в усіх ВУЗах, коледжах, гімназіях, педучилищах, а також в системі підготовки і перепідготовки кадрів, на факультетах підвищення кваліфікації, в системі післядипломної освіти. Сучасний навчально-виховний процес на сьогодні не може ефективно функціонувати без використання новітніх засобів навчання, які вносять суттєві зміни в його зміст, форми та методи.

Метою є продуктивно розглянути таксономію та навчитись правильно використовувати для типології навчальних завдань х психології.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчив, що таксономія (від грец. - лад, порядок і - закон) - вчення про принципи та практики класифікації та систематизації. Терміни «таксономія» і «систематика» нерідко використовують як синоніми, але в строгому сенсі таксономія є лише частиною систематики. Навчальні завдання є конкретизацію цілей навчання, необхідну для підбору відповідних методів і прийомів. З їх допомогою визначається, чому саме повинні навчитися учні.

Цікавий і конструктивний підхід до класифікації навчальних завдань було запропоновано Д. А. Толлінгеровой (1981); стосовно навчання психології цей підхід був переглянутий В. Я. Ляудіс (1989).

Навчальні завдання діляться на шість класифікаційних груп згідно когнітивним характеристикам:

- 1) першу групу складають завдання, що вимагають відтворення знань;
- 2) другу - завдання, що вимагають простих розумових дій (опис і систематизація фактів);

3) третю - завдання на складні розумові операції (аргументація, пояснення);

4) четверту - завдання, які передбачають породження певних мовних висловлювань для вираження продуктивного розумового акту (реферат, твір, оригінальний науковий текст);

5) п'яту - завдання на продуктивне мислення (рішення проблем).
Усередині кожної групи виділено підгрупи завдань;

6) шосту - рефлексивні завдання.

Таксація дозволяє викладачеві не тільки більш повно враховувати склад когнітивних вимог до навчальної діяльності учнів і тим самим контролювати свої дидактичні задуми, але є засобом цілеспрямованого проектування і прогнозування ходу навчання з урахуванням міри складності завдань і ступеня навантаження на всі види і підвиди проєцируємої пізнавальної діяльності.

Форми організації припускають узгоджену діяльність викладача і учнів, що здійснюється в певному порядку і режимі.

Найбільшого поширення набула і у нас, і за кордоном класно-урочна система навчання. Вона виникла в 17-м столітті і розвивається більше трьох століть. Теоретичні основи її розробив Я.А. Коменський [Загвязинский, 2005].

Головним компонентом класно-урочної системи організації навчання є урок. Урок - це елемент навчального процесу з групою учнів одного віку, постійного складу, заняття за твердим розкладом і з єдиною для всіх програмою навчання.

Цілісна система форм організації навчального процесу у вищій школі відповідно до стадій формування компетенції включає в себе лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійну роботу учнів (студентів) колоквиуми, етапи оперативного (проміжного) та підсумкового контролю.

В якості основної класифікації видів психологічного заняття можуть використовуватися: різноманіття психологічних напрямків, що розрізняються за світоглядними і методологічними позиціями їх прихильників, різноманіття джерел отримання даних про психічну реальність, різноманіття методів психологічного дослідження. Відповідно, характеристика видів власності окремого елемента системи психологічного знання повинна включати в себе вказівки на те, з якого джерела отримані дані, які процедури їх отримання і яким чином вони були інтерпретовані.

Принципи викладання психології спираються на спільно-дидактичні принципи навчання. Однак їх використання в навчанні психології має свою специфіку.

Оскільки принципи залежать від цілей навчання, то деякі з них актуальні тільки для певних освітніх програм (середньої загальної, середньої спеціальної, вищої освіти), інші ж справедливі для всіх.

Висновок: Таким чином, принципи навчання - це керівні ідеї в організації навчальних занять, науково обґрунтовані рекомендації, правила, норми, що регулюють процес навчання. Принципи залежать від цілей навчання і дидактичної концепції. У сучасній дидактиці є класичні принципи,

а також принципи, розроблені в останні десятиліття [Гинецинський, 2003; Хуторський, 2001; Педагогіка, 2002]. Їх необхідно використовувати при виборі методів і прийомів навчання психології.

Література

1. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии//Педагогіка і психологія. - – СПб.: Питер, 2006. – С. 146-148.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: Учебно-методическое пособие для студентов факультетов психологии государственных университетов// Педагогіка і психологія. – 1984. – № 2 (59). – С. 134–142.

О. В. Іпатова

/ Україна /

ДО ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ НОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПСИХОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Актуальність. Актуальність обраної теми визначається тим, що у сучасному просторі життєдіяльності в Україні відбувається реформування у вищій школі. Інтеграція української освітньої системи з європейською визначає необхідність інноваційних пошуків в освітньому процесі. Саме новачі в галузі педагогіки та психології викладання створюють новий поштовх для розвитку освіти та науки в цілому.

Метою дослідження є розкриття проблеми створення нових методів навчання психології у вищій школі. Нові виклики сьогодення ставлять перед викладачами вищої школи завдання з формування фахівців з оновленими компетенціями та вміннями, отож існуючих методів навчання не достатньо щоб виробити якості особистості нової формації.

У дослідженні стоять наступні **задачі**:

- розглянути можливості вдосконалення існуючих методів викладання психології вищої школи;
- проаналізувати проблему створення нових методів навчання психології у вищій школі;
- формувати напрямки розвитку нових методів навчання психології у вищій школі.

Стан розробленості теми. Актуальність проблеми розроблення нових методів навчання психології зумовила велику кількість досліджень, різні аспекти цієї теми в своїх роботах розглядають В. П. Карандишев, А.М. Алексюк, Ю. К. Бабанський, Б. П. Бадмаєв, І. А. Добрянський, В. Я. Ляудіс.

Новітні освітні тенденції спрямовані на різноплановість та безперервність освіти; зорієнтованість на особистість студента; розвиток креативності та навичок до створення інновацій; формування навичок критичного мислення та вміння аналізувати.

Сучасний стан освіти та нові виклики висувають вимоги до перегляду набутого досвіду, його системну переоцінку та трансформацію у відповідності до нових освітніх потреб. Комплексною проблемою системи

освіти є співвідношення якості освіти та освітніх задач, що ставить конкретно викладач та суспільство в цілому.

В. Я. Ляудіс характеризує інноваційне навчання запровадженням активних методів, таких як методи програмованого, проблемного, інтерактивного навчання. Впровадження цих методів в навчальну діяльність сприяють виробленню активної позиції всіх учасників навчального процесу та розвитку педагогіки партнерства [1].

Формування соціально-активної та професійно затребуваної особистості, яка спроможна самостійно вступати в діалог з суспільством, мислити, планувати, аналізувати, прогнозувати та здатної до рефлексії – це кінцева мета фахової підготовки у вищій школі. Отже, завдання викладача вищої школи правильний добір методів навчання, гармонійне їх співвідношення з метою навчання та всіма освітніми задачами.

Викладання психології у вищій школі в умовах інноваційної моделі освіти стає все більш складним. Сучасні педагоги повинні не тільки бути компетентними в області своєї спеціальності і готовими поділитися глибоким змістом предмета, а й володіти новими навчальними технологіями, що забезпечують активне залучення студентів до навчальної, науково-дослідницької та самостійної роботи. Викладання психології вимагає такої організації навчального процесу, щоб провідною діяльністю виступало не навчання, а професійна трансформація мотивів, засобів і результатів діяльності.

Різні джерела пропонують понад сотню різних визначень поняття «метод». Зокрема, Ю. К. Бабанський розглядає під методом навчання послідовне чергування способів взаємодії викладача і учнів [2]. Метод навчання припускає, передусім, мету викладача і його діяльність наявними у нього засобами.

Ефективним засобом вирішення завдань, що виникають в процесі професійної орієнтації студентів є використання системи методів проблемного навчання, найважливішою функцією якого при вивченні психології виступає максимальний розвиток інтелектуальної діяльності та творчих здібностей.

Проблемне навчання – це така організація навчального процесу, яка ґрунтується на моделюванні проблемних ситуацій, їх дослідженні, аналізі та вирішенні студентами поставлених проблем, в ході чого студент вчиться мислити і творчо засвоювати знання. Використання методів та прийомів проблемного навчання ставить студента в такі умови, коли виникає необхідність застосовувати набуті психологічні навички та уміння, проявляти творчі здібності, обираючи спосіб вирішення проблемної ситуації. Головною умовою успішності реалізації проблемного навчання виступає висока професійна майстерність викладача, що полягає в створенні таких проблемних психологічних ситуацій, які б відповідали пізнавальним здібностям кожного студента.

Б. Ц. Бадмаєв, висуває наступні умови створення проблемної ситуації для створення продуктивної діяльності студентів [3]:

1. Педагог створює таке практико-орієнтоване завдання, під час якого студенти отримують нові знання і навчаються діяти з матеріалом, усвідомлюють способи роботи з ним. Виконання завдання викликає у студентів потребу отримати знання і формує інтерес як мотив.

2. Викладач повинен знати реальний рівень знань вихованців. Завдання має відповідати інтелектуальним здібностям студентів, бути складним, але вирішуватись за допомогою вже наявних у студентів навичок.

3. Проблемна ситуація повинна бути створена таким чином, коли виникає потреба теоретично пояснити певні психологічні факти або не вдається виконати практичні завдання відомими студентам засобами. У цьому випадку виникає розуміння, що знань не вистачає, і студенти пояснюють це викладачеві та отримують їх від нього.

4. Викладач в такому випадку сам пояснює, вказує причини, за якими студент не виконує завдання, і пояснює той навчальний матеріал, який потрібен для самостійного вирішення завдання. Педагог повинен керувати засвоєнням знань, етапами формування досвіду, керувати процесом при використанні проблемного навчання.

Інноваційні процеси в освіті останніх років пропонують використання методів інтерактивного навчання, як найбільш сучасних і ефективних, тому що саме вони базуються на психології людських стосунків та взаємодії.

Використовуючи інтерактивні методи, викладач спрямовує роздуми студентів, формує змістовне і інтелектуально-пізнавальне обговорення питань, конструює спільну діяльність і впливає на особистісну позицію студента, адже особистісні компоненти навчання в ході спільної діяльності мають прямий вплив на внутрішній світ студентів.

Сильним механізмом в цьому методі є дух змагальності при колективному пошуку істини. Чужа точка зору народжує власну, аналогічну або протилежну. Викладачеві потрібно більше активності, творчості, ніж при традиційному навчанні, так як його аргументована точка зору, демонстрація своєї світоглядної позиції поєднується з моделюванням дискусії. Цей процес вимагає обміну думками, їх зіткнення, народження альтернативних думок. Дискусію породжують роздуми, а в навчальній дискусії відбувається ще й засвоєння навчального матеріалу. А. К. Маркова зазначила, що «дискусія розвиває мислення», а полемічна ситуація «розгортає міркування в систему аргументів і контраргументів».

Формування нової інноваційної моделі освіти неможливо без організованої ефективною індивідуальною роботою студентів. Мета якої не лише виконання традиційних форм самостійної роботи – складання конспектів та підготовка рефератів, а головним чином мотивація студента, спрямування його творчих пошуків у правильне русло, закладання у нього необхідності у особистісному розвитку та самовдосконаленні.

А.М. Алексюк наголошує на розвитку самостійності в процесі навчання та формуванні в студентів навичок самоосвіти, вироблення активної особистої діяльності у процесі навчання [4].

Таким чином, використання інноваційних технологій у викладанні психології у вищій школі значно збільшує можливості викладання, робить його більш індивідуалізованим, і сприяє ефективнішому засвоєнню фахових знань.

Література

1. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.Я. Ляудис. – 5-е изд. – СПб: Питер, 2007. – 192с.
2. Педагогика: учебное пособие для студ. пед. институтов / под ред. Ю. К. Бабанского. – М.: Просвещение, 1983. – 608 с.
3. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц. Бадмаев. – М.: Владос, 2007.– 302 с.
4. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України / Анатолій Миколайович Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 520 с.
5. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии: учебное пособие. – СПб: Питер Пресс, 2008. – 249 с.

І. С. Калиниченко

/ Україна /

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Сучасна система освіти, що повною мірою відповідає вимогам часу, є одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому. Для того, щоб вітчизняна освіта по справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, необхідне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному контексті.

В освіті сучасної України відбуваються два ангоністичних процеси: з одного боку, спостерігаємо кризові явища, пов'язані з недостатніми фінансуванням та інвестиціями, погіршенням матеріально-технічної та ресурсної бази; з іншого боку, освіта як цілісний організм здатна до саморозвитку, тому позитивним чинником є нарощування її потенціалу

Метою нашого дослідження є аналіз сучасного стану освіти України, визначення проблем та тенденцій його розвитку на сучасному етапі.

Перед нашим дослідженням стоять наступні задачі: дати характеристику стану сучасного розвитку освіти; визначити провідні глобальні тенденції та їх вплив на українську освітню систему, визначити особливості національних тенденцій; виявити й систематизувати проблеми функціонування та розвитку освітньої сфери в Україні, їх причини та наслідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемаам освіти у своїх працях приділяли увагу такі вітчизняні фахівці: В. Андрущенко, В. Базилевич, Д. Богиня, Т. Боголіб, Я. Болюбаш, В. Воронкова, Н. Верхоглядова, В. Вознюк, Г. Дмитренко, В. Журавський, Т. Ілляшенко, С. Каламбет, І. Каленюк, В. Кремень, В. Крижно, О. Луцій, О. Мармаза, С. Ніколаєнко, І. Новікова, М. Степко, Т. Оболенська, А. Павленко, Г. Педченко,

В. Пожуєв, Т. Решетілова, А. Таркуцяк, О.Телетов та ін. У їх дослідженнях піднімаються ключові питання розвитку освітньої галузі, але багато проблем залишаються невирішеними через відсутність системного погляду на їх виникнення. У сучасних умовах реформи освіти особливого значення набуває системне дослідження світових та національних тенденцій в освітній сфері України, а також виявлення проблем, що негативно впливають на розвиток освіти, та їх причин.

Результати нашого дослідження. За останні 15 років Україна зробила істотні кроки на шляху формування, реалізації та розвитку державної політики в галузі освіти. Фундаментальні напрями оновлення освіти формувалися під впливом ідей утвердження державного суверенітету, побудови демократичного суспільства, становлення ринкової економіки, прагнення країни увійти в європейські освітній і дослідницький простори, а також до групи успішних країн глобалізованого світу.

Формування сучасної системи закладів освіти відбувається у специфічних умовах, вплив яких зумовлений тим, що Україна тривалий період часу перебувала під владою різних держав, що не змогло не залишити певний слід у традиціях освіти.

Згідно Закону України «Про освіту» [1], прийнятого 05.09.2017 року рівнями освіти є:

- дошкільна освіта, яка відповідає нульовому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- початкова освіта, яка відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- базова середня освіта, яка відповідає другому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- профільна середня освіта, яка відповідає третьому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає другому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає третьому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідає четвертому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- фахова передвища освіта, яка відповідає п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, який відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, який відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- другий (магістерський) рівень вищої освіти, який відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій;
- третій (освітньо-науковий / освітньо-творчий) рівень вищої освіти, який відповідає дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій;

- науковий рівень вищої освіти, який відповідає десятому рівню Національної рамки кваліфікацій.

На думку Володимира Бахрушина, прийнятий Закон не вирішує всіх проблем української освіти, що накопичувалися десятиріччями. Але він створює для цього міцне законодавче підґрунтя. Закон дає нові можливості для розвитку і підвищення своєї конкурентоспроможності здобувачам освіти, освітянам та закладам освіти. Це надзвичайно важливо сьогодні, коли необхідно швидко реагувати на численні виклики, пов'язані з паралельними реформами в багатьох інших сферах, економічними проблемами, новими технологіями, глобалізацією освітнього простору тощо [2].

У 2017 році МОН України затвердило єдину Комунікаційну стратегію, суть її корелюється з чотирма пріоритетами діяльності МОНУ, визначеними до 2020 року:

- реформа середньої освіти «Нова українська школа»,
- модернізація професійно-технічної освіти,
- забезпечення якості вищої освіти,
- створення нової системи управління та фінансування науки.

Згідно з цими пріоритетами прописана і стратегія комунікацій. Вони мають бути проактивними та мати постійний зворотній зв'язок. МОНУ ініціює безліч змін, запущено багато важливих і корисних проектів, однак цю діяльність поки що бачать не всі цільові групи. Задля цього публічна інформація МОНУ має стати цілком доступною на урядових веб-ресурсах, максимально зрозумілою та структурованою так, щоб в ній було легко розібратися; а самі веб-ресурси – зручними для всіх користувачів [3].

21.02.2018 року на засіданні уряд затвердив представлений міністром освіти і науки Лілією Гриневич державний стандарт початкової освіти.

У 2018 році в Україні почалась реформа початкової освіти. Зокрема, першокласники, які пішли до школи у 2018 році, будуть вчитися 12 років. У новому законі передбачено поділ середньої освіти на три рівні: початкова освіта тривалістю чотири роки; базова середня освіта тривалістю п'ять років; профільна середня освіта тривалістю три роки [4].

Конституцією України визначено, що держава забезпечує доступність та безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних та комунальних навчальних закладах. Надання соціальних гарантій сприяє тому, що стають можливими підтримання життєвого рівня, а також розвиток здібностей людини незалежно від її матеріального становища, рівня заробітної плати і впливу економічних та інших зовнішніх факторів, по відношенню до окремих громадян [5].

Сучасна освітня політика має реалізовуватись у контексті потреб модернізації країни згідно зі Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.), іншими стратегічними документами української держави, що визначають її європейський і світовий статус у майбутньому.

Однією з глобальних тенденцій є кризові явища, що характерні світовій системі освіти, що викликано перш за все переходом суспільства з

індустріального до постіндустріального стану. Слід відзначити, що освітянська криза у нашій державі була зумовлена не тільки глобальними, а й національними факторами.

Глобалізація та інтернаціоналізація освіти загально визнані світові тенденції, що передбачають:

- активізацію міжнародного (міждержавного, міжрегіонального) обміну, взаємодії та співпраці між суб'єктами освітньої сфери, створення єдиного (зокрема, європейського) освітнього простору, що надає можливість взаємозбагачення національних освітніх систем;

- інтернаціоналізацію змісту освіти, що розвиває планетарне мислення і свідомість, організацію процесу навчання відповідно до сучасних освітніх стандартів, нових інформаційних та навчальних технологій [6, с. 261].

Наслідком цих змін для України є уніфікація освіти, наприклад, вищої освіти через Болонський процес. Але слід зазначити, що попри глобалізацію освіта зберігає національну спрямованість, поєднання з історією і народними традиціями.

Реформування не може бути успішним, якщо здійснюється як потік постійних, локальних змін, часто суперечливих, концептуально не об'єднаних, не має широкої підтримки та розуміння в освітян і суспільстві. Отже, важливо об'єктивно оцінювати досягнення і втрати минулого двадцятип'ятиріччя.

Всю сукупність проблем доцільно згрупувати за певними функціональними підсистемами сфери освіти, зокрема: забезпеченість абітурієнтами та доступність освіти; забезпеченість робочими місцями (для професійно-технічної та вищої освіти); результативність та ефективність освіти; її якість; законодавчо-нормативне, методичне, наукове, кадрове, фінансово-економічне, матеріально-технічне, соціально-психологічне, організаційне, інформаційне та інноваційне забезпечення навчального процесу.

Виявлені проблеми та їх причини обумовлюють подальший розрив вітчизняної освіти з передовими світовими системами, незадовільний потенціал її розвитку, низьку здатність до самооновлення та саморегулювання, відсутність сприятливих умов для прискореного інноваційного розвитку.

Висновки. Таким чином, виявлені в результаті аналізу тенденції надають уявлення про хід освітніх процесів у майбутньому та дозволяють розглядати перспективи сфери освіти, прогнозувати зміну показників. Існуюча сфера освіти України має значні потужності й науковий потенціал, що при вирішенні виявлених проблем можуть забезпечити прискорений інноваційний розвиток цієї сфери.

Розбудова сучасної структури освітньої галузі має забезпечити оптимальні умови для функціонування та розвитку системи освіти і всіх її підсистем; реалізацію різноманітних освітніх моделей, існування навчальних закладів різних типів і форм власності, різноманітних форм та засобів

отримання освіти, що забезпечують громадянам надання якісних освітніх послуг, свободу вибору в освіті.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII (поточна редакція) // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38-39. Режим доступу <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Новий закон про освіту: що він нам дає? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/07/5/225125/>.

3. МІСІЯ, ФУНКЦІЇ ТА СТРАТЕГІЯ? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/misiya-ta-funkciyi>.

4. Реформа початкової освіти дасть результат за 12 років – Прем'єр [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/07/5/225125/>

5. Красій О.І. Фінансування народної освіти / О. Красій // Фінанси України. – 2000. – №4. – С. 49–53.

6. Матюх С.А. Вплив глобалізаційних процесів на формування освітніх послуг вищих навчальних закладів / С.А Матюх // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №3. – Том 2. – С. 259-263.

А. В. Коваленко

/ Україна /

ДОСВІД УКРАЇНИ У ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В САМООСВІТІ

Вплив формування самоосвітньої компетентності з використанням різних ІКТ розглянуто у наукових дослідженнях: С. Боднара [1], Н. Воропай [2], Т. Гуляєвої [3], Г. Лебедь [4], О. Федоренко [5] та інших вітчизняних вчених.

Поділяємо думку Т. Гуляєвої, яка вважає, що саме ІОС закладу освіти впливає на формування самоосвітньої компетентності через використання різних ІКТ [3]. Оскільки саме інформаційні технології використовуються для управління освітнім процесом, створення та поширення академічних ресурсів та 52 сервісів для набуття нових знань, контролю навчальних досягнень студентів тощо.

Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) прямо чи опосередковано впливає на процеси становлення особистості в інформаційному суспільстві, саме тому воно виконує інформативну та комунікативну функції; а також сприяє реалізації тих видів освітньої діяльності, що пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій.

Завдяки ефективності та оригінальності інтерактивних методів навчання та викладання, все більше зростає увага до процесу самостійного навчання та формується потреба до постійного самовдосконалення, самостійного пошуку інформації для оновлення теоретичних знань та практичних навичок, самоосвіти «протягом всього життя» [5].

На думку Н. Воропай [2], «інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище сприяє виникненню, розвитку інформаційної освітньої взаємодії між суб'єктами навчального процесу та засобами інформаційних технологій, у процесі якої в студентів формуються мотиви, потреби, ціннісні орієнтації щодо самостійного збагачення професійних знань, самоосвітні вміння та навички, що в сукупності утворюють самоосвітню компетентність». Основними перевагами використання ІКТ у процесі самоосвіти студентів є: можливість самостійно визначати власний темп і рівень складності виконуваних завдань; активізація самостійної роботи за рахунок посилення наочності та залучення до розробки навчальних матеріалів і презентацій; можливість інтегрування логічного й образного способів засвоєння інформації; інтерактивна взаємодія (при дистанційному навчанні); гнучкість та інтеграція різних типів мультимедійної навчальної інформації.

С. Боднар розглядає проблему формування самоосвітньої компетентності, яка безпосередньо пов'язана з розвитком новітніх інформаційних технологій. Ефективне використання студентами світового інформаційного потенціалу є визначальним чинником зближення вітчизняної та європейської вищої освіти, яка і характеризується більшою мірою тенденціями до самоосвіти [1].

На думку О. Федоренко [5], «найбільш успішно самоосвітню компетентність можна формувати, використовуючи ІКТ, оскільки на сьогоднішній день існує велика кількість нових технічних засобів із різноманітними навчальними ресурсами, які принципово впливають на організацію навчального процесу, розширюючи його можливості. Нові засоби ІКТ стають на сьогоднішній день невід'ємним компонентом освітнього процесу, вносячи в нього специфіку у вигляді нових методів та форм організації навчання майбутніх фахівців різних сфер діяльності».

У своїй праці Г. Лебедь [4] зазначає, що «з розвитком ІКТ, створення у ЗВО ІОС, застосування дистанційного та віртуального навчання збільшуються можливості для розвитку самоосвітньої компетентності фахівців, зокрема технічного профілю. Важливим складником забезпечення процесу формування самоосвітньої компетентності є застосування в роботі НПП ЗВО модульно-розвивальних та проблемних завдань для самостійної роботи студентів та проектних технологій навчання».

Отже, з огляду характерних ІКТ, що представлені у наукових джерелах, простежується думка, що саме для формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей використовують засоби ІКТ, які базуються на веб-технологіях.

Широкий спектр можливостей для організації та супроводу різних видів навчальних занять (лекції, лабораторні, практичні, індивідуальні роботи), самостійної роботи чи проектної діяльності студентів відкривають хмарні технології.

На нашу думку, хмарні технології ефективно застосовувати не тільки під час навчальних занять (лекції, практичні, лабораторні, індивідуальні

роботи), але й в рамках самостійної роботи чи організації проектної діяльності майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Як зауважує О. Глазунова, «на сучасному етапі розвитку ІТ доцільно створювати інфраструктуру центрів опрацювання даних (ЦОД) у ЗВО на основі хмарних технологій по типу «приватної» («корпоративної») хмари, яка є одним з етапів еволюції ЦОД. «Приватна» хмара реалізується на основі технологій віртуалізації більш високого рівня, а саме, еластичних платформ із набором масштабованих, динамічних сервісів ІТ-послуг, які надаються користувачам. Мова йде про модель «динамічних» ЦОД з більш досконалішими технологіями віртуалізації, автоматизації, управління. Разом з тим, не варто прирівнювати «хмару» до простої віртуальної інфраструктури - пулу серверних, мережних ресурсів, ресурсів систем зберігання даних, що надаються за запитом. У «хмарі» - управління ресурсами й автоматизація здійснюються «поверх» шару віртуалізації, забезпечуються координація доставки ресурсів різного типу і гнучкий автоматизований розподіл ресурсів із загального пулу за запитом» [6].

Значна кількість наукових праць присвячена питанням організації проектної роботи студентів з використанням різних засобів ІКТ.

Отже, аналіз вітчизняного досвіду свідчить, що використання ІКТ набули поширення в освітньому процесі, зокрема для формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців різних галузей підготовки.

Література

1. Боднар С. Формування самоосвітньої компетентності студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення іноземної мови [Електронний ресурс] /С. Боднар //Наукові записки. Серія: педагогіка. - № 2. - 2014. - Режим доступу: <http://pedagogica.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/19.pdf>.

2. Формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій /Н.Воропай //Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 134. - С. 75-78.

3. Гуляєва Т. Вплив освітнього середовища та освітніх технологій на формування самоосвітньої компетентності молоді /Т. Гуляєва //Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2005. – Випуск 8. – С. 72–80.

4. Лебедь Г. Інтенсифікація навчального процесі як необхідна умова розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців технічного профілю /Г.Лебедь // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2014. – Вип. 4(9). – С.180-186.

5. Федоренко О. Чинники формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій /О. Федоренко //Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. - 2014. - Вип. 1. - С. 155-158. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_1_32.

6. Глазунова О. Принципи формування «Академічної хмари» сучасного університету на основі відкритих програмних платформ [Електронний ресурс] / О. Г. Глазунова // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2014. - Т. 43, вип. 5. - С. 174-188. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_43_5_17.

В. О. Ніколаєва

/ Україна /

К ПРОБЛЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ОСНОВ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Актуальность наших тезисов обусловлена тем, что в современную эпоху образования стало одной из самых серьезных сфер человеческой деятельности. Как утверждают современные ученые, в образовании сегодня занято более миллиарда учащихся и почти 50 миллионов педагогов.

На Украине существенно повысилась социальная роль образования. Ведь от его направленности и эффективности сегодня во многом зависят перспективы развития нашей жизни, жизни молодого поколения украинцев.

Цель тезисов: определить фундаментальные основы развития образования.

Степень разработанности данной проблемы обусловлена работами таких ученых как А. Алексюк, В. Бондарь, В. Фурман и др.

Перед нами стали такие **задачи**:

1. Охарактеризовать современное состояние образования в мире.
2. Обозначить составляющие проблемы фундаментальных основ развития образования.

Анализ научных источников по данной проблеме, проведенный нами, показал, что фундаментальные основы развития образования современными учеными поделю на такие составляющие:

1. По мнению Култаевой М. Д., Шукшунова В. Е. и др., *философия образования* должна дать новое представление о месте человека в современном мире, о смысле его бытия, о социальной роли образования в решении ключевых проблем человечества.

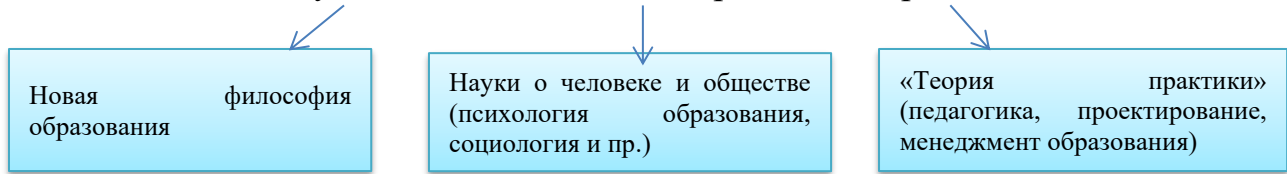
Это и будет **первой составляющей** формирования фундаментальных основ развития образования.

2. По мнению Алексюка А., Бондаря В., **второй составляющей** фундаментальных основ развития образования есть *науки о человеке и обществе* (психология образования, социология и др.) нужны, чтобы иметь современное научное представление о закономерностях поведения и развития человека, а так же модель взаимодействий между людьми внутри образовательной системы и самой системы образования с обществом.

3. По мнению Взятышева В. Ф., Култаевой М. Д., **третьей составляющей** может выступать «*Теория практики*», включающая современную педагогику, социальное проектирование, менеджмент системы образования и др., даст возможность представить облик новой системы образования: определить цели, структуры системы, принципы ее организации

управления. Она же является инструментом реформирования и адаптации системы образования к изменяющимся условиям жизни.

Фундаментальные основы развития образования

Итак, нами обозначены фундаментальные основы развития образования.

Мы остановили свое внимание на концепции, разработанной учеными Международной академии наук высшей школы (АНВШ) Взятышевым В. Ф., Шукшуновым В. Е., и др. По их мнению, научные истоки новой образовательной политики следует искать в трех сферах: философии образования, науках о человеке и обществе и «теории практики».

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : [підруч. для студентів, аспірантів та мол. викладачів вищ. навч. закл.] / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 558 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : Метод. посіб. Для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
3. Дьяченко М. И. Психология высшей школы [Текст] : учеб. пособие для вузов / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – 2-е изд., перераб. и доп. – Минск : БГУ, 1981. – 383 с.
4. Култаева М. Культурологічний поворот у філософії освіти: теоретико-методологічні можливості та практичні перспективи / М. Култаева // Філософія освіти. – 2012. – № 1–2. – С. 147–164.
5. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Х. : «ОВС», 2002. – 400 с.
6. Фурман, Анатолій В. Засадничі умови виникнення наукових шкіл / Анатолій В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2014. – № 1. – С. 49–58.
7. Фурман А. Соціальна культура / А. Фурман, О. Морщакова // Психологія і суспільство. – 2015. – № 1. – С. 26–36.

Ю. О. Писаренко
/ Україна /

К ВОПРОСУ СТАНОВЛЕНИЯ ДЕТСКОЙ ПСИХОЛОГИИ В СТРУКТУРЕ НАУЧНОЙ МЫСЛИ

Детская психология-это одна из фундаментальных психологических дисциплин, поскольку она исследует возникновение, становление и основные этапы развития деятельности, сознания и личности в детский период жизни, а они являются, как известно, главными составляющими человеческой психики.

Цель: исследовать вопрос становления детской психологии в структуре научной мысли. Исследовать возникновение, основные этапы развития деятельности, сознания и личности в детский период жизни.

Необходимо специально различать предметы генетической и детской психологии как особых дисциплин. Генетическая психология изучает возникновение *отдельных* психических функций как в истории, так и в онтогенезе, как у взрослого человека, так и у ребенка. Генетическим психологом был например, Ш.Леви-Брюль (1930). Классическое исследование по генетической психологии провел в свое время А.Н. Леонтьев по проблеме возникновения ощущений (1981). Работа Л.С. Выготского и А.Р. Лурия «Этюды по истории поведения» (1930) – также пример исследований по генетической психологии.

Фундаментальная проблема связи психического развития ребенка с его обучением и воспитанием также лежит в плоскости как детской, так и педагогической психологии.

Приступая к рассмотрению основных вопросов детской психологии, необходимо прежде всего дифференцировать понятия *рост* и *развитие*.

Рост-это количественные изменения в процессе усвоения той или иной психической функции. Мы можем называть процесс ростом только в том случае, если при существующих возможностях нам не удастся обнаружить в нем какие-либо качественные изменения.

Развитие характеризуется прежде всего качественными изменениями психической функции, возникновением в нем определенных новообразований. Понятие «развитие» тесно связано с понятием «системные процессы». Такие процессы включают множество аспектов, имеющих известную структуру, которая в данный момент определяет их отношения. Развитие состоит в качественных преобразованиях различных «системных процессов», что приводит к возникновению новых структур и т.д. Развитие также характеризуется неравномерностью возникновения разных структур, когда один из них «отстают», другие «забегают вперед».

Системность не новость для психологии. Л.С. Выготский еще в начале 1930-х гг. сформулировал *системный принцип* как принцип изучения психического развития. Он выдвинул гипотезу, что сознание человека имеет системное и смысловое строение.

Подобные качественные изменения в сознании неотрывны от изменений в его смысловом строении. Благодаря такому пониманию психического развития Л.С. Выготский превратил в теорию тезис: ребенок не есть маленький взрослый.

Получается, что процесс психического развития происходит как бы сверху, путем взаимодействия идеальной формы и развивающегося процесса. Это предполагает наличие развернутых взаимоотношений ребенка и общества, а следовательно, и особого процесса- *усвоения*. Согласно рассматриваемой теории, усвоение является *всеобщей формой* психического развития детей.

Все эти положения имели большое значение для психологической науки того времени, когда они были сформулированы Л. С. Выготским. Прогрессивное значение их заключалось прежде всего в том, что они противопоставляли устоявшемуся к тому времени представлению о психических процессах как о раз и навсегда сложившихся данных и неизменных «психических функциях» (ощущение, восприятие, память, внимание) другое, гораздо более динамическое представление, согласно которому эти функции сами возникают в процессе психического развития ребенка и меняют свои отношения по мере перехода к все более сложным формам психической жизни [2.с.18].

Методы детской психологии. В развитии самой детской психологии самой детской психологии как науки наблюдается борьба двух основных тенденций:

1) феноменологического описания процессов психического развития ребенка, их симптомов и 2) исследования внутренних закономерностей, которые лежат за этими симптомами.

Мы знаем многих ученых, которые добились больших результатов при помощи описательного метода (Ч.Дарвина).

Вначале появились наблюдения психологов за собственными детьми, оформляемые в виде записей и дневников (В. Прейер, 1912 и др.).Затем стали создаваться научные учреждения. Например, Н.М. Щелованов организовал в 1920 г.в Ленинградклинику нормального развития детей, в котором жили преимущественно подкидыши и сироты.

Основу любой науки составляет изучение фактов. Те способы, при помощи которых добываются, выясняются факты, называются *методами* науки. Методы каждой науки зависят от ее предмета – от того, что она изучает. *Методы детской психологии – это способы выяснения фактов, характеризующих развитие ребенка.*

Детская психология, как указывалось, изучает психическое развитие детей. Факты, относящиеся к развитию, можно получить, только сравнивая между собой особенности детей разного возраста. Это можно сделать двумя путями: либо длительно изучать одних и тех же детей и фиксировать возникающие изменения, либо изучать большое количество детей каждой возрастной группы и выяснять, в каких отношениях дети одного возраста отличаются от детей другого возраста.

Основные методы детской психологии – *наблюдение* и *эксперимент* [1.с.15-20].

Впервые были выявлены описаны комплекс оживления у младенцев. Интересные особенности развития детской ходьбы и хватания и т.д. (Н.Л.Фигурин, М.П. Денисова, 1929; Воспитание детей...,1955).

В клинике Н.М. Щелованова наблюдение за детским развитием предусматривало использование определенных педагогических средств. В клинике появился манеж, куда помещали детей, воспитатель теперь мог одновременно общаться со всеми малышами. Это оказалось мощным средством психического развития детей.

Література

1. Мухина В. С. Детская психология: Учеб. для студентов пед. ин-тов. / Под ред. Л. А. Венгера. – 2-е изд., перераб. и доп. – М: Просвещение, 1985. – 272 с, ил.
2. Нейропсихология: Хрестоматия. 3-е изд. / Под ред. Е. Д. Хомской – СПб.: Питер, 2011. – 992 с.: ил. – (Серия «Хрестоматия»).

А. О. Полухіна

/ Україна /

ЗНАННЯ НАУКОВОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Актуальність: у ХХ столітті психологія вступила в період створення наукових основ розробки її найважливіших проблем. В даний час психологія має свій особливий предмет вивчення, свої специфічні завдання, свої спеціальні методи дослідження; вона в своєму розпорядженні мережу психологічних установ (інститутів, лабораторій, навчальних закладів, які готують кадри психологів), журналами та спеціалізованими книжковими видавництвами. Систематично збираються міжнародні психологічні конгреси, психологи об'єднуються в наукові асоціації та товариства. Значення психології як однієї з найважливіших наук про людину в даний час усвідомлюється повсюдно.

Мета: головна мета наукової психології - пошук нових психологічних знань про внутрішній світ і механізмах поведінки людей. Головна мета практичної психології - розробка способів психологічної допомоги людям.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчив, що знання життєвої і з наукової психології по суті своїй можуть бути близькими або такими, що суперечать один одному. У зв'язку з цим люди можуть або погоджуватися з тим, що говорить викладач, або не погоджуватися. Життєві психологічні знання є, з одного боку, базою, на якій неминуче будується система наукових знань, а з іншого боку, одним з основних бар'єрів, що виникають у студентів і учнів на шляху прийняття науково-психологічних знань, передаючих викладачем. Викладач повинен приділяти особливу методичну увагу цьому аспекту.

Наукові психологічні знання раціональні і усвідомлені. Це означає, що в науковому знанні вчений спирається на прийоми і засоби логічного мислення (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, судження, умовиводи, поняття), може дати собі і іншим людям звіт про способи отримання нових знань і логічно обґрунтувати їх, використовує гіпотетико-дедуктивні прийоми мислення, здатний логічно довести істинність отриманих висновків своїх колег. Аналогічну здатність до логічного обґрунтування і логічного висновку повинен проявляти викладач психології.

Наукової психології властива системність. Вона прагне до систематичного опису всього світу психічних явищ людини, його особистості або будь-якої сфери його психічного життя. Тому в психології велике значення надається побудові теорій і класифікацій психологічних феноменів.

Звідси випливає принцип системності у викладанні психології, який полягає в тому, що навчальна дисципліна повинна бути побудована логічно послідовно, розглядати різні теоретичні підходи до проблеми. Класифікації, що використовуються викладачем, значно допомагають студентам в засвоєнні знань

Предметом *п* *рактичної* психології є індивідуальність людини і конкретних обставин його життя, конкретний індивід або конкретна група, а не загальні закономірності психічних явищ (як в науковій психології). У цьому полягає одна з переваг практичної психології, завдяки якому вона викликає великий інтерес у студентів. Саме тому студенти зазвичай з великим захопленням вивчають відповідні навчальні дисципліни.

Їм цікаві не загальні закономірності, а можливості розуміння конкретної людини: іншого або самого себе.

Практична психологія почасти залишається мистецтвом, почасти спирається на прикладну психологію як систему практично орієнтованих наукових знань.

Робота *практичних* психологів спрямована на пошук шляхів і розробку методів психологічної допомоги людям у вирішенні їх життєвих або професійних проблем. Методи практичної психології спрямовані не на вивчення, а саме на психологічну допомогу. У цьому її принципова відмінність від наукової психології (фундаментальної або прикладної). До основних методів практичної психології найчастіше відносять психодіагностику, психотерапію та психокорекцію, психологічне консультування, розвиваючу психологічну роботу.

Висновок: вивчення психології як науки становить труднощі (на відміну, наприклад, від природних наук) з тієї точки зору, що учні та студенти починають вивчення навчальної дисципліни з певним багажем знань, отриманих в повсякденному житті від оточуючих людей або на особистому досвіді.

Література

1. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии //Педагогіка і психологія. – СПб.: Питер, 2006. – С. 146-148.

УДК 378.016:159

С. В. Шарикіна

/ Україна /

ПРОБЛЕМА ПРИНЦИПОВ ОБУЧЕНИЯ ПСИХОЛОГИИ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Проблема организации и реализации эффективного учебного процесса является актуальной во все времена. На протяжении всего исторического периода формирования и развития образовательной системы, ученые-педагоги пытались решить данную проблему, разрабатывая различные подходы к процессу обучения. Одним, из наиболее эффективных механизмов организации эффективного учебного процесса, является опора на принципы

обучения, выделенные и описанные ещё Я.А.Коменским в его труде «Великая дидактика».

Цель: исследовать проблему принципов обучения психологии в высшей школе. Как общеизвестно принципы преподавания психологии опираются на общедидактические принципы обучения. Однако их использование в обучении психологии имеет свою специфику.

Поскольку принципы зависят от целей обучения, то некоторые из них актуальны только для определенных образовательных программ, другие же справедливы для всех.

По мнению педагогов, психологов и методистов требования тех или иных принципов реализуются через систему правил. А именно, правила - это регулятивные суждения относительно конкретных действий преподавателя и студентов с целью реализации требований определенных принципов, своеобразные практические требования, которые основываются прежде всего на логике учебного процесса.

Следует осознавать, что в любом звене, в любом виде учебной деятельности (лекция, семинар, практическое занятие) действуют не один или несколько принципов, а их комплекс. Только во взаимодействии они обеспечивают оптимальный вариант учебного процесса.

Педагоги разных эпох, моделируя определенные виды и формы учебно-воспитательного процесса с учетом требований тех или иных принципов, четко определяли правила, которых надо придерживаться, чтобы обеспечить действенность и результативность отдельных принципов. Такие подходы встречаем у К.Д. Ушинского, В.А. Сухомлинского, В.Ф. Шаталова и др. Сформулированные в императивной форме правила должны отражать сущность конкретного педагогического процесса. Правила определенной степени способствуют моделированию алгоритма действий, которые имеют ориентировочный характер и облегчают деятельность тех, кто учится.

В подходах к определению принципов обучения психологии в высшей школе нельзя достичь полной исчерпаемости или однозначности. Остановимся кратко на выяснении сущности традиционных принципов дидактики высшей школы.

По мнению А.М. Алексюка: принцип научности требует, чтобы изучаемый учебный материал соответствовал современным достижениям научной и практической психологии, не противоречил объективным научным фактам, теориям, закономерностям. Этот принцип имеет особое значение для изучения психологии в силу того, что существует большое количество околонуточных психологических книг, написанных на основе знаний житейской психологии или эзотерических знаний. Соблюдение принципа научности при обучении психологии означает, что информация, сообщаемая учащимся, должна быть доказательна [1.с.430].

Следующий принцип-принцип системности, Б. А. Голуб рассматривает его так: учебный материал изучается с определенной последовательностью и логикой, которые дают системное представление об учебной дисциплине. При этом показывается взаимосвязь разных психологических теорий, понятий

и закономерностей друг с другом. Для этого темы учебной программы должны быть структурированы и систематизированы. [3.с.21]. Образно и убедительно о важности соблюдения систематичности и последовательности в обучении сказал К.Д. Ушинский: «Голова, заполненная отрывочными, бессвязными знаниями похожа на кладовую, в которой все в беспорядке и где сам хозяин ничего не отыщет». [2. с.5].

Принцип единства рационального и эмоционального базируется на постулате, что знания передать нельзя. Они становятся достоянием человека лишь в результате самостоятельной сознательной деятельности. Сознательное учение предопределяется, прежде всего, уровнем сформированности мотивов учения, пониманием практической ценности и потребности в знаниях для избранной профессиональной деятельности. В то же время следует отметить, что непосредственный эмоциональный интерес к психологическим фактам и феноменам – наиболее сильный стимул к изучению психологии.

Принцип единства предметно-ориентированного и личностно-ориентированного обучения психологии. Психология как учебный предмет имеет большую специфику по сравнению со всеми другими дисциплинами. С одной стороны, это наука, которая имеет свое объективное предметное содержание, так же как другие естественные и гуманитарные науки. Поэтому она должна изучаться объективно и беспристрастно. С другой стороны, предмет этой науки личностно значим для каждого студента, учащегося. Поэтому у них возникает потребность отнести получаемые знания к себе, применить их с целью самопознания. В связи с этим психология привлекает большое внимание и интерес учащихся, желающих с ее помощью разобраться в себе. Соблюдение принципа единства в этом отношении означает сохранение необходимого баланса предметно-ориентированного и личностно-ориентированного содержания на занятиях по психологии.

Принцип единства теоретического и эмпирического знания. Данный принцип является конкретизацией дидактического принципа единства конкретного и абстрактного. В соответствии с этим принципом в преподавании психологии должны оптимально сочетаться, с одной стороны, описание теоретических идей, их логические обоснования и, с другой стороны, конкретные эмпирические факты, на которые они опираются, конкретные примеры, которые их иллюстрируют. К сожалению, порой в учебниках психологии и в лекциях чрезмерно преобладают теоретические рассуждения, не подкрепляемые конкретными фактами и примерами. Другой крайностью может быть чрезмерное увлечение преподавателя описанием интересных психологических исследований, экспериментов, опытов, примеров из области практической психологии без рассмотрения психологической теории, которая лежит в их основе.

В трактовке. Окунь В. принцип доступности заключается в необходимости соотношения содержания и методов обучения с типом студентов их образовательными намерениями, возрастными особенностями, уровнем их развития. В соответствии с этим принципом необходимо

переходить от простого к сложному, от легкого к трудному, от известного к неизвестному. [4.с.197].

Принцип наглядности с одной стороны, следует из закономерностей процесса познания, исходным компонентом которого является созерцание явлений, процессов, действий, предметов, а с другой - в процессе познания человек использует первую сигнальную систему, в частности, зрительную память. Единство наглядного (образного) и вербального содержания – важнейшая психологическая основа понимания. В преподавании психологии могут использоваться такие виды наглядности, как: 1) словесная, 2) художественная, 3) изобразительная, 4) практическая.

Принцип активности и самостоятельности в обучении следует из важной закономерности познавательной деятельности человека: знание - это результат самостоятельного умственного труда личности. Только умственный труд является залогом интеллектуального развития человека, прочности приобретенных знаний, формирование действенных мотивов учения. Уже по своей природе человек с раннего детства стремится к самостоятельной деятельности, в том числе познавательной. Поэтому педагогу следует учитывать эту закономерность и на всех этапах учебного процесса привлекать студентов к активной учебной работы.

Принцип связи изучения психологии с жизнью, с практикой. Этот принцип заключается в том, что психологические понятия и закономерности должны поясняться и иллюстрироваться не только научными исследованиями, но и примерами из реальной жизни, с которой сталкиваются учащиеся. Важно, чтобы они видели практическую применимость и пользу психологических знаний в повседневной жизни.

Обучение психологии должно носить развивающий характер. Этот принцип опять-таки особенно важен . В результате изучения курса психологии главную ценность представляет не знание психологических теорий, понятий, закономерностей, а лучшее понимание учащимися внутреннего мира других людей и самих себя: усвоение психологических средств самопознания и саморазвития, совершенствование своей познавательной деятельности, успешное и гармоничное развитие отношений с другими людьми, а также лучшее понимание себя как личности.

Из сказанного с достаточной очевидностью вытекает, что принципы обучения тесно связаны между собой, образуют целостную систему, взаимодействуют друг с другом. Так, научность обучения неотделима от его доступности, прочность усвоения знаний может быть достигнута только на основе активности обучаемых и т.д. Общий смысл всех дидактических принципов состоит в том, чтобы дать преподавателю, а также любому, кто по характеру своей деятельности так или иначе участвует в обучении – надежные ориентиры для качественной организации учебного процесса.

Таким образом, дидактические принципы обучения психологии в высшей школе образуют органическое единство и несут в себе организующее начало совместной деятельности педагога и студентов в процессе обучения в высшей школе.

Література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. В мире мудрых мыслей. – М., 1962.- 355с.
3. Голуб Б.А. Основы общей дидактики: Учеб. Пособие для студ.пед-вузов. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1999. – 54с.
4. Окунь В. Введение в общую дидактику. – М., Пер. с польского 1990. - 393с.

В. С. Літох

/ Україна /

СУЧАСНА ОСВІТА ЯК ПРОЯВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується змінами в усіх його сферах і соціальних інститутах, особливо гострими постають питання якісного навчання підростаючого покоління. Якість освіти зводиться до якості навчання. Держава постійно здійснює моніторинг якості освіти, забезпечує його прозорість, сприяє розвитку громадського контролю. Кожна школа працює над підвищенням якості знань учнів.

Мета дослідження: визначити як сучасна освіта впливає на життєдіяльність учнів.

Для виконання цієї роботи, було проведено опитування серед учителів та учнів спеціалізованої школи №66 м. Маріуполя, яка являється опорною школою та входить у п'ятірку кращих шкіл Донецької області з високим показником здачі ЗНО.

У опитуванні серед учителів взяли участь 13 респондентів.

На питання: «У зв'язку зі зміною законодавчої бази чи можна сказати, що система освіти вдосконалюється?» 61,6% відповіли – так, вдосконалюється, 23% відповіли – ні, не вдосконалюється та 15,4% відповіли, що система освіти вдосконалюється, але не зовсім. Проаналізувавши відповіді, ми можемо визначити, що не всі задоволені системою освіти та вона має надалі вдосконалюватися.

«Як Ви ставитеся за оновлення навчального матеріалу з предметів різного циклу?» Позитивно – відповіли 77,2%; Добре – 15,2% Погано – 7,6%. Отже ми можемо зазначити, що оновлення навчального матеріалу з предметів різного циклу має позитивні судження та задовольняє більшість вчителів. «Чи полегшилося навчання учнів у зв'язку з оновленням змісту освіти?» 38,8% вчителів відповіли, що «ні, не полегшилося», 22,9% відповіли, що полегшилося, але не зовсім, 30,7% відповіли, що дійсно стало легше, 7,6% вважають, що навчання учнів залежить від самого вчителя.

«Яким має бути навчання учнів у школі (складним, цікавим...)?» Усі вчителі дали однакові відповіді. Вони вважають, що навчання для дітей має бути цікавим, пізнавальним та мотивуючим.

Зазначивши ці відповіді ми можемо зробити висновок, що система освіти дійсно вдосконалюється, але учні не зовсім з нею справляються, тому

зараз ми дізнаємося, як діти почувають себе та скільки в них вільного часу з такою системою освіти.

У цьому опитуванні взяли участь 92 учні и зараз ми розглянемо результати опитування:

«Скільки часу Ви витрачаєте на виконання домашнього завдання?» 1-2 години – 27,2%; 3-4 години – 59,8%; 5-6 годин – 7,6%; 6 та більше – 5,4%.

Проаналізувавши відповіді ми можемо чітко сказати, що учні школи у середньому витрачають на виконання домашнього завдання 3-4 години та можемо сказати, що справляються з сучасною системою, але розглянемо відповіді на наступне питання.

«Як багато у Вас вільного часу і як Ви його проводите?» Більшість учнів, а саме 63% відповіли, що в них мало вільного часу, бо задають багато домашнього завдання, а також вони ходять на додаткові заняття чи з предмету, чи на особисті захоплення (танці, малювання, гри на гітарі і тд.) Як тільки в них з'являється вільний час, то вони витрачають його більше всього на відпочинок, а точніше відпочивають на своєму ліжку. Інші 47% відповіли, що в них достатньо часу і вони проводять його граючи у комп'ютерні ігри або сидять у телефоні. Але ці діти також ходять на додаткові заняття чи на особисті захоплення. Отже школярі, не зважаючи на кількість часу, яку вони витрачають на виконання домашнього завдання, більшість з них мають не так багато часу, адже ходять до репетиторів чи в різноманітні гуртки.

« Чи змінюється ваша працездатність протягом навчального дня? У який період часу (час, день тижня, пора року) ви працюєте краще, а в який гірше?»

Було дуже важко розробити статистику адже відповіді були то між собою схожі, то сильно відрізнялися. Приблизно 33,8% відповіли, що краще вони працюють після канікул чи вихідних днів. Під кінець тижня вже сильно втомлені. 14,3% відповіли, що зранку їм дуже важко, а вже у півдні дня працюють набагато краще. 37,2% відповіли, що працездатність в них краще підвечір та вночі. Та останні 14,7% відповіли, що краще працюють вранці ніж днем. Та серед них 83,2% відповіли, що пора року не як не впливає на їх стан роботи.

Отже за даними ми можемо сказати, що діти сильно навантаженні та у багатьох з них порушено годинний режим. Замість того, щоб спати по ночам вони сидять та виконують домашні завдання.

Також дітям задали додаткове питання, чи подобається їм саме проведення предметів, на яке всі вони відповіли, що це залежить від самого вчителя, буває цікаво, а буває, що сидять та хочуть спати.

Висновки: Після проведеного нами дослідження серед учителів та учнів були з'ясовано, що сучасна система освіти не повністю вдосконалена та сильно навантажує учнів. В них нерівномірний розклад дня, мало приділяють увагу відпочинку і внаслідок цього порушується нервова система та ослаблюється імунітет. Саме через це учні часто хворіють та погано сприймають нову інформацію. Але саме навчання також залежить від учителів, адже від їх проведення предметів та ставлення до учнів залежить

цілеспрямованість, навантаженість та бажання вчитися школярів. Освіта як соціальне явище - це відносно самостійна система, функцією якої є навчання і виховання членів суспільства, орієнтовані на оволодіння певними знаннями (насамперед науковими), ідейно-моральними цінностями, уміннями, навичками, нормами поведінки.

Література

1) Семенюк М.О. Шляхи підвищення якості навчання учнів
<https://vseosvita.ua/library/slahi-pidvisenna-akosti-navcanna-ucniv-vistup-do-prezentacii-2266.html>

2) Швед Марія: Вплив освіти і культури на розвиток суспільства
http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/636/Shved_%20Vpluv%20osvitu%20i%20kyltyru.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Д. С. Пирожок

/ Україна /

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» У МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Фахівців за напрямом «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» готують в інститутах культури, на факультетах книжкової справи, документознавства та музеєзнавства, де передбачені денна і заочна (бюджетна та комерційна) форми навчання, є магістратура і спеціалітет за вказаним напрямом. Особливістю програми є те, що велика увага приділяється архівознавству, бібліотечній і видавничій справі, музеєзнавству. Ухил йде в бік підготовки працівників закладів культури та просвітницьких працівників, що визначено загальною спеціалізацією вузу. Є перспективи розвитку підготовки по даному напрямку, особливо якщо враховувати спрямованість на культуру і просвітництво.

У Маріупольському державному університеті підготовка фахівців за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» [1] розпочалась ще у 2003 р. на базі кафедри культурології та інформаційної діяльності.

Одним з найважливіших напрямів діяльності кафедри культурології та інформаційної діяльності є організація науково-дослідної роботи, що передбачає:

В період з 2003 до 2015 рр. підготовка фахівців-документознавців здійснювалась за ОКР «Бакалавр» (термін навчання - 4 роки). Випускники отримували кваліфікацію «бакалавр з документознавства та інформаційної діяльності» та мали можливість з 3 курсу обрати спеціалізації «Інформаційно-документної забезпечення управління» та «Документно-інформаційні системи».

В період з 2009 до 2015 у МДУ за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» відбувався набір на ОКР «Магістр» з терміном навчання півтора роки (на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність»). Випускники

отримували кваліфікацію «Магістр документознавства та інформаційної діяльності. Викладач ЗВО».

За наказом Міністерства освіти і науки України від 19.12.2016 № 1565 «Про узагальнення переліків спеціальностей, ліцензованих обсягів закладів вищої освіти та переоформлення сертифікатів про акредитацію напрямів та спеціальностей», спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» отримала нову назву – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Тож наразі підготовка документознавців за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» здійснюється за двома освітніми ступенями «бакалавр» та «магістр». Навчання бакалавр триває 3 роки та 10 місяців. Студенти отримують кваліфікацію «бакалавр з інформаційної, архівної та бібліотечної справи» [2]. Для студентів-бакалаврів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» можливе поглиблення знань за такими напрямами як «Документознавство та інформаційна діяльність», «Управлінське документування та архівна справа», «Бібліотечна справа та інформаційне забезпечення».

Сфера працевлаштування випускників: органи державної влади та місцевого самоврядування, підприємства, організації, інформаційні установи різного рівня та форм власності.

За освітнім ступенем «Магістр» в МДУ можливе навчання за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» терміном навчання 1 рік і 4 місяці (на базі диплома бакалавра). Випускник отримує кваліфікацію «Магістр інформаційної, архівної та бібліотечної справи Викладач ЗВО». Студенти мають можливість обрати спрямування освітньої підготовки за двома спеціалізаціями «Документознавство та інформаційна діяльність» та «Інформаційно-бібліотечне обслуговування» [3].

Студенти спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» щорічно беруть участь в Декаді студентської науки, за її підсумками студентські наукові дослідження публікуються у формі тези доповідей у щорічному університетському збірнику «Дебют». Студенти спеціальності регулярно займають найвищі місця на всеукраїнських етапах конкурсу наукових робіт і рефератів.

Протягом восьми років існування Всеукраїнської олімпіади зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» студенти-документознавці МДУ неодноразово ставали призерами II етапу: у 2013 році диплом 2 ступеня здобула Оксана Красницька, у 2014 році диплом 2 ступеня виборола Зоя Караберова, у 2015 році Зоя Караберова отримала диплом 3 ступеня, у 2017 році дипломом 2 ступеня була відзначена Крістіна Білоус, у 2018 році дипломом 2 ступеня виборола Вікторія Мирошник, у 2019 році 2 місце здобула Валерія Білоусова [1].

Стабільна результативність студентів є підтвердженням високого рівня фахової підготовки за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», яку забезпечує кафедра культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.

Отже, студенти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету користуються великим попитом на ринку праці, що пояснюється високою якістю підготовки за впровадженими освітньо-професійними програмами першого та другого рівнів.

Література

1. Кафедра культурології та інформаційної діяльності [Електронний ресурс] // Маріупольський державний університет: офіційний сайт. - Режим доступу: <http://mdu.in.ua/index/kid/0-64>.
2. Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»: перший (бакалаврський) рівень [Електронний ресурс] /Г.І. Батичко, О.В. Кригіна, В.О. Кудлай, О.С. Манякіна. – Маріуполь: МДУ, 2019. – 41 с. – Режим доступу: http://mdu.in.ua/Ucheb/OPP/bak-2019/informacijna-bibliotechna_ta_arkhivna_sprava.pdf.
3. Освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»: другий (магістерський) рівень [Електронний ресурс] /Г.І.Батичко, І.О. Петрова, С.Є. Орехова, О.А. Сивак. – Маріуполь: МДУ, 2019. – 27 с. – Режим доступу: http://mdu.in.ua/Ucheb/OPP/mag-2019/informacijna-bibliotechna_ta_arkhivna_sprava.pdf.

К. В. Приходько

/ Україна /

ІДЕЇ С. Г. КУЛЕШОВА У СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОГО ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

За авторством С.Г.Кулешова з'явилися студії із загального документознавства, в яких воно інтерпретується як сукупність наукових знань про документ. Окреслення значенневих меж документології, визначення її змісту, співвідношення зі спеціальними документознавчими галузями знань – такими є основні теми міркувань дослідника. Незважаючи на нетривале перебування розвідок у науковому обігу, вони вже встигли помітно «розсіятися» у засобах формальної наукової комунікації, ставши хрестоматійним джерелом посилань і цитувань для фахівців [1].

Із-поміж роздумів про перспективність окремих видів спеціального документознавства науковець особливо поціновує електронне документознавство. Справді, обговорення, передусім, науково-технологічних проблем щодо функціонування електронної документації стало темою номер один різних наукових зібрань міжнародного і національного масштабів. Окрім суто практичних питань, узалежнених від швидкості розроблення комп'ютерних технологій і відставання в їх реалізації, нагальними для успішного розвитку електронного документознавства С. Г. Кулешов називає такі: 1) виявлення закономірностей, пов'язаних з електронним документостворенням та обігом електронних документів (ЕД); 2) до слідження потоків, життєвого циклу ЕД різних видів та в різних сферах (адміністративне управління, наука, виробництво і т. д.); 3) уніфікація, стандартизація, нормативно-правова регламентація процесів створення,

реєстрації, обігу, зберігання ЕД; 4) розв'язання проблеми організації автоматизованих інформаційно-пошукових систем, збереженості ЕД, пошуку, захисту інформації та доступу до неї; 5) розроблення правових питань стосовно юридичної сили ЕД; 6) вирішення поняттєво-категоріальних питань ЕД [2].

Усталеною є думка про функції галузевої історіографії – управління, планування та контроль за пізнавальною діяльністю конкретної дисципліни. Уміло оперуючи зарубіжною і вітчизняною різноплановою історіографією документознавства, розвиваючи окремі теми з історії науки, С.Г.Кулешов конструює перспективні напрями подальших досліджень. В авторській концепції розвитку документознавства (2007) їх аналіз одержав більш деталізоване представлення. Актуалізуючи старання колег довкола пріоритетних документознавчих завдань, дослідник цілком справедливо зауважує на поетапній наступності їх розв'язання, котра забезпечує логічно вмотивоване, раціонально обґрунтоване, усебічне студіювання теоретичного (фундаментальні, прикладні), науково-технологічного, історичного наукових напрямів [там само].

Ідея, на якій ґрунтується визначення пріоритетних завдань спеціального документознавства, полягає у виокремленні тих із них, що детермінують успішний розвиток галузі. Найважливішими теоретико-фундаментальними завданнями С.Г.Кулешов вважає дослідження документації як інформаційного ресурсу суспільства, явища культури, елемента соціальної пам'яті; з'ясування поняттєвого апарату документознавства з метою уточнення його складу і змісту; аналіз співвідношення, перспективи розвитку традиційної й електронної документації (їх систем, потоків, комунікацій); вивчення функцій службового документа; визначення «життєвих циклів» різних видів службових документів, їх ролі як джерела оперативної і ретроспективної інформації у керуванні установою, забезпечення її діяльності; дослідження ціннісних ознак інформації службових документів різних типів, видів. Аналізуючи репрезентований дослідником зміст позицій, необхідно зауважити на його тяжінні до вартих уваги новітніх технологій документування, їх методики впровадження і застосування у сфері документаційного забезпечення управління, а також адаптації зарубіжного досвіду КДП, чіткішому означенню фахової термінології, функційності окремих видів документів, студіювання їх як явищ культури, суспільного розвитку. їх розроблення, на думку С. Г Кулешова, є гарантією успішного провадження теоретико-прикладних досліджень, спрямованих на вивчення структури документальних потоків і їх динаміки, розв'язання класифікаційних проблем документації, побудову уніфікованих моделей службових документів, систем, економічних і правових аспектів документаційного забезпечення управління [1].

До порушеної у монографії проблеми співвідношення загального і спеціального, тлумачення їх змісту С.Г.Кулешов повертатиметься неодноразово, що відіб'ється у дискусії з М. С. Слободяником стосовно структури документознавства, а також публікаціях у фаховій періодиці,

виступах на наукових форумах, котрі конкретизували і деталізували висловлені раніше міркування [3]. Багаторічні творчі пошуки переконали вченого у тому, що кожен із видів традиційного (спеціального) документознавства складається з таких розділів: «Основні етапи розвитку документа», «Функції документа», «Концепції документа», «Типологія документа», «Проблеми створення, функціонування і зберігання документа». Це пояснюється спільністю теоретичних проблем, пов'язаних з досягненням документа як суспільного феномену, документуванням, функціонуванням і організацією роботи зі спеціальними видами документів.

Вивіряючи поступальний рух роздумів С.Г.Кулешова з формальною логікою, маємо, що з усіх можливих варіантів спеціального документознавства існує лише управлінське, а щодо загального документознавства, котре ототожнюється з документологією, то йому так само ще належить утвердитися. Отже, за таких умов документознавство, що побутує у вітчизняному науковому просторі, можна назвати управлінським, відмовляючи при цьому іншим «документознавствам» як конституйованим у статусі загального чи спеціального. Тому, з огляду на відсутність сформованих видів спеціального документознавства і документології, оскільки їм належить не теперішнє, а майбутнє, резонно не відкидати класичне ставлення до структури і змісту науки у традиційному розумінні.

Таким чином, якщо оцінювати творчий доробок С.Г. Кулешова, маємо визнати його непересічне значення для розвитку вітчизняного документознавства. Монографічні концепційні студії з історії, теорії документа і науки, яка його вивчає, активна участь у розробленні нормативно-правової бази документаційного забезпечення управління (у т. ч. і в архівній справі), стандартизації ділових процесів, виступи з найактуальніших питань у фаховій періодиці⁴⁶, власна наукова школа (О. М. Загорецька, С.В. Сельченкова, І.Є. Антоненко, Н. О. Леміш та ін.), багаторічна педагогічна діяльність у національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (з 1999), участь у розробленні державних стандартів вищої освіти зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», паспорту наукової спеціальності 07.00.10 «Документознавство, архівознавство» (2003), редакційних колегіях фахових часописів – далеко неповний перелік творчих діянь відомого вченого. Глибоке теоретичне осмислення закономірностей розвитку науки, ґрунтовний аналіз сучасного стану, окреслення її перспектив стали можливими завдяки системному баченню наукових проблем, високій обізнаності з новітніми тенденціями еволюції вітчизняних і зарубіжних галузевих знань.

Окрім того, С. Г. Кулешов став одним із перших серед вітчизняних дослідників, хто порушив у постановочному й освітньому плані питання теорії та історії історичного документознавства, управлінського документознавства, співвідношення його за змістом із теорією діловодства й керуванням документаційними процесами. Авторські концепції загального й спеціального документознавства, їх побутування у міждисциплінарному

просторі стали не лише «академічним явищем», але й суттєво вплинули на прикладну сферу застосування знань про документ, перш за все, діловодство.

Література

1. Кулешов С.Г. Чи входить книгознавство у документознавство? (до проблеми структуризації сучасного документознавства) /С.Г.Кулешов //Бібліотечний вісник. – 1999. – № 5. – С. 10-16.

2. Бездрабко В.В. С. Г. Кулешов і вітчизняне документознавство: до історіографії науки на рубежі століть / В. В. Бездрабко //Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. - 2008. - № 3. - С. 31-44.

3. Слободяник М. Структура сучасного документознавства /М.Слободяник //Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 4. – С.18 – 21.

СЕКЦІЯ ІV
РЕАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРОТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ
В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІУМУ: ЕКОНОМІКА,
КУЛЬТУРА, МИСТЕЦТВО

Ю. О. Бецко
/ Україна /

ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМИ У СУЧАСНОМУ КІНЕМАТОГРАФІ

Сучасна реклама генерує певні цінності і норми поведінки, програмуючи людей до певного типу дій. Сфера реклами створює спеціальний символічний і комунікативний дискурс. Кінореклама та реклама в цілому, впливають на свідомість людини. Використання маніпулятивних прийомів у рекламі безперечно призводить до формування споживацьких стереотипів людини.

Реклама надає товару властивості, які наближують людину до своєї мрії – стати більш заможними, освіченими, шанованими у суспільстві, демонструючи факт, коли високий соціальний статус можна отримати через споживання товарів. [4]. Особливо реклама впливає на процес інкультурації у молоді, свідомість якої швидше сприймає соціальні установки, вона насаджує певний стиль і манеру поведінки.

Ефективним є застосування у сучасному кінематографі рекламних слоганів та кінореклами. Product Placement – це технологія просування брендів за допомогою художніх творів, головними з яких є твори кіномистецтва, а також використання рекламного слогану у контексті кіномистецтва. Існують і відмінні точки зору на пріоритет носіїв Product Placement: наприклад, дослідниця Н. Санакоєва вважає його основною технологією сучасного телебачення [2, с. 557]).

Зразковим прикладом вдалого Product Placement є фільм «Cast Away» з Т.Хенксом у головній ролі. Фільм фактично перетворився на рекламу «Federal Express» – приватної поштової служби США. Хоча Product Placement може траплятися і в літературі, і на телебаченні – в телепрограмах, таких як інтерв'ю, ток-шоу і навіть прогнозах погоди, – він виявляється прив'язаним насамперед до кінематографу як синтетичного виду мистецтва.

Дослідниця М. Щавльова зазначає, що прихована реклама у вітчизняному кіно – явище нове. Зарубіжне кіновиробництво ігрових фільмів розміщує приховану рекламу у художніх кінострічках достатньо давно [6]. Так, у фільмі «Колір грошей» (1986) М.Скорсезе з Т.Крузом у головній ролі в кадрі демонструється марка віскі «Remy Martin», яка, до речі, є абсолютно неорганічною, тому можна вважати, що це власне типова реклама алкоголю. Камера збільшеним планом спрямована на стіл, на якому стоїть пляшка віскі з лейблом, який демонструється у кадрі. У тому ж фільмі фактично була використана реклама більярдного кия фірми «Joss». Однак показ цього предмету можна вважати «органічним», оскільки навколо гри у більярд був побудований основний сюжет фільму.

У фільмі «Сніданок у Тіффані» (США, 1961) реж. Б.Едвардса з О.Хепберн у головній ролі рекламували крекер «Jack», споживання якого героями фільму в одній зі сцен першої серії фільму виглядає також абсолютно не мотивованим ані ситуацією (колишній чоловік головної героїні з'ясовує стосунки з її нинішнім френдом, під час розмови з яким пропонує останньому пакунок з крекером аби той пригостився), ані смаками героїв. При цьому упаковка крекеру, яку тримає у руці один з героїв сцени, спрямована назвою до глядача і виокремлена збільшеним планом кілька секунд, що дозволяє глядачеві її прочитати.

Потужність впливу кіно як соціальної реклами у контексті ідеологічного чинника, була усвідомлена кіновиробниками США ще у 20-х роках ХХ ст., тоді ж було здійснено спробу ввести кіно у нормативне (морально-етичне) поле в США. У 1930 р. документ під назвою «Кіновиробничий кодекс», більше відомий як «Кодекс Гейза», було підготовлено і офіційно затверджено Асоціацією виробників і дистриб'юторів кінофільмів «The Motion Picture Producers and Distributors of America» – нині Асоціація кінокомпаній «The Motion Picture Association of America».

У загальних принципах Кодексу, зокрема, йшлося про те, що «жоден фільм не повинен знижувати моральні устої аудиторії» і що «неприпустимо ставити під сумнів природні і людські закони, а також викликати співчуття до фактів порушення цих законів» [1]. У Кодексі детально регламентувалося, що і як повинно зніматися, що є забороненим, а що обмеженим для показу засобами кіномистецтва. Зокрема зазначалося, що у фільмах не має бути представлено «не виправдане сюжетними міркуваннями або характером персонажів вживання алкогольних напоїв у США».

Однією з поширених форм привернення уваги потенційних кіноглядачів і заохочення їх до відвідування кінотеатру були дивертисменти – залучення артистів, які розважали публіку перед початком кіносеансу, а також під час антрактів між частинами фільму. Зазвичай це були артисти розважального жанру: фокусники, куплетисти, музиканти-віртуози гри на різних інструментах та атлети екзотичної зовнішності [5, с. 43].

Для залучення публіки використовувалася світлова реклама: вивіски, оригінальні назви кінотеатрів, вітрини з афішами. Однак, усі ці заходи, на наш погляд, не можна вважати власне кінорекламою, тобто рекламою на плівкових носіях. Щодо реклами у самому фільмі: на той час вона була текстовою вклейкою у кінофільм, на яких розташовувались рекламні слогани, наприклад, заклик допомогти солдатам, які воюють на фронті.

Щодо телевізійної реклами, то вона є найбільш досконалим і ефективним засобом для розповсюдження товарів (послуг), образу фірми тощо. Як зазначає дослідник Х.Уайт, телевізійна реклама складається із зображення, яке рухається, щоб передати факт або створити певну емоцію, та слів комерційного звернення, які не можна прочитати, але можна почути. Найдосконаліша комбінація зображення та звуку може бути надзвичайно потужним інструментом збуту товару або послуги. У телевізійній рекламі саме візуальний ряд розповідає телеглядачеві про товар.

На думку рекламних спеціалістів, у телеролику невербальний аспект є важливішим за вербальний. Єдина функція тексту у телевізійній рекламі полягає в поясненні того, що демонструє візуальний ряд. Задля кращого запам'ятовування торгова пропозиція повторюється мінімум двічі у кожному рекламному ролику, а також ілюструється за допомогою графічних засобів і дублюється написом на екрані. Як зазначають Л.Грановський та В.Полукаров, насичений відеоряд використовує мінімум слів. Насичене повідомлення, навпаки, зазвичай супроводжується простим, «легким» відеорядом: чим менше демонструється, тим більше розповідається [3].

Таким чином, сучасна кінореклама відрізняється різноманіттям мовних засобів привернення уваги. Вона створює багатий емоційний діапазон, що потужно впливає на реципієнтів і має більш ефективний вплив ніж звичайна комерційна реклама. Вплив реклами на суспільні цінності проявляється у процесах переробки рекламних повідомлень: створення певних емоцій, прийняття можливих рішень, що обумовлюють конкретні акти поведінки сучасної людини. На даний час основною функцією реклами є залучення споживача до процесу формування особистості.

Література

1. Бойтлер М. Реклама і кіно-реклама. URL: <http://www.statja.ru/books/reklama-i-kino/10.html>. (дата звернення: жовтень 2019).
2. Санакоєва Н.Д. Прихована реклама і Product Placement в Україні: сучасні тенденції та зарубіжний досвід. Young Scientist. 2015. – №2 (17). С. 557-559.
3. Шевчук Ю. Кінореклама і реклама кіно. Імідж і репутація. Сучасна корпоративна репутація, бренд, ідентичність та імідж: міфи, проблеми, рішення. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2016. С. 170-171.
4. Шевчук Ю.С. Вплив реклами на перцептивні властивості художнього фільму. Науковий збірник «Культура України». 2014. Вип. 46. С. 180-189.
5. Шевчук Ю.С. Художнє кіно як туристична реклама. Культура України. 2014. – № 45. – С. 215-224.
6. Щавельова М. Б. Деякі аспекти впливу масової культури на суспільну свідомість. URL: <http://elib.ksru.ru>.(дата звернення жовтень 2019).

І. В. Каракай

/ Україна /

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОЦЕС КАРТОВИДАВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток новітніх технологій, інформатизація практично всіх галузей діяльності відобразилася й в картографічних документах. До нових видів картографічної продукції належать електронні карти та атласи. Найбільшим здобутком тут є випуск електронної версії Національного атласу України (Інститут географії НАН України).

Сучасний етап розвитку картографування характеризується інтенсивним впровадженням цифрових методів створення карт. Розроблено цифрові карти України масштабів 1:500 000 і 1:200 000 [2].

Ознакою сучасності та беззаперечною умовою перспективного розвитку картографічної і галузі впровадження цифрових технологій обробки просторових даних і використання даних дистанційного зондування Землі. Створено програмно-технічну основу комплексної автоматизації картографічного виробництва. Широке застосування в роботі з геоданими одержало програмне забезпечення від основних розробників, які пропонують комплексний набір програмних рішень на базі своїх продуктів (ESRI, Bentley Systems, Geo Media Intergraph Corp., MapInfo, Autodesk, ДНВП «Геосистема»).

Справжній прорив здійснено у технології створення карт за допомогою цифрових методів. Масове впровадження технологій комп'ютерного укладання карт і ГІС-картографування дозволило зробити кардинальні зрушення у забезпеченні широких верст населення картографічною продукцією масового споживання. Розпочато випуск електронних карт і атласів [1].

Виданням карт в Україні нині займаються багато організацій. Провідне місце належить державному науково-виробничому підприємству «Картографія», тематика видань якого охоплює практично всі види картографічної продукції, у тому числі глобуси та рельєфні карти.

Сучасні програми для складання карт дозволяють створювати, редагувати, роздруковувати та змінювати карти. У професійних програмах редакторах можна провести всю потрібну роботу і підготувати картографічний документ будь-якої складності та направити для друку в типографію. Деякі видавництва ДНВП Картографія використовують в своїй практиці відомі програми Geo Media Intergraph Corp., MapInfo, Autodesk. Створені проекти карт можна зберегти у декількох варіаціях розширення файлів. Сучасні цифрові технології надають абсолютно безмежні можливості, що дозволяють реалізувати будь-які задуми і створювати карти.

Отже, картографічні документи пройшли шлях від фіксації інформації на глиняних табличках до впровадження цифрового комплексного картографування із застосуванням сучасних цифрових технологій. Важливе значення відіграють картографічні видання, які є джерелом дослідження картографічних документів. За специфікою та особливостями створення за характером знакових засобів фіксації та передачі інформації картографічні видання відносяться до нетекстових документів. Існують класифікації картографічних документів за різними ознаками, що допомагає в них орієнтуватися. Картографічним виданням властива специфічна багатомовність відомостей, що вимагає спеціальної методики складання бібліографічного опису.

З розвитком цифрових технологій картографічні документи почали створювати в електронному вигляді. Програми дають можливість одночасно створювати, редагувати, друкувати, оформляти, пересилати, сканувати, роздруковувати, змінювати формати карт. Підготовка картографічних видань

з використанням цифрових технологій зумовила появу нового виду діяльності, яка об'єднує в собі фіксацію, редагування та форматування картографічного тексту за допомогою комп'ютерних технологій, які призвели до виникнення якісно нового виду інформації – електронної.

Література

1. Остроух В. І. Електронні навчальні картографічні видання як приклад реалізації інноваційних технологій /В.І.Остроух, І.С.Руденко //Український географічний журнал. – 2015. – М., 3. – С. 55-59.
2. Шевченко, Р.Ю. Сучасні картографічні технології: Навчально-методичний посібник [Текст] / Р.Ю. Шевченко. – К.: КиМУ, 2014. – 79 с.

Є. В. Котляренко

/ Україна /

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ІВЕНТ-АГЕНЦІЙ

Ринок івент-послуг України активно розвивається з середини 2000-х рр. Спочатку він зводився, переважно, до організації весільних церемоній, ювілеїв та корпоративних урочистостей. Саме в цей час багато фірм, які здійснювали організацію свят, почали змінювати свої назви на агенції маркетингу події, «event компанії», «event-агенції». Утворилися фірми так званого повного циклу, а також фірми, які спеціалізувалися на влаштуванні корпоративних свят. Організація спеціальних подій виокремилась в окрему галузь, а на ринку виникла професія event-менеджера (організатора подій), щоправда назви цієї професії не було в державному реєстрі професій. Сьогодні в Києві функціонує понад 300 агентств, що надають послуги з проведення різноманітних заходів [1]. Проте їх фактична кількість набагато вища, оскільки офіційні дані не враховують послуг індивідуальних організаторів, не зареєстрованих як юридичних осіб.

За період свого становлення івент-індустрія України суттєво змінилась не лише кількісно, але й якісно, зокрема зросла якість послуг та збільшився їхній перелік. Однак слід зауважити, що існують і деякі проблеми, які гальмують розвиток вітчизняних івент-агенцій. Серед них можемо виокремити такі:

- відсутність на ринку єдиного комунікативного майданчика (професійної асоціації, галузевого співтовариства тощо);
- нестача кваліфікованих кадрів на ринку, що пояснюється недостатньою кількістю освітніх установ які б здійснювали високо-професійну підготовку фахівців в галузі івент-індустрії.
- відсутність загальних стандартів роботи, що визначали б правила співпраці івент-менеджера.

Термінологія, що використовується івенторами, переважно, іноземного походження, наприклад: after dinner entertainment застосовується у значенні акту або серії актів, виступів, переговорів, конкурсів, які відбуваються протягом вечора; after dinner speaker означає «людина, яка розважає гостей протягом заходу»; «toastmaster» називають особу, яка відповідає за серію тостів, представляє спікерів і робить офіційні оголошення; «day delegate rate»

використовують для позначення денного пакету, що пропонується корпоративним клієнтам за місцем проведення заходів; DMC (Destination Management Company) називають компанію, яка займається розвагами для групи осіб з інших міст; «masking drapе» використовують для означення тканини, що використовується для декорування локації; «no-show» називають гостя, який не з'явився на заході або в готелі, хоча його заброньоване місце не використовується і не відмінюється та багато інших. Через недовершеність системи нормування та стандартизації термінів, знання англійської мови значно полегшує і систематизує роботу будь-якого учасника організації проекту, вирішуючи численні комунікативні непорозуміння між стейкхолдерами організаційного процесу [3].

За даними Всеукраїнської Рекламної Коаліції (ВРК), у найбільш сприятливий для України економічний період (2006-2008 рр.), приріст сегменту подієвого маркетингу складав щороку близько 25-30 %. Проте, після 2008 р., внаслідок економічної кризи, ситуація дещо змінилася: спостерігалось зниження активності замовлень від постійних клієнтів, якими були банки, страхові та будівельні компанії, великі корпорації. За експертними оцінками, за час кризового періоду в Україні, бюджети, що виділялися компаніями на проведення різних заходів і урочистостей, скоротилися в середньому на 20 %. В останні роки івент-індустрія України характеризується незначним пошквалюванням та не дуже активним, хоча системним, розвитком.

Серед популярних і найбільш перспективних компаній, що організовують івент-заходи в Україні, варто зазначити такі як «GB Event by Kvartal 95», «Team Zone», «Rockets Event Agency», «TeamMaster», «SmartEvents», «ARENA CS», «Diamond», «Prime event». Постійними клієнтами івент-агенцій виступають, передусім, торгово-посередницькі фірми, виробничі підприємства і фінансові установи. Як доводять дослідження, вони користуються послугами щонайменше раз у півріччя [5].

Організація спеціальних подій виокремилась у окрему галузь, а на ринку виникла професія event-менеджера. Проте, на відміну від функцій організатора дозвілля, івентору потрібно володіти знаннями з менеджменту, маркетингу, фінансового та юридичного ризик-менеджменту, логістики, бухгалтерії, діловодства, психології, історії мистецтв, філософії, бізнес-етикету тощо. І лише їхня наявність може стати передумовою успішного задоволення особливих потреб компанії в просуванні продукту, підвищенні лояльності споживачів, консолідації команди [4].

Пошук ефективних моделей функціонування івент-ринку формує потребу в розробці та використанні нових підходів до управління, застосування інноваційних управлінських методів та інструментів, розвитку подієвого маркетингу. Сьогодні на ринку івент-послуг в Україні з'являються нові компанії, ринок бурхливо розвивається і значно змінюється не лише кількісно, але й якісно. Послуги, що надаються, характеризуються вищим рівнем якості, а жорстка конкуренція на івент-ринку вимагає від івент-агенцій

інновацій та креативності. Тому означена нами проблематика вимагає подальшого ґрунтовного вивчення.

Література

1. Гончаренко І. М. Сучасні тенденції та проблеми управління // Адаптація зарубіжного досвіду застосування івент-маркетингу в практиці вітчизняних підприємств. [Електронний текст] // Режим доступу <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9154>.

2. Крахмальова Н. А., Гончаренко І. М. Адаптація зарубіжного досвіду застосування івент-маркетингу в практиці вітчизняних підприємств // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки. 2017. № 6. С. 51–58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutden_2017_6_9.

3. Москальчук А. Л. Лукач А. Ефективність використання EVENT-послуг в міжнародному маркетингу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2012/Economics/6_104221.doc.htm.

4. Поплавський М. М. Event-менеджмент у індустрії дозвілля // Питання культурології. 2017. Вип. 33. С. 186–197. // Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pkl_2017_33_19.

5. Ткачук О. В. Event – важлива складова сучасного PR // Маркетинг в Україні. 2010. № 1. С. 34–39. [Електронний текст] // Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mvu_2010_1_10.

Д. А. Плохотіна

/ Україна /

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ВІДКРИТОСТІ МУЗИЧНОЇ СПАДЩИНИ ЛЮДСТВА

В історії розвитку цивілізації відбулося кілька інформаційних революцій – перетворень суспільних відносин через глобальні зміни у сфері обробки інформації. Остання комп'ютерна революція висуває на перший план нову галузь – інформаційну індустрію, пов'язану з виробництвом технічних засобів, методів, технологій для виробництва нових знань. Найважливішими складовими інформаційної індустрії стають всі види інформаційних технологій, особливо телекомунікації. Сучасна інформаційна технологія спирається на досягнення в області комп'ютерної техніки і засобів зв'язку.

Кінець ХХ сторіччя ознаменувався стрімким розвитком та впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства. Це проявилось в інтенсивному вдосконаленні засобів обчислювальної техніки та техніки зв'язку, в появі нових та подальшому розвитку існуючих інформаційних технологій, а також у реалізації прикладних інформаційних систем. Нові інформаційні технології, з урахуванням їх важливої ролі в кожному суспільстві, повинні стати невід'ємною частиною культури, доступної усьому населенню.

Розвиваючись у контексті комунікації та як засіб комунікації, музика видається одним з способів соціокультурного буття, оскільки часто саме

через її прояви людина висловлює своє ставлення до світу ідеального, суспільного життя, до інших людей і до самої себе. Музична комунікація являє собою відкриту, складно організовану і цілісну систему (основними складовими якої є музична творчість, музичний твір і музичне сприйняття), що забезпечує циркуляцію художньої інформації в часопросторі музичної культури суспільства. Така просторова система має механізми зворотного зв'язку, виразом яких є різні форми діалогів всередині структури, а також механізми управління, що зосереджені в музичному творі, з одного боку, і соціокультурному контексті – з іншого. Визначальним фактором сучасних мистецьких процесів є перехід від техногенної соціокультурної парадигми до інформаційної, що призводить до появи нових культурних форм, зміни пізнавальних принципів і утворення нових культурних смислів, трансформації ціннісних орієнтацій у суспільстві – інформатизація та віртуалізація культури сприяють свого роду подвоєнню культурного простору, яке обумовлює виникнення нової якості комунікативних взаємодій. [3]

З 1986 року починається історія розвитку Інтернету Національним науковим фондом США (NSF), використання якого здійснювалося в основному в адміністративному, воєнному і науковому середовищі (електронна пошта, файлові сервери, служби інформаційного пошуку). Виникнення ж в 1993-1994 рр. такої підсистеми інформації, як WWW (від англ. – World Wide Web – «всесвітня павутина», автор концепції – Т. Бернерс-Лі, 1990, Європейський центр ядерних досліджень в Женеві), тобто всесвітньо розподіленої бази гіпертекстових документів, які забезпечують максимальну доступність для користувача мультимедійної інформації, зробило Інтернет одним із найбільш значущих соціокультурних феноменів кінця ХХ ст. [6]

Щороку комп'ютерні технології розширюють реєстр своїх можливостей у різних галузях професійної діяльності людини, у тому числі й у мистецтві, зокрема в музиці. [1] З'явився новий напрямок в музичному мистецтві й моделюванні закономірностей музичної творчості, обумовлений швидким розвитком цифрових технологій – музично-комп'ютерні технології. Сумісність електронної музики з традиційними музичними технологіями створює умови для спадкоємності музичних епох і стилів, їх взаємопроникнення і синтезу, зміцнюючи інтерес до музичної культури в цілому. Успіх в сучасному використанні подібних систем лежить в інтеграції всіх комп'ютерних можливостей.

МКТ – це, по-перше, використання цифрових технологій в музично-теоретичних й музично-історичних дослідженнях перш за все для обробки великих масивів вихідних даних: від аналізу давніх рукописів (старовинних способів нотних записів, форм нотації, в тому числі давньоруських – крук, невменне письмо тощо) до вивчення музичних творів і документів різних історичних епох. Це цифрові способи візуалізації просторово-часових даних, що дозволяють представити найрізноманітніші процеси й пов'язані з цим особливості музичної культури, зміни музичної мови, географію художніх стилів. [2]

По-друге, це нові форми накопичення та трансляції знань про музику, організації академічної спільноти, освітнього середовища. Сучасність називають новою інформаційною, цифровою епохою в історії людства – «постписемною». МКТ – це дослідження особливостей нової епохи, соціокультурних наслідків цифрових технологій в музичному мистецтві, інформаційних технологій в музиці, критичний аналіз і облік їх можливостей та обмежень. [2]

По-третє, це формат художньої творчості, музичної журналістики, просвітництва, робота з музичною спадщиною: «digital art», мультимедіа, медіамузика, створення цифрових бібліотек, архівів, баз даних культурної спадщини та музичних колекцій, медіаосвіта, цифрові реконструкції в музиці, що вимагають спільних зусиль гуманітаріїв і фахівців з цифрових технологій, з чим пов'язуються і питання авторського права, інтелектуальної власності тощо. [2]

Окрім того, музичне комп'ютерне апаратне забезпечення не вирізняється особливою потужністю чи вартістю. Саме тому, замість товстих нотних збірок все частіше купують диски з нотними партитурами класичної та сучасної музики, або скачують з нотних архівів безмежного простору Інтернету. [5]

Разом з тим керівництво всіма цими багатими звуковими можливостями виявляється набагато простіше, ніж гра на традиційних інструментах. Масу чисто технічних проблем тут бере на себе електроніка, і, щоб яскраво озвучити композицію, тут зовсім не обов'язково володіти віртуозною побіжністю пальців і масою інших вузькопрофесійних навичок, необхідних виконавцю на механічних інструментах. Тому творчість на основі цифрового інструментарію стає доступним найширшому колу людей.

Отже, сучасні інформаційно-комунікативні технології є визначальним системоутворюючим чинником формування світоглядних орієнтацій як на рівні окремої людини, так і на соціоглобальному рівні. Комунікація виступає, за висловом Габермаса, «продуктивною силою суспільства».

Література

1. Бордюк О. М. Використання комп'ютерних технологій у сучасній мистецькій освіті [Електронний ресурс] / О.М. Бурдюк. - Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5706/1/Bordiuk.pdf>
2. Горбунова И.Б. Музыкально-компьютерные технологии в перспективе digital humanities / И.Б. Горбунова // Общество: философия, история, культура. – 2015. - №3. – С.44-47.
3. Злотник О.Й. Комунікативний простір музичного мистецтва України кінця ХХ - початку ХХІ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ст. к. мист. (26.00.01) / О.Й. Злотник, НАКККіМ. – Київ, 2019. – 27 с.
4. Луценко В.В. Музично-комп'ютерні технології у професійній діяльності майбутнього вчителя музики в умовах підвищення вимог до якості сучасної освіти / В.В. Луценко // Педагогіка та психологія. – 2011. – С.93-99.

5. Олійник Ю.І. Інформаційно-комунікаційні технології в музиці. Цифрові музичні інструменти. Частина 1: Навчально-методичний посібник. – Херсон: Штрих, 2013. – 60 с.

6. Пожуєв В. І. Інформатизація як глобальна світова тенденція сучасного інформаційного суспільства / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2008. - Вип. 32. - С. 4-19.

С. В. Перепелиця

/ Україна /

УКРАЇНСЬКЕ ПОЕТИЧНЕ КІНО У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ– ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У доповіді розглядається проблема розвитку вітчизняного поетичного кіно у другій половині ХХ–початку ХХІ століття.

Поетичне кіно – це авторське бачення, власна концепція зображувальних подій під час створення кінофільму, яке використовувало метафори, алегорії, символи, іносказання. Воно з'явилося як протипага шаблонному розумінню мистецтва. Характерною особливістю цього напрямку кіно є зображення та розкриття духовного світу людини, об'єктом дослідження є почуття й душевні стани. Ідейно-тематичну основу становило бажання показати у фільмах ідеали та цінності, набуті народом упродовж його історії. «У фільмах українського поетичного кіно історія стає матеріалом для роздумів про характер народу, сферою пошуку власної ідентичності» [2].

Нова хвиля поетичного кіно, яка зародилася на межі 1960–1970 років була унікальним явищем в історії українського кінематографу, вона стала продовженням традицій, започаткованих І. Кавалерідзе і О. Довженком. На той час фільми означеної тематики ілюстрували події з історії та культури України, містили важливі факти щодо умов праці, особливостей життя та побуту радянських людей: партійних і радянських діячів, передовиків промислового і сільськогосподарського виробництва, інженерів, лікарів, педагогів, студентської молоді тощо. Стрічки поетичного кіно мали нести позитивне враження про політику партії та досягнення радянської держави. Але вони були далекими від показу реальності, оминали проблеми, які існували у всіх сферах життя в СРСР.

Разом з тим, ідеологічна заангажованість радянського суспільства не допускала відкритий показ вже відзнятих поетичних кінострічок, якщо у партійної еліти виникали сумніви щодо їхнього змісту. Така доля спіткала унікальний фільм С. Параджанова «Тіні забутих предків», який перебував у прокаті в УРСР лише у 1965–1966 рр., а потім зник з екранів на довгі двадцять років. Аналогічна ситуація виникла з чудовими поетичними стрічками Ю. Ілленка «Білий птах із чорною ознакою» та «Криниця для спраглих».

Разом з тим, популярність українського поетичного кіно виходила за кордони Радянського Союзу. У 1960–1970 рр. фільми українських митців були гідно представлені на міжнародних конкурсах і фестивалях, серед них: «Тіні забутих предків», «Перевірено – мін немає», «Туманність Андромеди»,

«Поштовий роман», «Анничка», «Бджоли і люди», «Наймичка», «Три доби після безсмертя», «Гадюка», «Загибель ескадри», «Камінний Хрест» та інші [3]. Більше шансів потрапити до зарубіжного глядача мали фільми, створені на основі української класичної літератури. Так, наприклад у Франції демонструвалися тільки переважно екранізації творів М. Коцюбинського, В. Стефаника, І. Франка. В умовах світового тренду зацікавлення етнокультурною тематикою викликав фільм «Тіні забутих предків», який демонструвався по всій французькій кіномережі [1].

У нестабільні 1990-ті рр. кіностудії України опиняються у важкому фінансовому становищі, яке призводить не тільки до фатального скорочення виробництва кінофільмів усіх без винятку жанрів, а й до фактичного закриття кіностудій

Виправляючи ситуацію, Верховна Рада України 13 січня 1998 року приймає Закон «Про кінематографію», яким було передбачено низку заходів з метою відновлення українського кінематографу, зокрема художнього. Відбувається поступове збільшення обсягів кіновиробництва в Україні. В український кінематограф прийшло нове покоління митців, об'єднане навколо товариства «Сучасне Українське Кіно» (СУК). З'являються колективні проекти українських режисерів – «Арабески», «Україно, goodbye!», «Вавилон'13». Створюється мережа приватних (незалежних) кіностудій і приватних кінотеатрів.

Все більше і більше українських фільмів завойовують прихильників серед вітчизняних і зарубіжних глядачів. Це переважно драматичні кінострічки: «Молитва за гетьмана Мазепу» (2001) Ю. Ілленка, «Штольна» (2006) Л. Кобильчука, «У тумані» (2012) С. Лозниці, «Поводир» (2013) О. Саніна, «Донбас» (2018) С. Лозниці тощо. Але, нажаль, поетичне кіно широкого розвитку в сучасній Україні не набуває. І ця проблема в українському художньому кіномистецтві чекає свого позитивного вирішення.

Література

1. Госейко Л. Українські фільми у французькому кінопрокаті / Любомир Госейко // Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання. – 2010. – С. 113–115.

2. Кандиба В. Концепція національної історії у фільмі «Пропала грамота» / В. Кандиба // Кіно-театр. – 2003. – № 2. – С. 16.

3. Мащенко М. П. Роки і фільми кіностудії ім. О. Довженко [Електронний ресурс] / Микола Павлович Мащенко. – Режим доступу : <http://svit-ekranu.org.ua/masch.htm>

А. Д. Попова

/ Україна /

УКРАЇНСЬКЕ БАРОКО ЯК НОВЕ СВІТОВІДЧУТТЯ І НОВЕ МИСТЕЦТВО

У доповіді розглядаються основні напрямки розвитку архітектури, живопису, театру та музики в українському бароковому мистецтві (друга половина XVII–остання чверть XVIII століття).

Бароко – важливий етап європейської культури Нового часу. Це перехід від епохи Відродження до нової якості світовідчуття, мислення, творчості.

Світобачення XVII ст. пройняте відчуттям трагічної суперечливості людини і світу, в якому вона посідає зовсім не провідне місце, а є розчиненою в його багатоманітності, підпорядкованою середовищу, суспільству, державі.

Дійсність викликає у майстрів Бароко як захоплення, так і великий смуток. Звідси характерні риси барокового світовідчуття: неспокій, поривання, почуття потужності і ніби недовершеності, намагання поєднати протилежності, навіть суперечності. Тому і в українському бароковому мистецтві співіснують прагнення неможливого й песимізм; пафос боротьби і перемоги та примирення з думкою, що зло сильніше за добро, а смерть сильніша від життя; звеличування слави і сум, образа за людей, охоплених марнославством [1, с. 426].

Бароко охопило різні сфери духовного й культурного життя: архітектуру й музику, живопис і літературу, декоративне мистецтво, філософію, історіографію, церковну проповідь. У мистецтві бароко відобразились уявлення про безмежність, багатоманітність і вічну мінливість світу, інтерес до середовища, оточення людини, природної стихії. Однак українське бароко має власні духовні витоки. Великий вплив на його формування мали народне мистецтво, народні естетичні смаки та ідеали.

У Західній Європі Бароко було дворянським стилем і переважно світським мистецтвом. Воно набуло розвитку насамперед у тих країнах, де перемогли феодальні сили й католицька церква – це Італія, Іспанія, Португалія, пізніше – Німеччина, Австрія, Англія, Скандинавія. Серед країн православно-слов'янського регіону мистецтво бароко набуло найбільшого розквіту саме в Україні. Але, українські митці не сформували цілісної барокової культури. Проте вони намагалися перероблювати мистецькі досягнення Західної Європи, використовуючи їх для становлення власної культури. Зазнавши впливу західноєвропейського Бароко, культура України розвивалася своїм шляхом, перетворюючись у культуру національного відродження.

Українське Бароко XVII ст. століття нерідко називають «козацьким», бо саме козацтво було носієм нового художнього смаку. Відомо чимало творів архітектури та живопису, створених на замовлення козацької старшини [3].

Друга половина XVII–XVIII ст. увійшли в історію мистецтва, як другий після Київської Русі золотий вік української архітектури, коли панівним стилем стало українське Бароко.

Специфічно національні риси Бароко, які виявилися в усіх видах мистецтва – архітектурі, живописі та графіці, скульптурі, художньому металі та гаптуванні, сформувалися у містах Придніпров'я та Києві, який у XVII столітті стає центром художнього життя України [5].

Розвиток українського живопису проходив у доволі складних умовах. Якщо у Речі Посполитій чи Росії іконопис мав багатих покровителів і був під опікою як духовних, так і світських вельмож, український такої підтримки не мав. В Україні серед малярів цієї епохи переважали вихідці з народу, люди

світські, ремісники, об'єднані у цехи або братства. Не було над ними якогось професійного нагляду і вони мали відносну свободу у творенні нових та інтерпретації давніх традиційних зразків. Вони вносили в тогочасне мистецтво прогресивні зміни і намагались наблизити його до народної мистецької творчості.

З другого боку, з посиленням польсько-шляхетської агресії та релігійної боротьби, почався посилений наступ на українську православну культуру. Наприклад, у Львові цехам митців і церковним братствам, в яких перевагу мали українці, вище католицьке духовенство намагалось протиставити католицький малярський цех, організований католицьким архієпископом Д. Суліковським, який не допускав до цеху православних, а тільки уніатів чи католиків, і мав у цьому підтримку міської управи. Але той цех довго не утримався і розпався. Він був поновлений у XVII ст. як загальноцехова організація українських, польських і вірменських малярів.

Досить рано в іконописі з'являються риси стилю Рококо. Цей же стилістичний напрям змінює й портретний живопис. Так, у парсунах з'являється більше легкості та галантності, характеристичних дрібних деталей. Парсуни стилю Рококо значно поповнюються зображеннями жінок.

Переслідування українського культурного життя царським урядом, що особливо загострилося на початку XVIII ст., не дало українському театрові доби Бароко сягнути вершин театру Західної Європи. Остаточне формування класичного театру було сповільнене. Наприкінці XVIII ст. митрополит С. Мстиславський зовсім заборонив шкільні вистави в Києво-Могилянській академії.

Зберегли український театр, розвинули його в напрямі світської сатиричної комедії вертепні вистави, що з'явилися в Україні у другій половині XVI ст. і поєднали в собі релігійну драму, світську гру та елементи усної народно-поетичної творчості. Найцікавішими у вертепній драмі були сцени з народного життя зі співами й танцями. У вертепних виставах переважали мотиви соціального характеру та відбилося народне світорозуміння.

У XVIII ст. набув поширення кріпосний театр, що створювався в маєтках української шляхти. Гетьман К. Розумовський утримував при своєму дворі власний театр і оркестр. Там діяла велика капела співаків-кріпаків – близько 40 осіб, яку очолював А. Рачинський (1724–1794). У театрі К. Розумовського, згідно з тогочасною модою, ставились популярні італійські опери. У нього ж була найбільша в Європі нотна бібліотека. Перші театральні трупи народилися на Західній Україні у XVIII ст.

У 1795 р. був відкритий перший в Україні стаціонарний театр у Львові, в колишньому костелі францисканців. Пізніше в Києві (1806 р.), Одесі (1809 р.), Полтаві (1810 р.) з'являються перші театральні будівлі [6, с. 111–115].

Друга половина XVII–XVIII ст. в історії української культури – важливий період і з огляду розвитку музичного барокового мистецтва, що увібрало традиції попередніх музичних шкіл. Музичні цехи як перші професійні об'єднання народних музикантів, виникли ще наприкінці XVI ст.

в Західній Україні та впродовж XVI–XIX ст. діяли майже в усіх великих містах України. Оскільки в українських землях не було ґрунту для сприйняття ранніх форм західноєвропейської опери, різновидів інструментального ансамблю та світської пісні, українське професійне мистецтво розвивало традиції церковного мелодичного співу та хорової музики без супроводу інструментів – акапела.

З другої половини XVIII ст. у театральному і музичному житті України з'являються нові явища, пов'язані з активною участю українських майстрів в імперському культурному житті. Згадана Співацька капела в Петербурзі не тільки зосереджувала привезених з України в Україну виконавців; для полегшення підбору здібних співаків і музикантів для потреб столиці ще 1737 р. граф П. Рум'янцев створює в Глухові музичну школу. З цієї школи до Петербурга були відправлені на навчання музиці майбутні славетні композитори Максим Березовський (1745–1777), Дмитро Бортнянський (1751–1825) [4, с. 282].

Друга половина XVII–XVIII ст. була надзвичайно важливою віхою в культурно-історичному розвитку людства. З одного боку, його можна вважати своєрідним підсумком попередньої великої історичної епохи – Відродження, а з іншого – періодом, коли окреслювались нові, суголосні тогочасним історичним умовам шляхи та перспективи розвитку людського суспільства, формувалися ті соціально-економічні, політичні, культурні традиції й морально-етичні цінності, які заклали підвалини нової європейської цивілізації.

Як і попередній ідейно-художній рух, відомий під назвою епохи Відродження, Бароко охопило всі сфери духовної, в тому числі й мистецької, діяльності людини, яскраво виявивши себе в архітектурі, скульптурі, живопису, музиці й літературі. В Україні Бароко було культурницьким проявом не тільки нових досягнень у мистецтві, а й важливою духовною складовою національно-визвольного руху Нового часу, на чолі якого стояло козацтво.

Література

1. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / М. М. Закович, І. А. Зязюн, О. М. Семашко та ін. / [за ред. М. М. Заковича]. – [3-тє вид. стер.]. – К.: Знання, 2007. – 589 с.
2. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К.: «АртЕк», 1998. – 728 с.
3. Крип'якевич І. П. Історія української культури / І. П. Крип'якевич. – К.: Либідь, 1994. – 656 с.
4. Голубець М. О. Начерк історії українського мистецтва / М. О. Голубець. – Л.: Накладом фонду «Учітеся, брати мої», 1922. – 284 с. Електронний ресурс Режим доступу: <http://elib.nlu.org.ua/object.html?id=1244>
5. Жаборюк А. Давнє українське малярство / А. Жаборюк. – Одеса: Маяк, 2003. – 206 с.
6. Климова Л. В. Художня культура: підручник / Л. Климова. – К.: Літера

О. Б. Юр
/ Україна /

ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОЇ ЛЮДИНИ В «КАНОНІ» ПОЛІКЛЕТА І ХУДОЖНЯ ПРАКТИКА АНТИЧНОСТІ

В доповіді розглянуті етапи розвитку античної скульптури та проаналізовано трактат «Канон» Поліклета, як теоретичне обґрунтування скульптурного втілення ідеальної людини.

Період античності, її мистецтво та культура – невичерпне джерело ідей, думок, мистецько-художніх пошуків. Без цієї спадщини у майбутньому не можливий духовний розвиток та прогрес суспільства. Попри те, що античність вже багато століть сприймається як феномен, актуальність її беззаперечна. Поєднання гуманізму, допитливості та раціоналізму з художньою досконалістю робить культуру античного світу одним з найкращих надбань людства.

Історіографію проблеми склали праці А. Боннара, Б. Віппера, О. Князевої, А. Лосєва, Т. Шмельової та інших.

В античному суспільстві образотворче мистецтво мало велике значення. Це пов'язане з тим, що за його допомогою формувалася та розвивалася антична ідеологія, тобто філософська думка, етичні та естетичні принципи. Взагалі, поняття «Античність» (лат. *antiquus* – давній) – вперше було використано в епоху Відродження. Під ним розуміють образотворче мистецтво та архітектуру Давнього Риму та Греції.

Провідною рисою античної культури є гуманістичний характер розвитку. Людина протягом всього періоду залишалась найважливішою цінністю, отже й зображення людини – було провідною темою мистецтва. В галузі скульптури протягом тривалого часу відбувалися пошуки ідеального зображення людського тіла. Скульптори експериментували з матеріалами, прагнули знайти досконалу форму. Перші спроби зображення людини у вигляді статуй з дерева, так званих ксоанів, з'явилися в «гомерівську» добу (XII–VIII ст. до н. е.). Ксоани – це примітивні скульптури культового призначення у вигляді стовпів зі злегка окресленими формами людського тіла, які були символічним зображенням божества [5, с. 54]. Поруч з ксоанами поширилися антропоморфні статуетки, що зображували з бронзи, теракоти та кістки, переважно схематично, богів, атлетів та героїв. Скульптура «гомерівської» доби стала базою для розвитку архаїчної та класичної скульптури в мистецтві Давньої Греції.

Основою для архаїчної скульптури став пантеон богів, що склався саме в період VII–VI ст. до н. е. Скульптура була досить тісно пов'язана з архітектурою, вона втілювалась у архітектурних композиціях та прикрасах храмів. Скульптура цього періоду вже отримала людські форми тому, що греки вважали богів схожими на людей. Саме людина у молодому віці стала втіленням краси та досконалості. Скульптори шукали особливості людей та рідше звертались до портретної схожості. Грецьке архаїчне мистецтво обрало

виключно два типи скульптури: оголеного юнака (куроса) та одягнутої жінки (кору). Курос зосередив в собі риси досконалої та гармонійної людини, подібною до бога. Саме фігура куроса дала поштовх розвитку скульптури у Давній Греції [5, с. 55]. Головним матеріалом для зображення куросів і кор, був піщаник, досить крихкий матеріал, що не дозволяло досягнути досконалості зображення. Каноном зображень поступово стала наявність так званої «архаїчної посмішки», та узагальнений ідеал краси, що призвело до того, що куроси і кори різних авторів не мали яскраво вираженої індивідуальності, а майстри архаїчної скульптури залишилися майже невідомими.

Поступово розширюється палітра матеріалів, що використовуються для зображення людини: це – бронза, теракота, піщаник, слонова кістка, оздоблена золотом (хризоелефантинна техніка). Але головним матеріалом для виготовлення скульптури став мармур, що за своїми якостями найбільше підходив для скульптурного зображення людини.

Класичну скульптуру (V–IV ст. до н. е.) поділяють на три періоди: ранню, високу та пізню класику. Період ранньої класики (перша половина V ст. до н. е.) відрізняється суворим стилем. В цей період майстри майже відійшли від виготовлення жіночих скульптур, а зосередились на чоловічих. Головними в скульптурних зображеннях постають образи героя та атлета.

Герой стає серед людей прикладом не тільки фізичної краси та досконалості, а й володіє моральною красою – величчю, відвагою, силою, але при цьому зберігається його мужня врода. Митці звертаються до міфологічних сюжетів та героїки воєн.

Атлет уособив у собі витривалість, силу, мужність, майстерність рухів та фізичну досконалість. Це сприяло змінам у техніці виготовлення скульптур – образи героїв і атлетів, закарбовані у мармурі і бронзі, набувають рухливості і пластичності, як переконливий приклад чоловічої досконалості для еллінів – вільних громадян давньогрецьких полісів. Прикладом такої скульптури слугує «Дискобол» Мирона (сер. V ст. до н. е.).

Образотворче та монументальне мистецтво Давньої Греції набуло найбільшого розквіту в період високої класики. Центрами розвитку монументального мистецтва були Родос, Делос, Аргос, Сикион, де у святилищах, храмах, агорах встановлювалися на п'єдесталах скульптурні зображення богів, героїв і атлетів. Але попереду були Афіни. В історії зберігся вислів Плутарха, що в Афінах більше статуй, ніж живих людей [6, с. 60].

Відомим за майстерністю зображення атлетів був видатний скульптор Поліклет. Саме він створив трактат «Канон», де пропорції зображення людини були представлені у вигляді математичних розрахунків у пальмах (ширина долоні). Поліклет розрахував розміри кожної частини тіла, а також їх співвідношення. Завдяки знанням про важливе значення чисел в розрахунках пропорцій живих істот, які він перейняв від Піфагора, Поліклет розрахував та встановив ідеальну пропорцію людського тіла. Андре Боннар у своїй праці «Грецька цивілізація» наводить слова Поліклета: «Успіх твору мистецтва

залежить від багатьох числових відносин, причому будь-яка дрібниця має значення» [1, с. 25]. У трактаті «Канон» – розмір голови повинен бути 1/7 від росту людини, профіль повинен наближатися до квадрату, а лінія чола та носу повинні складати одну лінію. Ця єдина лінія разом з відносно важким підборіддям утворювала так званий грецький профіль, що став в античну добу головною ознакою краси [3].

В основі ритмічної композиції Поліклета лежить принцип асиметрії: права сторона – опорна нога і звисаюча вздовж тіла рука, не дивлячись на статичність, наповнені замаскованою енергією, ліва сторона – нога, яка залишилась позаду та рука зі списом – розслаблені, чим порушують симетрію скульптури. Торс представлений у легкому вигині. Також Поліклет зробив й інші горизонтальні осі у побудові скульптури непаралельними і тому тіло людини, знаходячись у стані спокою, рівноваги або повільної ходи, здається живим та рухливим [3].

На жаль, «Канон» не дійшов до наших часів і нам відомо про нього завдяки Галену та окремим нотаткам у Плутарха і Філона. Судячи з цих повідомлень, на думку Б. Віпера, «Канон» Поліклета не наводив розрахунків статичної фігури, як пізніше це зробив у своєму каноні Леонард да Вінчі. Поліклет прагнув до золотієї середини, уникаючи крайнощів, як занадто коротких, так і занадто довгих пропорцій [2, с. 180].

Про красу та симетрію скульптури, що містить «Канон» пише А. Лосєв, посилаючись на тексти Галена: «Краса, за його думкою, полягає не в симетрії фізичних елементів, а симетрії частин, тобто в симетрії пальця з пальцем, усіх пальців – з п'ятьма пальцями та кистю руки, а цих останніх – з ліктем і ліктя – з рукою і всіх взагалі частин – з усіма. Саме так, виклавши всім нам симетрію тіла в цьому трактаті, Поліклет підтвердив своє слово ділом – шляхом спорудження статуї відповідно до вказівок свого вчення» [4].

Зразковою статуєю, саме яку греки вважали «Каноном», а Поліклет втілював в ній розрахунки зі свого трактату, по праву вважають «Дорифора».

Канон пропорцій, наочно втілений Поліклетом в його творчості став основою для творчих здобутків майстрів високої античної класики – скульптури Фідія, Мірона, Праксителя, Скопаса стають вершиною зображень фізично досконалого людського тіла.

Для періоду пізньої класики (кінець V–IV ст. до н. е.) характерне те, що статуї чоловіків відходять з першого плану переходять на другий, а їх місце переходить скульптурним зображенням жінок. Саме в цей період вже використовується принцип реалістичності образів, що зображуються.

Скульптури жінок в одязі досягли найбільшої досконалості саме в період пізньої класики. Вони були виконані вкрай віртуозно та переконливо, ілюструючи красу жінки, досконалість жіночих форм, її спокусливість.

У період розвитку елліністичної скульптури (кінець IV–I ст. до н. е.) з'являється постать басілея (царя), як богоподібної людини і героя, а також образ людини – простого городянина, купця, ремісника тощо.

Ідеалом в античній скульптурі був образ фізично привабливої людини. У багатьох скульптурах проявляється поєднання людської та божественної

енергії. Людину звеличено до рівня богів, що вимагало в зображеннях математично точно обчислених пропорцій. Трактат Поліклета «Канон» став взірцем не тільки для античних майстрів, а й у час вже християнського Середньовіччя.

Література

1. Боннар Андре. Греческая цивилизация. Т. 2. От Антигоны до Сократа / Андре Боннар / пер. с франц. О. В. Волкова. Предис. Ф. А. Петровского. – Москва: 1991. – 334 с.
2. Виппер Б. Р. Искусство Древней Греции / Б. Р. Виппер. – Москва: Наука, 1972. – 269 с.
3. Князева Е. Дорифор. Канон Поликлета. [Электронный ресурс] / Е. Князева. – журнал «Искусство», №12/2009 – Режим доступа: <http://art.1sep.ru/article.php?ID=200901206>
4. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Т. 1. – Москва: Высшая школа, 1963. АТС, 200 с.
5. Шмельова Т. В. Мистецтво скульптури: навчально-методичний посібник / Т. В. Шмельова. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – 201 с.

М. О. Юрченко

/ Україна /

ХУДОЖНІ ОБРАЗИ ДРАКОНІВ У ГРЕЦЬКІЙ МІФОЛОГІЇ

У доповіді аналізується генеалогія образу драконів у грецькій культурній традиції античної доби.

В українську мову, як і в інші мови світу слово «Дракон» прийшло через цілу низку запозичень із грецької: слово «dragon» бере свій початок від давньогрецького «drakon», утворене від «drakein», «derkomai», «я бачу», або «спостерігаю» [2]. У новогрецькій мові –»drakos»; жіноча форма – «drakaina».

В давньогрецьких текстах слово «drakon» уособлює образ змії – казкового плазуна: у Гесіода в «Теогонії» – «Змій–Дракон».

У новогрецькій мові «drakon» означає «того, хто бачить і спостерігає» [1]. Описи в міфах підтверджують те, що одна з особливостей драконів – завжди бути напоготові і бачитивсе, що відбувається навколо. Наприклад, в грецькому міфі про героя Кадма, саме Дракон охороняв місцевість, на який Кадма збирався побудувати місто; яблуні Гесперид також пильнував Дракон. Тому, слова «бачу» або «спостерігаю» дійсно відповідає змісту слова «Дракон».

У міфології Давньої Греції дракон мав вигляд величезної змії. Найчастіше володів не однією, а відразу декількома головами, як, наприклад, стоголова Лернейська Гідра. Смертельною зброєю дракона люди вважали не вогонь і вміння літати, а його гіпнотичний та вбивчий погляд. В окремих міфах згадується і вміння дракона вивергати полум'я.

Основна функція образу Драконів пов'язана з етимологічною основою слова «Дракон» – «той, хто спостерігає». Тому, саме ці істоти найчастіше виступають у ролі охоронців і наглядачів.

Один з найбільш поширених давньогрецьких міфологічних сюжетів – бій з драконом: герой, завдяки своїй відвазі, перемагає дракона, заволодіває його скарбами або звільняє з полону кохану дівчину. Цей сюжет розповідає про двоїстість природи людини, про внутрішній конфлікт між світлом і темрявою, про сили несвідомого, які можуть бути використані для досягнення як творчих, так і руйнівних цілей. Битва з драконом символізує ті труднощі, які людині необхідно подолати, щоб оволодіти скарбами внутрішнього пізнання, здобути перемогу над своєю темною природою і досягти самовладання. Тільки виконавши цю умову, герой міг нести щире світло і порятунок світу.

Якщо дивитись на образ дракона з точки зору взаємодії з навколишнім світом, то одразу стає зрозуміло, що вони символізують Зло, з яким Добру необхідно боротись. В усіх міфах боги та герої вели активну боротьбу проти драконів. Проте, Дракони – теж породження Матері–Землі, а це означає, що його вбивство не гарантує позитивних розв'язків сюжету. Вбивство дракона часто призводять до трагічних наслідків. Наприклад, після вбивства Дракона, увесь рід Кадма був змушений нести на собі тягар сімейного прокляття. Слід сказати, що за вбивство дракона Піфона Аполлон мав пройти очищення від «крові вбивства», не дивлячись на те, що перемогу він одержав над Злом.

Сюжети, пов'язані з постатями драконів не могли не вплинути на їхнє художнє відображення у творах мистецтва. Прикладом слугують численні зображення Медузи Горгони та Химери, втілені у фресках, мозаїках, скульптурах та у вазописі. Медуза, Медуса (грец. Μέδουσα) – в античній міфології одна з найбільш відомих горгон зі зміями на голові замість волосся, які були дочками бога моря. Після перетворення їх на страшних чудовиськ Афіною, жили на острові в океані подалі від земель, заселених людьми. Химера (грец. Χίμαιρα) – в античній міфології вогнедишна потвора з головою й шиєю лева, з тулубом кози та з хвостом дракона. У переносному значенні «химера» – нездійсненна мрія, примха, вигадка, дивацтво.

Грецькі античні твори означеної тематики прикрашають колекції Лувра, Ермітажа та інших визначних музеїв світу.

У Луврі експонується давньогрецька гідрія 525 року до н.е., на якій зображений Геракл, що приводить Кербера із зміями, що в'ються навколо його тіла, до царя Еврістея. Гідрія (грец. Υδρία), також Кальпіда (лат. Kalpis) – давньогрецька посудина з трьома ручками, дві з яких менші за третю, приставлені горизонтально з обох сторін корпусу посудини і служили для того, аби притримувати посудину під час перенесення на голові. Третя, довга ручка, прикріплена вертикально до шийки гідрії, допомагала нахилити посудину, виливаючи з неї воду.

Встановлено, що давньогрецькі Дракони являли собою гігантських зміїв, особливостями яких було володіння смертельною отрутою або наявність кількох голів. Визначено роль художніх образів Драконів у грецькій міфології та їхнє місце у мистецьких творах.

Література

1. Dragon [Електронний ресурс] / Merriam-Webster. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dragon#other-words>.
2. Дракон [Електронний ресурс] / Академічний тлумачний словник. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/dragon>.

СЕКЦІЯ V
ГЕНДЕР ТА РОЗМАЇТТЯ В СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ:
РІВНІСТЬ, РОДИНА, ІДЕНТИЧНОСТІ

I. А. Острроверха
/ Україна /

ПОНЯТТЯ «КРИЗИ РОЗВИТКУ» У ВІКОВІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Актуальність. Актуальність даної теми обумовлена тим, що в періоди гострого перебігу вікових криз люди губляться і часто цей період затягується, так як вони не можуть вирішити проблему кризи. Це призводить до підвищення неврозів у дітей, психосоматичних захворювань у дорослих. Важковиховуваність в період гострого перебігу вікових криз приймає потворні форми.

Мета тез (дослідження): розглянути особливості вікових криз як закономірні етапи психологічного розвитку: сутність, структура і зміст.

У нашому дослідженні стоять наступні **завдання:**

- вивчити поняття кризи психічного розвитку як механізм розвитку особистості;
- розглянути особливості виникнення та розвитку криз на різних вікових етапах.

Стан розробки проблеми. За своє життя людина проходить через ряд стадій свого розвитку, і на кожному з них виникають свої завдання та пріоритети, життєві проблеми і пов'язані з ними переживання. Кожен віковий період насичений унікальними, характерними тільки для цього періоду психологічними і поведінковими особливостями, які за межами цього віку не повторюються. Перехід від одного (старого) якісного стану до нового якісного стану неможливий без проходження і подолання вікових криз.

Вікові кризи – це особливі, відносно нетривалі за часом (до року) вікові періоди, які характеризуються різкими змінами психіки. Вікова криза, або криза розвитку - один з основних елементів механізму розвитку людини [15].

У сучасній психології прийнято виділяти кризи дитячого віку, коли особистість людини інтенсивно розвивається і формується під впливом навколишнього його середовища і кризи зрілого періоду життя і старості: тут особистість людини також може піддаватися різного роду впливів, які позначаються на її благополучному стані. Крім того, розвиток особистості не зупиняється на якомусь певному моменті, а триває протягом усього життя людини [13].

Усвідомлення найважливішого значення вікової кризи істотно визначило початок її систематичного дослідження. Теоретичну основу дослідження утворює сукупність положень, що містяться в культурно-історичній теорії Л.С. Виготського, концепціях критичних віків К.Н. Поліванової, концепціях Е. Еріксона та Ж. Піаже, у працях вітчизняних і зарубіжних психологів: П.П. Блонського, А.Н. Леонтьєва, Д.Б. Ельконіна, Л.І. Божович, К.І. Анциферової, Т.М. Титаренко, Д. Левинсона, Т. В. Драгунова, Р. Шихи, Д.І. Фельдштейн, М.Л. Лісіна, А.В. Петровський, В.І. Слободчиков,

Б.З. Братусь, А.Л. Венгер, Т.А. Неждова, М.Р. Гінзбург, Т.В. Єрмолова, К.І. Бершедова та ін. [6;7;8;9].

В психології розвитку немає єдиної точки зору з приводу криз, їх місця і ролі в психічному розвитку людини. На думку деяких психологів, розвиток має бути гармонійним, безкризовим, а кризи є ненормальними, «болючим» явищем, результатом неправильного виховання (С.Л. Рубінштейн, А.В. Запорожець). Інші психологи стверджують, що кризи в розвитку закономірні і що дитина, не пережив по-справжньому криза, не буде повноцінно розвиватися далі (З. Фрейд, Е. Еріксон, Л.С. Виготський, Л.І. Божович) [10;13].

Найбільший внесок у дослідженні критичних періодів в дитячому віці зробив відомий вітчизняний психолог Л.С. Виготський. Він ввів поняття «вікові кризи», яке визначав, як цілісна зміна особистості людини, регулярно виникаюче при зміні стабільних періодів. Л.С. Виготський запропонував власну періодизацію, керуючись діалектичною моделлю розвитку та ідеєю стрибків-переходів до нової якості. Він виділяв у розвитку стабільні і критичні віки (періоди). В стабільних періодах відбувається повільне і неухильне накопичення дрібних кількісних змін розвитку, а в критичні періоди ці зміни виявляються у вигляді стрибкоподібно- виниклих необоротних новоутворень. На думку Л.С. Виготського, стабільні і критичні періоди в розвитку чергуються [1;11].

Існує багато визначень поняттю «криза розвитку», проте всі вони описуються через виникнення деякого інтегруючого новоутворення. Наприклад, виникнення психічного життя в кризу новонародженості (Л. С. Виготський); мотивуючі уявлення (Л.І. Божович) в кризу одного року; особиста свідомість (дія) (Д.Б. Ельконін) чи гордість за досягнення (Т.В. Єрмолова) у кризі трьох років; довільність у кризі семи років; відчуття дорослості (Т.В. Драгунова, Д.Б. Ельконін) в предпідлітковій кризі і т. д. Завершення кожного вікового етапу супроводжується появою деякого рівня оволодіння власною поведінкою, подоланням «безпосередності» поведінки й діяльності, імпульсивності і в цьому сенсі несвободи від зовнішніх обставин [3;4].

Особливості виникнення і розвитку криз на різних вікових етапах наступні:

- криза новонародженості - пов'язана з недостатністю емоційного спілкування. Це перехід від однієї форми існування до іншої. Відбувається адаптація дитини до нових умов життя. Основне новоутворення-виникнення індивідуального психічного життя дитини;

- криза одного року - негативізм, впертість, самоуправство. Бажання не збігаються з можливостями, хоче, але не може.;

- криза трьох років - втрата безпосередності. Період народження соціального «Я» дитини. Період важкий як для дорослого, так і для самої дитини. Симптоми кризи за їх кількістю називають семизір'ям кризи 3 років: негативізм, впертість, деспотизм, норавливість, знецінення дорослих,

свавілля, бунт-протест. З новоутворень кризи трьох років виникає тенденція до самостійної діяльності, водночас схожої на діяльність дорослого;

- криза семи років - виявляється узагальненням переживань, що призводить до формування стійкого афективного комплексу – почуття неповноцінності, приниження, ображеного самолюбства чи почуття власної значимості, компетентності, винятковості. Завдяки узагальненню переживань з'являється логіка почуттів;

- пубертатна криза - процес формування новоутворень, що відрізняють підлітка від дорослого, розтягнутий в часі і може відбуватися нерівномірно, через що в підлітку одночасно існують і «дитяче», і «доросле». Спостерігається тривога, нестійкість у прийнятті рішень, розгубленість, роздратування, песимістичні погляди. Бунтують проти ставлення до них дорослих;

- криза сімнадцяти років - плавно переходить з підлітка. Самовизначення в зростаючій самосвідомості, саморозвитку, спілкування з однолітками і родичами. Багато планів, але не може їх вирішити;

- криза тридцяти років - криза невідповідності можливостей і задоволення потреб. Криза початкового переосмислення і подальше планування життя. Раніше проявляється у жінок (називають кухонним бунтом). Замислюється про можливість самореалізації;

- криза сорока років - криза «середини життя». Гостро відчувають чоловіки. Зовнішні ознаки старіння (лисіння, сивіють, зморшки). Формується реалістична самооцінка, заснована на реальних досягненнях [12];

- пенсійна криза - належить подолати три підкризи: переоцінці власного «я» крім його професійної ролі, усвідомлення факту погіршення здоров'я і старіння тіла, зникнення самозабоченості;

- криза смерті - період представляється осмисленням соціально-психологічних механізмів адаптації людини до феномену смерті [2;5;14;15].

Виходячи з цього, нами був зроблений аналіз проблеми «вікова криза», який розкриває його відмінні риси.

Криза починається і завершується непомітно, її межі не мають чітких обрисів. Різке загострення спостерігається в середині кризи, в цей час криза досягає максимальної сили і стає помітною з боку.

Криза – це завжди зміна. Її причина – виникаючі емоції, найчастіше негативні; спостерігається асоціальність, яка проявляється в незгідливості, падінні працездатності, зростає кількість конфліктів з оточуючими; внутрішнє життя людини в цей час пов'язана з болісними переживаннями.

З будь-якої кризи є вихід - конструктивний або деструктивний - залежить від людини.

Людина, що пройшла кризу, переходить на якісно новий щабель свого розвитку.

Розкрити психологічну сутність кризи-значить, зрозуміти внутрішню динаміку розвитку в цей період. І те, що найбільшу увагу приділяють кризам дитячого віку - зрозуміло, тому що за час критичних періодів дитина за дуже короткий термін змінюється практично вся, в основних рисах особистості. Це

революційні, бурхливі зміни як по швидкості, так і за змістом відбуваючихся змін. Але кризи бувають і у дорослих, які протікають менш бурхливо, але це не означає, що вони менш важливі і безболісні. На жаль, не існує єдиних алгоритмів поведінки в кризі, тому можна лише запропонувати загальні рекомендації з психокорекції подолання вікових криз у осіб різного віку: бути уважними, вчасно помічати зміни і відповідно перебудовувати свої стосунки.

Література

1. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. Москва: Смысл. Эксмо, 2006. 512 с.
2. Косякова О.О. Возрастные кризисы .Ростов на Дону: Феникс, 2007. 224 с.
3. Крайг. Г., Бокум Д. Психология развития. Санкт-Петербург: Питер ,2005. 940 с.
4. Кулагина И.Ю., Колюцкий В.Н. Возрастная психология. Полный жизненный цикл развития человека. Учебное пособие. Москва: Сфера, 2004. 464 с.
5. Малкина-Пых И.Г. Возрастные кризисы . Санкт-Петербург: Эксмо, 2009. 160 с.
6. Мухина В.С. Возрастная психология. Москва: Академия, 2000. 608 с.
7. Нуркова В.В. , Березанская Н.Б. Психология: Учебник. Москва: Высшее образование, ЮРАЙТ, 2006.524 с.
8. Обухова Л.Ф. Возрастная психология . Москва: Высшее образование, МГППУ,2007. 460 с.
9. Поливанова К.Н. Психологический анализ кризисов возрастного развития. Вопросы психологии. 2006. №4. С. 23-28.
10. Поливанова К.Н. Психология возрастных кризисов. Москва: Академия, 2000. 184 с. .
11. Психология возрастных кризисов: Хрестоматия/за ред.К.В. Сельченко. Минск: Харвест, 2003г.360 с.
12. Реан А. А. Психология человека от рождения до смерти. Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003 с. 321
13. Сапогова Е.Е. Психология развития человека. Москва: Арт-Пресс, 2006. 460 с.
14. Хабалашвили Т.А. Специфика возрастных кризисов. Вестник КАСУ. 2007. №3. С. 14-18.
15. Хухлаева О.В. Кризисы взрослой жизни. Книга о том, что можно быть счастливым и после юности . Москва: Генезис, 2009. 208 с.

М. Ю. Чікарькова

/ Україна /

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО ДИСПЛЕЮ В ОДЯЗІ ВІЗАНТІЙЦІВ В УМОВАХ ЗМІНИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КОНТЕКСТУ

Візантія, що називала себе спадкоємицею Римської імперії й справді багато чого успадкувала від античної цивілізації, тим не менш, ґрунтувалася

вже на зовсім інших культурних засадах. На зміну язичництву з буянням плоті та ідеалом калокотатії приходить трансцендентність і орієнтованість й відхід від тілесності.

Нові духовні орієнтири репрезентувалися у мистецтві, і в тому числі в одязі, який неможливо не розглядати поза соціокультурним виміром. Античні «земні» ідеали замінюються «небесними». Переосмислюються орнаменти та символи, що прийшли з античності. Так, лавровий вінок був символом перемоги в античну добу – ним увінчували спортсменів, але у візантійському мистецтві (і в т. ч. на одязі) він стає символом перемоги Христа над смертю.

З одного боку, очевидною є спадкоємність античного та візантійського одягу: достатньо навіть побіжного погляду, аби побачити подібність основних його типів – по суті, візантійці часто просто змінювали назви – так туніка стала далматикою тощо. З іншої сторони, візантійський одяг модифікувався у відповідності до нового спіритуального ідеалу, з точки зору якого несуттєвими були як приналежність до певної статі, так і краса чи потворність як така. «Поняття про реальне земне життя як юдоль скорбот і гріха, а про людське тіло – як про джерело гріха, знайшло своє відображення і в зовнішньому облику людей Візантійської імперії. Тіло мало бути закритим. Антична оголеність, легкі тканини, що виявляють фігуру – все це сприймалося як спокуса, як породження диявола» [2, с. 130].

Одяг як один з проявів гендерного дисплею (І. Гофман) тепер починає підкреслювати не різницю між статями, але нівелювати її. Це проявляється на всіх рівнях його репрезентації. Доволі подивитися на знамениті мозаїки церкви Сан-Вітале з зображенням імператора Юстиніана та імператриці Феодори, аби наочно переконатися у справедливості цієї думки.

Почнемо з тканин, які стали поширеними у Візантії. «Статусною» тканиною у Візантії вважалася парча, що являла собою тканину на шовковій основі, багато прикрашену вишитими візерунками. Вишивка робилася золотими та срібними нитками, що, очевидно, надавало тканині жорсткості. Багато заткана тканина не спадала м'якими складками, її неможливо було задрапірувати, як робили з одягом в античну добу. Вона огортала тіло немовби циліндр, маскуючи фігуру з її формами та пропорціями, повністю ховаючи ознаки статі. І це втілювало християнську ідею рівності всіх перед Богом. «Таким чином, для візантійської моди тіло людини та природа не являють інтереса, вона створює з фігури нібито стилізований абстрактний трикутник, заповнений багатою декорацією та орнаментом» [3, с. 43].

Ця ідея нівелювання гендерних особливостей знаходить своє втілення в одязі візантійців також завдяки тяжінню до багатощаровості костюму. Підкреслюється скоріше соціальна стратифікація, аніж гендерні відмінності: так, чим більше шарів одягу було на людині – тим вищим був її соціальний статус. Тому такими популярними були різного роду плащі, шалики, накидки, причому знову ж таки – як в чоловічому, так і в жіночому варіантах.

Аксесуари до костюма також зазвичай гендерно не маркувалися: так, багато розшитий пасок міг бути частиною як чоловічого, так і жіночого

костюму; те ж саме стосувалося фібул, якими скріплювалися плащі та підвісок.

Таким чином, «чоловічий і жіночий гардероби візантійців були цікаві тим, що вони <...> доволі однотипні. У них єдина структура формоутворення та конструювання, єдина типологія виробів і навіть способи носіння» [1, с. 31]. Це дозволяє зробити висновок про схожість, а часом і нерозрізнення проявів гендерного дисплею в одязі візантійців.

Звісно, перебільшенням було би стверджувати, що гендерного дисплею у костюмі візантійців у принципі не існувало – так, відомий факт, що візантійці запозичили різні типи одягу від варварських народів. Ці типи одягу інколи були виразно гендерно детермінованими. Наприклад, штани у Візантії стали популярним елементом чоловічого костюму для всіх верств населення: у Священній Римській імперії навіть існувала ідіома «носити штани», що означало – «бути чоловіком». Утім, ці деталі все-таки не визначають домінуючих тенденцій у розвитку візантійського одягу.

Література

1. Герасимова Ю. Л., Кириллова О. А. Шендерный аспект в одежде различных времен и народов // Омский научный вестник. Серия «Общество. История. Современность». – 2018. – № 3. – С. 28-33.
2. Мерцалова М. Н. Костюм разных времен и народов. – Москва: АО «Академия моды», 1993. – Т. 1. – 544 с.
3. Мода минулих тисячоліть // Легка промисловість. – 2013. – № 3. – С. 42-43.

Я. А. Івко

/ Україна /

ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Поняття ідентичності розглядається як основа особистості, її внутрішня сутність, що пов'язана з ціннісно-смісловий сферою, а прагнення до здобуття ідентичності ототожнюють з прагненням до цілісності.

У вітчизняній науці уявлення про ідентичність традиційно розвивалися в рамках досліджень про самовизначення і самоактуалізацію. За концепцією Е. Еріксона «ідентичність» має ряд значень. Вони свідчать про почуття тотожності самому собі, цілісності, безперервності свого існування в часі, можливості контролю над собою і одночасно усвідомлення того факту, що твої тотожність і безперервність визнаються оточуючими [8].

В національному сенсі буття особистості створює собою надзвичайно глибокі шари, ніж політичні або соціальні оболонки. Нація уособлює не тільки духовну складову життя, що є втіленням загальнолюдських цінностей, крізь які сприймається минуле, теперішнє і майбутнє народу. Духовне життя нації проявляється цілою системою категорій та понять, його проявом є національний дух і національна свідомість, національна психологія і національний характер, національна ідентичність та національна самосвідомість. Проблема національної ідентичності – явище суперечливе та складне, його розробка тісно зв'язана з рішенням багатьох соціологічних,

культурологічних та етнологічних задач. Динаміка ідентичності на різних онтогенетичних етапах виявляється в таких її характеристиках, як стійкість і нестійкість. Так, стійкість ідентичності засвідчує її чіткість, визначеність, часову тривалість; нестійкість – змінність «Я» [2, с.140–147].

Одне з найважливіших місць у системі духовності життя займає національна психологія. Як представник основних національних властивостей, вона є загальною структурою норм етичної поведінки та ідентичності, що типово для будь-якої нації, їй властиве визначення свідомих та несвідомих аспектів національної ідентичності. Повне втілення ідеї про два аспекти ідентичності, що орієнтована на соціальне оточення та унікальність проявів людини – теорія соціальної ідентичності Г. Теджфела і Дж. Тернера Перший наголосив, що людина як особистість буде діяти в залежності від ситуації, проявляючи особистісну ідентичність. А зазвичай поведінка кожної особистості, як члена соціальної групи, пов'язана з бажанням підвищити свою самооцінку через актуалізацію в соціальній групі. Теорія визначає соціальну ідентичність як частину «Я-концепції», що виникає на підставі знань індивіда про членство в соціальній групі разом з емоціональною значущістю та цінністю членства в цій групі [4, с.360]. У широкому розумінні, результат самоідентифікації особистості з різними соціальними групами, і є соціальна ідентичність. Враховуйте, що система ідентичностей не відноситься до простої сукупності елементів, а є взаємопов'язаною, багаторівневою системою. В ній індивід схильний визначати себе як члена певної соціальної групи (національної, етнічної, мовної, класової, релігійної), він приймає норми та стереотипи, притаманні тим групам, з якими він себе ототожнює, приписує собі засвоєні норми та стереотипи.

Багато теорій збігаються в тому, що одночасне співіснування ідентичностей з різними групами призводить до організації їх у певну ієрархію. А саме зміст поняття «національна ідентичність» цілісно пов'язаний з такими поняттями, як «етнос» та «нація».

М. Бромлей визначав, що етнос представляє усталену сукупність людей, яка історично склалася на певній території і має спільні, відносно стабільні особливості культури (включаючи мову) й психіку, а також усвідомлення своєї єдності та відмінності від інших подібних утворень (самосвідомість), зафіксоване у самоназві (етнонімі) [3, с.9-14]. Існування етносу проходить у різних формах, серед яких однією з основних є нація. Нація – це біосоціальна природна форма етносу. На відміну від нації, що є соціальною спільнотою, держава – це штучне утворення, що уявляє собою політичну, громадянську спільність [5, с.204]. Умовою формування позитивної національної ідентичності як складової системи соціальних ідентичностей особистості є патріотичне виховання, яке передбачає дотримання принципів гуманності та толерантності. На думку багатьох вчених, для розвитку позитивної національної ідентичності необхідно йти шляхом від удосконалення громадянськості з її правовим та соціально-економічним наповненням до усвідомлення єдності, територіальної цілісності та загальнонаціональної гідності політичної нації.[7, с.409-440]

Що стосується психологічної сутності національної ідентичності, М. Барретт виокремив структуру з двох компонентів: когнітивний і афективний. На його думку, зміст першого компонента складають знання особистості про існування нації, її історію, символіку, звичаї, зарахування себе до певної нації; Афективний компонент особистості найвиразніше відбивається у ступені прихильності та її актуальності. До нього відноситься національна гордість чи сором, національна самоповага чи зневага та т. ін. На думку М. Барретта, національний рівень ідентифікації містить такі дві складові, як: 1) етнічність; 2) національність [1, с.145-172].

Водночас в окремих роботах зафіксовано, що ідентичність віддзеркалює рівні ототожнення людини зі своїм етносом і його відмінностей від інших таких груп. Вони пов'язують суть етнічної ідентичності з переживанням особистістю взаємин її «Я» та національного середовища, себто ототожненням себе з конкретною національною або етнічною групою і відокремленням від інших схожих груп за низкою етнодиференційних ознак (мовою, історичною пам'яттю, цінностями, релігією тощо).

В психологічному ракурсі етнос виступає групою людей, які усвідомлюють себе його представниками на основі будь-яких етнодиференційних ознак, що сприймаються ними як природні та стійкі [6, с.368]. За твердженнями багатьох психологів, розвиток національної та етнічної ідентичності є когнітивно-емоційним процесом, що виявляється в ототожненні особистості з представниками своєї та її відмінності від представників інших етнічних груп.

Отже, у межах нашого дослідження можна прийти до такого висновку, що із огляду на специфіку національної самосвідомості особистості, з її основою національного «Я», важливо виокремити національну самоідентичність як результат усвідомлення та оцінки цією особистістю особистої приналежності до конкретної нації. Варто визначити спільну пам'ять прародичів певної нації про їх спільну історію, як основне джерело розвитку національної ідентичності особистості. Узагальнення основних наукових підходів закордонних і вітчизняних учених говорить про те, що ідентичність – це результат процесу ідентифікації. Суть ідентифікації виявляється у покладанні особистістю на себе певної соціальної ролі у процесі її адаптування до соціальної групи (зокрема й нації), в когнітивно-емоційному процесі ототожнення цією особистістю себе з іншим об'єктом (людиною чи групою). Про ідентичності особистості говорять її когнітивно-емоційні уявлення про власну схожість з іншим об'єктом (людиною або групою). Найголовніші чинники процесу розвитку ідентичності: певні події в минулому й сьогодні, особистісні кризи і зміни в історії людства; набуття особистістю соціального досвіду у взаємодіях з іншими, тощо. Основним психологічним механізмом розвитку ідентичності визначено ідентифікацію, що пов'язана з взаємодією між особистістю та соціальною групою.

Література

1. Барретт М. Зміна європейської ідентичності: Соціально-психологічні аналізи соціальних змін. 2005. – 145– 172 с.

2. Белинская Е.П. Временные аспекты «Я» – концепции и идентичности/Белинская Е.П. Мир психологи, 2001. – № 3 – 140–147 с.
3. Бромлей Ю.В. Этнографические аспекты изучения человека /Бромлей Ю.В. Этническая психология. Хрестоматия; [под ред. А.И.Егоровой] – СПб: Речь, 2003.– 9–14 с.
4. Коростелина К.В. Социальная идентичность и конфликт. Исследование социальной идентичности на пути примирения в Крыму / К.В.Коростелина. – Симферополь, 2003. – № 2. – 360 с.
5. Пірен М.І. Етнополітичні процеси в сучасній Україні: [навч. посіб.] / М.І.Пірен. – К.: Вид-во УАДУ, 2000.– 204 с.
6. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология. – №4 –, испр. и доп. / Т.Г. Стефаненко. – М.: Аспект Пресс, 2008. – 368 с.
7. Шевченко О.В. Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні; [за ред С.Д.Максименка, В.Т.Циби, Ю.Ж.Шайгородського та ін.]. – 2003. – 409– 420 с.
8. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис [Электронный ресурс]/ А. В. Толстых (общ. ред. и предисл.), А. Д. Андреева (пер.). - М.: Изд. группа «Прогресс», 1996. - 344 с. – Режим доступа: https://bookap.inform.vuznet.ru/vozrast/erikson_identichnost_yunost_i_krizis/load/doc.shtml

В. Р. Петрів

/ Україна /

МЕХАНІЗМИ СТАНОВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

В умовах сьогодення широко змінюється інтерес до проблеми вивчення гендерної ідентичності особистості та її становлення. Зокрема, по-різному трактується саме поняття – гендерна ідентичність. Звідси зростає актуальність вивчення механізмів, які впливають на усвідомлення себе, як представника чи представниці статі, гендеру.

Трактування механізмів становлення гендерної ідентичності особистості у сучасних соціально-психологічних дослідженнях є неоднозначним. На думку Т. Бендаса – це процес ототожнення себе з визначеною статтю та ставлення до себе як до відповідного представника, внаслідок чого формуються особистісні характеристики.[2] І. Клецина під механізмом становлення гендерної ідентичності розуміла аспект самосвідомості, який описує переживання людиною себе як представника певної статі[8]. Берн Ш. виділив чотири механізми становлення гендерної ідентичності: гендерну ідентифікацію (відповідність дитини до тієї чи іншої статі); гендерну константність (розуміння, що гендер постійний і змінити його не можна); диференціальне наслідування (бажання особистості бути кращим) і гендерну саморегуляцію (дитина сама починає контролювати свою поведінку, використовуючи санкції, які застосовує до самої себе)[3].

Аналіз цих досліджень дозволив нам виділити п'ять основних механізмів, з метою пояснення ходу становлення гендерної ідентичності

особистості: ідентифікацію, соціалізацію, інтеріоризацію, індивідуацію та ініціацію. Відповідно, нами було здійснено спробу систематизувати теоретичні відомості про вказані механізми з метою визначення їх дій та особливостей.

Гендерна ідентичність – це аспект самосвідомості, який описує переживання людиною себе як представника певної статі. Це одна з базових рис, яка формується в результаті психологічної інтеріоризації і включає засвоєння особистістю гендерної ролі (поведінка людей в залежності від позицій у суспільстві) та розвиток гендерної самосвідомості. За дослідженням Г. Алексєєвої, становлення ідентичності відбувається протягом усього життя людини, але в юнацькому віці його результатом є виникнення певної цілісності та самототожності, подальша трансформація якої відбувається фрагментарно, без будь-яких кардинальних змін [1, с.13].

Погляд на інтеріоризацію як на механізм становлення гендерної ідентичності застосовували деякі дослідники. Зокрема, Бутковська С. описувала становлення гендерної ідентичності як поняття, що охоплює суб'єктивний досвід і являє собою психологічну інтеріоризацію чоловічих і жіночих рис у процесі взаємодії Я та інші[5]. Проблему інтеріоризації досліджував В. Васютинський, наголошуючи на тому, що індивід не може чітко розрізняти свої і «не свої» впливи, адже у його взаємодії із середовищем ці впливи зливаються в одне ціле.

Активним дослідженням соціалізації як механізму становлення гендерної ідентичності займалися такі вчені як А. Бандура та К. Буссей, які підкреслювали вплив батьків на соціалізуючу роль у становленні гендерного розвитку дитини через моделювання, маркування і реагування на гендерно - марковану поведінку. Альберт Бандура також висунув ідею, що телебачення створює стереотипи, традиційні образи чоловіків та жінок [9, с.699].

Стосовно становлення гендерної ідентичності в умовах соціалізації Т. Говорун відзначає, що саме в процесі соціалізації формується психічна стать індивіда, тобто уявлення про себе як про чоловіка чи жінку, а розподіл гендерних ролей розширює їх діапазон, гармонізацію міжстатевої взаємодії в різних сферах життя[7].

С. Макаренко серед особливостей гендерної соціалізації виділив її експериментальний характер, адже, відкриваючи свої гендерні можливості, індивід досліджує та випробовує їх з різних сторін. Проблеми процесу гендерної соціалізації торкався і В. Москаленко, який виділив подвійність цього процесу. З одного боку це засвоєння індивідом цінностей гендерної культури, а з іншого – це трансформація цих цінностей та реалізація потреб особистості. Вітчизняні вчені звертались до поняття гендерної самосоціалізації, змістом якої є процес відтворення взірцевої поведінки тих, хто викликає повагу чи осуд інших. Цю ідею підтримував і В. Хьосле, який вважав, що індивід створює образ самого себе тільки тоді, коли розриває свій зв'язок із сім'єю, в якій народився та виріс. Н. Шухова та В. Козлов тлумачили гендерну соціалізацію як процес засвоєння індивідом відмінностей між чоловіками та жінками того суспільства, в якому він живе[4].

На наш погляд, найбільш оптимальне визначення гендерної соціалізації було сформульовано Т. Парсонсом, на думку якого – це сукупність процесів, за допомогою яких люди отримують соціальний статус і стають членами певної спільноти. На сьогодні, зарубіжні дослідники трактують це поняття як процес та результат активного засвоєння та відтворення індивідом соціального досвіду.

Змістом ідентифікації є процес багатопланового примирення, ототожнення та співвіднесення себе з образом та поведінкою інших, в результаті якого відбувається переживання суб'єктом ступеня своєї тотожності об'єкту. Механізм «ідентифікація» ґрунтується на інтродекції, тобто поглинання та вбирання в себе. Розгляд ідентифікації як механізму становлення гендерної ідентичності особистості став предметом вивчення та дослідження багатьох глибинних теорій, одна з яких – теорія психосексуального розвитку З. Фрейда. Багато дослідників наголошували на тому, що в процесі ідентифікації особистість ототожнює себе з представниками своєї статі і досягає усвідомлення своєї подібності та відмінності, внаслідок чого засвоює чоловічу чи жіночу ролі.

Протилежністю до ідей соціалізації та ідентифікації як механізмів становлення гендерної ідентичності є дослідження індивідуалізації К. Юнга визначав індивідуалізацію як самопізнання та самоусвідомлення, тобто своєрідний «шлях до себе». Г. Вер, відомий дослідник творчості К. Юнга, так описує індивідуалізацію: "...індивідуалізація є комплексом подій і особливого роду життєве завдання. Її можна охарактеризувати такими словами: людина повинна стати тим, ким вона має завдатки стати. Це самостановлення може відбуватися двома шляхами: по-перше, як певний природний процес, в якому людина з інстинктивною впевненістю йде своїм шляхом і живе за посередництва характерних їй засобів, тобто без особливого, цілеспрямованого розвитку своїх свідомих здібностей» [6, с. 282].

Як зазначали Н. Оліфірович і Т. Малейчук, найбільш наочним серед механізмів – є архаїчний механізм ініціації, який включає обрядові дії, що супроводжуються і формально закріплюють зміни соціального статусу і ролі людини у зв'язку зі вступом на будь-яку соціальну посаду. Ініціація відбувається на двох рівнях – зовнішньому (проявляється у вигляді послідовних обрядових дій) та внутрішньому (поява переживань, які пов'язані із здобуттям нової ідентичності особистості). Аналітик Дж. Холліс виділив 6 стадій механізму ініціації: фізичне відокремлення, смерть, відродження, навчання, випробування суворого характеру та повернення. Він переконаний, що саме ініціація дозволяє особистості здійснити глибокі зміни, які полегшують здобуття гендерної ідентичності[4].

Отже, ми провели порівняльний аналіз основних механізмів становлення гендерної ідентичності і припустили, що всі вони мають важливе значення для гендерного становлення особистості і є актуальними у різні вікові періоди. На нашу думку, такі механізми як ідентифікація та інтеріоризація є первинними і служать фундаментом для гендерної

соціалізації, на зміну якій приходить ініціація. Однак, зазначені висновки потребують наукової перевірки.

Література

1. Алексеева А. Психологічна стать як чинник становлення особистісної ідентичності у юнацькому віці : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / А.В. Алексеева. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2006. – 20 с.
2. Бендас, Т. Гендерные исследования лидерства / Бендас Т. // Вопросы психологии. - 2000. - № 1. - С. 87-95.
3. Берн Ш. Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения / Шон Берн. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2007. – 320 с. – Режим доступу: <https://bookap.info/popular/bern/>
4. Боровцова М. С. Механізми становлення гендерної ідентичності особистості / М. С. Боровцова // Наука і освіта. - 2011. - № 10. - С. 9-13. – Режим доступу: elibrary.kdpu.edu.ua > jsru1 > bitstream > +МЕХАНІЗМИ.
5. Бутковская С. А. Становление гендерной идентичности в процессе профессионального самоопределения : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / С.А. Бутковская. – Хабаровск, 2007. – 202 с. – Режим доступу: <https://www.dissercat.com/content/stanovlenie-gendernoi-identichnosti-v-protssesse-professionalnogo-samoopredeleniya>
6. Вер Г. Понятие индивидуации у Юнга // Энциклопедия глубинной психологии. – Т.4. – М., «Когито-Центр»; МГМ, 2004. – 588 с.
7. Говорун Т. В. Гендерна психологія: Навч. Посібник \Т.В. Говорун, О.М. Кікінеджи. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 307с.
8. Клецина И.С. От психологии пола – к гендерным исследованиям в психологии / И.С.Клецина // Вопросы психологии. – 2003. – №1. – 61- 78с
9. Bandura A. Social cognitive theory of gender development and differentiation / A. Bandura, K. Bussey // Psychological Review. – 1999. – vol.106. – 4. – pp. 676-713.

В. В. Петрожалко

/ Україна /

АНІТА САРКІСЯН ЯК БОРЕЦЬ ЗА ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ У ВІДЕОІГРАХ

Аніта Саркісян – канадсько-американська феміністка, критик ЗМІ, блогер та публічна персона; засновниця вебсайту Feminist Frequency, де розміщено відео та коментарі, в яких проаналізовано стереотипи зображення жінок у масовій культурі. Найбільш відома своєю серією відео «Тропи проти жінок у відеоіграх» (англ. Tropes vs. Women in Video Games), в яких вона досліджує тропи у зображенні персонажів відеоігор жіночої статі. Це 21 епізод, що вийшов у світ з березня 2013 по квітень 2017 року. Про Аніту Саркісян багато писали і говорили в 2015 році, а журнал Time навіть включив її до списку 100 найвпливовіших людей року. Саркісян була ключовою фігурою т. зв. «геймергейту» – гучного сексистського скандалу в індустрії відеоігор. Тоді вона та її однодумці, які виступали проти дискримінації жінок

у відеоіграх, стали жертвами цькування з боку частини ігрового співтовариства. Наприкінці квітня 2017 року Аніта Саркісян знову стала героїнею новин: вона завершила проєкт про сексизм в іграх і почала новий – про харасмент у поп-культурі та політиці [3].

У 2012 році Саркісян піддалася інтернет-цькуванню після запуску свого проєкту на Kickstarter, метою якого був збір коштів на фінансування серії відео «Тропи проти жінок у відеоіграх». Було пожертвувано майже 160 тис. доларів, набагато більше, ніж 6 тис. доларів, які вона шукала спершу [11]. Ситуація широко висвітлювалася в ЗМІ, які поставили Саркісян в центр обговорення мізогінії в культурі відеоігор та інтернет-цькування. Дівчина виступила на конференціях TEDxWomen і ХОХО, з'явилася на ток-шоу «Звіт Кольбера», де обговорювала свій досвід кіберцькування та поліпшення статевої співучасті в ігровій і масовій культурі [7]. Втім, далеко не всі були в захваті від такого погляду на ігри. Ще не встиг вийти перший ролик, як на адресу Саркісян стали надходити погрози. На великих ігрових форумах (Neogaf і Kotaku In Action) виникли групи її супротивників. Лунали вимоги видалення проєкту з Kickstarter, надходили скарги на канал Саркісян на ютубі, що нібито займався «пропагандою тероризму», хейтери редагували сторінку про Саркісян на вікіпедії в образливому ключі. Пізніше феміністка опублікувала у себе в блозі підбірку образливих твітів за тиждень, зауваживши, що щодня отримує подібне. В той же час тролі допомогли зробити проєкт успішним: багато хто вклався в нього, лише аби підтримати Саркісян [2].

Аніта Саркісян народилася в 1983 році в Канаді і росла біля Торонто. Її батьки – за національністю вірмени – емігрували з Іраку в 1970-х роках [4]. Пізніше дівчина переїхала до Каліфорнії, а тому не дивно, що вона ідентифікує себе як канадко-американка [6]. Саркісян здобула ступінь бакалавра за фахом дослідження комунікації в Університеті штату Каліфорнія в Нортбріджі та ступінь магістра за спеціальністю соціальної і політичної думки в Йоркському університеті в Торонто (2010). Її дипломна робота називається «Я зроблю з тебе чоловіка: Сильні жінки в науковій фантастиці і фентезі на телебаченні» (англ. I'll Make a Man Out of You: Strong Women in Science Fiction and Fantasy Television) [5].

Що ж так обурює Аніту Саркісян? Стереотипні жіночі персонажі, якими переповнені відеоігри, наприклад, тендітна жінка, яку неодмінно має врятувати сильний чоловік. У 2011 році користувачі знайшли в коді гри Dead Island вираз «feminist whore» («феміністська повія»). Мабуть, так між собою творці гри називали здатність героїні на ім'я Парна, що дозволяла їй більш ефективно вбивати чоловіків. Сексизмом, на думку Саркісян, грішать і такі хіти, як Bioshock, The Last of Us, Grand Theft Auto або The Walking Dead. Зокрема, Саркісян критикувала Grand Theft Auto за відсутність позитивних жіночих персонажів і можливість вбивати жінок-повій, а Bioshock, The Walking Dead і The Last of Us – за те, що жінки в них є тягарем для головного героя. Саркісян нагадувала, що в третій серії The Witcher можна час від часу грати за жінку, але противники героїні будуть обсипати її образами під час

гри. Феміністка переконана: подібні прийоми можна знайти в безлічі відеоігор – від Super Mario Bros., де герою потрібно врятувати пасивну і безпорадну принцесу, до Metal Gear Solid V, де героїня-снайперка одягнена лише в нижню білизну [2].

Із Саркісян можна погодитися. Але лише частково. Хочеться насамперед згадати, що є й такі комп'ютерні ігри, зокрема, серія про Лару Крофт – розкрадачку гробниць, в яких жіночий персонаж утілює в собі найкращі людські якості (доброта, розум, винахідливість, сила, спритність, швидкість, краса). Однак навіть у цій грі Саркісян не сподобалося акцентування уваги на задній частині тіла героїні. Аніті неприємно бачити, як жінка при ходінні вимальовує кола, що є на фізіологічному рівні природним. Вона стверджує, що це сексизм. Напевно, причина в тому, що в переважній більшості ігри роблять чоловіки, що саме чоловіки в основному є геймерами, а тому їм подобається приємна картинка й красиві жінки. Аніта переконана, що вродливі жіночі персонажі у відеоіграх створюють комплекси в маленьких дівчаток, але при цьому її не бентежать сильні і накачані чоловіки в іграх.

На офіційному каналі ютьюбу Аніта має 221 тис. передплатників, у твітері – 750 тис. фоловерів. Ці цифри свідчать про те, що останнім часом вона втрачає популярність, а тому у спробах її повернути пише пости у твітері, звертаючись до польської ігрової студії CD Project Red. «Я завжди відкрита для консультацій, і мені здається, що вони вам знадобляться. Інакше весь інтернет може озброїтися на контент в Cyberpunk 2077, що натякає на сексизм. Але ж таке з вами вже траплялося». Феміністка додає: «Демонстрація оголених тіл і вираз сексуальності – це не проблема. Однак необхідно визначитися, яка в оголення цінність і позиціонування» [1]. Але найцікавіше, що раніше дівчина звинувачувала студію в сексизмі, тепер же, коли рейтинги феміністки падають, саме час співпрацювати, – таке собі лукавство.

Атаки на Аніту Саркісян і суперечки про сексизм у відеоіграх залишалися внутрішньою проблемою ігрової індустрії, поки не трапився #GamerGate. У серпні 2014 року колишній бойфренд звинуватив розробницю ігор Зої Куїнн в тому, що вона зраджувала його із журналістами заради позитивної рецензії на її гру Depression Quest. Сама Куїнн назвала всю історію «порнопомстою колишнього бойфренда». Проте новина викликала бурхливу реакцію: дискусія про професійну етику швидко перейшла до ролі, місця і прав жінок в ігровій індустрії. Спільнота розділилася на тих, хто бачив проблему сексизму як у самих іграх, так і в середовищі їхніх творців, й на тих, хто вважав жінок та їхню думку загрозою для наявної індустрії. Проти Зої Куїнн, Аніти Саркісян та їхніх однодумців розгорнулася масова кампанія під хештегом #GamerGate. Цькування вийшло за межі інтернету. Його головним інструментом був т. зв. доксінг – публікація особистої інформації жертви (домашньої адреси і номеру телефону) на тлі погроз фізичної розправи. Через погрози Аніті Саркісян та Зої Куїнн довелося тимчасово виїхати з власних будинків. The Verge присвятив цьому публікацію з заголовком «Тролі, які заперечують існування жінконенависництва, вижили

Аніту Саркісян із власного будинку» [8]. Двоє розробників, Ізраель Гальвес і Грейс Лінн, які критикували геймергейт, стали жертвами т. зв. сватінгу. Йдеться про ситуацію, коли зловмисники телефонують до поліції і повідомляють про серйозну загрозу за якоюсь адресою. Геймергейтери «нацькували» поліцію на Гальвес і Лінн; перший встиг попередити співробітників відділення, але до другої в будинок увірвалися 20 поліцейських [9]. У жовтні 2014 року Саркісян довелося скасувати свій виступ в університеті штату Юта: невідомий обіцяв влаштувати на ньому теракт. Геймергейт став однією з головних подій 2014 року. У вересні 2015 року Саркісян і Куїнн виступили в ООН з промовою про кіберцькування [2].

Дискусія про сексизм у відеоіграх може тривати вічно. Тим не менш, сучасні розробники змушені реагувати на значний інтерес жінок до кіберіндустрії й прагнути дотримуватися гендерного паритету. За даними 2014 року, 48 % геймерів у світі – це жінки [10]. У Великобританії в розпал геймергейту їх було 52 %, а от серед розробників ігор – лише 12 %, що впливає на сюжет, графіку, опрацювання персонажів. Зазначимо, що жінки більше грають на мобільних платформах – в ігри, які вважаються більш «жіночими» або «гендерно нейтральними», зокрема пазли. Але все одно, серед споживачів ігор в цілому більше жінок, старших від 44 років, ніж підлітків чоловічої статі до 18 років. Отже, демографія ігор змінюється, як і ставлення до них. У 2014 році автори серії Assassin's Creed представили новий режим спільної гри Assassin's Creed Unity: в ньому було чотири персонажі на вибір, і всі – чоловіки. Креативний директор компанії-розробника гри Ubisoft пояснив, що команда думала додати до числа персонажів жінку, але вирішила, що це надто довго і дорого. Трапився піар-скандал, і Ubisoft офіційно заявила, що вітає ідеї різноманітності і прагнутиме представити більше героїнь у майбутньому. В наступній серії гри, Assassin's Creed Syndicate (2015 р.), було вже два головних герої на вибір – брат і сестра Джейкоб і Іві Фрай [2].

З одного боку, подібні зміни до гендерного паритету в кіберіндустрії можна розглядати як закономірні в контексті розвитку постіндустріального і масового суспільства. До них рано чи пізно, з Анітою Саркісян чи без неї, розробники все одно б дійшли. Однак не варто применшувати й ролі Аніти Саркісян у рухові проти сексизму у відеоіграх. Звісно, постать цієї блогерки є неоднозначною, часто в її діях можна знайти елементи «білого піару», а у висловлюваннях – демагогії; впадає в око прагнення будь-що залишатися в епіцентрі подій та на слуху. Дехто зауважить, що в тезах Саркісян нема нічого революційного, й вона просто говорить прості істини. Хтось побачить в її діях лукавство та нещирість, прагнення до слави й грошей. Тим не менш, варто погодитися з одним: Саркісян є людиною XXI століття, яка ставить на порядок денний важливі проблеми існування нашого постмодерного світу.

Література

1. Кривов Д. Феминистка Анита Саркісян пропонує CD Projekt Red допомогу в створенні Cyberpunk 2077. URL: <https://www.gametech.ru/news/64647/> (дата звернення: 31.10.2019).

2. Сонькин В., Страховская О. Девы в беде. Анита Саркисян четыре года боролась с сексизмом в видеоиграх, а сторонники Трампа – с ней. URL: <https://meduza.io/feature/2017/05/19/devy-v-bede> (дата звернення: 31.10.2019).
3. Anita Sarkeesian. Biography. URL: <http://www.anitasarkeesian.com/media-kit/> (дата звернення: 31.10.2019).
4. Filipovic J. Anita Sarkeesian Is Fighting to Make the Web Less Awful for Women – And Getting Death Threats in the Process. URL: <https://www.cosmopolitan.com/career/a39908/anita-sarkeesian-internets-most-fascinating/> (дата звернення: 31.10.2019).
5. Kolhatkar S. The Gaming Industry’s Greatest Adversary Is Just Getting Started. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-11-26/anita-sarkeesian-battles-sexism-in-games-gamergate-harassment> (дата звернення: 31.10.2019).
6. Moore O. Woman’s call to end video game misogyny sparks vicious online attacks. URL: <https://www.theglobeandmail.com/news/world/womans-call-to-end-video-game-misogyny-sparks-vicious-online-attacks/article4405585/> (дата звернення: 31.10.2019).
7. Rivas J. Watch Anita Sarkeesian Deconstruct Sexism in Gaming. URL: <https://www.colorlines.com/articles/watch-anita-sarkeesian-deconstruct-sexism-gaming> (дата звернення: 31.10.2019).
8. Robertson A. Trolls drive Anita Sarkeesian out of her house to prove misogyny does not exist. URL: <https://www.theverge.com/2014/8/27/6075179/anita-sarkeesian-says-she-was-driven-out-of-house-by-threats> (дата звернення: 31.10.2019).
9. Silverstein J. 'I am afraid for my safety': California woman has 20 police sent to former home in Portland as part of Gamergate harassment campaign. URL: <https://www.nydailynews.com/news/national/gamergate-prank-sends-20-officers-woman-home-article-1.2065545> (дата звернення: 31.10.2019).
10. Sinclair B. Women increasing representation among US gamers – ESA. URL: <https://www.gamesindustry.biz/articles/2014-04-24-women-increasing-representation-among-us-gamers-esa> (дата звернення: 31.10.2019).
11. Tropes vs. Women in Video Games. URL: <https://www.kickstarter.com/projects/566429325/tropes-vs-women-in-video-games/> (дата звернення: 31.10.2019).

Н. Мостова
І. Чекалов,
/ Україна /

ПРАВА ЧОЛОВІКІВ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

На сьогоднішній день права чоловіків порушуються у багатьох країнах світу. Україна теж входить до цього списку. Майже жодна міжнародна декларація або закон, прийняті в різних країнах світу, не були спрямовані на захист прав чоловіків. Права чоловіків порушуються за багатьма критеріями. Чоловіків примушують служити в армії; чоловіків позбавляють або обмежують в батьківських правах; чоловіки позбавлені репродуктивних прав,

тобто прав на бажане батьківство; чоловіки пізніше йдуть на пенсію; чоловіки за одні й ті ж злочини отримують більше покарання; чоловіки частіше піддаються всім видам насильства; чоловіки менше живуть;

Мета: дослідження прав чоловіків, поліпшення становища чоловіків, захист традиційних цінностей, таких як сім'я, батьківство та материнство.

Слід зазначити, що дискримінація не завжди може виражатися в обмеженні прав. Іноді навпаки - в наділення такими правами, в наданні пільг, преференцій одній статі щодо іншого. [1, с. 55] Так, жінки на сьогоднішній день в розвинених індустріальних країнах вже отримали юридичну рівність у всіх сферах життя, і випадки утиску їх прав обумовлені тільки соціальними забобонами, стереотипами і забобонами. Чоловікам же доводиться мати справу не тільки з аналогічними стереотипами, а й з тим, що часом сама держава в рамках боротьби з дискримінацією жінок здійснює утиск прав чоловіків. У багатьох випадках відверта дискримінація явно сформульована в законах; в інших випадках закони сформульовані в гендерно нейтральних термінах, але застосовуються державою в ключі дискримінації чоловіків. Наприклад, в Україні спостерігаються такі факти гендерної дискримінації:

В сфері сімейних відносин: Право на батьківство. Після зачаття дитини жінка має право відмовитися від материнства: або здійснюючи аборт, або відмовившись від дитини при народженні. Але у чоловіка не існує права перешкодити народженню небажаного дитини, або права відмовитися від дитини після народження, як це може зробити мати. [Ст. 121 сімейного кодексу України] Право на плід. Якщо жінка прийняла рішення зробити аборт (не по медичними показаннями), то чоловік не має юридичних прав перешкодити цьому і врятувати плід. Але тепер заговорили і чоловіки, яким було відмовлено в праві стати батьком. [2] Право на опіку над дітьми. При розлученні в переважній більшості випадків при інших рівних умовах суд залишає дітей під опікою матері, зводячи роль батька до виплати аліментів. Причому у чоловіків фактично немає можливості проконтролювати витрату відрахованих коштів. [Ст. 243,244 СК України] Право на спілкування з дітьми. Якщо після розлучення жінка вирішила перешкоджати спілкуванню дитини з батьком, то останній не має (не так юридично, скільки практично) можливості реально запобігти цьому. Батько має право на виховання, але не можливість. [Ст. 141 СК України] Насилля в сім'ї. Вважається, що жертвами домашнього насильства переважно є жінки. Проте, чоловіки не менше страждають від домашнього насильства яке, при цьому, не обов'язково є фізичним, часто це вербальне і / або психологічне насильство. [3] Статистична перевага в сторону жінок в даному випадку пов'язана з тим, що чоловіки або просто не усвідомлюють, що є жертвами, або не захищають свої права, а значить скаржитися, вважають не чоловічим заняттям. Психологічна напруженість від такого роду насильства чоловіки знімають зрадою, алкоголем або просто у відповідь, але вже фізичним насильством по відношенню до жінки - джерела роздратування. Ось і виходить, що жінки страждають від насильства в сім'ї. [Ст. 173-2]

У трудовій сфері: Гендерна дискримінація чоловіків в світі чоловіків. Сьогодні більшість роботодавців частіше вважають за краще приймати на роботу жінок, ніж чоловіків. Часто в текстах самих оголошень про вакансії спостерігаються сексистські вимоги (зріст, вік, інше). Пенсійні відрахування чоловік змушений здійснювати на п'ять років довше, ніж жінка, для того щоб прожити на пенсії набагато менше, ніж жінка. (Загальновідомим фактом є те, що чоловіки в середньому вмирають раніше жінок) Трудові норми для жінок менші по навантаженню, ніж для чоловіків. При цьому на небезпечних і шкідливих роботах переважно працюють чоловіки. [4]

У сфері кримінального права: Жінка в певних випадках може уникнути тюремного ув'язнення (за вироком суду або за амністією) в силу того, що має малолітніх або неповнолітніх дітей. Випадки аналогічної можливості для чоловіків в судочинстві досі є скоріше винятком із загальної практики. Режим утримання чоловіків в пенітенціарній системі набагато суворіший, ніж жінок за аналогічні злочини. Також і дострокове звільнення жінка може отримати з більшою ймовірністю, ніж чоловік, засуджений за аналогічною статтею кримінального кодексу. На практиці в державі відсутній захист чоловіків від сексуального насильства в усіх його формах з боку жінок. Згвалтуванням вважається використання залежного положення постраждалої, але не постраждалого. Жінка, яка використовує залежне становище чоловіка, насильником (примітно, що аналога цьому слову жіночого роду немає) не вважається. Випадків судового процесу за фактом згвалтування чоловіків в судовій практиці майже немає. [4]

У сфері цивільного права: Існує багато спеціальних нормативних актів щодо захисту жінок (іноді матері і дитини), їх біологічних особливостей з боку держави. Для чоловіків цей аспект захисту прав відсутня, біологічними особливостями чоловіків ніякої уваги не приділяється. Державою часто виділяються певні кошти, фонди фінансування на програми, призначені для захисту, збереження здоров'я або розвитку жінок. Наприклад, існує програма боротьби з раком молочної залози, програми по збереженню репродуктивного здоров'я жінок і тому подібні, однак програм по збереженню чоловічого здоров'я (боротьби з раком простати, ранньою імпотенцією і ін.) мало. У надзвичайних ситуаціях перевага щодо захисту або евакуації в першу чергу надається жінкам. В Україні чоловіки змушені обов'язково втрачати рік власного життя на службу в армії. Жінка може вступити в армію за власним бажанням. Характер жіночої служби відрізняється меншим навантаженням за нормативами. Служба в армії хронологічно обмежує чоловіків в правах на освіту і на отримання роботи, солдати не мають паспорта і можливості звернутися до суду, часто на службі через нестатутні відносини вони втрачають здоров'я, а іноді і життя. [5]

Висновок: Виходячи з усього вище сказаного ми можемо зробити висновок. В умовах сучасного українського суспільства дискримінації схильні не тільки жінки, а й чоловіки. Як ви можете переконатися самі, права чоловіків потоптані по безлічі важливих показників. Можна навіть помітити, що в певних умовах, саме чоловіки виявляються в положенні

дискримінованої статі. У них віднімаються найважливіші права і свободи: право на батьківство, право на догляд за дитиною, право на свободу пересування і навіть право на життя (в умовах бойових дій). За допомогою нашої статті ми хотіли звернути вашу увагу на те, що чоловіки так само як і жінки заслуговують на реалізацію своїх прав і свобод, які їм надають Статут ООН і Конституція нашої країни, а не тільки лише на їх декларування.

Література

1) Карманов Михаил Владимирович, Степанян Оган Гарриевич. Научная статья по социологии, автор научной работы.

2) (21 век - эпоха нарушения прав мужчин)
<http://menalmanah.narod.ru/menrights.html>.

3) (Обратный сексизм, википедия)
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%B7%D0%BC

4) (Ущемление прав мужчин: можно ли говорить о дискриминации сильного пола) <https://clutch.net.ua/lichnoe/psihologiya/ushhemlenie-prav-muzhchin-mozhno-li-govorit-o-diskriminacii-silnogo-pola>.

5) (Українська правда, Гендерна дискримінація чоловіків)
<https://forum.pravda.com.ua/index.php?topic=891778.0>.

СЕКЦІЯ VI
ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ
ІНСТИТУТІВ: БІБЛІОТЕКИ, АРХІВИ, МУЗЕЇ

Л. В. Адаменко

/ Україна /

МАТЕРІАЛЬНО - ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОНЕЦЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

На нашу думку можливість дітям та сім'ям скористатись вільним доступом до національного , світового культурного надбання, становить важливу складову підвищення рівня життя.

Адже задоволення інформаційних потреб є невід'ємною частиною самодосконалої особистості. Нажаль маємо констатувати, що стабільна система бібліотеки в обсягах, які б були достатніми для їх ефективної діяльності, модернізації та розвитку відсутня.

Нарешті вважаємо, що незадовільний стан матеріально-технічної бази бібліотеки далеко не завжди відповідає сучасним вимогам обслуговування читачів, збереження бібліотечних фондів, у тому числі, цінних та рідкісних видань.

Основним фактором який негативно впливає на ефективну діяльність національних бібліотечних інституцій є недостатні темпи впроваджень інформаційних технологій у бібліотечну справу, чим значно ускладнює виконання ними виробничих процесів, головним з яких є обслуговування читачів-користувачів на сучасному рівні.

Освітлення – є важливою складовою комфорту читача у бібліотечному приміщенні. В бібліотеці використовують природне, штучне і суміщене освітлення.

Особливості природного освітлення залежать від світлового клімату, системи будівництва, орієнтації будівель по відношенню до сторін світу, розмірів, кількості, форми вікон в приміщенні, їх чистоти та якості. Тому бажано замінювати вікна в бібліотеці з урахуванням енергозберігаючих властивостей для підтримки температурного режиму в будівлі для покращення комфорту читача. Природне освітлення доповнюється штучним. Штучне освітлення залежить від пристрою, який перерозподіляє, фільтрує, перетворює світловий потік, що випромінюється, джерела світла, його підключення , комплектації. Тому бажано для покращення комфорту читача замінювати освітлювальні прилади на енергозберігаючі систем освітлення: численні галогенні, люмінесцентні і світлодіодні лампи та прилади які живляться від сонячних батарей, що дозволить знизити енергозатратність. Особливостями суміщеного освітлення є те, що це освітлення, при якому недостатнє природне освітлення доповнюється штучним. Отже бажано для покращення комфорту читача у разі недостатнього природнього освітлення доповнювати його якісним та енергозберігаючим штучним освітленням.

Маємо констатувати, що покращення зниження енергозатратності матеріально-технічного забезпечення бібліотеки є необхідною умовою підвищення комфорту читачів-користувачів бібліотечним ресурсом.

В. О. Іонченкова

/ Україна /

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-САЙТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ

Масовий характер розвитку сучасних інформаційних технологій зумовили становлення єдиного відкритого інформаційного простору, сутнісною характеристикою якого є можливість отримання кожним членом суспільства повної та перевіреної інформації в оперативному режимі. Становлення інформаційного суспільства підготувало умови для трансформації бібліотечних установ у важливу ланку цього простору, головним завданням якого є забезпечення наявності у відкритому доступі надійних інформаційних ресурсів.

Одним з найважливіших видів сучасних інформаційних ресурсів бібліотек є веб-сайти. Протягом останніх 20 років створення віртуальних представництв різних інформаційних установ отримало масовий характер та поширилось на весь світ. В Україні бібліотеки почали активно засвоювати Інтернет-технології тільки в останні 15 років, вивчаючи в оперативному режимі інформаційні потреби користувачів нового покоління та забезпечуючи соціальні бібліотечні комунікації на всіх рівнях за допомогою різноманітних опцій веб-сайту.

Визначенню місця бібліотеки в сучасному віртуальному середовищі, створенню та функціонуванню веб-сайтів приділяли увагу такі дослідники, як Т. Берестова, В. Минкина, О. Волохин, Я. Шрайберг та ін [1,2,8,10]. Розвиток віртуальних форм роботи бібліотек для забезпечення комунікативної функції досліджено в працях О. Грогуль, В. Григи, В. Копанєвої, В. Медведєвої, Н. Каліберди, Л. Халецької [3,4,5,6,7,9].

Розвиток віртуальних комунікацій здійснюється в напрямку кардинального підвищення їхньої оперативності й обумовлює стрімке збільшення мережевих публікацій, розпорошених у глобальних комп'ютерних мережах. Тому зростає роль суспільних інституцій (бібліотек), які мають забезпечити кумуляцію та постійне збереження цих зібрань для наступних поколінь [6, с.18].

Веб-сайти бібліотечних установ нашої країни виступають багатофункціональним інструментом для просування власних електронних ресурсів, організації доступу до різних продуктів та послуг, а також забезпечення соціальних комунікацій. Створення веб-сайтів дає виняткову можливість бібліотекам розширювати свою діяльність, охоплюючи дедалі більшу кількість користувачів, організацій та установ, а також презентувати свою організацію, створюючи позитивний імідж.

Кількість веб-сайтів публічних бібліотек країни зростає з кожним роком. Так, згідно з даними дослідження «Електронні інформаційні ресурси

бібліотек України», що проводилось у 2001 р. Національною парламентською бібліотекою України (НПБУ) на базі 27 вітчизняних бібліотек, лише 13 мали веб-сайти, частина з яких була скоріше рекламного характеру. Вже у 2015 році кожна базова бібліотека мала власний веб-сайт. На сьогодні всі 21 обласні наукові універсальні бібліотеки (за винятком Донецької, Луганської, та АР Крим, які не брались до уваги через відсутність можливостей до об'єктивної конкуренції) мають веб-сайти з індивідуальним інтерфейсом, комплексом сервісних послуг, особливостями представленої інформації. Паралельно продовжують створюватись регіональні портали.

Практика створення веб-сайтів різних організацій дає змогу сформулювати ряд загальних вимог, яким повинні відповідати і веб-сайти бібліотек. Якісний сайт повинен відповідати наступним принципам: *прозорість*, тобто чітке визначення свого призначення; *ефективність*: здійснення відбору, оцифровки, авторизації, представлення і оцінки змісту сайту; *підтримка* й актуалізація змісту; *доступність* для всіх користувачів; *орієнтація* на користувача; *реактивність*: дозвіл користувачу контактувати з сайтом і отримувати відповідь; *багатомовність*; *сумісність* з іншими сайтами з культури; *керованість* на засадах поваги прав інтелектуальної власності і приватного життя; *збереженість*: використання технологій і стандартів, які забезпечують довготривале збереження веб-сайту та його змісту [Халецька, С. 230].

Аналіз наукових досліджень з приводу критеріїв оцінки якості бібліотечних веб-сайтів, показав, що можна виділити три групи критеріїв, які характеризують зовнішній вигляд (структуру, дизайн), контент і сервісні можливості веб-сайтів ОУНБ. Крім того, можна також виділити й ряд типових недоліків існуючих бібліотечних веб-сайтів, а саме, різномірність і неструктурованість інформації, багатоступеневість при пошуку інформації, неповнота або надмірність інформації, технічні несправності сервісних опцій та ін.

Отже, для того, щоб офіційний веб-сайт бібліотеки забезпечував багаторівневу комунікацію з користувачами, соціальними партнерами, іншими інформаційними установами, співробітниками, при аналізі доцільно використовувати принцип функціонального підходу. Він передбачає дослідження сервісних можливостей ресурсу з точки зору їх функціонування при абстрагуванні від внутрішньої будови. Такий підхід дозволяє більш повно розкрити характер взаємозв'язку бібліотеки з користувачами на принципах персоніфікації, повноти та значущості інформації, доступності інформаційних ресурсів.

При аналізі веб-сайтів ОУНБ варто виділити чотири рівні функціональних можливостей:

1. Навігаційний (карта сайту, пошукові можливості, наявність іншомовних версій, інклюзивного та сенсорного управління).
2. Контентний або рекламно-інформаційний (довідкова та повнотекстова інформація, новинний та календарний блоки, e-mail розсилка, віртуальні виставки та екскурсії).

3. Користувацький або персоніфікований (можливість реєстрації, інформація для користувачів, партнерів, співробітників бібліотеки, віртуальне обслуговування).

4. Інформаційно-комунікаційний (залучення різних сервісних можливостей та платформ, соціальних мереж, мобільної телефонії, ботів, створення блогів, форумів).

Таким чином, оцінюючи зміст та структуру веб-сайтів бібліотек, які сьогодні перетворюються на інформаційні центри, потрібно враховувати розширення їх функціональних завдань, що не обмежуються лише пошуком та видаванням документів на запити користувачів. Бібліотеки реалізують найрізноманітніші проекти залучення користувачів до інформації з використанням сучасних мультимедійних технологій, інших Інтернет-платформ, мобільної телефонії.

Література

1. Берестова Т. Ф. Общедоступная библиотека как часть информационного пространства: теоретико-методологические аспекты: монография / Т. Ф. Берестова; МГУКИ, ЧГАКИ. – Челябинск: ЧГАКИ, 2004. – 462 с.

2. Волохин О. М. Мобильные технологии современной библиотеки: новый сервис, практический опыт, перспективы / О. М. Волохин // Науч. и техн. б-ки. – 2006. – № 1. – С. 79–87.

3. Грига В.Ю. Веб-сайти установ НАН України як показник рівня її інформатизації та міжнародної інтеграції / В.Ю. Грига // Наука та наукознавство. – 2009. – № 1. – С. 117–121. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/48912/10-Griga.pdf?sequence=1>

4. Грогуль О. Аналіз веб-сайтів обласних бібліотек (на прикладі Рівненської державної обласної бібліотеки та Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д.І. Чижевського) / О. Грогуль // Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол. – 2012. – Вип. 7. – С. 172–181. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Vudanna_WEB_pdf/1Visnuk_NB/2012_Vypusk_VII/172-181.pdf

5. Каліберда Н. Ефективність роботи онлайн-сервісу «Віртуальна довідка» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Н. Каліберда, Є. Корнілова // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. - 2013.

6. Копанєва, Вікторія Олександрівна. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету : монографія / В. О. Копанєва ; наук. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. - К., 2009. - 198 с.

7. Медведєва В. Становлення інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності інформаційно-аналітичних служб бібліотек (на прикладі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної

влади НБУВ): монографія / Валентина Медведєва; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 180 с.

8. Минкина В. А. Коммуникационная политика библиотеки: содержание и особенности формирования [Электронный ресурс] / В. А. Минкина. – Режим доступа: <http://ellib.gpntb.ru/subscribe>

9. Халецька Л. Принципи якості веб-сайтів установ культури та науки: європейський досвід / Л. Халецька // Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–9 квітня 2015 р., Національний авіаційний університет / редкол. Тюрменко І. І. та ін. – К. : Талком, 2015. – С. 230–233.

10. Шрайберг Я. Л. Электронная информация, библиотеки и общество: что нам ждать от нового десятилетия информационного века: ежегод. докл. конф. «Крым-2012» [Электронный ресурс] / Я. Л. Шрайберг. – Судак ; Москва : тГПНТБ России, 2012. – 80 с. – Режим доступа : http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2013/1/ntb_1_1_2013.pdf. – Заглавие с экрана.

Ю. П. Калюжна

/ Україна /

ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА УПРАВЛЕНИЯ БИБЛИОТЕЧНЫМ ДЕЛОМ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ

В процессе информатизации, который происходит ускоряющимися темпами и комплексным характером изменений, происходят изменения в функциях управления библиотекой и библиотечным делом.

Основная функция библиотеки – удовлетворение информационных потребностей пользователей – читателей. Управленческая и организационная функции обусловлены значимостью социальной функции.

В соответствии с действующим Законом Украины «О библиотеке и библиотечном деле» «Централизованной библиотечной системой называется объединение библиотек в единое структурно – целостное образование, куда входит центральная библиотека» - ст.1 (перевод мой) [1].

Этим же Законом гарантируется право на свободный доступ к информации – преамбула Закона Украины «О библиотеке и библиотечном деле» [1].

Информатизация важна и является одной из задач управления с целью надлежащего выполнения социальной функции.

Управление библиотечной системой - это управление сложными организациями с набором взаимосвязанных целей и функций. Они имеют общие характеристики. Прежде всего, форма организации и осуществление управления определяются состоянием ресурсов библиотечной системы: человеческих (работники, читатели), информационных, технических и технологических. Но одним из самых важным является социальный, потому что эффективное использование информационных ресурсов в управлении библиотечной системой позволяет трансформировать библиотеку в информационный центр, обеспечивающий свободный доступ к национальному и мировому культурному достоянию человечества.

Література

1. Закон України « Про бібліотеки і бібліотечну справу» від 27.01.1995 № 32/95-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

Н. М. Линська

/ Україна /

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК

Одним із основних чинників соціально-економічного прогресу людства є інформаційно-комунікаційні технології, які передбачають масове залучення методів і сучасних засобів реалізації процесів збору, створення, передачі, накопичення, зберігання, пошуку, обробки й захисту інформації на базі застосування постійно оновлюваного програмного забезпечення, удосконалення комп'ютерної техніки та каналів зв'язку. Їх розвиток на сучасній технологічній основі бібліотечної діяльності є важливим напрямом удосконалення суспільних механізмів, пов'язаних із процесом еволюції керування інформаційними ресурсами, забезпеченням доступу до них ширшого кола представників різних соціальних груп населення. Тому не дивно, що сучасні бібліотеки обирають інформаційні технології як один з передових і найважливіших інструментів стратегічного розвитку.

Актуальність теми обумовлена зміною інформаційних потреб сучасного суспільства, підвищенням вимог до якості інформаційних послуг, які надають бібліотеки та науково-інформаційні центри України, а також бурхливим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які використовуються в бібліотечній практиці та допомагають функціонувати бібліотекам відповідно до вимог часу й потреб інформаційного суспільства.

Інноваційний компонент бібліотечного інформаційного виробництва, пов'язаний із широким використанням комп'ютерних технологій, можливостей Інтернету, які є сьогодні предметом пильного вивчення й узагальнення. Так, наприклад, питання впровадження та використання інформаційних технологій у бібліотечній діяльності розглянуто багатьма науковцями серед яких: Л. Альошина, М. Алфьоров, А. Арзуханова, Н. Гендіна, І. Давидова, Н. Збаровська, Л. Костенко, Н. Кушнарченко, Т. Павлуш, І. Пилко, М. Слободяник, А. Соляник, І. Торкін, Л. Філіпова, А. Чекмарьов, Я. Шрайберг та інші.

Поняття «інформаційно-комунікаційні технології» часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ це загальний термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній і бездротових з'єднань), комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дають можливість користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати й змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо і відеообробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу [1].

Інформаційно-комунікаційні технології, які використовуються в діяльності сучасних бібліотек включають в себе:

- розвиток інтернет-сервісів бібліотек, орієнтованих на віддалений доступ кінцевих користувачів до повнотекстових баз даних (у тому числі й за допомогою мобільних платформ);
- організація нових інтернет-сервісів, спрямованих на взаємодію між читачами, за аналогією із соціальними мережами;
- розвиток АБІС як елемента корпоративної взаємодії та інтернет-інструментарію бібліотек [2].

ІКТ, що забезпечують комунікацію у найрізноманітніших формах (звук, текст, графіка, анімація), у тому числі з використанням електронної пошти (ЕП) та Інтернету, активно використовуються в основі функціонування дистанційних форм доступу до інформації. Вони дають змогу зробити доступ до інформаційного ресурсу максимально зручним й оперативно забезпечити зв'язок між користувачем і потрібною йому інформацією. Використовуючи дистанційні форми доступу до інформаційних ресурсів, можна:

- задовольнити потребу широкого кола користувачів у високоякісній інформації;
- отримати вільний і своєчасний, незалежно від віддаленості бібліотечної установи, доступ користувачів до потрібної інформації;
- забезпечити гарантований доступ користувачів до всесвітнього джерела інформації [3, с.31] .

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) вважається пріоритетним напрямком інноваційного розвитку України як повноцінного інформаційного суспільства. Дедалі більше процес взаємодії держави, бізнесу та громадянина відбувається із застосуванням ІКТ, і саме тому від стабільності функціонування та розвитку ІКТ-галузі залежать суспільне порозуміння в країні та створення передумов для сталого зростання економіки. Саме про таку високу інтегральну оцінку значення використання ІКТ свідчать програми розвитку багатьох держав, зокрема Стратегія соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 року «Європа 2020», відповідно до якої виконання її базових ініціатив ґрунтується на виконанні ініціативи «План розвитку цифрових технологій в Європі».

Окрім цього Міжнародним союзом електрозв'язку, спеціалізованим підрозділом ООН в галузі ІКТ технологій щорічно публікується звіт про вимірювання інформаційного суспільства [4], де надається рейтинг країн світу за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Так, згідно з рейтингом країн світу за рівнем індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій за 2017 рік, з 167 порівнюваних країн перше місце займає Ісландія з індексом 8.98, що не дивно, адже Ісландія є технологічно розвиненою країною, яка здійснила поряд з Японією, Сінгапуром, Південною Кореєю економічне диво. Тільки нещодавно у 2008 році вона була майже на межі банкрутства, а тепер країна процвітає завдяки інформаційним

технологіям. Україна ж посідає 79-е місце, між Тайландом та Китаєм і її індекс розвитку ІКТ становить 5.62. Порівнюючи з попередніми роками Україна за рейтингом у 2007 році перебувала на 51 місці з індексом 3.80, а вже у 2013 посіла 73 місце з індексом 5.15. Крім того, Україна за рівнем розвитку інформаційних технологій та комунікацій поступається практично всім країнам колишнього радянського союзу. Це каже про те, що впровадження інформаційних технологій та їх підтримка на державному рівні відбувається досить повільно з огляду на інші держави. Таке становище значно впливає не тільки на розвиток бібліотечної діяльності, але й у тому числі на всі інші сфери життя і діяльності людини, призводячи до страшних наслідків.

На відміну від традиційних, паперових фондів, які створюються повільніше, електронні ресурси створюються значно швидше, але тут багато залежить від фінансового стану бібліотеки та законодавчої бази, яка, як зазначалося вище, є застарілою та не актуальною у сучасних реаліях цифрового світу. Нові технології з'являються, а контроль та регулювання ними не проводиться. Тому вирішення цих питань є першочерговим завданням на шляху до створення бібліотек, які будуть не тільки сховищами паперових документів, а й власниками нових електронних ресурсів. Адже сьогодні Інтернет дає велику можливість створити бібліотеку нового типу – віртуальну бібліотеку, де читач зможе знаходити не тільки те, що складає фонд даного сховища в електронному вигляді, але й мати змогу миттєво отримати будь-яку інформацію із будь-якої бібліотеки світу.

Література

1. Інформаційно-комунікаційні технології [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційно-комунікаційні_технології.
2. Макарова О. Інформаційно-комунікаційні технології в діяльності сучасної бібліотеки [Електронний ресурс] / О. Макарова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського: зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2018. – Вип. 49. – С. 167–173. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/naukprazi/49.pdf>.
3. Медведєва В. Становлення інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності інформаційно-аналітичних служб бібліотек (на прикладі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ) : монографія / В. Медведєва ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 180 с.
4. Measuring the Information Society Report 2017 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2017.aspx>.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ БІБЛІОТЕК

XX ст. пов'язано з бурхливим розвитком інформатизації комунікаційної діяльності, що зі свого боку призвело до інтеграції всіх існуючих засобів трансляції суспільної інформації, котру можна розглядати як складну мультиінформаційну систему різноманітних багаторівневих комунікаційних зв'язків. У цій системі певну нішу посідають й такі інформаційні структури як бібліотеки.

Так, згідно ЗУ «Про бібліотеки та бібліотечну справу», бібліотеки – це інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки [3].

Щодо визначення поняття «інформаційно-комунікаційна діяльність», то загального підходу та єдиного розуміння ще немає, але зроблено спробу такими науковцями, як О.М. Василенко, Т.В. Добко, Н.Я. Зайченко, Н. Каліберда, О.Г. Кириленко, О.З. Клименко, Т.М. Коваль, Л.А. Литвинова, К.В. Лобузін, Н.Ф. Самохіна охарактеризувати «інформаційно-комунікаційну діяльність» – як комплекс взаємопов'язаних процесів, спрямованих на створення інформаційних ресурсів, популяризацію знання в суспільстві та надання бібліотечно-інформаційних послуг із метою задоволення інформаційно-знаннєвих потреб користувачів. А також визначити, що інформаційно-комунікаційна діяльність акумулює різні процеси інформаційної діяльності (формування, використання і поширення інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг), які забезпечуються на основі різних типів, видів і форм соціальної комунікації [1].

Зараз трансформація бібліотек відбувається завдяки застосуванню комп'ютерних і інформаційних технологій, проте, вже зараз можна побачити перетворення бібліотек на медіа-центри. Таке перетворення потребує побудови нової комунікаційної моделі, а отже і аналізу розвитку раніше створених.

Комунікаційні моделі різняться за функціями, змістом, формою, цілями та завданнями. Г. В. Шамаєвою визначені такі комунікаційні моделі функціонування бібліотек у науковому просторі як:

– Лінійні (механістичні). Лінійна модель функціонування бібліотеки характеризується традиційними для неї процесами комплектування, обробки, класифікації, збереження та поширення інформації. У рамках лінійних моделей розвивалася документальна комунікація, в розгляді якої існують два підходи. Перший передбачає, що передача інформації від комунікатора до споживача здійснюється за допомогою документа, який виконує роль каналу комунікації. Другий підхід

розглядає документ не як канал комунікації, а як повідомлення. Каналами передачі документів в даному випадку виступають як бібліотеки, так і інші соціально-комунікаційні інституції (архіви, музеї тощо). Одностороння направленість дії в рамках лінійних моделей є її відмінною особливістю [2].

– Нелінійні чи інтеракційна (немеханістичні). На відміну від лінійної (механістичної) моделі, інтеракційна модель комунікації розглядається не як процес обміну смислами, а як інтерактивний процес створення, вироблення цих смислів, які інтерпретуються адресатом, характеризується взаємодією активних суб'єктів на ґрунті міжсуб'єктних відносин. Ї визначається бібліотекознавцями як «замкнена» модель комунікації зі зворотним зв'язком.

– Інтеграційна модель. Від (лат. *integratio* – об'єднання, доповнення). Основою інтеграційної комунікаційної моделі є процеси медіатизації в бібліотеках, пов'язані з мультимедійністю ресурсів. Характерною рисою цієї комунікаційної моделі є інтеграція в систему соціальних комунікацій і реалізація суспільних функцій, що вбачається у включеності, трансляції всіх інновацій (освітніх і професійно-освітніх, наукових та інших) в каналах соціальних комунікацій. Тобто повний або частковий перехід на віртуальне інформування.

– Аналітико-когнітивна модель. Модель майбутнього. Це модель бібліотеки, яка матиме форму Медіа-центру (Медіатеки). Тобто подальший стрімкий розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій дозволять реалізувати завдання централізації документно-інформаційних потоків та бібліотечно-інформаційних сервісів, їх інтелектуальне опрацювання в контексті створення національного ІЕР та задоволення інформаційно-знанневих потреб суспільства, що в цілому забезпечить створення інтегрованого бібліотечно-інформаційного середовища. Але щоб вийти на таку модель функціонування і забезпечити цілісність цього формоутворення, потрібно забезпечити всі аспекти єдності та централізації [5].

Науковець М. Слободяник в комунікаційному процесі бібліотек виокремив комунікаційні відносини: бібліотекар – читач; бібліотекар – бібліотекар; читач – бібліотекар; читач – читач; віддалений користувач – сайт бібліотеки; читач – інтернет-ресурси [4].

Інформаційно-комунікаційна діяльність бібліотек відбувається у двох взаємопов'язаних і взаємозалежних професійно-діяльнісних комунікаційних середовищах, у кожному з яких використовується як аксіальна, так і ретиальна моделі комунікації. У першому – виробничо-комунікаційному – здійснюється організаційно-управлінська комунікація, якою забезпечується створення і формування бібліотечно-інформаційних продуктів (каталоги (карткові та електронні); бази даних власної генерації (бібліографічні, реферативні, повнотекстові, мультимедійні); веб-сайти; бібліографічні покажчики; електронні бібліотеки; наукові збірники; письмові довідки; звіти

про науково-дослідну роботу; програмні продукти; продукція оглядового характеру; наукові журнали; довідкові видання; прес-досьє; реферативні журнали; лінгвістичні засоби; звіти про бібліометричні дослідження). У другому – сервісно-комунікаційному – здійснюється реалізація бібліотечно-інформаційних послуг, надання доступу до інформаційних продуктів бібліотеки власної генерації, а також інших вітчизняних і зарубіжних інформаційних центрів, забезпечення зворотного зв'язку з користувачами [1].

Таким чином, розвиток інформаційно-комунікаційних моделей тісно пов'язаний з інформаційно-комунікаційними технологіями, які характеризують кожен етап їх становлення та впровадження. В сучасних умовах подальший розвиток бібліотек як динамічної системи передбачає її еволюцію та зміну моделі інформаційно-комунікаційної діяльності, котра базується на нелінійній комунікаційній моделі, на аналітико-когнітивну модель.

Література

1. Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань : монографія / Василенко О. М., Добко Т. В., Зайченко Н. Я., Каліберда Н. Ю., Кириленко О. Г., Клименко О. З., Коваль Т. М., Литвинова Л. А., Лобузін К. В., Самохіна Н. Ф.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – 410 с.

2. Колесникова Т. О. Розвиток комунікаційних моделей бібліотек вищих навчальних закладів / Т. О. Колесникова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. - 2011. - № 3. - С. 29-35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2011_3_7

3. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/32/95%D0%B2%D1%80/print1482090612014282>. – Назва з екрана.

4. Слободяник М.С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій /М.С.Слободяник; Нац. акад. наук України, ЦНБ ім.В.І.Вернадського. – К.: Ред. журн. “Бібліотечний вісник», 1995. – 286 с.

5. Шемаєва Г.В. Розвиток бібліотеки в системі науки / Г.В.Шемаєва // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. Міжнар. наук. конф., Харків, 18-19 лист. 2010 р. – Х. : ХДАК, 2010. – С. 154-156.

О. О. Логвіненко

/ Україна /

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА: НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ ПЕРЕЖИТОК МИНУЛОГО?

Важливе місце в структурі наукових комунікацій займає бібліотека, оскільки є каналом, що забезпечує передачу і трансформацію інформації в процесі науково-інформаційної діяльності. Місцю бібліотеки в наукових

комунікаціях особливу увагу надають як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники. [1]

З середини 90-х р. ХХ ст. розробляються можливі моделі розвитку сучасних наукових комунікацій і розглядається проблема місця бібліотеки в системі електронних наукових комунікацій. З'являється бачення бібліотеки як «агентства наукових комунікацій», а також особливого професійного комунікативного середовища, як частини інтернет-середовища. Важливими і широко використовуваними засобами в комунікативному науковому і професійному бібліотечному веб-середовищі стали засоби електронної комунікації. [3]

З широким поширенням комп'ютерних технологій бібліотеки потроху втратили свою популярність, оскільки на заміну їм прийшли електронні ресурси з їх цілодобовою доступністю та безмежним інформаційним потоком, який, проте, не завжди є безпечним та точним.

Розвиток інформатики цифрових технологій і глобальної мережі Інтернет впливають на бібліотеки так рішуче, що міняють не тільки всю систему комплектування бібліотеки і підготовки бібліотечних кадрів, але і вперше ставлять питання про «межі» бібліотечного простору і самі основи існування традиційних бібліотек і їх функцій. З'являються нові соціальні і інформаційні утворення, готові запропонувати альтернативи бібліотеці – інформаційні портали, інтернет-кафе, технопарки, культурно-дозвілєві центри. Бібліотеки не могли не реагувати на такі істотні потрясіння основ свого існування. Щоб зберегти належну роль в культурному просторі, вони повинні були шукати нові способи професійної життєдіяльності, переглянути свої функції, пристосуватися до нових умов. Багато хто з них продемонстрував могутній інноваційний потенціал: відповідно до запитів користувачів були створені і широко розповсюдилися нові організаційні моделі, частково запозичені з інших культур, частково самостійно обґрунтовані: з'явилися мультимедійні бібліотечні центри, бібліотеки – центри ділової, правової інформації, бібліотеки – культурні центри, бібліотеки як організаційні майданчики місцевих співтовариств. [1]

Останнім часом бібліотечна сфера переживає своє відродження, а саме мова йде про стратегію розвитку бібліотек.

Уряд схвалив «Стратегію розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». Відповідне розпорядження визначає ключові напрямки розвитку бібліотечної справи в Україні, вплив бібліотек на рівень соціально-економічного розвитку та інформаційної безпеки держави, розвитку науки, освіти, культури та збереження культурної спадщини. [2]

Стратегія, зокрема, передбачає: удосконалення нормативно-правової бази, яка стосується діяльності бібліотек, та врегулювання стандартів бібліотечно-інформаційної галузі відповідно до міжнародних стандартів; забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації; модернізація матеріально-технічної бази та інформаційно-технологічної інфраструктури

бібліотек тощо. Прийнятий акт підніме імідж бібліотеки в ролі комунікаційного майданчика суспільства, створить всі можливості для інтеграції бібліотечної сфери у світове співтовариство, дасть можливість 100 % провести комп'ютеризацію бібліотек та вільний доступ до мережі Інтернет, запровадить нові інформаційно-бібліотечні послуги, створить Національну електронну бібліотеку України та сформує базу даних єдиного Державного реєстру національного культурного надбання «Книжкові пам'ятки України». Реалізація Стратегії буде відбуватися за участі органів державної влади, місцевого самоврядування, бібліотечних закладів, установ освіти, науки і культури, громадських об'єднань. [2]

Нова стратегія вже отримала свій розвиток і в Маріуполі, коли після тривалого ремонту відкрилася оновлена за сучасними технологіями Центральна міська публічна бібліотека ім.В.Г.Короленка. Традиційна бібліотека отримала нове життя і перетворилася на сучасний освітньо-культурний центр, у якому цікаво представникам різних генерацій. Тут можна знайти і літературу в класичному її розумінні, і відвідати цифрову бібліотеку, продуктивно попрацювати, використовуючи сучасне обладнання або ж прийняти участь у різноманітних майстер-класах, які регулярно проводяться на базі закладу. Цей проект показав, що немає нічого неможливого – варто лише забажати.

Отже, бібліотека – це заклад, необхідний суспільству на будь-якому етапі розвитку. Змінюється формат, оновлюється перелік надаваних послуг, проте мета залишається – нести освіту до кожного куточка планети. Кожен з нас повинен пам'ятати, що бібліотека – це безкінечне джерело нашого духовного наповнення, і не забувати її інколи відвідувати.

Література

1. Долбенко Т.О. Місце бібліотек в системі інформаційних комунікацій. Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 23 квіт. 2015 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Наук. б-ка, Каф. книгознавства і бібліотекознавства. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2015. – 237 с.

2. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року: стаття. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248924865> (дата звернення: 07.11.2019)

3. Слободяник М. С. Бібліотека та її роль в системі наукових комунікацій / М. С. Слободяник // Бібл. вісн. – 1994. – № 2. – С. 2–16.

Н. Г. Марченко

/ Україна /

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ ПРИ КОМПЛЕКТУВАННІ ФОНДІВ БІБЛІОТЕК

Основою роботи будь-якої бібліотеки є її фонд, від якісного складу якого залежить успіх її роботи, виконання завдань, що стоять перед нею. Адже саме фонд визначає зміст, повноту та якість задоволення і розвитку

інформаційних потреб користувачів. Чим краще підібраний фонд, тим якісніше бібліотека може задовольнити запити користувачів.

На сьогодні принципово змінився споживач інформації. Утверджується новий тип грамотності, новий тип освіченої людини, а бібліотеки завжди працювали на розвиток грамотності і освіченості.

Основний бібліотечний ресурс уже набув цифрового характеру, а можливий читач став віддаленим. Тепер все залежить від того, чи зуміє бібліотека залишитися масово затребуваною на просторах перетину нових типів носіїв і нових типів споживачів інформації.

З появою нових носіїв інформації – аудіовізуальних матеріалів, газет, журналів, довідкової літератури на електронних носіях, книг та баз даних на компакт-дисках, змінює їх видове та типове наповнення. Дійсно бібліотека нашого часу – це місце зберігання як традиційних документів, так і нових електронних ресурсів. Одним із неперевершених досягнень сучасності є комп'ютерна мережа Інтернет, впровадження можливостей якої можна порівняти лише з винаходом радіо або телебачення у свій час, а можливо й більш революційним винаходом, який у недалекому майбутньому змінить всі, в тому числі традиційні бібліотечні технології – будь-яка інформація у будь-який час без будь-яких географічних чи інших перепон. [3]

Комплектування бібліотечних фондів традиційним шляхом досить довготривалий та трудомісткий процес, який послідовно складається з багатьох етапів і має багато часових і трудових витрат. Але останнім часом ми маємо унікальну можливість використання ресурсів Інтернет у комплектуванні вітчизняних та іноземних видань. Такі ж ресурси мають вітчизняні видавництва, передплатні агентства та книготорговельні організації, що дає змогу тісно з ними спілкуватися. [1]

Бібліотека, маючи вихід до цієї глобальної мережі, користується не тільки повнотекстовими базами даних, а й інформаційними ресурсами, спеціально призначеними для відбору, замовлення та придбання документів для бібліотечних фондів. Ці ресурси складаються зі спеціалізованих web-сайтів для комплектаторів, онлайн-універсальних і спеціалізованих книжкових магазинів з анотованими каталогами видань і можливостями їх діалогових замовлень, серверів видавництва, книжкових дилерів і передплатних агенств, електронних версій вітчизняних та зарубіжних каталогів, що надає змогу оперативного перегляду великих обсягів своєчасно поновлюваної інформації, містить відомості про наявність нових видань у межах предметної галузі, анонсів бібліотечних телеконференцій, присвячених обговоренню політики формування бібліотечних фондів. Веб-сайти, пошукові системи, електронна пошта є зараз самим популярним та зручним засобом роботи з інформацією в Інтернет, що дозволяє користувачу не тільки працювати з текстом, а й з графікою, звуком, відео. Не менш важливим є те, що Інтернет забезпечує онлайн-доступ до інформації та можливість гіпертекстового переходу із сторінки на сторінку, з сайту на сайт. [2]

Впровадження засобів комп'ютеризації внесло суттєві корективи в організацію основних технологічних процесів, в саме розуміння технології

комплектування. Інноваційна технологія комплектування зумовлює новий підхід до накопичення документно-інформаційних ресурсів бібліотеки. Застосування новітніх інформаційних технологій допомагає відділу комплектування оперативно знайомитись з асортиментом книжкового ринку, використовуючи нові форми та джерела комплектування.

Тому сучасні технології вимагають від бібліотек нових підходів як до формування фондів, так і надання інформації користувачеві. Тут можна говорити про такий напрямок діяльності бібліотек, як створення електронних бібліотек. Формування традиційного та електронного фонду має відбуватися у тісному взаємозв'язку, так як вони повинні доповнювати один одного і забезпечувати бібліотечно-інформаційне обслуговування на якісному рівні. [4].

Цифрові технології і культура, яка на них виростає, традиційних здобутків цивілізації не відкидає, а, навпаки, доповнює їх, збагачує, відкриває нові можливості. Бібліотекам це дає нові шанси на успіх. Вони не вперше переживають зміну носіїв, технологій фіксації і поширення інформації. Винаходи паперу, друкарського верстата, а тепер і комп'ютера – історичні віхи. Кожен попередній період закінчувався перебудовою і піднесенням бібліотечного життя. Поза усяким сумнівом, розвиток інформаційних технологій об'єктивно працює на бібліотечну справу.

Література

1. Гуцол, Г. Формування фондів електронних бібліотек: шляхи розв'язання проблеми / Г. Гуцол // Бібліотечна планета. – 2010. – №4. – С. 7-9.

2. Ковальчук, Г. Використання електронних ресурсів в обслуговуванні користувачів у публічних бібліотеках / Г. Ковальчук, Н. Кучерява // Бібліотечний форум України. – 2010. – №1. – С. 13-16.

3. Крайнюк, О. М. Електронні навчальні документи, як об'єкт формування бібліотечного фонду / О. М. Крайнюк // Якість функціонування бібліотечної системи ВНЗ. – 2007. – С. 73-79.

4. Мацей О. О. Бібліотека в освітньому просторі. Комплектування бібліотечних фондів ВНЗ – сучасні технології та вимоги часу: інформ. бюл. для працівників бібліотек ВНЗ III – IV рівнів акредитації державної форми власності Хмельницької області. № 12 / О. О. Мацей, Т.К. Онищук, О.О.Костюк ; гол. ред. О.Б.Айвазян. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 100 с.

В. Д. Науменко

/ Україна /

АНАЛІЗ КОМУНІКАТИВНИХ ЗАХОДІВ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЦМБ ІМ. В. Г. КОРОЛЕНКА М. МАРІУПОЛЯ

Основним з завдань що постало перед сучасною бібліотекою як зробити її затишною та привабливою, перейти на шлях створення комунікативного мережевого простору, орієнтованого соціально і мультимедійно. Реалізація креативних рішень, інноваційних проектів у взаємодії з міською радою,

освітніми закладами і соціально значущими організаціями дозволила бути бібліотеці центром культурного просвітництва, цікавих зустрічей, тощо.

На сьогоднішній день проектно-програмна діяльність визнана в ЦМБ ім. В.Г. Короленка ефективним засобом розвитку і вдосконалення роботи бібліотеки, вона дозволяє досягти принципових змін в кращу сторону і насамперед в інтересах користувачів, так як нова форма спонсорства є серйозною підмогою у фінансовій підтримці багатьох напрямків роботи. Центральна бібліотека ім. В.Г. Короленка – це комунікативний простір для спілкування, творчості, відпочинку. Така була ідея соціального проекту «MRPLife: знайомимось, гуртуємось, розвиваємось», який розпочав втілюватися ще в другому півріччі 2017 року. В рамках проекту «MRPLife: знайомимось, гуртуємось, розвиваємось» загалом відбулося 228 заходів, було залучено 5435 бенефіціарів. Вся ця діяльність представлена безліччю фотографій, відео, позитивних коментарів у соцмережах, статей та звітів [1].

А завершився проект багатонаціональним масштабним мультикультурним пікніком, що явився яскравою новинкою в святковому «меню» городян, безсумнівно, припавши до смаку багатьом. Неформальний і неформатний – так можна описати фестиваль, організований ЦБ ім. В.Г. Короленка спільно з партнерами – громадськими організаціями «Ми поруч» та «Заходи» за фінансової підтримки Європейського Союзу і Міжнародною організацією з міграції. Так 26 травня 2018 року на алеях Міського саду жителі і гості Маріуполя, мабуть, вперше проводили час так «по-сімейному».

На багатонаціональний пікнік зібралися представники 25 національностей, які на даний момент проживали в місті. Іноземці – студенти вузів, представники іноземних держав і діаспор, міжнародних організацій – зареєстрували свою участь у заході.

Всі присутні розважались, знайомились з культурними традиціями інших народів, піснями, танцями, ремеслами, кухнями (німецька, вірменська, грецька, азербайджанська та ін.)

Тут же діяв перший в місті «Читацький килим», на якому обговорювали прочитане, говорили про улюблені книги, задавали питання бібліотекарям. У «вільного мікрофону» виступали маріупольські літератори, а для любителів дискусій організатори підготували дискусійну панель. Можна впевнено стверджувати цей масштабний захід став справжньою подією в житті Маріуполя [2].

Таким чином на сьогоднішній день проектна діяльність – найкращий спосіб заявити про себе, підвищити престиж бібліотеки і підкреслити її роль, як рівноправного партнера місцевого самоврядування у вирішенні соціально-культурних проблем міста.

Сьогодні вже мало мати доступ до Інтернету для того, щоб надати своїм читачам можливість користуватися чужими ресурсами, потрібно ще зуміти показати свої. Тому для візуалізації в мережі Інтернет інформаційного життя бібліотеки був створений офіційний сайт ЦМБ ім. В.Г. Короленка.

З кожним роком відвідування сайту зростає, що є результативним показником популярності установи. Для порівняння, в 2017 р. сайт відвідало

19829 користувачів, а в 2018 р. – 41393. Сайт постійно наповнюється цікавим та необхідним контентом, що гарантовано цікавить відвідувачів сайту, його цільову аудиторію [3].

Основна мета бібліотеки в соціальних медіа – бути більш доступною для читачів. Майже у всіх працівників бібліотеки є свої сторінки в Facebook, у деяких в Instagram або Twitter, що дає можливість легко встановити неформальні контакти з читачами, залучити їх до діяльності бібліотеки, розмістити анонси та звіти про масову роботу, фото-, відеоматеріали, проводити опитування користувачів про ефективність роботи. За допомогою функції «Створити захід», можна передбачити, хто зацікавився та скільки гостей або представників ЗМІ відвідають захід. У мережах люди виявляються більш відкритими, ніж в реальному житті, більшою мірою готові спілкуватися і ділитися інформацією.

Продовжуючи роботу над розвитком інтересу до книги і читання, у 2018 році продовжено щомісячну рейтингову виставку читацьких уподобань із циклу «Літературна карта світу», яка викликала великий резонанс.

Таблиця 1.1.

Показники ефективності віртуальних книжкових виставок в ЦМБ ім.В.Г.Короленка

Виставкова діяльність	2014	2015	2016	2017	2018
Всього виставок	63	54	50	65	68
ефективність, книговидача	2035	1562	2698	2567	3579
ефективність, користувачів	1116	840	850	1375	1588

На ній демонструвалися твори кращих світових авторів цілої низки країн: України, Великобританії, Америки та ін. Серед сотень книг наявних в фонді бібліотеки, фахівцями щомісячно обиралась десятка найяскравіших романів з однієї країни, а ось обрати серед них п'ятірку кращих вже належало читачам, через соціальні мережі.

Щомісячно книжкові огляди з обраною читачами книжковою п'ятіркою, з'являлися у мережі інтернет (веб-сайт ЦБ, та в групі ЦМБ у соцмережі Facebook). Таким чином в продовж року на книжковій виставці було представлено 60 літературних шедеврів. Безпосереднім результатом роботи виставки стало залучення 29 нових читачів. Окрім того, що читачі щомісяця обирали кращу п'ятірку, вони також виставляли оцінку кожній з прочитаних книг. Спираючись на ці оцінки під кінець року було визначено п'ятірку найкращих.

Віртуальні виставки зацікавили читачів і стали допомогою для них у виборі літератури. З таблиці 1.1. бачимо що зросла ефективність користувачів та книговидача. Так в 2018 році ефективність користувачів зросла на 14% і на 28% книговидача порівняно з 2017 роком. Багато користувачів висловили побажання, щоб у наступному році також створювалися подібні віртуальні

книжкові виставки, тому в майбутньому слід більше уваги звернути на таку форму роботи [1-5].

Поєднання традиційних та інноваційних форм і методів у соціокультурній діяльності робить бібліотеку більш привабливою і фахівці бібліотеки це активно використовують.

Література

1. Аналітичний річний звіт ЦБС для дорослих м. Маріуполя за 2014 рік // Поточний архів ЦБС для дорослих м. Маріуполя. – Маріуполь, 2014. – 38 арк.
2. Аналітичний річний звіт ЦБС для дорослих м. Маріуполя за 2015 рік // Поточний архів ЦБС для дорослих м. Маріуполя. – Маріуполь, 2015. – 56 арк.
3. Аналітичний річний звіт ЦБС для дорослих м. Маріуполя за 2016 рік // Поточний архів ЦБС для дорослих м. Маріуполя. – Маріуполь, 2016. – 49 арк.
4. Аналітичний річний звіт ЦБС для дорослих м. Маріуполя за 2017 рік // Поточний архів ЦБС для дорослих м. Маріуполя. – Маріуполь, 2017. – 36 арк.
5. Аналітичний річний звіт ЦБС для дорослих м. Маріуполя за 2018 рік // Поточний архів ЦБС для дорослих м. Маріуполя. – Маріуполь, 2018. – 38 арк.
6. Герасимова Н. Історія одного проекту [Текст] / Н. Герасимова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. - 2019. – №1. – С. 43-44.
7. КУ ЦБС ім. В. Г. Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.marlibrary.com.ua](http://www.marlibrary.com.ua)

В. О. Ніколаєва

/ Україна /

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Суспільні трансформації, які відбуваються нині, впливають на бібліотеки так рішуче, що змінюють не лише всю систему бібліотечної праці та бібліотечних ресурсів, але і вперше ставлять питання про «межі» бібліотечного простору та основи існування традиційних бібліотек і їхніх функцій. Зміна ролі, призначення бібліотек позначається також на взаємовідносинах бібліотеки із суспільством у цілому.

Із зростанням запитів на інформацію, у період переходу до постіндустріального інформаційного суспільства, бібліотеки перетворюються на суспільні інформаційні центри широкого призначення, а їхні працівники - на посередників між виробниками й користувачами інформації, між інформаційним ресурсом, що є в суспільстві, і соціальними структурами, які базуються на ньому.

Якщо говорити про ефективну сервісну політику бібліотек, максимально повне задоволення інформаційних потреб читачів, про належні

місце і роль бібліотеки в сучасному суспільному середовищі, то тут, у першу чергу, актуалізуються соціокультурні аспекти бібліотечних інновацій, оскільки цінність бібліотек визначається нині не лише традиційними показниками, а й тим, який спектр інноваційних бібліотечно-інформаційних послуг вони можуть надати [2].

Важливим завданням бібліотек також є надання користувачам в електронному вигляді власних первинних та вторинних інформаційних ресурсів, оскільки в багатьох бібліотеках містяться унікальні наукові та краєзнавчі фонди, оцифрування та представлення яких у мережі Інтернет забезпечить можливість їх широкого використання. Унікальним шансом для бібліотеки є розкриття власних інформаційних матеріалів багатомільйонній аудиторії користувачів комп'ютерних мереж через Всесвітнє павутиння - Word, Wide, Web.

Інноваційні послуги, що набувають популярності серед користувачів, пов'язані з використанням мультимедійних продуктів та інформаційних технологій:

- презентації електронних книг;
- використання сайту бібліотеки у якості віртуального простору для спілкування;
- посилення на огляд нових надходжень;
- організація дискусій для різних читацьких груп на сайті бібліотеки;
- можливість розміщення на сайті замовлення на придбання документа, відсутнього у бібліотеці;
- віртуальна довідкова служба у режимі відкладеного часу та у режимі реального часу (за допомогою чату, ISQ чи Skype);
- мобільний маркетинг;
- інформаційна допомога у пошуку роботи [1].

Маркетингові комунікації в бібліотечній діяльності - це комунікації, які формує бібліотека для взаємодії з читачами. До інструментів здійснення маркетингової комунікації в бібліотечній діяльності належать реклама, зв'язки з громадськістю, виставки, широкий комплекс інформаційних послуг тощо.

Метою інформаційного маркетингу є в першу чергу отримання даних про користувача, оскільки саме така інформація дозволить мінімізувати зусилля у задоволенні його інформаційних потреб.

Бібліотека в аспекті маркетингових комунікацій повинна приділяти велику увагу роботі веб-сайту. Сайт бібліотеки грає роль зв'язуючої ланки між читачами та бібліотекою. На сайтах деяких бібліотек створені форуми і чати, на яких читачі можуть обмінюватися думками та побажаннями, що здатне не тільки дати цінну інформацію маркетологам, але й реально підвищити популярність бібліотеки [3].

Зв'язки з громадськістю (PR) також є одним з поширених засобів маркетингових комунікацій у бібліотечній сфері. PR є формою непрямого

впливу бібліотеки на читачів, більш тонкою формою, ніж, наприклад, реклама.

Таким чином, інноваційні послуги в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні розглядаються як створення сприятливих умов для вільного і необмеженого доступу до всієї потрібної користувачам інформації. Запровадження інноваційних послуг сприяє залученню максимальної кількості віддалених користувачів та забезпеченню їх якісною та оперативною галузевою інформацією, оскільки сучасні читачі бібліотек цінують свій час і віддають перевагу використанню мережі Інтернет.

Література

1. Амеліна Є. Інноваційні послуги сучасних українських бібліотек / Є. Амеліна, В. Пілярчук // Бібл. планета. - № 1, 2012 - 20 с.
2. Беліна Л. Інформаційні запити читачів наукової бібліотеки: основні пріоритети та шляхи їх дослідження / Л. Беліна, Ю. Голубєв, Л. Коновал // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. - Київ, 2010. - Вип. 28. - С. 7-17.
3. Братко О. С. Маркетингова політика комунікацій: Навч. Посібник / О. С. Братко. - Тернопіль: Карт-бланш, 2006. - 275 с.

Ю. О. Станецька

/ Україна /

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Інтернет – глобальна комп’ютерна інформаційна мережа, що стала одним з найбільш важливих і значних факторів розвитку соціального, економічного, культурного, політичного життя суспільства. Широке розповсюдження інтернет-комунікації, проникнення її в усі сфери життя, вимагає детального вивчення цього феномена, а також розуміння його ролі у різних галузях комунікативної взаємодії. Однією з основних структур системи соціальної комунікації є архів – центр зберігання і передавання у часі та просторі верифікованої, соціально значущої ретроспективної документної інформації.

Значний внесок у дослідження глобальної системи та віртуальної комунікації, вивчення ролі інформаційно-комунікаційних технологій в умовах становлення інформаційного суспільства зробили А. Арсеєнко, Г. Батигін, Н. Бойко, В. Брижко, Б. Веллман, В. Гавловський, В. Гвоздєв, А. Гирич, О. Голобуцький, Б. Докторов, Д. Іванов, М. Згуровський, В. Кашпур, Г. Рейнгольд, Н. Толстих, Т. Філіпова, А. Шадрін, О. Шевчук, М. Лукіна, І. Артамонова, С. Матвєєва, Н. Коритнікова, С. Коноплицький, Ю. Краснокутська та ін.

Зокрема, перші дослідження своєрідності Інтернет-комунікаційних процесів носять переважно соціологічний характер: у них вказується на значні соціальні трансформації, що відбулися в суспільстві й спілкуванні людей з появою Інтернету. Це праці В. Нестєрова, О. Мінакова, Н. Петрової, О. Белінської, О. Войскунського та ін.

Інтернет є найбільш динамічно прогресуючим засобом комунікації, оскільки новітні засоби зв'язку дозволили об'єднати розрізнені комунікаційні системи у глобальну мережу, завдяки якій здійснюється транскордонний обмін інформацією у межах усієї планети. Саме Інтернет є однією з ознак переходу від індустріальної стадії розвитку цивілізації до інформаційної. Архівні установи за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій долучають широку аудиторію до суспільно важливої інформації, що є джерелом їх зберігання.

Основним засобом саме інтернет-комунікації є веб-сайт архівної установи. Веб-сайту притаманні всі ознаки документно-комунікаційної системи у класичному розумінні: наявність масиву документів, засобів інформаційного пошуку, техніко-технологічних засобів фіксування, зберігання та представлення інформації, яка існує у вигляді організованої сукупності електронних документів та їхніх зв'язків.

Веб-портал Державної архівної служби України «Архіви України» було створено 24 грудня 2000 р. [4]. Провідний сучасний науковець Г. Боряк вважає, що веб-портал «Архіви України» Державної архівної служби України виник у результаті комплексу організаційно-правових заходів, пов'язаних з інформатизацією архівної галузі, і на сьогодні є потужним профільним інформаційним ресурсом, який містить величезний масив різнопланових відомостей про документальну спадщину України [2]. Наразі веб-портал став ефективним інструментом для громадян та установ не лише в отриманні публічної та суспільно значущої інформації, але й у забезпеченні їхніх потреб в отриманні інформації про склад і зміст документів НАФ. Це сприяло встановленню комунікаційного зв'язку між користувачами такої інформації й архівними установами.

А. Кисельова називає веб-портал «Архіви України» новим видом архівного довідника – комплексним електронним довідником оперативного характеру [3]. Він має досить широкі можливості:

- він може включати описову (повідомлення, хроніка, огляд тощо);
- бібліографічну та археографічну (каталоги, покажчики, списки, переліки);
- едиційно-текстову (публікація джерел та наукових ресурсів);
- зображувальну (в тому числі й кінофоторесурси) інформацію; бази даних.

Так, веб-портал «Архіви України» надає своїм користувачам доступ до документів Національного архівного фонду України, а також інформаційні послуги у різних формах: надання інформацій про склад і зміст документів Національного архівного фонду України; надходження запитів до державних архівів та відправлення відповідей на них; безкоштовне користування електронними ресурсами/

Електронні ресурси відіграють важливу роль у здійсненні інформаційно-комунікаційної функції архіву і мають деякі переваги порівняно з традиційними засобами комунікації, а саме:

- формування позитивного образу установи (інформація про її історію, сучасний стан, організаційно-функціональні можливості, науково-технічний потенціал, участь у реалізації різноманітних проектів та ін.);
- цілодобова доступність інформації для користувачам з усього світу;
- оперативне оновлення інформації;
- урахуванням запитів та пропозицій користувачів;
- надання великого обсягу інформації;
- можливість отримання мультимедійної інформації;
- персоналізація інформації, призначеної для певної цільової аудиторії;
- багатоаспектний та швидкий пошук необхідних даних у великих масивах інформації;
- отримання даних про відвідуваність веб-сайту, тобто про його результативність як засобу комунікації.

Усі архівні ресурси, що представлені на веб-сайтах, як правило, структуровані так: пошукові засоби; нормативно-правова база (архівне законодавство); виставки он-лайн; міжнародне співробітництво; конференції та зустрічі; загальна контактна інформація; публікації; довідкова інформація; послуги, які надають установи; генеалогічні дослідження; бази даних та каталоги; зворотний зв'язок із користувачем; питання – відповіді; мовні версії. Також інформаційні ресурси архівних веб-сайтів представлені двома-трьома мовами, переважно – мовою країни, що створила сайт, а також англійською або французькою. Одні веб-сайти надають лише контактну інформацію, інші – крім контактної та довідкової інформації містять нормативно-правову, довідкову інформацію та відомості про міжнародне співробітництво. Деякі веб-сайти додатково надають інформацію про послуги, які пропонують та чи інша установа, зокрема, щодо генеалогічних розшуків. Майже всі веб-сайти мають окремі веб-сторінки під назвою «Карта сайту».

Важливою ланкою в системі архівних установ України є місцеві архівні установи. Через веб-портал «Архіви України» можливий доступ на веб-сайти обласних державних архівів та прирівняного до них архіву міста Києва. На веб-сайтах обласних архівних установ наявний електронний науково-довідковий апарат, що представлений анотованими електронними каталогами метричних книг. Слід зазначити, що усі уміщені на сайтах документи супроводжуються науковим апаратом.

Для користувачів на веб-сайтах обласних державних архівів є можливість ознайомитись з документами через електронні путівники, звернутися до електронних анотованих реєстрів описів фондів, подивитися електронні виставки документів, колекції унікальних документів.

Веб-сайти обласних державних архівів мають розділ «Звернення громадян», у якому користувачі мають змогу в режимі on-line звернутися із будь-яким запитанням, отримати необхідну інформацію, поспілкуватися з працівниками. Цей розділ у діяльності архіву в електронному середовищі має

особливе значення завдяки прямому on-line взаємозв'язку і взаємодії із реципієнтами, своїй оперативності та мобільності

Отже, в сучасному інформаційному суспільстві важливими аспектами є відкритість суспільства і вільний доступ до інформації. Відтак, веб-портал «Архіви України», керуючись принципами демократичної і соціально правової держави та в міру наявних можливостей, намагається забезпечити всім членам українського суспільства умови рівного, нічим не обмеженого доступу до історико-культурної спадщини України.

Література

1. Архіви України: Офіційний веб-сайт Державної архівної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua>. – Заголовок з екрана.

2. Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів / Г.В. Боряк // Архіви України. – 2002. – № 4–6. – С.141–169.

3. Кисельова А. А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі : види, доступ, перспективи: автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. іст. наук: спец. 07.00.10 «Документознавство, архівознавство» [Текст] / А. А. Кисельова. – К., 2005. – 19 с

4. Про створення Web-сайту Державного комітету архівів України [Електронний ресурс] : Наказ Державного Комітету архівів України з основної діяльності та з особового складу від 20 вересня 2000 р. № 53 // Архіви України: офіц. веб-сайт Держ. ком. архівів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/ . – Загол. з екрана.

А. В. Коваленко

/ Україна /

КНИГА ЯК ОДИН З НАЙБІЛЬШ СУСПІЛЬНОЗНАЧУЩІХ РІЗНОВИДІВ ДОКУМЕНТА

Незадоволеність існуючим визначенням поняття «книга», його науковим трактуванням, а також деякими термінологічними труднощами, що впливали із практичної діяльності, привело науковців до спроб замінити термін «книга» на інше загальнотеоретичне поняття.

Відійти від традиційного поняття «книга» й замінити його загальнотеоретичним поняттям «документ» запропонував на початку ХХ століття бельгійський учений П. Отле. Визначаючи дане поняття в рамках документної парадигми, він запропонував враховувати, в першу чергу, інформаційну складову книги як документа, що створений для передачі, відтворення та зберігання інформації.

На початку ХХ ст. П. Отле в «Трактаті про документацію» «документом» назвав не саму книгу, а будь-яке фіксоване джерело знання в єдності його змісту й внутрішньої форми, а терміном «книга» - всі аспекти форми друку як єдиного матеріально-духовного комплексу. Пояснюючи поняття «книга» й «документ», П. Отле підкреслював, що книга - це термін,

який використовують умовно для визначення всього масиву документів. Він об'єднує в собі не одну тільки книгу в первинному значенні слова, рукописну чи друковану, але й журнали, газети, рукописи та графічні репродукції, креслення, гравюри, схеми, карти, діаграми, фотоматеріали тощо .

Усвідомлення феномену книги викликало в 20-ті роки ХХ ст. особливий інтерес дослідників. Відомий книгознавець М. Н. Куфаєв у 1922 році писав: «Яка природа й у чому сутність книги? Чи не мислиться споконвічне джерело її - Думка й Слово від століття й до століття існуючої? Питання велике й складне ... Сутність її в Слові й початок її в особистості».

На сучасному етапі енциклопедія «Книга» дає повне й наукове тлумачення сутності цього складного явища, враховуючи вплив Інформаційного підходу науки про документ в останній третині ХХ ст. У цьому випадку книга представляється, як найважливіша історично сформована форма закріплення й передачі в часі й просторі різноманітної інформації у вигляді текстового й (або) ілюстративного матеріалу.

Визначення книги в рамках документної парадигми наводить проф. Г. М. Швецова-Водка, дотримуючись точки зору, що «книга» має всі ті ж функції й властивості, що й «документ», тобто фактично зрівнює їх, проте, «книгу» визначає через «документ» у такий спосіб: книга – це документ, опублікований, виданий або депонований, надаваний у суспільне користування через книжкову торгівлю й бібліотеки (у тому числі фонотеки, відеотеки, медіатеки).

Також варто відзначити, що головні ознаки, що використовуються для класифікування документів, пов'язані з їх матеріальною формою (тобто характеристиками матеріального носія), знаковою системою вираження і фіксування інформації, характеристиками самої інформації та обставин існування документа в суспільстві.

Протягом тривалого часу поняття «книга» використовувалося з метою узагальнення, об'єднання всіх видів документів. Із введенням поняття «документ» стало зрозуміло, що книга, як основний вид видань, є поняттям вужчим за «видання» чи документ і є різновидом документа.

Література

1. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: навч. посіб. / Г.М. Швецова-Водка. – Рівне: РДГУ, 2000. – 205 с.
2. Швецова-Водка Г. М. Документознавство: Навч. посіб. – К. : Знання, 2007. – 398 с.
3. Отле Поль. Библиотека, библиография, документация: Избранные труды пионера информатики / Р.С. Гиляровский. – М. : Фаир-Пресс, 2004. – 350с.
4. Архивы и управление документацией за рубежом. Основные проблемы: Аналитический обзор / А.Н. Сокова. – М.: Главархив СССР, ВНИИДАД, 1989. – 60с.

ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ

Провідним напрямком модернізації бібліотек – є впровадження автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем. Бібліотечні установи в процесі своєї діяльності займаються обслуговуванням користувачів. Читачі хочуть отримати інформацію швидко та у зручному форматі, тому діяльність бібліотек неможливо уявити без інформаційно-пошукових систем, адже саме вони забезпечують швидкий доступ до усіх фондів бібліотеки.

Бібліотеки є важливим структурним підрозділом вищих навчальних закладів і зазнають потужного впливу таких чинників, як: глобалізація освіти й інформатизація простору вищої школи. Інформатизація бібліотек досягла досить вражаючих масштабів: електронні каталоги, електронні підручники, електронна доставка документів, розроблення і наповнення веб-сайтів, використання мультимедійних засобів у роботі бібліотек.

Одним із головних завдань сучасної бібліотеки є забезпечення доступу до знань у процесі освіти і самоосвіти.

Провідними науковцями досить детально розроблено стан і визначено основні засади розвитку та використання інформаційно-пошукових систем в бібліотеках України.

Теоретико-методологічною основою роботи є праці таких дослідників, як Н. Кунанець, Н. Оністрат, В. Осаула, В. Струнгар, Я. Шрайберг, та інші.

На сьогоднішній день, етап розвитку бібліотечних технологій можна охарактеризувати як етап створення організаційної, інформаційної і технічної інфраструктури функціонування автоматизованих бібліотечно-інформаційних пошукових систем.

Автоматизація бібліотечно-інформаційного процесу, систем і мереж є комплексною проблемою, рішення якої направлено на підвищення продуктивності й ефективності праці персоналу й поліпшенню якості обслуговування користувачів.

Інформаційно-пошукова система (ІПС) – це сукупність довідково-інформаційного фонду і технічних засобів інформаційного пошуку в ньому. У свою чергу, довідково-інформаційний фонд (ДІФ) – це сукупність інформаційних масивів (упорядкованих сукупностей документів, фактів або відомостей про них) і пов'язаного з ними довідково-пошукового апарату (тобто даних про адреси зберігання документів з певними пошуковими образами документа). Пошуковий образ документа – це текст, що складається з лексичних одиниць інформаційно-пошукової мови (тобто спеціального формалізованої штучної мови), що виражає основний смисловий зміст документа і призначений для реалізації інформаційного пошуку [5].

В Указі Президента «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу

до цієї мережі в Україні» декларувалося сприяння бібліотечним установам у створенні власних баз даних та розвитку інфраструктури надання інформаційних послуг через мережу Інтернет [3].

Питання автоматизації бібліотек розглядалося багатьма дослідниками. Провідний російський фахівець автоматизації бібліотечних процесів Я.Л. Шрайберг розглядає автоматизацію як новий напрям бібліотечно-інформаційної галузі. Автором запропоновано десять головних принципів, яких повинні дотримуватися бібліотеки при переході до автоматизації бібліотечних процесів.

Вітчизняний вчений М.С. Слободяник вважає, що запровадження інноваційної технології спрямоване на «підвищення дієвості бібліотеки» [6].

Польські дослідники аналізують досвід застосування новітніх технологій у бібліотеках Польщі та наголошують, що автоматизація бібліотечних процесів та створення користувачам можливостей доступу до інформації в усіх її сучасних формах є однією з нагальних проблем бібліотек у сучасному суспільстві.

Таким чином, автоматизація бібліотечно-інформаційного процесу є комплексною проблемою, рішення якої направлено на підвищення продуктивності й ефективності праці персоналу й поліпшенню якості обслуговування користувачів.

Основними напрямками впровадження інформаційних технологій у бібліотеках є: створення інформаційних сайтів та порталів, віртуальне довідкове обслуговування, оптимізація електронних каталогів, заснування депозитаріїв відкритого доступу, використання автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем, створення на їхній основі електронних бібліотек. Вони довели свою життєздатність та прогресивність і стали вже майже «класичними».

Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи (АБІС) – системи планування ресурсів бібліотеки, які використовуються для відстеження бібліотечних фондів, від їх замовлення та придбання до видачі відвідувачам бібліотек; призначена для автоматизації бібліотечних процесів на основі використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій, засобів обчислювальної техніки та телекомунікаційних мереж [2; с. 25].

АБІС забезпечують опрацювання, аналітико-синтетичне оброблення та представлення користувачам документного фонду бібліотеки (як традиційного (паперового), так і електронних інформаційних ресурсів), обслуговує бібліотечні фонди на всіх етапах.

Головним елементом традиційної АБІС стає електронний каталог (ЕК) з усіма його функціями. Всі властивості традиційної бібліотеки при роботі в АБІС зберігаються, майже не змінюючись, насамперед, зберігаються фонди в тому вигляді до якого всі звикли. В ЕК присутні посилання на повні тексти, малюнки, аудіо- і відео- матеріали, а також посилання на ресурси Інтернет.

Основною складовою частиною традиційної АБІС є система автоматизації бібліотек, що забезпечує, з погляду конкретної бібліотеки,

максимально комфортний і адекватний доступ користувачів до фондів бібліотеки [4].

АБІС складається з реляційної бази даних, програмного забезпечення, що взаємодіє з базою даних, і двох графічних користувацьких інтерфейсів (один для читачів, а інший для персоналу).

Для реалізації поданих вище функцій кожна бібліотека обирає найбільш відповідне для себе програмне забезпечення.

Найбільш поширеними автоматизованими інформаційними бібліотечними системами, що використовуються в бібліотеках України є: «ІРБІС», «Бібліотека/УФД», «ALEPH», «KoHa».

«ІРБІС» (інтегрована розвинена бібліотечно-інформаційна система) – система автоматизації бібліотек, розробником якої є Державна публічна науково-технічна бібліотека Російської Федерації [1]. Ця АБІС знаходиться на першому місці за кількістю бібліотек, де вона встановлена, в Україні та країнах СНД. Найчастіше її встановлюють публічні бібліотеки.

«УФД/Бібліотека» – автоматизована бібліотечна інформаційна система, яка була розроблена і підтримується ТОВ «Український фондів дім» з 1998 року. Система дозволяє пошук документів за заданими критеріями, перегляд та друк інформації щодо знайдених документів у вигляді переліків, каталожних карток та повних бібліографічних описів; якщо документи наявні у електронній копії пропонується їх перегляд.

Програма Aleph – це інтегрована, підтримуюча багатомовність бібліотечна програма, яка має дуже гнучкий апарат адаптації до потреб конкретної бібліотеки і забезпечує комплексну автоматизацію всіх процесів бібліотечної технології.

Koha – перша вільна автоматизована бібліотечна інформаційна система (АБІС). Розробка АБІС Koha почалась в 1999 році у Новій Зеландії. Перша інсталяція відбулася у січні 2000 року. Назва «koha» означає подарунок, дармовою маорі (Нова Зеландія).

Основними напрямками впровадження інформаційних технологій у бібліотеках є створення різноманітних інформаційних сайтів та порталів, віртуальне довідкове обслуговування, заснування депозитаріїв відкритого доступу, використання автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем. Найбільш поширеними автоматизованими інформаційними бібліотечними системами, що використовуються в бібліотеках України є: «ІРБІС», «Бібліотека/УФД», «ALEPH», «KoHa».

Отже, сьогодні актуальними завданнями є впровадження автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем в бібліотеки України та механізація бібліографічного пошуку. Введення нових технологій допомагає не тільки покращити якість обслуговування читачів, пришвидшити роботу з обробкою документів, а й змінити традиційне уявлення про бібліотеку, підвищити роль та статус закладу в житті громадян, перетворити його на сучасний інформаційний центр, який зможе дистанційно працювати з користувачами, забезпечувати безперервний доступ до необхідної інформації. Інформаційні технології демонструють широкі перспективи й можливості

бібліотечної діяльності, яка повинна постійно розвиватися та вдосконалюватися, незважаючи на всі негативні фактори.

Література

1. Використання автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем для активізації процесу формування інформаційно-пошукових умінь / Є.О.Перепелиця, Л.В.Савенкова, І.М.Смекалін, С.М.Яшанов // Вісник: Зб. наук. ст. викладачів, докторантів, аспірантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Вип. 3. – Київ: НПУ, 2002. – С. 104-107.

2. ДСТУ ГОСТ 7448:2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять [Текст]. – Введ. 2013-11-29. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 41 с. – (Національний стандарт України). – Зі скасуванням в Україні ГОСТ 7.26–80.

3. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : Указ Президента України № 928/2000 від 31 липня 2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2000. – 8 серп. – С. 9.

4. Савенкова Л.В. Використання традиційних та автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем як дидактична основа формування навичок самостійної роботи студентів /Л.В.Савенкова // Наукові записки: Зб. наук. пр. НПУ імені М.П.Драгоманова. Вип.57. – Київ: НПУ, 2004. – С.117-124.

5. Сладкова О. Б. Категория времени в социальной технологии мониторинга / О. Б. Сладкова // Научно-техническая информация. Серия 1. – 2000. – № 3. – С. 1-6.

6. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій /М. С. Слободяник //Нац. б-ка України ім.В.І.Вернадського. – Київ, 1995. – 268 с.

Ю. С. Пефті

/ Україна /

ЗНАЧЕННЯ БІБЛІОТЕКИ В ЖИТТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Бібліотеки в ХХІ столітті, на жаль, грають все меншу і меншу роль. На сьогоднішній день значна кількість людей вважають більш актуальним соціальні мережі, які містять усю необхідну інформацію.

Опрацювавши тему, ми мали за мету дослідити рівень зацікавленості населення в бібліотеках. В ході наукової роботи було проведено соціальне опитування серед молоді Маріуполя , де резиденти мали можливість висловити думку з приводу їхніх переваг та недоліків в сучасних бібліотеках. За результатами було виявлено що 87% учасників анкетування не читають книжки у вільний час і 93% опитаних не були в бібліотеках більше року.

Бібліотека – це давньовіковий колорит в якому ти поринаєш у свій простір, який надає тобі книга. Сучасний світ впевнений в тому, що читання книжок – це давно не актуально. Набагато цікавіше, на думку багатьох, поспілкуватися з друзями в чаті, сходити в кіно. Решта частина суспільства

ніби то і читає книжки, але надає перевагу віртуальним. Ми ж впевнені в тому, що набагато комфортніше читати книжки в бібліотеці. Тримати книгу в руках, гортаючи сторінки, та відчувати її запах більш емоційніше, ніж листати сторінки в телефоні.

В ході роботи було знайдено причину незацікавленості молоді. Значною мірою цим просто не цікавляться старші покоління, тому не прищеплюють любов та зацікавленість до читання книг в бібліотеках.

Більшість з нас впевнені в тому, що в XXI столітті вся інформація в Інтернеті. Але до уваги ніхто не бере те, що матеріал з Інтернету часто має суб'єктивний характер, тому застосовувати його, як компетентну інформацію не варто. Тому найточнішою інформацією є джерела в бібліотеках, оскільки не всі книги можна взяти з собою та розібрати необхідну тему. Тим паче, жодна соціальна сторінка не передає того колориту, яким наповнена бібліотека.

З приводу Маріуполя можна сказати наступне:

В 2019 році була відкрита бібліотека імені Короленка, яка своїм дизайном та атмосферою притягує читачів. Молодь хоче туди йти, оскільки це сучасне місце. Тому, ми вважаємо, що Маріуполь може стати місцем, де молодь в захват читає книжки.

В ході наукової роботи ми дійшли до висновку, що останнє десятиліття бібліотека не займає провідних тенденцій в актуальності молоді. На сьогоднішній день є ситуація змінюється і молодь все частіше звертається до бібліотек за потрібною інформацією.

Література

1. Центральна міська бібліотека імені В.Г. Короленка (Маріуполь), 2018 рік, [https://uk.wikipedia.org/wiki/Центральна_міська_бібліотека_імені_В.Г._Короленка_\(Маріуполь\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Центральна_міська_бібліотека_імені_В.Г._Короленка_(Маріуполь))
2. Бібліотека, <https://uk.wikipedia.org/wiki/Бібліотека>
3. Українська сучасна бібліотека, 2017 рік, <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/ukrayinska-suchasna-biblioteka>

А. Ф. Попова

/ Україна /

СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ: ЗМІСТ ТА МЕТОДИКА

Становлення системи електронних інформаційних ресурсів в Україні зумовлено стрімким розвитком інформаційних технологій і їх широким впровадженням у різні сфери життя. На розвиток системи електронних інформаційних ресурсів впливає також прогрес суспільства та його перехід до якісно нового стану – інформаційного. Подальше вдосконалення й регламентація бібліографічного опису документів, яке здійснюється на національному й міжнародному рівнях, пов'язане з його пристосуванням до сучасних автоматизованих інформаційно-пошукових систем для задоволення інформаційних потреб користувачів.

Актуальність дослідження бібліографічного опису електронних видань полягає у тому, що у сучасному суспільстві все більше використовуються різноманітні електронні ресурси, тому їх потрібно ідентифікувати для полегшення пошуку потрібної інформації у публікаціях.

Отже, завданням нашого студіювання є розгляд змісту поняття бібліографічного опису електронних ресурсів, з'ясувати основні принципи складання бібліографічного опису.

Досліджуваним об'єктом складання бібліографічного опису є електронні інформаційні ресурси, керовані комп'ютером, в тому числі ті, що потребують використання периферійного пристрою, підключеного до комп'ютера.

Методика складання бібліографічного опису електронних ресурсів – це сукупність прийомів і правил, які використовуються в процесі бібліографічного опису. Специфіка складання бібліографічного опису електронних ресурсів проявляється в наповненні, формі та способі представлення елементів, від яких залежить їх ідентифікація [1]. Зокрема, це загальне та специфічне позначення матеріалу; основні характеристики в зоні виду та обсягу ресурсу; дані про фізичні носії електронного ресурсу, системні вимоги та інші специфічні характеристики.

Бібліографічний опис дає уявлення про зміст, вид, призначення, актуальність документа, а також дає змогу його ідентифікувати.

Бібліографічні описи на електронні ресурси містять електронні дані й електронні програми. За умовами доступу їх поділяють на електронні ресурси локального й віддаленого доступу. Джерелом опису є дані електронного ресурсу. За відсутності в джерелі основної назви, замість неї записують перші слова тексту, текст з титульного екрану ресурсу або самостійно формулюють у квадратних дужках. Специфіка складання бібліографічних описів на електронні видання полягає в наявності області специфічних відомостей, у якій фіксують інформацію про вид і обсяг ресурсу. Документ може функціонувати у вигляді електронних даних і електронних програм. Після виду документа в круглих дужках зазначають інформацію про обсяг ресурсу; у цій області зазначають і кількість записів. Для електронних ресурсів локального доступу вказують вид і кількість фізичного носія інформації. В області приміток також є специфіка оформлення бібліографічних описів на електронні ресурси [2, с.26]. У бібліографічних описах електронних ресурсів локального доступу в області приміток обов'язково зазначають інформацію про системні вимоги (про назву, модель комп'ютера; обсяг вільної і оперативної пам'яті; назву операційної системи; програмне забезпечення; периферійні пристрої; технічні засоби) у скороченій формі.

Таким чином, бібліографічний опис електронного ресурсу є основною частиною бібліографічного запису і містить бібліографічні відомості за встановленими правилами, що дозволяють ідентифікувати електронне видання, а також ознайомитися з його змістом, призначенням, фізичними характеристиками, системними вимогами, режимами доступу, способами розповсюдження.

Література

1. Власова Г.В. Аналітико-синтетична переробка інформації [Текст] : навч. посіб. / Г.В. Власова, В.І. Лутовина, Л.І. Титова. – Київ : ДАКККіМ, 2006. – 290 с.
2. Карпенко О.О. Аналітико-синтетична переробка документної інформації: бібліографічний опис [Текст] : навч. посіб. / О.О. Карпенко ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т». – 2-ге вид., допов. і перероб. – Харків: ХАІ, 2010. – 138 с.

Д. В. Холод
/ Україна /

ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВІ СИСТЕМИ В БІБЛІОТЕЦІ

Сьогодні розвиток сучасних інформаційних технологій, зростання кількості інформації дедалі більше визначають сутність та становище нашої епохи. Інформаційні технології мають визначальну роль у забезпеченні взаємозв'язку між різними суспільними структурами й соціальними групами, громадянським суспільством і владою, а також допомагають у системах збиранню та поширенню інформації, що орієнтована на масового користувача. Розвиток інформаційних технологій має важливе місце в процесі інтелектуалізації суспільства, розвитку освіти, науки й культури людства. Сама ж інформація є глобальним, невичерпним потенціалом людства, яке ввійшло в нову епоху свого цивілізаційного розвитку, а саме в епоху становлення інформаційного суспільства. Головним завданням бібліотек завжди було збирання, зберігання, поширення, виробництво та використання загальнодоступної інформації. Проте необхідно враховувати, що в наш час значно змінюються способи творення інформаційного продукту, а це викликає відповідні трансформації соціальних комунікацій, які виникають у цій площині. Для того щоб розкрити сенс і специфіку зазначених змін, необхідно визначити й дослідити роль і місце інформації та знань у сучасному суспільстві.

Зміни в соціокультурному житті та поширення інформаційних технологій потребують постійного вивчення інформаційних можливостей бібліотеки та моніторингу задоволення потреб користувачів. Організація та поліпшування інформаційно-пошукових систем – пріоритетні напрями діяльності сучасної бібліотеки.

Перешкоди до доступу і пошуку інформації є однією з важливих проблем, з якою зіткнулося новітнє «інформаційне суспільство». Один із дослідників, що найчіткіше усвідомив її, був соціолог із Бельгії П. Отле. Наприкінці ХІХ ст. – початку ХХ ст. він запропонував розширити зміст науки, яка займалась дослідженням науково-технічної інформації, і традиційне бібліотекознавство цілком новими поняттями, які він виділив: «документація» та «бібліон» [1, с. 125]. Для забезпечення проблем доступу до інформації, людство створило бібліотеки як універсальну систему зберігання «знань», їхньої систематизації та каталогізації.

Новітні інформаційні технології надають досліднику потужний апарат для «маніпулювання даними». Оцифровані публікації набувають абсолютно нових якостей для користувачів, забезпечуючи вільне глобальне її поширення та ефективне використання. На перший погляд, може скластися враження, що розвиток інформаційних технологій уже сам по собі здатний вивести роботу з науковою інформацією на якісно новий рівень, але, на жаль, це зовсім не так, оскільки інформаційні технології поки не можуть надати, зовсім, адекватний апарат для оперування «інформацією» та інформаційними ресурсами. У працях К. Муерса і Дж. Солтона вживається термін Information Retrieval System. У 1950–1970-ті роки англomовний термін Information Retrieval перекладався, як «інформаційний пошук» і відповідно системи цього класу іменували інформаційно-пошуковими. У цих системах використовувалися ручні процедури індексування документів і створення тезаурусів. Але, що надзвичайно важливо, вони призначалися для виділення інформації з різних документів. «Виділення» – це точніше значення слова «retrieval». Зараз в енциклопедіях поняття інформаційні ресурси визначається як наука про пошук інформації в документах і пошук власне документів та їхнього опису в базах даних (у тому числі мережевих) [2, с. 34].

Інформаційно-пошукова система – це сукупність довідково-інформаційного фонду і технічних засобів інформаційного пошуку в ньому. У свою чергу, довідково-інформаційний фонд – це сукупність інформаційних масивів (упорядкованих сукупностей документів, фактів про них) і пов'язаного з ними довідково-пошукового апарату (тобто даних про адреси зберігання документів з певними пошуковими образами документа). Пошуковий образ документа – це текст, що складається з лексичних одиниць інформаційно-пошукової мови (тобто спеціального формалізованої штучної мови), що виражає основний смисловий зміст документа і призначений для реалізації інформаційного пошуку. Процес вираження змісту та структури документа на інформаційно-пошуковій мові називається індексуванням. Під документом у цьому контексті, як правило, розуміють не тільки короткий виклад того, про що міститься в документі, але й його бібліографічний опис: назва, прізвища його авторів, вихідні дані. Сукупність виділених у процесі індексації характеристик документа разом з формальним описом структури цих характеристик зазвичай називають метаданими. Структурування метаданих спрощує пошук документів, оскільки одне і те саме слово може входити до списку авторів документа, в його назву, анотацію або навіть у вихідні дані. Ці випадки можуть бути розмежовані – саме завдяки структуруванню метаданих.

Структурування метаданих спрощує пошук документів, оскільки одне й те саме слово може входити до списку авторів документа, в його назву, анотацію або навіть у вихідні дані. Ці випадки можуть бути розмежовані – саме завдяки структуруванню метаданих. Документ стає доступним для пошуку за допомогою інформаційно-пошукової системи, якщо його метаописання (тобто сукупність метаданих) потрапляє в довідково-інформаційний фонд цієї системи. Під час формування тематичних каталогів

інтернет-ресурсів дуже часто використовуються пошукові роботи, які збирають дані про документи лише з сайтів потрібної тематики. Деякі спеціалізовані інформаційно-пошукові системи створюються виключно ручним способом, при цьому розмір їхніх пошукових масивів може бути вельми значний. Наприклад, база даних наукових публікацій Web of Science [3] є однією з найбільших у світі та містить понад 100 млн записів.

Довідково-інформаційні фонди більшості інформаційно-пошукових систем, що працюють з електронними документами, поповнюються не ручним способом, а за допомогою різних програмних засобів, що автоматизують пошук та індексацію документів. Звичайною практикою універсальних пошукових систем є представлення пошукового образу документа у вигляді неструктурованого набору ключових слів - інформативних слів, приведених до стандартної лексикографічної форми. Інформативними словами називаються слова, словосполучення чи спеціальні позначки у тексті документа (або запиту), які виражають поняття, істотні для передавання змісту документа. Конкретні критерії включення слова або словосполучення до безлічі інформативних слів залежать від виду інформаційно-пошукової системи. Так, в універсальних пошукових системах як інформативні можуть розглядатися практично всі слова, включаючи службові. У спеціалізованих інформаційно-пошукових системах, для яких набір ключових слів – один з компонентів структури метаданих документа, навпаки, безліч інформативних слів зазвичай будується на основі предметного покажчика відповідної предметної галузі, тоді як слова, що відносяться до «загальноновживаної» лексики, до інформативних не використовуються.

Таким чином, подальше дослідження особливостей використання інформаційно-пошукових систем в бібліотечній справі в контексті задоволення інформаційних потреб є перспективним завданням сучасної інформаційної науки.

Література

1. Пилко И.С. Информационные и библиотечные технологии : учеб. пособие / И.С. Пилко. – СПб. : Профессия, 2006. – 342 с.
2. Струнгар В. Інформаційно-пошукова система бібліотеки як інструмент прискорення опрацювання даних / В. Струнгар // Вісн. Кн. палати. - 2013. - № 10. - С. 28-30.
3. Web of science [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wokinfo.com/products_tools/multidisciplinary/webofscience/. - Дата звернення: 24.10.2019.

Д. В. Холод
/ Україна /

БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА UNILIV

В сучасну епоху інформаційної революції бібліотека повинна бути озброєна достатнім арсеналом засобів збору, обробки та поширення інформації та управління знаннями. Впровадження нових інформаційних

технологій в інформаційно-бібліотечні процеси стає найважливішим фактором динамічного розвитку всього навчального закладу, його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, необхідною умовою підготовки висококваліфікованих фахівців. Першим кроком на шляху становлення бібліотеки нового типу, що відповідає вимогам часу, є автоматизація бібліотечних технологічних процесів. Деякі бібліотеки водночас із пошуком і замовленням літератури основного фонду через бібліотечну систему пропонують читачам пошук у традиційних карткових каталогах в окремих відділах, а саме відділи рідкісної книги, відділи рукописів тощо. Багато бібліотек використовують лише частину технічних можливостей автоматизованої бібліотечної інформаційної системи зокрема, перегляд бібліотечного каталогу на сайті установи, але не надають можливості дистанційного замовлення літератури читачем. Бібліотечна система використовуються для каталогізації фондів, замовлення книг та інших одиниць зберігання користувачами, організації міжбібліотечного обміну, придбання нових книг, контролю за збереженням фондів тощо. В Україні бібліотечні системи широко впроваджуються з початку 2000-х років.

На теперішній час існує багато бібліотечних систем таких як: MARC SQL, Koha, IPBIC, Liber Media, UniLib тощо.

MARC-SQL являє собою інтегровану систему, яка призначена для автоматизації інформаційних технологій в галузі бібліотечної справи. Koha - бібліотечна система і насправді є першою вільною бібліотечною системою з відкритими джерельними кодами. IPBIC - система автоматизації бібліотек, взята для використання багатьма бібліотеками України. Liber Media - програмний продукт для управління бібліотекою, що автоматизує всі бібліотечні цикли.

За даними з сайту бібліотеки ім. В. І. Вернадського бібліотечні системи можна розглядати за наступними основними функціями: модуль каталогізації; списки прочитаного для відвідувачів; здатність працювати з будь-якою кількістю підрозділів; обробка літератури[2]. Основні функції Koha та UniLib представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння бібліотечних система Koha та Unilib

Основні функції	Koha	Unilib
Модуль каталогізації	+	+
Списки прочитаного для відвідувачів	+	+
Здатність працювати з будь-якою кількістю підрозділів	+	+
Обробка літератури	-	+

Виходячи з пропонованих даних в таблиці бібліотечних систем UniLib має всі функції.

UniLib це клієнт або серверна система, заснована на безкоштовній серверній кросплатформеній системі управління базами даних Firebird 2.5 і клієнтською програмою.

Бібліотечна програма UniLib розвивається з 1999 року і зарекомендувала себе як система з гнучким підходом до потреб клієнтів в поєднанні з принципами максимальної колективної ефективності при мінімальних персональних витратах.

Система створена на основі наступних принципів: адаптація до завдання та інформаційно-проблемної середовищі; використання об'єктної технології проектування і реалізації інформаційної системи; забезпечення корпоративності масштабу застосування інформаційної системи; підтримка клієнт-серверної технології; підтримка стандартизованих відкритих інтерфейсів.

При розробці системи передбачений захист інформації від несанкціонованого доступу, яка здійснюється організаційними і програмними методами, які закривають доступ до певних даних і операціями над ними. Збереження інформації в системі забезпечується стандартними засобами адміністрування SQL-серверної бази даних системи, системою блокування несанкціонованого доступу, а також технологією створення архівів бази даних і використання програмних засобів, необхідних для відновлення даних.

UniLib підтримує всі стандартні бібліотечні процеси і враховує специфічні потреби кожного типу бібліотек України. При цьому UniLib це масштабована система і може з однаковою ефективністю забезпечувати роботу невеликої бібліотеки або бібліотеки обласного масштабу, університетської бібліотеки або ЦБС з безліччю філій. За час розвитку і експлуатації UniLib впроваджувала і продовжує впроваджувати в програму підтримку різного периферійного обладнання: цифрові камери, автоматизовані ворота, спецпрінтери, сканери штрих-кодів. UniLib завжди намагаємося реалізовувати тонкощі процесів, що відбуваються в бібліотеках клієнтів, навіть якщо це виняткові потреби. Але при цьому UniLib намагається привносити новаторські рішення і ділимося досвідом фахівців галузі.

UniLib має дружній інтерфейс і дозволяє без спеціальних навичок приступити до робіт по накопиченню первинних даних і навіть обслуговування читачів. При цьому UniLib намагається імпортувати дані, а саме опис і екземплярність, списків читачів, з будь-яких джерел, присутніх в бібліотеці. Система підтримує будь-які види обліку, статистики, звітних форм, має Web-модуль з кабінетом читача, супроводжує електронну бібліотеку і багато іншого.

Література

4. Библиотечная система UniLib [Електронний ресурс] : [сайт] . – Режим доступу : <http://unilib.com.ua/web/ru/> . – Дата звернення: 21.10.2019. - Назва з екрана.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] : [сайт] . – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/node/1336/> . – Дата звернення: 21.10.2019. - Назва з екрана.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ЯК ФОРМА БІБЛІОГРАФІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ

Метою нашого дослідження є аналіз особливостей бібліографічного огляду як історично сформованого способу доведення до користувачів потрібної бібліографічної інформації.

Бібліографічний огляд – бібліографічний посібник, що містить узагальнену характеристику сукупності документів, об'єднаних за певною ознакою і побудований як послідовна, внутрішньо структурована розповідь про документи з посиланнями на бібліографічні описи цих документів [1, 48].

Перші бібліографічні огляди в Європі започатковані у 30-х рр. XVII ст. як жанр науково-допоміжної бібліографії. Надалі вони то зникали з бібліографічної практики, то знову відроджувались.

Одним із перших бібліографічних оглядів літератури, надрукованих українською мовою, можна вважати огляд праць з вивчення українських пісень, опублікований в «Литературных прибавлениях к «Русскому инвалиду» на 1837 год». У 1841 р. Г. Квітка-Основ'яненко порушував питання про необхідність друкування критико-бібліографічних оглядів української літератури на сторінках журналу «Отечественные записки», утім редакція його не підтримала. Того ж року в альманасі «Киевлянин» надруковано критико-бібліографічний огляд поетичних явищ української літератури в Галичині «О стихотворениях червонорусских» М. Максимовича.

Й. Левицький на сторінках варшавської газети «Денніца» («Jutrzenka») опублікував статтю «Доля галицко-русского языка и литературы» (1842), в якій подано бібліографічний огляд українського книгодрукування в Галичині.

У харківському альманасі «Молодик» (1843) надруковано ґрунтовний огляд української літератури «Обзор сочинений, писанных на малороссийском языке» М. Костомарова (під псевдонімом Ієремій Галка). Цей огляд неповні можна вважати бібліографічним, оскільки автор не навів вихідних даних згаданих ним творів.

Наприкінці XIX ст. з'явилися бібліографічні огляди наукової літератури на сторінках «Киевских университетских известий». Авторами більшості з них були відомі професори і викладачі університету. Серед них: «Обзор русской химической литературы за 1874–1885 гг.» П. Алексєєва, «Обзор книжной литературы по химической технологии за 1873–1882 гг.» М. Бунге, «Новые книги по истории средневековой и древней мысли (за 1889–1894 гг.) О. Гілярова; огляди нової юридичної літератури готували М. Владимирський-Буданов, О. Кістяківський, О. Романович-Славатинський, історичної літератури – В. Іконников, слов'янознавчої літератури – О. Котляревський та ін.

У той же час, в умовах бурхливого розвитку промисловості і потреб в інформуванні про нові технології та механізми, з'являються і бібліографічні огляди технічної літератури. Зокрема, протягом 1873–1881 рр. у «Записках Киевского отделения имп. Русского технического общества по

свеклосахарной промышленности» систематично вміщувалися «Обзоры литературы по технической части свеклосахарного производства» за редакцією М. Бунге [1, 228-230].

Бібліографічний огляд є розповсюдженою формою диференційованого бібліографічного інформування або рекомендаційно-бібліографічного обслуговування. Як самостійний тип (жанр) застосовується, здебільшого, в рекомендаційній бібліографії. Елементи бібліографічного огляду (як вияв загальнонаукового бібліографічного методу) використовуються також в історіографії, критиці, джерелознавстві, в укладанні аналітичних оглядів джерел у різних галузях науки [2, 25].

Характерною ознакою бібліографічного огляду є превалювання літературно-оповідного тексту над суто бібліографічним. Якщо таке превалювання є відчутним, то інколи замість бібліографічного огляду застосовується назва бібліографічного есе чи бібліографічного нарису.

Розрізняють два типи бібліографічного огляду – інформаційні і рекомендаційні. Завдання інформаційних бібліографічних оглядів – оперативне, цілеспрямоване інформування певних груп читачів про публікації, що мають для них професійний інтерес. У таких оглядах відсутні елементи популяризації, натомість стисло характеризується зміст групи документів. Мета рекомендаційних бібліографічних оглядів – зацікавити читача певною літературою, здійснити вплив на його вибір у читанні. До рекомендаційних бібліографічних оглядів вміщують, зазвичай, 5–10 назв видань однієї тематики, одного автора, жанру тощо. Кількість документів, про які подається інформація в бібліографічному огляді, залежить від його цільового та читацького призначення, змісту, теми.

За змістом розрізняють такі види бібліографічного огляду: універсальні, галузеві, тематичні, персональні. За видами вміщених до огляду документів виокремлюють огляди книжок, журнальних і газетних статей, серійних видань, спеціальних видів видань тощо. За формою подання матеріалу розрізняють усні (не зафіксовані на матеріальних носіях), друковані та електронні огляди.

Отже, у сучасній практиці складання бібліографічних оглядів сформувались яскраві форми доведення бібліографії до потенційного читача. Вважаємо, що дослідження проблеми складання бібліографічних оглядів дозволяє виважено й обґрунтовано розкрити характерні особливості та тенденції змін у розвитку літератури та читацьких потреб у ній.

Література

1. Женченко М. Загальна і спеціальна бібліографія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / Марина Женченко. – Київ : Жнець, 2011. – 255 с.
2. Швецова-Водка Г. М. Документознавство : словник-довідник термінів і понять : навч. посіб. – Київ : Знання, 2011. – 319 с.

СЕКЦІЯ VII ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Н. С. Афанасьєва
/ Україна /

ДИХОТОМІЯ СХІД-ЗАХІД В ЕКОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Дихотомія Схід-Захід – термін в культурології, що використовується для описання відмінностей між східною та західною цивілізацією не у географічному розумінні, а в культурному; межі не є чіткими й складаються у уявленні кожного народу індивідуально, в залежності від етнічної чи релігійної приналежності.

Подібна відмінність існує ще з давніх часів. Культура цивілізацій Стародавнього Сходу являє собою тип розвитку, який принципово відрізняється від античного. Так, на відміну від країн Європи, де на певному історичному етапі сталося звільнення від церковного впливу, повсякденність країн Сходу пронизана релігійними традиціями.

Захід виходить із ідеї боротьби, протистояння, як людини до людини так і до світу загалом. Людина західного світосприйняття відірвана від природи, вона курує нею, коли ж в свою чергу люди Сходу з нею мають тісний зв'язок. Такий стан речей повністю обумовлений домінуванням релігійних вірувань.

Період приходу християнства у Західний світ несе за собою десакралізацію природи. Раніше людина вважала себе її частиною, тому сонце, місяць, зорі мали душу та божественне походження. Згідно з такими уявленнями і виникло язичництво. Згодом прийшло інше ставлення до природи: вона створена і не є священною, як Бог.

У свою чергу країни Сходу в своїх віруваннях (синтоїзм, джайнізм, індуїзм, буддизм та ін.) мали особливе ставлення до навколишнього світу.

Згідно буддизму складові природи також є святими. Не тільки тварини, а й рослини і навіть каміння мають «Природу Будди», тобто душу, і значить, священні самі по собі.

В індуїзмі все є Брахман, тому концепція шанування життя є важливою в індуїстській теології. Ця релігія вчить ненасильницькому відношенню до природи, так як люди не намісники бога на землі, а Земля належить усім істотам, а не тільки людям.

На відміну від пізнього брахманського вчення, з великою кількістю богів, джайністи поклоняються не богам, а природі. Сільськогосподарські професії, вирубка лісу, видобуток копалин – все це поза сферою їх діяльності.

Таким чином, є беззаперечним те, що культура Стародавньої Індії пронизана екологічними цінностями. Саме вони є провідними в житті кожної людини, не дивлячись на різноманіття віровчень, адже в кожному з них є такі поняття як ненасильство в джайнізмі, карма в індуїзмі, закон дхарми та взаємозалежності всіх елементів світу в буддизмі.

Таку ж роль, як в індійській культурі грали буддизм і індуїзм, в китайській культурі відіграло конфуціанство та даосизм, які несли у собі наявні елементи екологічної культури, які проявлялися у єднанні людини та космосу, гармонії, досягнутої зусиллям кожного члена суспільства.

В Японії виховується особливе ставлення до природи і вміння споглядати не втручаючись. Для японців шанобливе, поважне ставлення до природи – це непохитний моральний закон. Одна зі специфічних рис синтоїзму – одухотворення світу природи. У цьому віруванні термінами «сін» і «камі» позначають духів, які населяють кожен предмет природи навколо людини. Так, в кожному камені, дереві, струмку може зберігатися дух камі.

Розглядаючи історію Індії та Китаю помічено, що в основу періодизації Індії частково покладена зміна домінуючих релігійних вірувань (ведійський період, буддистський), а в Китаї – зміна правлячих династій. Гіпотетично можна стверджувати, що з метою дослідження цих держав деякі елементи треба виносити на перший план і якщо в Індії – це релігія, то в Китаї на перший план виходить державне управління. Таким чином, Індія є країною, яка в більшій мірі звеличує релігійні вірування над іншими речами, а значить і екологічні цінності розвинені серед населення в більшій мірі.

Незважаючи на сформоване моральне ставлення до природи на Сході, в сучасному світі ми маємо погану екологічну ситуацію в цих країнах. Згідно з Рейтингом найбільш екологічно чистих країн світу за 2018 рік (за даними Єльського університету дослідження екології) перше місце займають саме європейські країни: Швейцарія, Франція, Данія з індексом не менш 81. У свою ж чергу Японія займає лише 20-е місце, з індексом 74.69. Китай – 120 (50.74), а Індія – 177 (30.57).

Причина подібної ситуації криється у розвитку «брудних» виробництв, відкритому видобутку корисних копалин, екстенсивному господарюванні та ін. Таким чином, в сучасному світі питання економіки стають вирішальними і в питаннях стратегії розвитку держав домінують над моральними принципами та етичними нормами.

Література

1. Байдаров Е.У. «Проблемы дихотомии «Запад-Восток», «Восток-Запад» в глобалистике». – 2007. – № 4.
2. Бонгард-Левин. Г. М. Древнеиндийская цивилизация. Философия, наука, религия. –М.: «Наука», 1980.
3. Черникова И. В. «Философия и общество». – 1999. – Выпуск № 3.
4. Энциклопедия Кругосвет [Электронный ресурс] // Индуизм – Режим доступа:
https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/religiya/INDUIZM.html

ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ: АВТОХТОННА ТА МІГРАЦІЙНА ТЕОРІЇ

Сутність сучасного історичного розвитку полягає у знаходженні в минулому самотніх зародків національного саморозвитку, чинників прогресу, інших можливостей надання суспільству динамічності, пошуку в глибинах історії та національної традиції надійних світоглядних основ.

Етноси є найбільш давніми, усталеними й природними спільнотами, з яких складається людство. Етнічна сфера людського буття така ж важлива, як і соціальна, політична, економічна, духовна. У сучасних державах саме згуртованість і воля певного етносу (як правило титульного) може призводити до політичних та державотворчих трансформацій.

Будь-якому суспільству потрібні дані про свою анатомію, траєкторію руху, тенденції розвитку. Особливо потребують їх молоді незалежні держави, процес становлення яких відбувається в складних умовах зміни політичних полюсів і ціннісних орієнтирів, гострих кризових явищ.

Територія української культури - це і є нинішня Україна, яка більш-менш відповідає етнографічним кордонам, де живуть українці. Самобутність українців обумовлена в першу чергу своєрідністю етнічної історії.

Питання про український етногенез представлено багатьма концепціями та теоріями. Серед різноманітних теоретичних конструкцій можна виділити дві концепції: автохтонну та міграційну.

Прихильники першого відштовхувалися від тези, що після появи первісної людини на території України вона вже ніколи не залишалася обезлюдненою, тому саме ці автохтони становили головну «етногенетичну підоснову», в яку вкраплювалися всі пізніші елементи.

Автохтонна концепція спирається на теорію культурно-історичної безперервності розвитку етносів, коріння яких шукають у первісному суспільстві. До «нашої історії» включається все, що з палеоліту знайдено на сучасній території розселення українців. Історія українського народу уявляється як продовження історії тих народів і культур, які колись жили на території України. Прихильниками автохтонного підходу до проблеми походження українського етносу є В.Хвойка, М.Брайчевський, Г.Василенко, Б.Рибаків та ін. [6; 2; 3; 12].

Відгалуженням автохтонної теорії вважається трипільсько-арійська концепція, яку виокремив і проаналізував у праці «Походження українського народу» відомий український археолог Л.Залізняк. Він, як і більшість сучасних науковців, вважає, що ця теорія набуває радше форм суспільного міфу, ніж наукового вчення [8]. У своїх статтях та доповідях Л.Залізняк зазначає, що трипільсько-арійська теорія етногенезу являє собою типовий приклад псевдонаукової міфотворчості та є проявом комплексу меншовартості. Крім того, небезпеку трипільсько-арійської теорії Л.Залізняк вбачає у тому, що її прихильники дезорієнтують і вводять в оману громадськість, дискредитують українську історичну науку, викривляють

історичну свідомість наступних поколінь. На думку вченого, декларуючи і підтримуючи ці ідеї, ми «...робимо себе посміховиськом в очах цивілізованої Європи». [9, с.46-48].

Ранньослов'янська концепція походження українців, що є відгалуженням автохтонної теорії, найбільш переконлива. Головним аргументом на її користь є безперервність етноісторичного розвитку на українських етнічних землях із середини I тис. до нашого часу. Безперервний розвиток слов'янської людності на українських етнічних територіях (Волині, Прикарпатті, Поділлі, Київщині) простежується саме від празької людності V–VII ст., яка, на думку академіка П.Толочка, започаткувала Київ 1500 років тому [13].

Цьому періоду передувала глобальна перебудова етнополітичної карти Європи, пов'язана з Великим переселенням народів та падінням Римської імперії. Історичний процес на території України був перерваний спочатку навалом готів, а потім гунів. Лише з кінця V ст. ситуація стабілізувалася і в північно-західній Україні не було суттєвих змін населення. Отже, на українських етнічних землях між київським Подніпров'ям, східними Карпатами та Прип'яттю протягом 1500 років розвивався один етнос, який з пізнього середньовіччя носить назву українського. Це і дало підстави багатьом історикам, насамперед М.Грушевському, простежувати історичні корені українського народу із середини I тис. н. е. [5].

Також до автохтонної концепції відносяться такі теорії як ранньослов'янська, давньоруська, ранньосередньовічна та пізньосередньовічна.

Прихильники міграціонізму доводили, що постійні потужні переселенські хвилі по території України були настільки всеохоплюючими й мали такі глибокі наслідки, що докорінно змінювали етнічну ситуацію, спричиняючи виникнення щоразу якісно нових поліетнічних спільностей. Так, згідно з норманською теорією варяги відіграли вирішальну роль не тільки у соціально-політичному (утворення Давньоруської держави), а й в етнічному процесі – формуванні східних слов'ян, коли набувають поширення ідеї скандинавського походження етноніма «Русь», що дав назву етнічній спільноті стародавніх східних слов'ян, землі літописних полян – Рось, Росава та ін.

Вчені будують гіпотези про витоки слов'янства, проте різні науковці не сходяться не тільки у визначенні місця слов'янської прабатьківщини, а й у часі виділення слов'ян з індоєвропейської групи. Існує цілий ряд гіпотез, згідно з якими про слов'ян і їх прабатьківщині з упевненістю можна говорити, починаючи з кінця III тис. до н. е. (О.Трубачов), з кінця II тис. до н. е. (Т.Лер-Сплавінський, К.Яжджевській, Ю.Костшевський та ін), з середини II тис. до н. е. (Ф.Славський), з IV ст. до н. е. (М.Фасмер, Л.Нідерле, С.Бернштейн, П.Шафарик) [14; 17; 18].

Засновником аллохтоністичного, чи міграціоністського, підходу до наукового вирішення етноісторичних проблем став О.Шахматов. У кінці XIX – поч. XX ст. він розвинув ідею двох слов'янських прабатьківщин: район, в

межах якого склалася праслов'янська мова (перша прабатьківщина), та район, який праслов'янські племена займали напередодні розселення по Центральній і Східній Європі (друга прабатьківщина). На його думку, слов'яни, до яких належали предки українців, входили до однієї з груп східних індоєвропейців, які в глибоку давнину займали Балтійське узбережжя. У певний період часу частина цих індоєвропейців переселяється на південь, ставши предками індо-іранців і фракійців. Друга частина залишилась на місці, розвинувшись згодом у балто-слов'янську етнічну спільність. У II ст. н. е., коли германські племена покинули свої землі у Повісленні, переселившись в Подунав'я і Приазов'я, слов'яни залишають Прибалтику і просуваються на територію у райони Середньої і Нижньої Вісли, де живуть до V ст. Там розпадається первісна слов'янська спільність та починається її розселення в Європі. Оскільки шлях на південь був до V ст. перекритий готами, а пізніше гунами, основний рух слов'ян відбувався на захід, у межиріччя Одри і Ельби, а також у Прип'ятсько-Дніпровський басейн. Так виникли західна і південно-східна групи слов'ян [16].

Сучасна міграційна концепція включає вісло-дніпровський підхід до вирішення проблеми етногенетичного походження слов'ян та два підходи до вирішення проблеми етногенетичного походження українців: азіатський і норманський.

Засновником Вісло-Дніпровської концепції є чеський славіст Л.Нідерле [17]. Він локалізував прабатьківщину слов'ян між басейном середньої Вісли і Карпатами на заході, Нарвою й Прип'яттю на півночі, Середнім Дніпром на сході та Верхнім Бугом, Дністром і Прутом на півдні (з центром на Волині). Ця теорія стала підґрунтям для розвитку інших концепцій, згідно з якими слов'яни розміщувалися у двох протилежних від Вісли напрямках.

Азіатська концепція походження слов'яно-українців розроблена О.Пріцаком. Згідно з нею, витоки східних слов'ян лежать у хозарських, сармато-аланських, скіфських, тюркських, кавказьких племенах. Ключовим елементом азіатської теорії є етнонім «русь» – іранського походження. О.Пріцак наголошує, що поляни були не слов'янами, а різновидом хозар, а їхня київська гілка – спадкоємицею роду Кия. Схожі ідеї про ототожнення русів з аланським населенням Подоння висунули Д.Березовець та О.Галкіна [11; 1; 4].

Прибічники норманської концепції стверджують, що назва «Русь» виникла від того самого кореня, як і співзвучна фінська назва для Швеції (Ruotsi), саме варяги завоювали й об'єднали розрізнені слов'янські племена у єдину державу, яка дала поштовх до створення східнослов'янських етносів. Засновниками цієї теорії були скандинавські історики Петрей де Ерлезунда, О.Далін та ін. Її розвинули німецькі вчені Г.Байер, Г.Міллер та А.Шльоцер. Представниками норманської теорії були також М.Карамзін, М.Погодін, С.Соловійов [8]. У XX ст. з'являється неонорманська теорія про мирну колонізацію слов'ян та вирішальну роль варягів у формуванні соціальної верхівки Київської Русі. Її автори – В.Мошин, М.Таубе, Ю.Вернадський та ін. [15].

Головною перешкодою на шляху затвердження правдивої версії походження українців, яка базувалася б на наукових аргументах, є її політизація. На думку, українського історика Л.Залізняка відбувається це тому, що проблема етногенезу східних слов'ян безпосередньо торкається гострого політичного питання легітимності приєднання українців та білорусів з їхніми етнічними землями до Російської імперії. Одна справа, якщо це було добровільне об'єднання частин колись єдиного давньоруського етносу, інша – якщо це було загарбання земель цих народів. Ці аспекти зазначеної проблематики призвели до її політизації, а тому потребують детального дослідження, яке наразі доволі актуальне [7].

Література

1. Березовець Д. Слов'яни й племена салтівської культури //Археологія. – Т. XIX. – Київ, 1965. – С.47–67;
2. Брайчевський М. Про походження українського народу //Матеріали до української етнології. – К.,1995. – Вип.1 (4). – С.72–82;
3. Василенко Г. Руси. - К., 1990. - С. 20-34.;
4. Галкина Е. Тайны Русского каганата. – М., 2002. – 429 с.
5. Грушевський М. Вступний виклад з давньої історії Русі, виголошений у Львівському університеті 30 вересня 1894 р. – <http://litorpys.org.ua/hrs/hrs01.htm>
6. Дослідження трипільської цивілізації у науковій спадщині археолога Вікентія Хвойки. – Ч. 1: Переклади наукових праць та коментарі. – К., 2006. – 208 с.;
7. Залізняк Л. Стародавня історія України. – К., 2012. – 542 с.;
8. Залізняк Л. Походження українського народу. – К., 1996. – 80 с.;
9. Залізняк Л. Україногенеза в тумані міфології //Новітні міфи та фальшивки про походження українців: Збірник статей. – К., 2008. – С. 33–49.
10. Карамзин Н. История государства Российского. В 12 т. - СПб., 1816-1826 // http://az.lib.ru/k/karamzin_p_m/index.shtml#gr2;
11. Прицак О. Походження Русі. Стародавні скандинавські саги і Стара Скандинавія. – Т. 2. – К., 2003. – 1304 с.;
12. Рыбаков Б. Славяне и их соседи в конце I тыс. до н.э. – первой половине I тыс. н.э. – М., 1993. – 335 с.
13. Толочко П. Теоретичні проблеми вивчення давньої історії України //Археологія. – 2005. – №2. – С. 3–11;
14. Трубачев О. Этногенез и культура древнейших славян: Лингвистические исследования. – Москва, 2003. – 495 с.;
15. Фігурний Ю. Основні версії походження українського етносу: фаховий українознавчий аналіз //Українознавство. – 2010. – № 3 (36). – С. 178–185.
16. Шахматов А. Сборник статей и материалов /Под. ред. акад. С. Обнорского. – М.; Л., 1947. – 474 с.
17. Niederle L. Slovanské starožitnosti. Praha, 1902–1919. Т. 1-3.
18. Šafařík P.J. Slowanský národopis. – Prag, 1842. – 199 s.

НАЙБІЛЬША ТРАГЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

Початок 1932 року ознаменувався в Радянському Союзі повсюдним голодом, викликаним наслідками насильницької колективізації і злочинною та некомпетентною політикою партії в галузі сільського господарства. Восени 1932 року Сталін вирішив використати кризу сільського господарства для розправи з національним рухом в Україні та зміцнення своєї диктатури. І, як я вважаю, він здійснив низку заходів, спрямованих на виникнення Голодомору саме в Україні: почав тотальну реквізицію у селян продовольства, створив озброєні заслони на кордоні з Україною і навколо її голодних регіонів, щоб запобігти проникненню голодних селян до міст, до більш благополучних регіонів і ускладнити надання допомоги тим, хто голодував. Це супроводжувалося жорстокими репресіями не тільки щодо селянства, а й щодо української національної інтелігенції. Все це було спрямоване на те, щоб винищити в Україні якомога більше людей. Українська компартія прекрасно розуміла цей намір радянського керівництва і робила все, щоб спровокувати голод.

Жахливі психологічна і фізична травми, завдані українському народові понад 80 років тому, не загоїлись і дотепер та, на мою думку, стали однією з головних причин виходу України зі складу Радянського Союзу і проголошення незалежності. Про масштаби смертності від Голодомору 1932-1933 років історики і демографи сперечаються досі. Через відсутність достовірних статистичних даних і політику приховування радянською владою масштабу голоду число його жертв коливається від трьох до семи мільйонів осіб.

І другий проблемний аспект історії Голодомору, який досі обговорюється істориками: чи викликаний масовий голод в Україні свідомими і цілеспрямованими діями партії та уряду з метою придушення націоналістичних і антирадянських устремлінь українського селянства, чи ж він став результатом недбалості і некомпетентності радянського керівництва, яке виправдовувало тотальну реквізицію зерна та інших продуктів харчування і їхній експорт необхідністю модернізації країни і потребою у валюті для промислового будівництва.

За відсутності реальної допомоги голодній Україні радянський експорт продуктів харчування під час Голодомору процвітав. У розпал голоду широко експортувалися також м'ясні та рибні консерви, яйця, куряче м'ясо, фрукти і овочі.

Параноїдальна манія ворожого оточення Сталіна і тліюча в ньому ще з Громадянської війни неприязнь до України та її народу зіграли, на мою думку, ключову роль у виникненні Голодомору. Сталін, вважає вона, несе особисту відповідальність за загибель від голоду і репресій мільйонів українців. Сам же Сталін на пленумі політбюро ЦК партії в листопаді 1932 року назвав причиною провалу хлібозаготівель і голоду в Україні

«проникнення в колгоспи і радгоспи антирадянських елементів з метою організації шкідництва і шантажу», тобто звинуватив в організації голоду самих же українських селян. Війна Сталіна з Україною 1932-1933 років обернулася не лише незліченними безневинними жертвами, а й стала «бомбою сповільненої дії», яка вибухнула через 58 років.

Сталін особисто несе відповідальність, але її несуть і його поплічники. Він диктував Українській компартії всі рішення щодо України і масового голоду, і її керівництво завзято виконувало його злочинні рішення. Ніхто в керівництві України не чинив опір тотальному грабунку селянства – конфіскації у нього не тільки насінневого зерна, а й усіх продуктів харчування. Впровадженням злочинних сталінських рішень у життя займалися тисячі людей, тому відповідальність за Голодомор повинні нести і багато українських комуністів.

Голодомор став частиною історичної пам'яті українців. Спочатку про нього говорили лише в сімейному колі і в колі друзів. Відсутність правдивої офіційної інформації за радянської влади перетворило пам'ять про Голодомор на символ національного опору. Вона стала сакральним символом протистояння русифікації. Трагедія масового голоду 1932-1933-х років вплинула на формування національної ідентичності та національного руху. Поступово Голодомор став об'єктом наукового осмислення і вивчення, а з початку 1990-х років в Україні вже на державному рівні згадують жертв у роковини. У нинішньому відчуженні України від Росії неважко виявити і вплив пам'яті про Голодомор. Необхідно відзначити важливе значення переживання цієї трагедії для консолідації різноманітних політичних сил сучасної України.

Радянська влада робила все можливе, щоб правдива інформація про голод не просочилася за кордон. Іноземним кореспондентам, які працювали в Москві в 1932 році, було заборонено виїжджати за межі столиці без особливого дозволу. Однак інформація про голод все ж просочилася до західної преси завдяки насамперед англійцю Гарету Джонсу – секретарю колишнього британського прем'єр-міністра Ллойд Джорджа. Джонс писав для декількох британських газет. Він вивчав російську в Кембриджі і непогано говорив нею. Після прибуття до Москви навесні 1933 року – в розпал Голодомору – він отримав запрошення відвідати німецьке консульство в Харкові – тодішній столиці України. Завдяки заступництву радянського посла в Лондоні Івана Майського він отримав дозвіл на поїздку і сів на потяг до Харкова. По дорозі він зійшов з поїзда і протягом трьох днів відвідав близько 20 сіл і бачив всю жахливу картину голоду. Він спав на підлозі в селянських хатах, говорив з селянами, ділив з ними куплені припаси. Повернувшись до Москви, він відправився до Берліна, де дав прес-конференцію, розповівши про все, що бачив. В'їзд до Москви йому був заборонений. Пізніше Джонс опублікував кілька статей в британській пресі про Голодомор. Але були й інші іноземні «свідки» голоду. Правда про Голодомор з величезними труднощами пробивалася крізь заслони радянської пропаганди.

Позиція російської влади змінювалася протягом років. Спочатку радянські офіційні особи повністю заперечували існування Голодомору, на їхню думку, його не було. Вони стверджували, що розмови про нього – це «фашистська антирадянська пропаганда». Нинішня російська влада визнає існування масового голоду в Україні в 1932-1933 роках, але заперечує, що Голодомор специфічно українське явище і що його масштаб не можна порівняти з голодом в російських областях. «Всі і всюди голодували», – стверджують вони. І, звичайно, вони відкидають всі твердження про геноцид українського народу. Заперечують вони і будь-яку провину за Голодомор московського центру і особисто Сталіна. Росія доклала чимало дипломатичних зусиль, щоб дезавуувати українське сприйняття Голодомору. Масовий голод в Україні в 1932-1933 роках все ще залишається каменем спотикання в нинішніх російсько-українських відносинах.

Україні вдалося благополучно пережити багато горя і врешті-решт домогтися головного – незалежності, про яку століттями мріяли її кращі уми. Країна йде демократичним шляхом, і, на мою думку, недалекий той час, коли вона стане такою ж частиною Європейського союзу і НАТО. Думаю, це забезпечить її від загроз зі Сходу.

Знаю, що головне не забувати їх – невинних жертв Сталінського терору, що так і не дожили до весни тридцять третього. Вони для нас – зразок волі і терпіння, приклад святих мучеників на землі. Вони варті частинки серця істинного українця, а також пошани кожного. Я завжди пам'ятатиму цю страхітливу сторінку з життя мого народу і зроблю все, щоб таке більше ніколи не сталося. Гадаю, життя має керуватися любов'ю, а не жорстокістю та ненавистю.

Література

1. <https://docplayer.net/60623617-N-ova-kniga-amerikanskogo-istorika-i-zhurnalistki-enn.html>
2. http://universum.lviv.ua/journal/2010/1/stud_1.htm

А. С. Пічахчі
/ Україна /

ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ СОФІЇ КИЇВСЬКОЇ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ БАРОКОВОЇ КУЛЬТУРИ

У доповіді аналізуються шедеври українського бароко серед пам'яток Національного історико-архітектурного заповідника «Софія Київська». Софійський собор пам'ятка архітектури початку XI ст. - один із шедеврів сакральної архітектурної спадщини України. Унікальні мозаїки і неповторні фрески, а також велична архітектура, ставлять його в один ряд з найвидатнішими пам'ятками людської цивілізації [1, с. 23];

Софійський собор - складна інженерна споруда, що складається з конструкцій, побудованих в основному в XI ст., а також з конструктивних елементів, добудованих в XVII–XIX ст. під час реконструкції.

Нова доба в історії Софії пов'язана з митрополитом Петром Могилою (1633–1647). Вклавши у справу відродження Софії великі кошти численних

дародавців, в тому числі особисті, П. Могила запросив до Києва кращих майстрів. Над реставрацією Софії працювали: відомий італійський зодчий Октавіано Манчіні, українські художники брати Тиміш та Іван Зінов'єви. Для оздоблення храму було виписано з Москви позолотника Якіма Євтихієва, іконописця Йоакима, а також різьбярів, теслів, мулярів. Зроблено було чимало. Відреставроване центральне ядро Софії, де відбувалися відправи. Основну увагу приділено вівтарній частині і північному фасаду, оскільки саме тут знаходився головний вхід, бо західна стіна все ще лежала в руїнах.

Був виготовлений високий дерев'яний різьблений і позолочений іконостас із храмовою іконою Св. Софії. За сучасними дослідженнями, П. Могила створив у східних торцях північної і південної зовнішніх відкритих галерей дві каплиці, призначені для мощей князя Володимира Святославича і київського священномученика митрополита Макарія.

Реставрація собору тривала дуже довго й, на жаль, не була завершена за часів П. Могили, оскільки обсяг робіт був величезним. Після реставрації Софія загалом зберегла свій первісний стан. Про вигляд Софії цього періоду свідчать малюнки голландського художника А. ванн Вестерфельда (1651) й опис собору архідияконом Павлом Алеппським (1652).

Подальше відродження собору пов'язане з іменем Івана Мазепи (1687–1708) і його сподвижника – митрополита Варлаама Ясинського (1690–1706). Гетьман надав 5000 дукатів на позолочення бані Софії, подарував собору золоту чашу в 500 дукатів, а на його відновлення виділив 50 000 золотих.

У 1697 р. сильна пожежа знищила вже полагожені дерев'яні будівлі монастиря, зведені за Петра Могили і монастирський архів. Але до початку XVIII ст. Софійський собор було повністю відбудовано. Внаслідок капітальних ремонтно-реставраційних робіт на рубежі XVII–XVIII ст. собор ззовні набув барокового вигляду, який у своїх основних рисах зберігся донині. Над однарусними відкритими галереями було надбудовано другі поверхи, аркбутани розібрані, а галереї перетворено на закриті приміщення, де розмістилися бічні вівтарі. Над зовнішніми галереями звели шість нових бань, і їх стало дев'ятнадцять. Особливо пишно було декоровано відновлений з руїн західний фасад храму з центральним порталом. Над середньою частиною, дещо заглибленою від лінії фасаду, звели високий фронтон, оздоблений ліпленням. На початку XVII ст. на території собору розпочалося будівництво дзвіниці [2, с.178].

Упродовж XVIII ст. змінюється й інтер'єр храму. Його зруйновану західну частину перебудували, внаслідок чого центр собору став просторішим. На стінах собору з'явилися нові олійні малюнки у традиціях барокового живопису, сховавши під собою стародавні фрески. Мозаїки були залишені та стали основними акцентами нової системи внутрішнього убранства. Художнє оздоблення Софії, що тривало впродовж усього XVIII ст., виконали художники живописної майстерні Софійського монастиря.

У 1699 р. розпочалося спорудження нових кам'яних будівель навколо собору (тривало до 1767 р.). Завершено будівництво дзвіниці; збудовано трапезну, хлібню (пекарню), палати митрополита, західні ворота (Браму

Заборовського), монастирський мур, південну візну башту, Братський корпус, бурсу. В архітектурі цих будівель і в зовнішньому вигляді Софіївського собору після реконструкції знаходимо характерні риси української барокової архітектури XVII–XVIII століть.

У 1722–1730 рр. після закриття монастиря хлібню переобладнали під приміщення духовної Консисторії – органу єпархіального управління і суду. Спочатку будинок хлібні був одноповерховим, а в 1770–1783 рр. був надбудований другий поверх. 1853 р. будинок знову перебудовувався. Було змінено його внутрішнє планування і архітектурний декор фасадів. Внаслідок перебудов споруда втратила первісний бароковий вигляд. Нині хлібня – прямокутна у плані будівля, витягнута по осі північ-південь. На східному фасаді виступає оздоблений рустом ризаліт XIX ст. У XIX ст. вздовж вулиці Володимирської, на місці огорожі XVIII ст., спорудили друге (південне) крило Консисторії. Її первісне (північне) крило виявилось вбудованим у нову споруду своїм південним торцем. Наразі у приміщеннях хлібні відкрито просторі виставкові зали [2, с. 211].

Кінець XIX–початок XX ст. ознаменувався для Софіївського осередку процесами інтенсивної забудови простору як всередині монастирського подвір'я, так і навколо монастирської огорожі. Процеси секуляризації церковного майна призвели не тільки до ліквідації Софіївського монастиря, але й до появи навколо великого Софіївського собору споруд і установ церковно-адміністративного, церковно-освітнього і навіть побутового призначення [3, с. 127].

Література

1. Асеев Ю. С. Архитектура древнего Киева / Ю. С. Асеев. – К.: Будівельник, 1982. – 160 с.
2. Іванцов І. О. Стародавній Київ : монографія / І. О. Іванцов. – К.: Фенікс, 2003. – 368 с.
3. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Збірка статей на пошану д. іст. наук, проф. Н. Нікітенка / Від. ред. д. іст. наук, проф., чл.кор. НАН України П. Сохань; упоряд. Д. Гордієнко, В. Корнієнко. – К.: Дніпро, 2011. – 352 с.

М. С. Хаджинова

/ Україна /

ДЕФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ У 1932-1933 РОКАХ

Останнім часом в українському суспільстві активізувалися питання дослідження руйнівних наслідків колективізації, експропріації, Голодомору та інших «винаходів» тоталітарної системи, що призвели до трансформації, деформації, а в більшості випадків і до зникнення більшості унікальних явищ української традиційної культури, зокрема в повсякденному житті, обрядовості, ментальності. Тривале замовчування наслідків впливу тоталітарного режиму на етнічність українців унеможливило вивчення особливостей української традиційної культури періоду 20- 30-х років XX ст.

Цілими поколіннями науковців ігнорувалася штучно створена найбільша трагедія українського народу - Голодомор 1932-1933 років та його наслідки в галузі руйнації свідомості українського селянства, традиційної культури. У зв'язку з цим актуальними є питання дослідження та наукового осмислення чинників деформації української традиційної культури, одним з яких є Голодомор 1932- 1933 років.

Колективізація, розкуркулення і Голодомор - усе це за надзвичайно короткий термін призвело до трагічних наслідків. Продовжувалась політика так званого розкуркулення селян, а по суті знищення найбільш продуктивної частини сільського на- селення. Це були родини, члени яких, незалежно від віку, наполегливо працювали на своїй землі. За такого ставлення до праці з часом найбільш з переселенців ставали заможними. Куркулями називали тих у кого було що брати. У деяких хуторах (поселеннях), які були засновані тільки у 1923 році, завдяки невтомній праці люди встигли нажити добро, вони мали за цей час уже пару коней, корову, телят, бичків. Куркулями такі господарі не були, натомість за те, що не «здалися» (добровільно) у колгосп, прийшла бригада і позабирала все. Отже, продовжувалось створення колгоспів «добровільно-примусово – «хто добровільно, а хто під нагайку».

Колективізація, розкуркулення і Голодомор явища, пов'язані між собою. Дії влади виконувались відповідно до розроблених інструкцій, постанов. Ініціатива місцевих органів влади ще більш загострила ситуацію.

Трагічні наслідки мала хлібозаготівля. Виконавцями відбирання у людей зерна і продуктів харчування були так звані «бригади» - групи, уповноважені державними органами на здійснення обшуків селян з метою відбирання у них зерна. Насправді члени таких бригад не обмежувалися відбиранням тільки зерна. Руйнівні наслідки мало те, що вони забирали практично все: продукти харчування, одяг, хатне начиння, господарський реманент тощо. «Бригади ходили і забирали все. Хотіли, щоб весь народ наш вимер. Їх супроводжували комсомольці, підвода, грузчики». Відібране у селян зерно звозили до зернохосовищ: «глибинок». Це були житла відібрані у «куркулів», приміщення громадського користування, поміщицькі садиби.

Нищівна хвиля Голодомору негативно вплинула на традиційну культуру, зокрема можемо стверджувати про занепад традиційних видів господарської діяльності. Усі без винятку сектори виробничої сфери були у занепаді, а такі розвинуті для регіону дослідження види господарської діяльності, як вівчарство, ткацтво у повоєнний час так і не відновились навіть до рівня 1920-х років. Скорочення поголів'я овець призвело до суттєвого зменшення сировинної бази для ткацтва, що, в свою чергу, негативно вплинуло на його розвиток. Внаслідок цього у 1920-1930-х роках масштаби ткацтва стрімко скорочувались.

У сфері духовної культури у ці роки простежуються суттєві руйнівні зміни. Виконання традиційних обрядів максимально звузилось. Навіть у таких стійких і найбільш поширених обрядах, як родинні, спостерігаються помітні деформації. З початку розкуркулення, колективізації вже максимально спрощувались традиційні форми зібрань молоді, традиційних

вечорниць не влаштовували. Зберігався принцип вузьколокальних зібрань: кожний на своєму краю. Однак у 1932-33 роках уже дівування не влаштовували, весілля не справляли, ніяких свят не було, вечорниці не збирались.

Кардинальні зміни стались у поховальному обряді. Немає сенсу говорити про трансформацію обряду, оскільки його практично не існувало. Померлих від голоду у більшості випадків не ховали обрядом, а закопували інколи навіть у хаті. Та й закопувати не завжди було кому. Люди навіть не мали можливості та сил поставити хреста на могилу.

Події 1932-1933 років негативно вплинули на моральний стан суспільства. Цинізм і подвійні стандарти у діях радянського режиму, на жаль, стали орієнтиром для багатьох селян, для яких пограбування, крадіжки, доноси ставали одним з засобів виживання. Крім питання, чому при врожаї зернових селян знищували голодом, було й багато інших. Наприклад, чому у той час не голодували представники місцевих адміністрацій, члени бригад, що відбирали у людей хліб, робочу і м'ясо-молочну худобу, птицю, господарський реманент, майно, чому було особливе ставлення влади до представників інших етнічних груп.

За надзвичайно короткий термін радянський режим створив таку ситуацію, за якої чимало людей, щоб не загинути, вдавалися до радикальних заходів кримінального характеру. «Виживали, багаті і ті, хто міг щось украсти, помирали найбільше старі і немічні, а молоді виживали. Було багато крадіжок, коли і в багатих, і в колгоспі крали коней, корів і хліба.»

«Виховна робота» влади не оминула й дітей шкільного віку. Їх зобов'язували доносити на своїх батьків та родичів, ця місія покладалась на вчителів, які мали робити публічні допити учням випитувати їх про батьків та господарство.

У роки Голодомору з'явилися неприродні для традиційної кухні українців страви, хоча те, що доводилось людям споживати, не можна назвати їжею, це не що інше як «їдло». Багато з них навіть не мало назв. Їжа 1932-1933 років практично непридатна для вживання. Але люди їли, щоб вижити, щоб не померти від голоду. Кардинальні зміни в традиційній кухні українців проявляються в приготуванні страв. Важливим місцем харчування селян був степ, де знаходили придатні для споживання коріння і трави, полювали звірів. Те, що готували і вживали, можна поділити на декілька груп. 1) Це дикоростучі трави, коріння, кора і листя дерев тощо. 2) Споживали відходи виробництва продуктів харчування, зерна, продуктів городництва, технічних культур. 3) Вживали м'ясо свійських і диких тварин, м'ясо мертвих домашніх тварин і навіть мертвих людей. Найжахливішими і нелюдськими були випадки канібалізму. Назавжди закарбувались у пам'ять свідків випадки, коли матері вбивали своїх дітей. Люди божеволіли, не контролювали свої дії, вдавалися до непередбачених вчинків.

Голодомор закінчився масовими жертвами, масштабними деформаціями культурно-побутової сфери. Тоді вони ще не стали катастрофічними для традиційної культури в цілому, однак негативні

тенденції 1932-1933 років прискорили та значно послабили українську свідомість у цілому.

Література

1. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvchnuipmv_2014_702-703_16
2. Петрова Н. Повсякдення українців у 1932 - 1933 рр.: до питання про деформацію традиційної культури (за матеріалами спогадів свідків голодомору на Одещині)

ПІДСЕКЦІЯ І.

ГОЛОДОМОР В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ. ДО ДНЯ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ МІЛЬЙОНІВ СПІВВІТЧИЗНИКІВ, ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ В УКРАЇНІ

К. А. Бабич

/ Україна /

ГОЛОДОМОР НА ХАРКІВЩИНІ: ЗЛОЧИН ПРОТИ ЖИТТЯ, ЖУРБА НАЦІЇ

На Харківщині мерли від голоду так, що не було кому ховати – це найпоширеніший вислів, який у точності характеризує масштаб цієї трагедії. Це був акт геноциду українського народу, організований керівництвом ВКП(б) та урядом СРСР у 1932–1933 роках шляхом створення штучного масового голоду. Його зазнали всі верстви населення: від селян до буржуазії. Загинуло понад 2 млн. осіб зі Слобожанщини. Це були чоловіки та жінки, в повному розквіті сил, літні люди та діти, чиє життя тільки починалось. Отже, голодні роки забрали життя майже кожного третього українця.

Передумов до голоду було чимало, проте, як правило, історики намагаються виділити групу домінуючих чинників. Національно-політичні фактори вирізняються своєю чіткістю, штучністю та організованістю. Так, французький дослідник Ален Безансон наголошує: «Саме ретельна організація екзекуції надала українському голодному терору характер геноциду». Соціально-економічні чинники – це насамперед «насильницькі хлібозаготівлі» та «повернення до економічно необґрунтованої та політично скомпрометованої політики під розкладки». І вже сьогодні ми розуміємо, що лише об'єднання усіх гіпотез дає змогу скласти цілісну картину подій: економічно-політичні чинники стали причиною голоду.

Як все відбувалося у реальному житті розповідають інформанти зі Слобожанщини. «Нам розповідали, що проводять такі заходи як хлібозаготівля... Що хлібозаготівлі – це такі заходи, які необхідні. Бо наша держава мусить бути індустріально потужною. Треба будувати заводи, фабрики. І для того щоб це будувати, потрібні гроші. А оскільки наша держава була в капіталістичному ворожому оточенні, то про жодну матеріальну допомогу з боку цих держав не могло бути й мови... І тому ми маємо самотужки, всередині своєї держави використати всі наявні резерви, щоб якомога швидше індустріалізувати й озброїти нашу країну. Це був лейтмотив» - Євгенія Марківна Багалій. Це було виправдання того, про що

розповіла наступна інформантка - Марія Манько. Її розповідь наповнена душевним болем та образою на «комуністів, бо силою забрали в людей хліб, навіть городи з овочами позабирали. А наше село Піски дуже красиве. Річка, вишні верби і вулиці красиві. Біля річки Сей на лузі ріс часник. І ото люди ходили рвали той часник і їли. Там вони вмирали й ніхто їх не ховав. Хати пусті стояли. Родини вимирали повністю од голоду. Дітей різали, їх їли їхні батьки». Наприкінці травня 1933 р. королівський консул Серджіо Граденіго доповідатиме в Рим: «Один високий чин місцевого уряду і член партії, імені якого я не зміг установити, збожеволів після інспекційної подорожі по селах. На нього довелося вдягти гамівну сорочку. Він був у нестямі і повсякчас викрикував: «Це не комунізм, це – вбивство!»

Як би не було сумно це визнавати, але кількість жертв голодомору могла бути набагато меншою, якби сталінське керівництво звернулося та прийняло допомогу від світового співтовариства. «Пане Президенте! Український нарід на Радянщині вмирає з голоду!» – це звертався до президента Сполучених Штатів голова Громадського комітету рятунку України в Чехословацькій республіці Ольгерд Бочковській. «Україна в пазурах смерті. Її населення вижирає голод» – першим під цією відозвою українських єпископів стоїть підпис митрополита Андрея Шептицького. Звернення до Червоного Хреста і Ліги націй, петиції і листи-звернення до британських і європейських газет – усі зусилля були марними. Принципову причину такої пасивності Сталін розкрив ще задовго до голоду: «Добра була б Радянська влада, коли б вона привела сільське господарство до деградації на одинадцятому році свого існування! Та таку владу слід було б прогнати, а не підтримувати. І робітники давно прогнали б таку владу, коли б вона привела сільське господарство до деградації». Якщо факт деградації сільського господарства не можна було визнавати до «великого перелому», то після нього, коли було вже заявлено з високих трибун про успіхи, – тим більше.

Наслідки геноциду залишили свій слід не тільки в політичній, економічній, соціальній та культурній історії, вони запали у серця кожного українця. У цю саму хвилину, чиясь бабуся чи дідусь у сні досі тремтять і плачуть, коли згадують своїх опухлих від голоду рідних, своїх однолітків, яким судилося ще малими померти страшною голодною смертю. Вони кожен день бачать перед очима кошмар, який вони пережили не через свої провини, а за чужих рішень і помилок тогочасного керівництва.

На превеликий жаль, вшанування пам'яті жертв голодомору проходить без участі влади, мовляв «треба думати не про минуле, а про майбутнє». Проте, як ми можемо називати себе справжніми українцями та патріотами рідної держави, якщо не вшановлювати та не знати рідну історію, не вчитись на помилках минулого та не будувати майбутнє без загрози власного життя.

З 2015 року скорботна хода до пам'ятного знаку жертвам Голодомору (перший пам'ятний хрест на Східній Україні), викладення свічок у вигляді хреста й панахида відбувається лише за ініціативи громадськості. Нинішніх обласних і міських представників влади тут не побачиш. Головні

організатори заходів – національно-патріотичні громадські та політичні організації. Вшанування загиблих хвилиною мовчання чи переглядом документального фільму традиційно проходять у всіх закладах освіти, проте цього замало. Учні вивчають це питання лише одну годину за весь час навчання. Це призводить до зменшення зацікавленості в дослідженні теми штучного голоду школярами, а також у скороченні пам'ятних заходів у загальноосвітніх закладах Харківщини.

Майже 90 років минуло від часів штучного голоду, а дослідники голодомору на Харківщини досі не можуть назвати точну кількість жертв трагедії. Тому єдине, що може зробити кожен з нас – назавжди запам'ятати цю жахливу подію, її причини, наслідки та докласти всіх зусиль, щоб цей злочин ніколи не повторився.

Література

1. <https://www.radiosvoboda.org/a/24779863.html>
2. <https://www.istpravda.com.ua/articles/2016/11/25/149352/>
3. http://golodomor.kharkov.ua/UserFiles/File/ДАКНО_1.pdf
4. <https://history.vn.ua/book/boyko/78.html>

С. І. Безносенко

/ Україна /

КАНІБАЛІЗМ ПІД ЧАС ГОЛОДОМОРУ

Всім українцям відомо про жахливі події нашої історії 1932-1933 років. Це Голодомор - акт геноциду українського народу, організований керівництвом ВКП(б) та урядом СРСР шляхом створення штучного масового голоду. Кількість людей, які загинули від голоду, оцінювалась деякими істориками в 3,941 млн у сільській місцевості на території Української СРР, переважну більшість населення якої становили українці, та склав на думку поважних науковців 6,122 млн втрат ненародженими.

Умови життя багатьох людей були жахливими: холод, хвороби та страшний голод. Люди ж, позбавлені будь-якого продовольства пухнули і помирили від голоду. Більшість померлих не хоронили – просто не було кому. В кращому разі трупи звозили в братські могили, куди часто потрапляли й живі люди. Доволі поширеним був канібалізм.

За словами Надії Рогозянської, якій у 1933-му було 6 років (Київська область):

«Жили всі закрито, мати на засов хвіртку закривала і кричала, щоб ми не виходили за цю хвіртку, бо на вулиці, що поряд, їли дітей.»

Хтось може сказати, що це дико і аморально, але наскільки ми можемо оцінювати дії людини у становищі, в якому ніколи не знаходилися?

Доведено вченими, що коли організм починає голодувати, один з ділянок мозку - гіпоталамус - бере на себе кермо влади людським тілом. Одночасно з цим активізується і центр мозку, що відповідає за обмін речовин. Він дає команду для вироблення гормону стресу – адреналіну, з тим щоб допомогти людині мобілізувати ресурси для пошуку їжі. Вчені прийшли до

висновку, що голод втручається в процес прийняття рішень, і небезпеки навколишнього світу втрачають свою значимість.

Те ж саме спостерігається у всіх тварин: вони починають сильніше ризикувати, якщо довго не їли. Навіть мухи, спостерігаючи за якими, вчені і довели цю теорію, ставали більш ризикованими. Після довгої перерви в їжі лабораторні мухи не боялися вуглекислого газу, продовжуючи обстежити приміщення в пошуках їжі.

На мою думку, весь образ мислення людини, її психіка дуже змінюються під час таких обставин. Неймовірно сильний рефлекс, закладений в нас природою, стирає всі межі та кордони дозволеного, родинні зв'язки, прихильність до близьких і взагалі всі моральні норми.

«...в Богуславському районі у с. Мисайлівка громадянка Авраменко, 48 років, засвідчує що одноосібниця, середнячка, зарізала та з'їла свою 8-річну дочку. В Тетіївському районі в с. Черепин одноосібниця громадянка Березнюк зарізала і з'їла дочку 10 ро-ків. Тепер Березнюк та друга її дитина при смерті. У с. Скибинці того ж району родина колгоспника, що складається з 3 дітей, з яких найстарший має 15 років, забила та з'їла чужого хлопчика, а також з'їла частину трупа померлої матері.

Голод з'їв співчуття.

Спочатку, коли гнілі продукти чи лушпиння ще залишалися, українці намагалися допомагати один одному, як могли. Хто заможніший часом міг поділитися жменею лушпиння. Однак згодом співчуття зникло навіть до рідних.

«Мати розказували: батько помирає від голоду, а я сиджу в кутку, дивлюся на нього і мені його не шкода. Я чекаю коли він помре, щоб встати і йти щось шукати їсти для себе», - розповіла мешканка села Березянка Київської області Марія.

«Цей канібалізм сягнув межі, коли радянський уряд... почав друкувати плакати з такою пересторогою: «Їсти власних дітей – це варварство», - пишуть угорські дослідники Агнес Варді та Стівен Варді з Дюкейнського університету. Це є взагалі межею виключного цинізму.

Але чи можемо ми засуджувати людей за прояву неконтрольованих інстинктів? Я вважаю, що ні. Варварство – це свідомо і цілеспрямовано придушувати український національно-визвольний рух і штучним голодом знищувати українських селян.

Як стверджують історики, за канібалізм під час Голодомору засудили понад 2500 людей. Людей розстрілювали, і дуже велике питання чи це була кара чи помилування у ті часи. Також не має сенсу дискутувати на тему наскільки справедливо було засуджувати людей за канібалізм, які пухли від голоду через дії влади, адже закон такий був. І взагалі порівняно з іншими жахами, ці дії не здаються такими не справедливими. Але на мою думку, цих людей не можна судити. Це можна порівняти з війною, коли всі норми закони трохи змінюються і вбити людину вже не злочин. Теж саме відбувалося і під час Голодомору.

Про канібалізм у цей період залишилося багато задокументованих свідчень. Я наведу один з таких. Зі спогадів Катерини Никогда, 1922 року народження (село Мала Дівиця Прилуцького району Чернігівської області):

«Тоді пропало багато селян. Люди з голоду втрачали розум і їли один одного. У селі був випадок, коли одна мати зламала хребет своїй дитині, зварила її в казані й з'їла».

На думку дослідників, «факти канібалізму та психічні розлади від голоду помітно змінювали систему морально-етичних цінностей, люди починали миритися з такими діями й учинками, які ще недавно здавалися абсолютно неприпустимими...

Людоїдство цього періоду – це свідчення про зрушення рівноваги народної психіки, безтямний лемент душі, невтримний рефлекс, зрештою повна відсутність відчуття гидування...

Відомі випадки, коли багатодітні батьки приносили в жертву когось із своїх дітей, щоб порятувати інших. Інколи їли також померлих родичів. Людей, що вдавалися до канібалізму, засуджували і найчастіше вироком їм був розстріл. Очевидці свідчать, що заарештовані за людожерство селяни до села більше не поверталися... Спричинені вони були виключно божевіллям, розладом психіки виснажених багатомісячним голодом людей...

Явище канібалізму під час голодоморів носило історико-психологічний характер. Тоталітарна система своїми діями спричинила страшенне голодування, яке в свою чергу змінило психічний стан українського селянина, штовхнуло деяких його представників на антилюдські вчинки. Людоїдство в Україні не носило релігійного характеру й не повернуло суспільство до стану дикості. Канібалізм не був спадковим і як явище завершився із закінченням голоду. Зрозуміло, що це явище перехідне і викликане край важкими тимчасовими умовами.

Література

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. <https://korrespondent.net>.

В. О. Бондарь

/ Україна /

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ

Після закінчення громадянської війни та української революції розпочався перший масовий голод, який охопив значну частину України. Він мав досить об'єктивні причини. Посуха 1921 року, економічні наслідки першої світової та громадянської війн. Занепад сільськогосподарської практики старого режиму, скорочення посівних площ у колишніх хлібородних районах внаслідок політики воєнного комунізму, директивні методи компартійного керівництва, яке розподіляло наявні ресурси на користь промислових центрів, передусім тих, що знаходилися поза межами України. Якщо перший голод можна з натяжкою вважати нещасним випадком, то про голод 1932-1933 року такого сказали не можна.

Прийшовши до влади Сталін хотів побудувати комуністичну країну шляхів військово-промислової перебудови, не дивлячись на звичайних селян аграрної країни. Тим самим в 1932 році почавши керований голодомор, який обернувся трагедією для українського народу.

Голодомор в Україні призвів до того, що загинув величезний шар робітничого класу, що природно призвело до неможливості швидкого розвитку промисловості і сільського господарства на територіях України в майбутньому. Під репресії потрапили представники інтелігенції, що сильно загальмувало розвиток науки в Україні. Люди, які пережили голодомор залишилися не тільки з фізичними, а й моральними травмами, що вплинуло на виховання нового покоління українців.

Жорстка політика СРСР зіграла на тому, що працює безвідмовно. На первинних потребах людини і страху голоду і смерті. Людина в стані хронічного стресу не має здатності до навчання, роботи і розвитку. Без задоволення первинних потреб традиції, мораль і людяність йдуть на другий план. Спочатку втрачається моральна частина людини. Заради виживання люди їдять кішок, собак, доносять вищим структурам на, в минулому, хороших друзів, сусідів і рідних. Частішали випадки канібалізму. Матері виправдовуючи вбивство своїх дітей їхнім порятунком, заспокоюють себе. Така ось специфічна реакція організму, щоб повністю не зійти з розуму. Хоча навіть складно сказати, що важче, спостерігати за повільною смертю близьких, або ж власноруч вбити їх заради свого виживання.

Відлуння виховання після голоду ми можемо бачити і сьогодні, коли бабусі не можуть викинути крихти хліба і скуповують все про запас, почувши що буде якийсь дефіцит, нехай і помилковий. Дітей вчать не залишати нічого на тарілці після прийняття їжі, закриваючи очі на реальні потреби дитини в харчуванні, а хліб символізує крім праці і родючості - святість їжі. Відсутність активності, безпорадність, байдужість до результатів своєї діяльності, на мою думку, є проявом психологічних наслідків Голоду 1932-1933 рр. на Україні. Я вважаю, що страх передався більшості українців на генетичному рівні.

Д. О. Валіков

/ Україна /

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ ЩОДО ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКУ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Актуальність даної роботи полягає у тому, що на сьогоднішній день геноцидна термінологія зустрічається досить часто в українському політикумі, дискусіях в пресі та інтернет середовищі. Дослідниками досить детально вивчено подієву історію Голодомору 1932-1933. Не зважаючи на те, що були видані збірники документів, записані свідчення багатьох очевидців, проведені наукові та суспільні дискусії, які стосуються різних аспектів проблеми, визнання Голодомору геноцидом українського народу – недостатньо висвітлено у вытчизняній історіографії та продовжує викликати багато питань.

За період незалежної України було зроблено дуже багато, щоб визнати Голодомор 1932-1933 року геноцидом. Одна з найважливіших подій-заснування у 1992 році журналісткою Л. Коваленко та письменником В. Маняком Асоціації дослідників голоду-геноциду 1932 -1933 років в Україні, яку очолював багаторічний політв'язень Л. Лук'яненко.

Важливо відзначити, що не тільки Україна мала вплив на вирішення даної проблеми. Так у 1988 році, Конгрес США прийняв рішення, офіційно визнати Голодомор 1932-33 рр. свідомим актом геноциду проти українського народу.

Ще довгих 18 років, Українська влада ніяк не реагувала на цю постанову, але 28 листопада 2006 року, на державному рівні, був прийнятий документ, що визнавав: «Голодомор 1932-33 рр. був тотальним знищенням українців», який організував сталінський режим.

Звісно за цей час про Голодомор не забували, проте такої активної дискусії також не виникало. Так у 1992 році Перший президент незалежної України, Л.М. Кравчук, на Михайлівській площі, м.Київ, назвав Голодомор на Україні - Геноцидом українського народу. Але не зважаючи на вище означені події, переглядаючи періодичні видання того часу можна помітити, що в період економічної кризи 1990-х років, тема голодомору не користувалась популярністю серед українського народу. Тільки у 1998 році, за правління Леоніда Даниловича Кучми, другого Президента України, був запроваджений День пам'яті жертв голодомору. Наказом Кучми № 1181/2000 від 31 жовтня 2000 року встановлювалася назва «День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій». Указом Кучми № 797/2004 від 15 липня 2004 року встановлювалася назва «День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій».

У 2006 р. Верховна Рада України прийняла Закон України №376-V «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», у якому Голодом на території України було визнано Геноцидом проти українського народу.

Згодом, 28 березня 2007 до Верховної Ради був поданий законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України» у якому Президент України, Віктор Ющенко, вніс зміни щодо встановлення кримінальної відповідальності за заперечення Голодомору 1932 – 1933 років в Україні як геноциду Українського народу.

Указом президента Віктора Ющенка № 431/2007 від 21 травня 2007 називається «День пам'яті жертв голодоморів».

Також, під час президенства Віктора Ющенко, у 24-ьох областях України було відкрито не менш ніж 3 тисячі меморіальних знаків. Існує інформація, що їх було навіть більше, бо у селах та селищах міського типу не всі пам'ятки були офіційно зареєстровані.

Зі зміною влади політика держави, стосовно визнання геноциду українського народу, змінилась кількість видань наукових та публіцистичних досліджень. Інтерес до цієї тематики дещо згас. З 25 лютого 2010 року посаду Президента України зайняв Віктор Федорович Янукович. Його ставлення до

трагедії українського народу відрізнялось від його попередника. Тому на певний час питання Голодомору висвітлювалось не так активно.

Коли посаду Президента обійняв Петро Олексійович Порошенко, то питання Голодомору знов набуло актуальності серед суспільства. Порошенко звернувся до Організації Об'єднаних Націй з проханням вшанувати пам'яті Голодомору 1932-33 р. відповідною декларацією. З цією метою він виступив на 73-й Генеральній Асамблеї у Нью-Йорку. Під час виступу, Петро Порошенко підтримав намагання ООН, щодо подолання голоду у світі. Він підкреслив, що український народ «як ніхто інший, знає ціну цієї трагедії».

Резолюція з приводу визнання Голодомору, як геноциду українського народу на території України 1932-1933 років, була подана на розгляд

27-ого вересня 2018 року, а вже затверджена 4-ого жовтня того-ж року.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що за часів правління перших президентів України, питання Голодомору піднімалось декілька разів, змусивши народ замислитись над цією трагедією. Саме це сприяло пошуків вирішення питання геноциду та визнання Голодомору 1932-1933 винищенням українського народу. Саме на таких сторінках політичної історії і засвоюється поняття «патріотизму».

Д. С. Ватінова

/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ. НАСЛІДКИ ЯКІ МИ ВІДЧУВАЄМО І СЬОГОДНІ

Багато хто знає про Голодомор, але менш хто знає, що вилилося це в наш 2019 рік. Чи знає сучасне покоління про Голодомор? А про його наслідки? Чи що це таке взагалі? Бо, багато що відбулося за останні роки.

У сучасному українському суспільстві одні вважають, що Голодомор – це геноцид з жахливою сторінкою в історії України, про яку не варто згадувати, інші, а серед них такі, як психологи, б'ють на сполох, закликаючи осмислити його наслідки для сучасної людини й наступних поколінь.

Дуже важливо донести всю правду про Голодомор, як все розпочалося та його наслідки до громадян України. Лише тільки так можна сподіватись на загальне визнання Голодомору причиною геноциду та подолання його поганих наслідків. Тепер, коли нас від Голодомору віддаляє відстань у 86 років, а наближують до нього наслідки, які чітко виражені, що цей злочин приніс і справді страшні «прибутки». До цього підходить такий вислів: «Наслідки геноциду можуть бути страшними, а сам злочин – приносити немалі проблеми: «громадян позбавили їхньої землі, власності, культури, віри, релігії, самоусвідомлення, ідеології, та втратили самих себе». Бо, окрім очевидних людських втрат та величезного морального удару голод завдав непоправної шкоди українському національному життю.

У сучасній Україні розуміння та сприйняття трагедії Голодомору дуже часто залежить від політичних переконань і вподобань.

Якщо повернутися у 1932-1933 роки, то в умовах ленінсько-сталінському комуністичному режимі, за яким ховався російський

імперіалізм, який свідомо застосував в Україні голод як найжорстокішу абсолютну зброю масового знищення, не залишаючи мільйонам українців жодних шансів на порятунок. За допомогою цієї диявольської зброї українській нації було завдано апокаліптичного за своїми масштабами і наслідками удару.

Такий режим прагнув знищити українських селян, які становили вагому частину української нації й які не сприймали комуністичні ідеї та владу, чинили впертий опір спробам побавити їх приватної власності на землю та запровадити в Україні земельний устрій, що суперечив світоглядним цінностям і віковичним традиціям українців. Але нація змогла вистояти таке протистояння, та завдяки таким зусиллям, Україна змогла відродитися та відновити свою єдину незалежну державу. По сьогоднішній день, ми живемо та шануємо пам'ять загиблих мільйонів українців.

Після того, як голодом було виморено цвіт нації, носіїв культури, духовенство та селян – носіїв національного коду, історичні шанси на становлення українських еліт стали мінімальними. Відбулася «негативна селекція». До поголовного винищення українців голодом, знищення культури, мови, релігії додалося заселення України мешканців інших народів, тривалий процес асиміляції. Саме на ґрунті, щедро засіяному жертвами Голодомору, ретельно культивувалася «уніфікація». Чи не тому нині маємо «абсолютно колоніальну, імперську еліту, яка успадкувала державу й далі нею урядує».

Як гадаєте, чи можна вважати, що Голодомор - це проблема на яку наклали табу, та не захочуть дискутувати? Мабуть, ні. Але, не порушувати цього питання, означає продовжити використовувати несвідомі хвилювання людей, щоб зберігти систему заборон і покарань, яка вже існує десятиріччями. Які ж почуття ми приховуємо? Зазвичай забороненими почуттями, є ті, які викликають у людини сором, гнів і співчуття, які не можна проявляти. Їх хочеться приховати, щоб ніхто про них не дізнався, до яких небажано торкатися, яких уникають, та заховують у найтемніший куточок. Але, саме ці почуття відіграють значну роль у формуванні схожості українського народу й чинять свій могутній вплив на стосунки Заходу та Сходу. Заборона з теми Голодомору знищила формування подібному один до одного народу, а саме, завдяки політиці було спровоковано бажання знайти відмінності й відокремити особистісну різницю мешканців Сходу та Заходу. Зміну українського суспільства зумовив і той факт, що народ за допомогою «зникаючої» поведінки запобігав виникненню почуттів болю та суму.

З чого починається самоусвідомлення українців сьогодні? З вивчення своєї історії, з чого все розпочалося, зі своїх предків, будь звідки, де можна роздобути цінну інформацію, щоб заповнити пропуски. Ми заповнюємо ці прогалини вивченням рідної мови, культури, літератури, навіть пісень, для того, щоб створити нові духовні цінності. «Задумайтеся на хвилинку, чи знаєте ви хоч одну людину, або декілька людей, які говорили рідною мовою, які передавали б цю грайливу мову між поколіннями, які вчать її, живуть та надихаються?» У наш час, більшість людей розмовляє російською мовою, а

українською мовою майже не спілкуються. Але, українською мовою спілкуються у Львові, Чернівцях, Запоріжжі та в деяких інших містах. У цих чарівних містах, люди поважають свою рідну мову, розмовляють нею. Та щоб мова не втратила своє цінне місце в українцях, та для того, в інших хто вивчає українську мову, вона повинна надалі процвітати, а також, для того, щоб її ніхто не забув через 200 років.

У моєму рідному Харкові теж шанують пам'ять загиблих від голоду 1932-1933 років, і вважають цей день одним з найтрагічніших в українській історії.

Література

1. <https://tyzhden.ua/Society/223499>

Д. В. В'юнник

/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОЦІ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Щороку на Україні в четверту суботу листопада відзначається День пам'яті жертв голодомору. В цей день люди запалюють на підвіконні свічки, відвідують поминальні богослужіння та беруть участь у заходах біля Меморіальних знаків. По всій країні оголошується загальнонаціональна хвилина мовчання. У 2019 році День пам'яті жертв голодомору припадає на 23 листопада. Україна і весь світ вшановує пам'ять жертв Голодомору. Мільйони загиблих від голоду людей – це безпрецедентний злочин у світовій історії. Масштаб цієї трагедії важко осягнути і неможливо зрозуміти. У 2006 році Верховна Рада офіційно визнала Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу. Про голод 1932-1933 рр. дізналися одночасно у багатьох державах світу.

Що ж стало причиною Голодомору на Україні? Більшість істориків вважає, що причиною виникнення в Україні та інших частинах СРСР голоду 1932-1933 років, стала примусова хлібозаготівля. Я вважаю, що Голодомор був штучно створений більшовицьким режимом і не є наслідком засухи або неврожаю. Багато десятиліть у Радянському союзі ця тема була заборонена, і більшість людей, які були очевидцями цієї трагедії, не наважувались говорити про неї публічно. Радянська влада провела в дію примусовий план хлібозаготівель. За ініціативою Йосифа Сталіна 7 серпня 1932 року прийняли постанову про “Розкрадання колгоспного майна», що каралася розстрілом або позбавленням волі на 10 років. Діяв так званий “Закон про п'ять колосків». Це стало причиною масових репресій проти селян. Наприкінці жовтня 1932 року, до України прибула надзвичайна хлібозаготівельна комісія на чолі з головою РНК СРСР В'ячеславом Молотовим. Це означало, що стало проводитись вилучення продовольства й худоби в господарствах, що не змогли справитися з виконанням хлібозаготівель. Взимку й навесні 1933 року, в Україні стрімко зростає смертність від голоду.

Я вважаю, що масове фізичне винищення українських селян штучним голодом було свідомим терористичним актом сталінської політичної системи проти мирних людей, проти селян як класу. Внаслідок чого зник не тільки

численний прошарок заможних і незалежних від держави селян-підприємців, але й цілі покоління людей, які обробляли землю. Були підірвані соціальні основи нації, її традиції, самобутність та духовна культура. Головною метою організації штучного голоду був підрив опору українців проти комуністичної влади та забезпечення тотального контролю з боку держави за всіма верствами населення. За розпорядженнями уряду, заборонялась будь-яка торгівля в сільській місцевості, призупинялося продовольче постачання сіл. Кількість українського зерна в загальносоюзному обсязі хлібозаготівель сягала більше третини, а по окремих регіонах перевищувала планові завдання для Північного Кавказу, Центрально-Чорноземного регіону, Казахстану та Московської області разом узятих.

Голод 1932-1933 рр. був на всій території Радянської України. Найбільш постраждали від голоду колишні Харківська і Київська області (теперішні Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська, Київська, Житомирська). На них припадає 52,8% загиблих. Смертність населення тут перевищувала середній рівень у 8-9 і більше разів.

У Вінницькій, Одеській, Дніпропетровській рівень смертності був вищий у 5-6 разів. У Донбасі - у 3-4 рази. Фактично, голод охопив весь Центр, Південь, Північ та Схід сучасної України. В таких же масштабах голод спостерігався у тих районах Кубані, Північного Кавказу та Поволжя, де жили українці. Всесвітня історія знає про геноцид у різних державах світу.

Чи можна вважати голодомор фактом геноциду українського народу? Для цього треба з'ясувати, що таке геноцид. Геноцид - це ціліспрямовані дії з метою знищення окремих груп населення чи цілих народів за національними, етнічними, расовими, корисними або релігійними мотивами. Був він на Україні чи ні? На цю тему ведеться багато дискусій щодо його причин та наслідків. Зокрема, за різної влади в Україні намагались по-різному трактувати цю трагедію. Траплялося, що деякі політики відкидали навіть саме поняття геноциду у зв'язку з Голодомором, вимагаючи «усунути» політичну складову в її оцінках. Як і досі немає спільної думки щодо кількості людей, закатованих голодом: вважається, що їх у такий спосіб знищено 10 відсотків від кількості населення тодішньої України. Але історики й дослідники здебільшого вважають, що втрати населення від голоду становлять понад чотири мільйони осіб, називаючи також цифру 10 мільйонів – прямі і непрямі втрати населення, враховуючи ненароджених, як результат трагедії. Але все-таки соціологічні опитування свідчать про дедалі більшу єдність українців в оцінці Голодомору як масового вбивства сільського населення країни, спланованого владою тодішнього СРСР. Переважна більшість громадян України, а саме 75%, згодні з тим, що Голодомор 1932–1933 років був геноцидом українського народу і що його організаторами були Йосип Сталін та все центральне керівництво СРСР. Все менше стає тих, хто вважає, що причинами геноциду були природні фактори.

Факти очевидні, інше питання, як їх інтерпретують? Найгірше, коли історичні питання починають політизувати. На мою думку, сталінська політика була націлена на репресію багатьох народів і спрямована на

знищення селян не тільки України, а й Росії та півночі Казахстану. Також вона була націлена на знищення українського національного руху. Це, в свою чергу, і є геноцидом українського народу. Ця страхітлива за своїми намірами й масштабами акція більшовизму – вікова трагедія української нації. Про неї повинен знати весь світ, нинішні і прийдешні покоління. Це не має загинути у людській пам'яті ніколи. Про це слід пам'ятати завжди.

Література

- 1 Голодомор (1932–1933) – невідома українська трагедія. – 2013. – 280с. – ISBN 978-989-8377-39-5.
- 2 Стаття «Голодомор 1932-33 років: цифри та факти».
- 3 Трагедія голодомору в Україні 1932–1933 рр. у пам'яті народній: Матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 22 листопада 2007 р.) /Відп. за вип. П. Є. Минко. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2008. – 188 с. – К-2 [9(С2)24/Т65]

Є. Ю. Гончарова

/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ НА ХАРКІВЩИНІ

В історії бурхливого ХХ століття Голодомор 1932-33 років – це серцевий біль нашої України. Голодомор - це геноцид українського народу, організований керівництвом ВКП (Б.) та урядом СРСР шляхом створення штучного масового голоду.

Так, це саме геноцид і я маю декілька фактів, щоб впевнено це стверджувати.

Масова ліквідація жителів українських сел штучним голодом була навмисним терористичним актом радянської влади проти українців як нації і, зокрема, проти селян як класу. Внаслідок цієї ліквідації цілі покоління селян зникли.

Основною метою організації вважається підірив духовної культури нації та її ідентичності, а також забезпечення тотального контролю з боку влади за всіма верствами українського населення. Яскрава деталь, яка свідчить про штучність Голодомору, - це те, що не всі регіони України однаково страждали від голоду. Найбільше від голоду постраждали східні області, а саме колишні Харківська та Київська (нині Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська, Київська, Житомирська). По статистиці там було зареєстровано понад 52,8% загиблих. Рівень смертності тут перевищував середній рівень у 8-9 разів.

На жаль, за кількістю загиблих у роки Голодомору наше рідне місто посідає перше місце. Всього за 3 місяці 1933 року в Харківській області загинуло понад 600 тисяч осіб. Вчені Харківського національного університету ім. В. Н. Каразін вивили показники смертності за 1929 - 1933 роки в областях, населених українцями. У Харкові цей коефіцієнт, уявіть собі, перевищив 25%.

Навколо Харкова був так зване коло життя - приміська зона, де жили промислові робітники з родинами, у життєвому ритмі яких майже нічого не

змінлося. Можна сказати, що не було ніякого страшного мору. Коло смерті ж починалося у 40-50 кілометрах від міста. Це було пов'язано з тим, що влада встановила реальні межі навколо Харкова і на вокзалах. Існували навіть так звані «прикордонники», в обов'язок яких входило затримувати жителів сел і не пропускати їх до першої столиці. Велика кількість біженців від геноциду залишилася на платформах, але не всі вмирили за межами міста, жодні кордони не могли стримати справжній потік голодних селян.

Незабаром після річниці Жовтневої революції в столиці з'явилися перші групи виснажених селян. І кожен день вони вмирили вулицями Харкова.

Про масштаби смертей у місті і на приміській території свідчить лист голови Харківського облвиконкому Шелехеса до ЦК КП(б)У від 30 травня 1933 року. Він пише, що 450-600 осіб загинуло за останні 3 місяці, що у багатьох селах існували спеціальні вози, які їздять і збирають трупів вулицями. У період з 27 по 28 травня 1933 року в місті було знайдено 5447 осіб і 147 загиблих.

Консул Королівства Італії Серджіо Граденіго незабаром надсилав страшні листи зі столиці України до Риму: «У Терстаняку, який знаходиться у 60 км від Харкова, всі померли від тифу і голоду. Один лікар, якого відправили туди, коли увійшов до села, був ошелешений смердючими трупним запахом (сам доктор розповів мені про це). У селі Мохнач під Чугуєвом, колись жили тисячі душ. Зараз там 12 чоловіків, кілька жінок і двоє або троє дітей. «

У червні 1933 року начальник Харківського ОГПУ Зіновій Кацнельсон доповів голові ГПУ Всеволоду Балицькому про ситуацію з голодом: «Кількість трупів селян, які були знайдені і підібрані на вулицях Харкова, різко зросла. Якщо в перші три дні червня дають 196 трупів, лютому було знайдено 431 таких тіл, в квітні – 477, в березні - 689, а травень дає 992 трупи. «

Чесно кажучи, я не можу навіть уявити всього жаху цієї трагедії... Скільки нещасних людей померло лише через забаганки влади. Після усіх перелічених фактів немає сумніву, що Голодомор на Харківщині був жахливою плямою на історії нашої Держави, страшною трагедією, яку кожен, хто вважає себе за цивілізовану людину, має сприймати її як власне горе, а не чуже. І завдяки всеосяжності цієї національної катастрофи ми-майбутнє покоління, не повинні допустити помилок минулого.

Література

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki>,
2. <https://www.istpravda.com.ua/articles/2016/11/25/149352/>,
3. <http://incognita.day.kyiv.ua/fotoxronika.-golodomor-xarkiv-1933-r.html>

Н. В. Добринін
/ Україна /

**ГОЛОДОМОР 1932-1933: ПРИРОДНИЙ КАТАКЛІЗМ ЧИ
БЕЗКОМПРОМІСНЕ ВИНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА ?**

Кожен українець повинен пам'ятати про жахливі події, що відбувалися з 1932 по 1933 рік на нашій рідній землі. Ці події мають назву «голодомор» і, не дивлячись на усі спроби радянської влади пояснити ці жахливі події неврожаєм, я впевнений, що це – чистий геноцид українців, зокрема українського селянства.

Що же таке голодомор і з чого він почався?

У 1928 році керівництво СРСР оголосило курс на колективізацію, за рахунок об'єднання індивідуальних приватних селянських господарств в колективні господарства державної власності. Кожному селянину нараховувалась певна кількість трудоднів, за відробіток яких платили натуральним продуктом. Однак, у більшій своїй сукупності трудодні були настільки мізерними, що позбавляли селянина можливості прохарчувати себе і свою родину. З огляду на потужне почуття індивідуалізму українських землеробів, в Україні політика насадження колгоспної системи отримала спротив. Тому селян насильно заганяли у колгоспи шляхом примусу, терору та пропагандистської війни з незгодними, на яких режим вішав ярлики «куркулі», «буржуазні націоналісти», «контрреволюціонери» та знищував цих людей. Сталін, який вважав селянство основою національного руху, вдарив по українському селянству, як по носію української традиції, культури та мови. Професійні історики стверджують, що в 1932 р. для України було встановлено нереальний до виконання план хлібозаготівель у 356 млн. пудів хліба. Для затвердження цього плану до Харкова прибули найближчі соратники Сталіна – Каганович і Молотов, які були добре проінформовані про розпал голоду вже в першій половині 1932 року в Україні. Геноцид було організовано і вчинено шляхом узаконення насильницьких дій та масового вбивства українців представниками органів влади. Близько 400 архівних документів підтверджують це.

На початку 1930-х років політика колективізації в Україні зазнала краху. Селяни масово покидали колгоспи та забирали своє майно: худобу, інвентар, зароблене збіжжя. Для збереження колгоспів і майна у руках держави режим 7 серпня 1932 року прийняв репресивну постанову, яка в народі отримала назву «закон про п'ять колосків».

Кремлем були створені умови життя, розраховані на знищення частини української нації, шляхом повного вилучення всіх продуктів харчування. Постанова ЦК ВКП і Раднаркому СРСР від 22 січня 1933 року за підписами Сталіна і Молотова заблокувала українців в межах голодуючої території, заборонивши виїзд із УСРР і Кубані за хлібом. До жодного іншого адміністративного регіону СРСР чи республіки подібного рішення не було застосовано.

Сталінський режим проголосив голод в Україні неіснуючим явищем і на цій підставі відмовився від допомоги, яку пропонували численні неурядові організації, зокрема закордонні українські громади та Міжнародний Червоний Хрест.

Навесні 1933 року смертність в Україні набула катастрофічних масштабів. Пік Голодомору припадає на червень місяць. Тоді щодоби

мученицькою смертю помирало 28 тисячі осіб, щогодини – 1168 чоловік, щохвилини – 20 людей. В цей час Москва надала Україні насіннєву (для посівної кампанії) та продовольчу позики. Якщо продовольча й надходила до села, то вона надавалася переважно у формі громадського харчування і лише тим колгоспникам, котрі ще були здатні працювати й жити в польових станах.

До 2006 року голодомор офіційно не був визнаний геноцидом. Радянська влада усіма можливими способами намагалася усіх упевнити в тому, що причиною цього жаху була посуха. Але це не так. Було доведено, що зазначені керівники більшовицького тоталітарного режиму організували та вчинили геноцид в Україні, створивши життєві умови, розраховані на фізичне знищення частини української національної групи, використавши для цього злочинні механізми та способи.

Зрозуміло, що за таких страшних реалій Голодомор 1932-1933 рр. був спеціально створений урядом СРСР та направлений на українське селянство. Все передове людство засуджує ці факти.

Беручи до уваги усі вищезгадані слова, я беззаперечно вважаю голодомор спланованим геноцидом українського народу, і, на мою думку, кожен українець має пам'ятати ці жахливі події, а головною метою кожного з нас має бути недопущення таких подій ніколи знову!

О. Д. Долотін
/ Україна /

ДУМКА МОЛОДІ ПРО ГОЛОДОМОР

Голодомор – це акт геноциду українського народу спланований керівництвом СРСР задля досягнення мети етнічної чистки. Влада СРСР хотіла, щоб Україна перестала існувати, та перетворилась у російський регіон. Задля цього, вони почали створювати в Україні колгоспи для того, щоб підкорити крестян, які не хотіли продавати своє зерно за ціною нижче ринкової, після чого розпочалась криза. Загибло приблизно 3,941 млн у сільській місцевості на території Української СРР. Деколи в день гинуло по 250 чоловік тільки у Харкові.

Тепер перейдемо до основної теми, а саме «що сучасна молодь знає та думає про голодомор». Сучасна молодь не дуже цікавиться історією та в частоті Голодомором і багато людей та молоді мало що знає про цей геноцид. Я знайшов відео де журналіст питає людей про Голодомор, та дуже мало людей відповідало правильно. Дехто називав неправильні роки, дехто казав що він трапився через те, що іноземці крали продукти, що є повною нісенітницею.

Більшість молоді знає про цей історичний факт дуже поверхнево. На мою думку, ці люди думають, щось на кшталт того «Мене це не торкнулось, та й слава богу, дуже погано що таке трапилось з людьми які жили у ті часи, та дуже шкода їх жертв. Не дай боже, щоб це колись трапилось знов.» Це – є не правильно, але я думаю, що молоді та і людям в цілому треба знати трішки більше, тому, що більшість проблем походить з минулого і щоб знати як їх вирішити потрібно знати це минуле. Також я думаю, що ці знання потрібні не

кожній людині, точніше не для кожної роботи. В першу чергу, історію потрібно знати уряду, щоб не допускати минулих помилок, а для інших людей потрібно знати, але не в таких подробицях як уряду.

Я вважаю, що взагалі вся історія, не може бути достовірною, тому, що кожна людина інтерпретує історію по своєму, як вона бачить, одну чи іншу ситуацію. Тут є людський фактор від якого неможливо нікуди подітися. Можливо це одна з причин, чому молодь не дуже цікавиться фактами про Голодомор, та взагалі історією.

Також, це зараз не в тренді. Сучасна молодь, більш захоплюється своїм смартфоном, та не бачать нічого навколо. Сучасний менталітет та цінності змінилися. Зараз у тренді, знімати кумедні тупі ролики у «ТікТок», робити купу селфі біля крутих чужих машин та заливати їх у мережу, багато гуляти, дивитись блогерів, та мати купу «типо» друзів. І тут навіть у мене з'явиться спокуса подивитись якийсь кумедний ролик, або гарне фото замість того, щоб прочитати щось по історії. Також існують ігри. Для мене це найбільше зло сучасності. Люди тратять на цю безглуздість купу часу, та грошей. Я думаю, що це досить очевидно, що молодь вибере щось більш цікаве, або веселе ніж потрібне, але нудне.

Ще одна з причин, це те, що молодь припинила дивитися телевізор, тому що з'явилися інші гаджети та і самі телевізори стали з функцією smart TV. Коли я був маленький, пам'ятаю, що любив дивитись якісь документальні фільми, або передачі наприклад: «Як це працює, Анатомія монстрів», також мені подобалось дивитись фільми про Вовчі зграї Німецьких підводних човнів. Але зараз з появою цих технологій та гаджетів, я обираю подивитись щось цікавіше на YouTube, ніж документальні фільми. Так само мабуть роблять і інші люди.

Окрім того, зараз світ рухається вперед з такою шаленою швидкістю, що люди не поспівають за технологіями. Молодь намагається шукати якусь інформацію про нові технології, щоб бути в курсі, бути в тренді усіх новинок. Вони мріють про світ майбутнього, і я не є винятком, ми намагаємося адаптуватись під світ який швидко змінюється, бо це - необхідно для того, щоб вижити в ньому.

Також зараз дуже тяжко живеться молоді та людям, що також дуже впливає на це. Наприклад після важкого дня на роботі, або на навчанні, людина не захоче читати, або дивитись щось про історію, про Голодомор, або щось, що змушую замислитись. Після такого, люди хочуть прийти додому, та просто відпочити.

Підсумуємо: існують дуже багато причин чому молодь, або люди, не цікавляться історією, але на мій погляд основна причина, це зміна світу, менталітету та цінностей. Мало людей які цінують історію, та історичні події як наприклад Голодомор, але я вважаю, що, інколи це важливо та корисно знати. Як на мою думку, слід для молоді презентувати з тематики «Голодомору 1932-1933рр. на Україні» спеціальні проекти, які можна, буде подивитися на сучасному обладнанні типу смартфонів, планшетів, ноутбуків. Це тематика близько кожному, хто вважає себе українцем.

Література

1.- <https://www.youtube.com/watch?v=UJDCdUAD76k>

Б. А. Дорошенко

/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932 – 1933 РОКИ ЯК КАРАЛЬНА АКЦІЯ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Слова фашизм і нацизм, асоціюються у мене зі смертю і злом. Фашисти створили систему, яка погубила величезну кількість невинних людей. Деякі нації виявилися перед небезпекою фізичного знищення. Протягом багатьох років, німецький фашизм залишався символом абсолютного зла. Однак, була ще одна система дуже схожа на нацизм. Символ більшовицького режиму - червона зірка принесла людству не менше горя, ніж гітлерівська свастика. У цих двох систем багато спільного, проте їх головна схожість, полягає у цілеспрямованому винищенні мільйонів людей. Обидва режими, методично знищували своїх політичних супротивників, негодні цілі, політичні класи та народи. Найяскравішим прикладом став організований нацистами – голокост і комуністами – голодомор 1932-1933 рр. на Україні.

За різними даними, під час голокосту, загинуло від 6 до 10 мільйонів чоловік. Приблизно стільки ж померло під час голодомору. Ці люди загинули не під час військової операції, це мирні громадяни, яких і нацисти, і комуністи знищували, усвідомлено. Кожна з цих масштабних трагедій, має свої чіткі характеристики. Фашисти і більшовики, спершу створили образ ворога, потім розробили ідеологію і законодавство, і нарешті приступили до фізичної ліквідації. Не зважаючи на зовнішню відмінність, німецький фашизм і радянський комунізм, діяли однаковими методами і природно отримали один і той же результат, машину смерті, для якої людське життя абсолютно нічого не коштувало.

З доповідної записки «голод і українська ситуація» консула Італії в Харкові міністерство закордонних справ Італії, 31 травня 1933 рік.

Товариш Френкель, член колегії ГПУ, конфіденційно поділився, що щочас в Харкові збирають близько 250 трупів померлих від голоду. Тих, хто ще не опух, направляють в бараки на Холодній Горі, де в сараях на соломі агонізує близько 8 000 осіб, в основному діти. Опухлих відправляють товарними потягами в сільську місцевість за 50 - 60 км від міста, тому що там ніхто не побачить, як вони доходять. Висновок: нинішнє лихо стане причиною колонізації України росіянами. У майбутньому, можливо, найближчому, більш не піде мова ні про Україну, ні про українців, а значить, і про українське питання, оскільки Україна фактично перетвориться в російський регіон.

Найчастіше причиною голодомору називають продовольчу кризу 30-х років в Радянському Союзі, хоч на мою думку, основними причинами, які привели до Голодомору являлося проведення суцільної колективізації, масового «розкуркулювання» та непосильної хлібозаготівлі. Дефіцит пшениці

став засобом, який допоміг більшовикам остаточно підпорядкувати собі український народ. Сталін ставив завдання відібрати в Україні національну самосвідомість і створити з українців нову формацію радянського народу.

Головний удар передбачалося завдати по українським селам, які активно чинили опір радянському режиму і до кінця зберігали народні традиції. З українським селянством боролися за двома напрямками, з селянством як з класом, оскільки більшовики вважали його пережитком капіталізму і власництва в селі, і як з представниками української нації, оскільки вони зберігали свою етнічну сутність. Для розправи з Україною був обраний найефективніший метод, голод. В кінці 19-х років минулого століття в Радянському Союзі склалася ситуація, яка полегшила комуністам можливості вирішити українське питання. У 1927 році був розроблений план модернізації Радянського Союзу, який передбачав зростання економічного розвитку і підвищення обороноздатності. Основним джерелом фінансування індустріалізації ставали доходи від імпорту. Що стосується експорту хліба, Україна, дійсно була головним і виробником, і головним експортером радянського хліба в Європу та інші країни.

У 1927 році була введена фіксована ціна на державні закупівлі зернових, яка була набагато нижчою за ринкову ціну. Таким шляхом планувалося збільшити експортні доходи, проте селяни відмовлялися продавати зерно за низькими цінами. Це викликало в країні продовольчу кризу. Для підпорядкування селян, була розроблена система колективізації, яка давала можливість контролювати село. Активний процес колективізації розпочався в кінці 1929 року, в першу чергу, комуністи мали на меті ліквідувати в селах своїх головних супротивників, заможних селян, так званих, куркулів. За вказівкою Сталіна, заможне селянство повинно було бути знищено як клас. Боротьба з куркуляками переросла в боротьбу з селянством в цілому. Селянин повинен стати сільським пролетарем, який не має власності, найактивніше більшовикам втручалася в українське село.

Українське село завжди була опорою держави, саме тут найбільше зберігався український дух і тут берегли давні традиції, селянське господарство завжди було сильним. Український селянин-одноосібник виробляв стільки продукції, що міг годувати місто, платити податки і жити в достатку. Після приходу до влади комуністів все радикально змінилося. Більшовики побачили небезпеку українського села і почали її знищення. Для них, українські селяни були куркулями, які не хотіли віддавати свою власність, а тому створювали загрозу радянській системі.

Комуністи починають процес колективізації, все майно селянина оголошується власністю колективу, а сам він повинен працювати на комуністичне суспільство практично безкоштовно. Тих, хто не поділяв політику партії, разом з сім'єю виселяли в Сибір. Репресії взяли катастрофічну форму, якщо у селянина було більше однієї корови, його вже вважали куркулякою. Дуже часто кулаками називали тих, хто просто не хотів йти до колгоспу, така категорія людей становила в селі більшість, у селянина

відбирали все його майно: худобу, знаряддя праці, земельну ділянку. У селах почалися тотальні арешти і виселення.

У квітні 1930 року, ситуація стала некерованою, в деяких районах одночасно з соціальними вимогами пролунали заклики до відновлення незалежної української держави. Влада втопила селянські повстання в крові. У 1930 році тільки в Україні було заарештовано понад 300 тисяч осіб, частина з них розстріляли, інших відправили до концентраційних таборів на Біле море, більшість в'язнів загинуло. Українське село спорожніло, багато селян були заслані або розстріляні, деякі бігли в місто. У селі їм вже нічого не належало. В результаті основна частина землі, залишилося необробленою. Навесні 1932 року, Радянський Союз стояв на межі голоду, небезпека загрожувала експорту зернових і закупівлі обладнання, необхідного для індустріалізації. Найважче становище склалося в Україні і на Кубані. Більшовики спробували виправити ситуацію жорсткими директивами.

У селі стало неможливо купити продукти, бо їх ніхто не продавав, на порожніх сільських магазинах висів замок. а у місті продукти продавали тільки за талонами. Першими жертвами голодомору стали кішки і собаки, потім настала черга щурів, жаб і мишей, коли їх теж з'їли, селяни почали харчуватися листям, корою і корінням. Вони їли мертву худобу, що валялася уздовж доріг, варили роги і шкіряні ремені, їли мерзлу гнилу картоплю і буряк, яка залишилася після збирання на колгоспних полях, доходило до канібалізму. В Україні з'явилася величезна кількість безлюдних сіл, будинки стояли порожніми. У деяких населених пунктах на будівлю сільради замість червоного прапора вивішували чорне полотнище. Ніхто, крім співробітників міліції не мав права відвідувати українські села, особливо, ті села, на території яких з'являвся чорний прапор, це свідчило про те, що село повністю вимерло від голоду і тому замість червоного прапора радянської влади з'являвся чорний ...

Згідно з статистичними даними: валовий збір зернових у 1930 р. становив 22, 9 млн. т., заготовили – 34 %, у 1931 р. – 17, 6 млн. т., заготовили – 39, 2 %, у 1932 – 12, 8 млн. т., заготовили – 54 %.

Так Україна залишилася без хліба і почався голодомор, який забрав життя від 6 до 10 мільйонів. людей. Українське село зі своїми укладом, обрядами та звичаями було знищено.

О. Д. Жовта

/ Україна /

ЧОМУ ГОЛОДОМОР 1932-1933 Р. НА УКРАЇНІ ПОТРІБНО ВВАЖАТИ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ?

Голодомор – це геноцид української нації. У 1932-1933 роках голод охопив усю територію Української Соціалістичної Радянської Республіки та став причиною багатомільйонних людських жертв. Радянський Союз заперечував існування голоду на Україні та всілякими засобами намагався приховати наслідки страшного злочину. Заборонялося вести облік померлих, замість слова «голод» у графі «причина смерті» писали «тиф», «стомлення»

та «старість». Реальну кількість постраждалих ховали, намагаючись переконати міжнародну громадськість у нормальності того, що відбувається з українським народом. Журналісти не розголошували реальний стан речей, а замість того робили вигляд, що у Радянському Союзі усе добре, як це завжди і відображалось. Саме тому важко підрахувати кількість вбитих у страшні роки геноцида української нації.

У 1948 році Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Конвенцію, яка визначила поняття «геноцид» та зафіксувала, що діячі цього страшного злочину мають нести покарання. За «Статтею II» Конвенції: «Геноцид означає будь-яку з наступних дій, чинених з наміром знищити, повністю або частково, національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

(а) Убивство членів групи;

(б) Заподіяння серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу членам такої групи;

(в) Навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, що розраховані на повне чи часткове фізичне знищення її;

(г) Заходи, розраховані на запобігання дітородіння в середовищі такої групи;

(ґ) Насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу».

Автором поняття «геноцид» вважається Рафаель Лемкін, який створив цю Конвенцію. Він особисто назвав нищення української нації класичним прикладом геноциду.

В Україні вперше кваліфікували Голодомор як акт геноциду у Законі «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», який був схвалений Верховною Радою у 2006 році. Стаття 1 цього документа зазначила: «Голодомор 1932–1933 років в Україні є геноцидом українського народу». Завдяки цьому стало можливо на законних підставах розслідувати акт геноциду в Україні.

Українці завжди були вільнолюбним народом, але в часи Радянського Союзу, коли громадяни мають бути однаковими, вести себе однаково, робити те, що кажуть, та беззаперечно вірити в усі слова влади, ця риса українського генному не схвалювалася. За для зруйнування українського народу, їх сили духу та національної ідентичності було прийнято рішення знищити українців за допомогою Голодомору.

Щоб довести факт Голодомору на Україні, треба довести припущення щодо мотивів радянської влади стосовно навмисного вбивства нації.

По перше, одним з вагомих доказів є заборона виїжджати за територію свого існування. Така заборона накладалася тільки на селян України та Кубані, яка історично була заселена українцями. До жодного іншого адміністративного регіону СРСР чи республіки подібного рішення не було застосовано. На кордонах Української Соціалістичної Радянської Республіки та на залізничних станціях були розташовані військові частини та представники Головного Політичного Управління, які контролювали неможливість українців перетнути кордон. Фактично люди були заперті у межах Голодомору без можливості врятуватися.

По друге, уся запропонована допомога українському народу жорстко відхилялася радянською владою. Допомогу пропонували чисельні державні структури, неурядові організації та Міжнародний Червоний Хрест. Державні структури та організації зазнавали чисельних репресій, а міжнародному суспільству було заявлено, що голод в Україні – неіснуюче явище.

Радянським Союзом були створені такі умови життя, при яких неможливо було вижити. У 1932 році для України було встановлено нереальний до виконання план хлібозаготівель у 356 млн. пудів хліба. Усе українське зерно вилучали. За постановою «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації та зміцнення суспільної (соціалістичної) власності» все колгоспне майно прирівнювалось до державного. За розкрадання майна було встановлено жорстоке покарання. Голодні селяни, які намагалися зібрати в полі залишки урожаю, були приречені на ув'язнення на 10 років з конфіскацією майна або навіть на розстріл. Але не дозволялось володіти не тільки зерном. Встановили натуральні штрафи, за якими можна було позбавляти селян усіх інших продуктів харчування та речей, які можна було продати або обміняти на їжу. Таких жорстоких умов не було в жодній іншій республіці СРСР. Закон забрав у селян право володіти їжею.

При цьому під час чисельного вмирання українців у державних резервах зберігались великі обсяги зерна, яке використали для порятунку голодуючих. У цей час СРСР активно здійснював експорт українського зерна. У пік Голодомору щодоби помирало 28 тисячі осіб, щогодини – 1168 чоловік, щохвилини – 20 людей. Радянська влада прекрасно знала про це, але нічого не робила для поліпшення ситуації. Навпаки, СРСР тільки погіршувала умови існування та запобігала усім можливим засобам порятунку. Саме це дає право стверджувати, що Голодомор в Україні, під час якого загинули мільйони ні в чому не повинних людей, – спланований акт, геноцид українського народу.

А. А. Заїдан

/ Україна /

МІСЦЕ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Голодомор 1932-33 років грає важливу роль в розвитку українського суспільства, як змінювалася його культура і особливості. З кожним роком правда про Голодомор 1932-1933 років в Україні все більше поширюється серед української і світової спільноти. Сьогодні не виникає сумніву, що 75 років тому сталінський тоталітарний режим вчинив жорстокий злочин проти української нації, внаслідок якого мільйони українських селян були виморені штучно організованим голодом. Деякі дослідники, політологи і політики як в Україні, так і за її межами не вважають Голодомор злочином геноциду, вони аргументують свою позицію тим, що в той час на безмежних просторах Країни Рад від голоду масово гинули не лише українські селяни, і тому, немає сенсу виділяти геноцидний характер українського Голодомору. Звичайно, серед мільйонів загиблих були і росіяни та євреї і поляки, але більше 80% з мільйонів, які померли за ці роки, були українці. Тому величезна кількість країн світу визнали цю трагедію геноцидом саме українського народу.

Незважаючи на деякі розбіжності, 28 листопада 2006 року Верховна Рада України прийняла закон «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», згідно з яким Голодомор був все ж визнаний геноцидом українського народу.

Перший масовий голод, що розпочався відразу ж після закінчення громадянської війни та придушення української революції, охопив значну частину України: Запорізьку, Донецьку, Катеринославську, Миколаївську, Одеську губернії. Причини його частково мали об'єктивний характер - посуха 1921 року, економічні наслідки першої світової та громадянської воєн. Але найголовнішими чинниками стали: крах сільськогосподарської практики тодішнього режиму, скорочення посівних площ у колишніх хлібородних районах внаслідок політики воєнного комунізму, директивні методи компартійного керівництва, яке розподіляло наявні продресурси на користь промислових центрів, передусім тих, що знаходилися поза межами України. Голод 1932-33 років охопив ті ж самі регіони України, але цього разу його спричинили, насамперед, політичні чинники. Голодомор 1932-1933 рр. був не випадковим явищем природного чи соціального походження, а наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодом, тобто геноцидом.

Сучасні авторитетні дослідники голодомору вважають, що голодомор в Україні 1932-33 років був штучним. Тоді виконавці відбирали у селян худобу, урожай і все, чим можна було харчуватися. Дороги в великі міста просто перекривали, а тих, хто намагався прорватися розстрілювали на місці.

Навіть якщо розглядати масове знищення українських селян штучно організованим голодом поза національним контекстом, таке знищення також є тяжким міжнародним злочином або злочином проти людяності. У міжнародному праві під винищенням розуміють свідоме широкомасштабне або систематичне вбивство значної кількості людей, зокрема шляхом позбавлення їх доступу до продуктів харчування і ліків. Голод розпочався восени 1931 р., а протягом 1-ї пол. 1932 р. набув виразних ознак Голодомору, охоплюючи все більшу кількість районів. Протягом січня–липня 1933 р. територією Голодомору стали усі області УСРР та райони Молдавської АСРР. Жертвами Голодомору стали українські селяни, які переважали в сільських районах УСРР. Від голоду страждали також етнічні меншини, які компактно проживали в Україні. Жертвами голоду виявилися не лише померлі, а також ті, які лежали опухлими, хворіли висипним та черевним тифом, дизентерією, шлунковими отруєннями, малярією. Смертність від голоду була масовою. Значна категорія людей, особливо діти віком до одного року, а також особи похилого віку помирали відразу. Певна група помирала від тифу – до 20% хворих. Решта гинула від різних хвороб. Загалом під час Голодомору 1932-1933 рр. Україна втратила померлими від 3,5 до 5 млн осіб.

Під час трагедії голоду держава вдалася до масового вилучення золотого запасу у населення за допомогою створених філіалів системи «Торгсину», де були встановлені завищені ціни на хліб. Голодний 1933-й рік вирізнявся ваговими показниками заготовленого золота. Якщо протягом 1932 р. «Торгсин» купив в обмін на хліб 21 т., то у 1933 р. – 44,9 т.

побутового золота. Політика заготівель хліба і золота, основним чинником яких стала торгівля борошном за валюту, мала єдину мету – мобілізацію валютних цінностей. Селяни, одержавши в приймальних пунктах квитанції, ордери, бони, поспішали до магазинів «Торгсину». В обмін на золото купували переважно борошно, крупу, цукор, жири.

Хлібозаготівлі та золотозаготівлі відбувалися за принципом рознарядки, які вирізнялися небувалим цинізмом та зухвальством конкретних виконавців. За торсинівську валюту держава придбала обладнання для 10 «велетнів» перших сталінських п'ятирічок: Горьківського автозаводу, Сталінградського, Челябінського та Харківського тракторних заводів, Уралмашу, Кузнецкбуду, Магнітбуду, Дніпрогесу.

Спалах людоїдства в Україні припадає на весну – поч. літа 1933 року. Поїдання людей були зафіксовані в усіх областях УСРР. В українських селах у 1933 р. зникли коти та собаки, яких з'їли голодні селяни. Голодний психоз і тривале недоїдання спричинили мутацію моралі. Селяни-канібали втратили людський облік. Найвразливішою соціальною групою сільського населення, яка масово помирала від голоду, були діти. Вони помирали, тому що належали до категорії «непрацевдатних». Першими відчули кістляву ходу Голодомору діти інтернатних установ 180-ти районів УСРР, які зняли з централізованого продовольчого постачання. Смертність дітей в українському селі стала причиною неповноцінного навчального року.

Голодомор став наслідком терористичної діяльності комуністичного режиму, який штучно створив умови існування, несумісні з життям, тому радянська соціально-економічна політика тих років мала виразні ознаки геноциду. Примусові хлібозаготівлі, «червоні валки», «червоні толоки», «чорні дошки», натуральні штрафи, «хлібозаготівельні глибинні пункти», «конвеєрний метод», позбавлення житла, присадибної землі, унеможливлення пересування та інші форми терору (розкуркулення, депортації, ув'язнення, розстріли) розкривають далеко неповний перелік репресивних дій зі свідомою мотивацією масового вбивства великих груп людей. Коли дослідники говорять про Голодомор 1932-33 рр., мається на увазі період з квітня 1932 по листопад 1933 рр. Саме за ці 17 місяців, тобто, приблизно за 500 днів, в Україні загинули мільйони людей. Пік голодомору прийшовся на весну 1933 року. В Україні тоді від голоду вмирало 17 людей щохвилини, 1000 - щогодини, майже 25 тисяч - щодня.

У виданнях істориків цифри різні: від 4 до 8 мільйонів. Таке складно досягнути, і нашим співвітчизникам, які багато бачили та пережили... Що й говорити про випещених іноземців, які звикли до високого рівня соціальних стандартів. Їм так усвідомлювати дуже, дуже складно. До речі, в таких випадках зазвичай не враховують тих, хто міг народитися в цей час. У такому випадку кількість жертв голодомору в Україні досягає 12 мільйонів. Це в кілька разів більше ніж за час Другої світової війни.

Проте, критерієм масштабності трагедії є, очевидно, не лише цифри, а й здатність кожної людини сприймати чуже горе, як своє. Всеосяжність цієї

національної катастрофи можна збагнути лише глибиною внутрішнього потрясіння кожного, хто вважає себе цивілізованою людиною.

За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 1932-33 рр. виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення селянства, якою скористався тоталітарний режим в Україні. Наслідки Голодомору 1932-1933 років в Україні жахливі, вони стосуються «і мертвих, і живих, і ненароджених» (Тарас Шевченко). Крім мільйонів загиблих від голоду і ненароджених, що саме по собі суттєво вплинуло на генофонд і розвиток українського народу, Голодомор боляче вдарила по тих, хто залишився живим. Він негативно вплинув на їх соціальну і політичну активність, затвердив страх перед владою. Історична пам'ять і психологія тих, хто вижив в 1932-1933 роках, була покалічена спогадами про випадки канібалізму, про доноси на сусідів і т.п. Ці трагічні події досі відображаються на психології їхніх нащадків.

В Україні оголошено День пам'яті жертв Голодоморів. Цей День щорічно відзначається в четверту суботу листопада. Меморіальні заходи проводяться як в Україні, так і за її межами. Усі люди шанують загиблих в такий складний час в таких нелюдських обставинах. У цей день кожен має запалити свічу, як вияв пам'яті до невинних жертв цього страшного лиха, що спіткало український народ.

Література

1. https://zn.ua/SOCIETY/golodomor_19321933_godov_v_ukraine_pravovaya_otsenka.html
2. <http://www.territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/ussr/srsr5/>

О. В. Зеленевиц
/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ

Голодомор 1932-1933 рр. став для українців тим, чим був голокост для євреїв чи різанина 1915 року для вірменів. Масштаби такої жорстокої трагедії неможливо збагнути, бо голод травмував всю українську націю, залишивши глибокі демографічні, соціальні та психологічні шрами, які нація носить досьогодні.

Голодомор – це геноцид проти українського народу, зокрема, проти селян, який був не випадковим явищем природного чи соціального характеру, а наслідком впровадження владою його штучно, проводячи примусові хлібозаготівлі. Спочатку я хочу розібратися з терміном «геноцид», щоб довести свою думку, що Голод 1932-33р. був ним. Що ж собою являє геноцид? Геноцид – це знищення окремих груп населення за расовими, національними, етнічними чи релігійними мотивами, а також штучне створення життєвих умов. Чому ж тоді Голодомор 32-33 рр. був геноцидом?

По-перше, у 1932 р. Сталін встановив нереальний до виконання план хлібозаготівель у 356 млн. пудів хліба. Щоб затвердити цей план до Харкова приїхали найближчі соратники Сталіна – Каганович і Молотов, які вже були проінформовані про початок голоду в Україні. Геноцид було організовано

шляхом узаконення насильницьких дій та масового вбивства українців представниками органів влади. На початку 1930-х років політика колективізації в Україні зазнає великого краху. Щоб зберегти колгоспи і майно у руках держави 7 серпня 1932 року була прийнята постанова «Про охорону соціалістичної власності», яка за крадіжку колгоспної власності передбачала розстріл або позбавлення свободи терміном на 10 років з конфіскацією майна. У народі цей документ отримав назву «закон про п'ять колосків». Молотов не зміг виконати план хлібозаготівель, хоча були вивезені майже всі наявні запаси хліба. І хоча сталінська влада усвідомлювала розмір кризи в республіці та побоювалася соціального вибуху, допустити припинення хлібозаготівельної компанії вона не збиралася. Наступним геноцидним рішенням було встановлення натуральних штрафів, тобто конфіскація незернового продовольства у боржників по хлібозаготівлях. За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 1932-1933 рр. виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення селянства, якою скористався комуністичний режим в Україні.

По-друге, Голодомор був спробою держави масово вбивати людей. Убивати не за те, що вони зробили, а саме за те, ким вони є. Радянська держава намагалася знищити українських селян саме тому, що вони були українськими селянами. Це схоже на те, як німці прагнули знищити євреїв через те, що вони були євреями. З метою посилення голоду 18 листопада 1932 року було ухвалено постанову, якою було запроваджено незвичайний репресивний режим – «чорні дошки». Занесення на «Чорні дошки» означало фізичну блокаду колгоспів, сіл, тобто тотальне вилучення їжі, заборона торгівлі, заборона виїзду селян. Сталінський режим проголосив голод в Україні неіснуючим явищем і на цій підставі відмовився від допомоги, яку пропонували численні неурядові організації, закордонні українські громади та Міжнародний Червоний Хрест. Всеосяжність цієї національної катастрофи можна збагнути лише глибиною внутрішнього потрясіння кожного, хто вважає себе цивілізованою людиною.

Отже, Голодомор 1932-1933 років можна вважати геноцидом українського народу. У певний момент Сталін вирішив використати кризу, щоб позбутися проблеми, з якою він стикався: українські селяни, які чинили опір більшовизму, а також український національний рух, який загрожував Радянському Союзу. Точну цифру людських втрат від Голодомору 1932-1933 років встановити неможливо, адже за різними даними кількість жертв варіюється від 3,5 до 12 мільйонів осіб. Деякі історики кажуть, що навесні 1933 року в Україні помирало 17 людей щохвилини, 1 000 людей щогодини і близько 25 000 людей щодня. Найбільше всього постраждали від голоду Харківська, Сумська, Полтавська, Житомирська, Київська та Черкаська області. На них припадає 53% загиблих українців. Голодомор завдав незворотньої шкоди українському національному життю. Він майже знищив старе українське село зі своїми традиціями, такими як любов до рідної землі, працелюбність, повага і гарне ставлення до старших.

ГОЛОДОМОР 1932-1933 ТА ЙОГО НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Голодомор 1932-1933 років – це не випадкове явище соціального чи природного походження. Голодомор – це геноцид українського народу, винищення, яке свідомо спричиняла тоталітарна сталінська влада.

Масовий терор українських хліборобів голодом був цілеспрямованим терористичним актом сталінської політичної системи проти українського народу, як нації, а також проти селян як класу. Голодомор, депортації та масові репресії не лише призвели до багатомільйонних людських втрат, але й змінив свідомість, духовну культуру, соціальні основи нації та суспільну психологію українського народу.

Головна ж причина вчинення злочину Голодомору полягала в тому, що українська нація мала величезний культурно-історичний спадок, власні традиції та досвід національно-визвольної боротьби. Вільні українці стояли на заваді створенню тоталітарної комуністичної імперії. Інтелектуали та економічно самостійне селянство не сприймало комуністичної влади, тому режим поставив за мету знищити українців як політичну націю голодом. А якщо не вдасться знищити повністю, принаймні, максимально зменшити їх кількість.

У селян конфіскували продовольство за те, що вони начебто боргували державі зерно та викрадали державний хліб. Людей примушували сплачувати великі штрафи за розкрадання зерна, якого насправді ж навіть не було. Каральні органи відбирали м'ясо, картоплю, сало, зерно, квасолю, сушені фрукти та інші продукти у простих людей. Були й люди, які від імені влади відбирали у своїх сусідів їжу.

Сталін впроваджував закони, що передбачали розстріли, конфіскацію майна, ув'язнення без шансів на амністію. Винними вважали майже кожную людину. Газети публікували так звані чорні списки районів, сіл чи навіть окремих осіб, що не виконували плани з заготівлі продовольства. Так званих боржників змушували виплачувати штрафи, на людей накладалися санкції. В першу чергу вилучали зерно, яке планувалось на посів (і мова йшла не лише про зерно, але й іншу крупу, які й не згадувалися у заготівельному плані). Якщо і тоді норми не виконувалися, вилучали їжу.

Були й випадки, коли доведені до відчаю селяни їли своїх та сусідських дітей. За цей канібалізм під час Голодомору засудили понад 2500 людей.

Люди були здатні на будь-що заради виживання. А увесь цей жах відбувався через радянську владу, яка навмисне вбивала українців.

Саме слово «Голодомор» вперше з'явилося в працях українських емігрантів у Канаді та США у 1978 році. У СРСР дозволялося називати геноцид лише «труднощами з продовольством». І тільки у 1990 році про цю тему стали говорити відвертіше, почали друкуватися книжки, розсекречувалися архіви про Голодомор. 2006 року Верховна Рада офіційно визнала Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу.

За офіційними відомостями, які наводять поважні історики, помирало 17 осіб, щогодини 1000, щодоби 2500. Голодне лихоліття тривало майже два роки. Наслідки Голодомору не зрівняються ні з наслідками Громадянської війни, ні з німецькою окупацією і Голокостом, ні з чим. Україна втратила близько 7 мільйонів осіб. Смертність населення перевищувала середній рівень майже у 8-9 разів. І радянська влада вважала це вбивство голодом важливим для розвитку держави у майбутньому.

В 1932-1933 роках тоталітарна влада проводила експеримент задля знищення українського населення, щоб ця трагедія залякала людей і вони були покірними, щоб люди стали сірою масою, з якою можна було зробити те, що забажає влада. Після численних втрат принилися антиряданські повстання, люди почали боятися висловлювати свою думку. Змінилося все. Влада не підкорила людей, влада змусила людей мовчати. У наші часи також існують люди, які не можуть висловити свою думку через страх, який в першу чергу з'являється саме через владу. Я вважаю, що Голодомор негативно вплинув на розвиток нашої держави і на психологію людей, що живуть і понині. Зайва покірність, яка на клітинному рівні сидить і до сьогодні у багатьох українців у результаті тільки шкодить їм самим.

Голодомор 1932-1933 років не трагедія, яка залишається у минулому, а це незагоєна рана українців. Треба частіше згадувати і говорити про наше минуле задля світлого майбутнього. Треба припинити мовчати, бо мовчання перекреслює історію, руйнує самобутність нашого народу і змушує бути сірою масою. Ми будемо пам'ятати цей страшний час поки не піде у засвіти останній очевидець рукотворного голоду, поки не згадаємо всіх тих, хто просто хотів мирно жити, поки не перейменують вулиці, що носять імена радянських катів, поки ми ,кінець кінцем, не дізнаємося всю страшну правду...

В. С. Касап

/ Україна /

ПЕРШІ ЗГАДКИ У ПРЕСІ ПРО ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ НА УКРАЇНІ

З давніх-давен українське суспільство мало великий досвід національно-визвольних змагань та славилось незламністю духу. До 1933 р. в Україні існувала державна організація, поширювалась сфера вживання української мови, розвивалась власна культура. Це не входило в плани Сталіна створення власної імперії, тож потрібно було зламати Україну шляхом організації голодного мору.

Голодомор міг би так і залишитися невідомим для всього світу. Існувала жорстка цензура. За розголошення інформації «винуватців» чекало притягнення до суду чи розстріл. Часом, люди з однієї області не знали, що відбувається в інших регіонах. Тільки поодинокі чутки змальовували реальну картину винищення нації. Тож помирати українські селяни повинні були мовчки.

Першим, хто викрив злочини комуністичного режиму став британець Гарет Джонс. Він мріяв стати відомим журналістом і відкривати світові правду, а натомість став ворогом усього Радянського Союзу. У березні 1933 р. Гарет, попри заборони дипломатів, вирушив в Україну. Він хотів побачити світлу та прекрасну країну, про яку йому розказувала мама ще з дитинства, а побачив голод, тисячі смертей, злиденне життя і жорстокість влади. Свої спостереження та розповіді очевидців записував у щоденник. У 90-их роках, ці щоденники, які до того часу зберігалися на горіщі садиби Джонсів, стануть одним із важливих свідчень Голодомору.

Чоловік опублікував близько 20 статей в американських, британських та німецьких газетах. Зокрема, в «Manchester Guardian», «New York Times», «New York Evening Post», «Daily Express».

«Я пройшов через безліч сіл і дванадцять колгоспів. Скрізь я чув плач: «У нас немає хліба. Ми помираємо! Передайте в Англію, що ми пухнемо від голоду», – пише в одній зі статей. А 8 травня 1933 року в The Manchester Guardian зазначає: «У кожному селі я отримував однаково інформацію, що багато людей помирають від голоду і що четверта-п'ята частина худоби загинула. Одна часто повторювана фраза із сумною монотонністю лунала у моєму мозку: «Всі – опухлі від голоду», і одне слово вбивалося у мою пам'ять у кожній розмові. Це слово було «голод». Ніколи не забуду пухлі животи дітей у хатах, в яких мені довелося заночувати». Він щиро сподівався, що таким чином приверне увагу інших країн, і в тому числі Великобританії – його Батьківщини, вірив, що смерті можна припинити.

Радянська влада діяла цинічно, маніпулювала фактами і відверто брехала про голод. В цей час інший журналіст, більш знаний, Волтер Дюрант, який був власним кореспондентом «New York Times» у Москві, у своїй статті заперечив сенсаційні відкриття і звинуватив Джонса у наклепі.

Гарет Джон був шокований і розчарований, його правда була нікому не потрібна. Він на власні очі бачив як українці пухли від голоду і вмирили голодною смертю, але світ повірив «фейковій» статті іменитого журналіста.

12 серпня 1935 року Гарет Джонс був убитий за загадкових обставин під час подорожі до Маньчжурії. Те, що в організації його поїздки брали участь, зокрема, троє осіб, причетних до радянських спецслужб, наштовхує на думку, що саме комуністичні каральні органи були винуватцями смерті британського журналіста.

Доносячи світові правду про влаштований радянським режимом Голодомор в Україні, Гарет Джонс проявив особливі мужність і чесність. Його публікації спонукали інших західних журналістів звернутися до цієї теми й змусили Кремль виправдовуватися перед світом.

Саме слово «Голодомор» вперше з'явилося в друкованих працях українських емігрантів у Канаді та США в 1978 році. У СРСР на той час історикам дозволяли лише говорити про «труднощі з продовольством», але не про голод.

Зараз більш як 15 країн визнали Голодомор як штучне знищення українців. Крім цього, Парламентська асамблея Ради Європи схвалила резолюцію про вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років.

Ю. О. Кіреєва

/ Україна /

СУВОРІ РЕАЛІЇ ХАРЧУВАННЯ У ПЕРІОД ГОЛОДОМОРУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН МАЙБУТНЬОГО ПОКОЛІННЯ

XX-те століття в історії України було досить бурхливим та насиченим на події. Голодомор 1932 – 1933 років посідає особливе місце у свідомості людей навіть у сучасний період існування незалежної держави.

Штучний масовий голод охопив всю територію Української РСР, на якій проживало майже 22 мільйона людей. Це був яскравий прояв акту геноциду українського народу, організований урядом СРСР та керівництвом ВКП(б). Штучність полягала не в випадковості якогось явища природного чи соціального походження, вона була наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодом.

Свідомий акт знищення українських хліборобів сталінською політичною системою проти мирних людей, української нації та класу селян призвів до зникнення значного прошарку заможних, незалежних селян, підприємців та цілого покоління землеробів.

Під гнітом знаходилися не тільки культура та самобутність нації, а й стан здоров'я в фізичному та психологічному сенсі.

Метою голодомору був підриг соціальної бази опору українців проти комуністичної влади та забезпечення тотального контролю з боку держави над всіма верствами населення. Уряд заборонив будь-яку торгівлю в сільській місцевості, призупинив продовольче постачання сіл. Якщо райони не виконували хлібозаготівельні плани, то на них накладалися натуральні штрафи.

В 1932 році на Україні був неврожай, вийшло зібрати дуже мало зернових, з 3 цього збору вилучили 52% зерна, внаслідок чого виникла криза сільськогосподарського виробництва, а репресії тільки збільшувалися.

Люди намагалися виживати всіма можливими способами, створювали їжу з того, що навіть не можливо собі уявити, їли те, що сучасна людина ніколи не зрозуміє.

Досить популярними були такі страви, як: затируха, моторженики, линда. Їх готували і їли під час голоду в українських селах, але від звичних нам супів, млинців і каш залишалася тільки форма - за змістом це були огидні на смак і важкі для шлунка суміші. У селян була одна ціль – щось з'їсти та не померти, і не важливо було те, що вони підригали собі здоров'я.

Очевидці розповідали та ділилися класичним рецептом хлібу 1933-го року, де головним інгредієнтом було перетерте листя. Додавали також трохи макухи, лушпиння гречки і проса – сама споживна частина. Цікавим є той факт, що з цих продуктів раніше варили їжу для худоби. Але і такий псевдохліб до кінця осені став рідкістю – не було вже й зернового лушпиння.

Люди перекопували поля по декілька разів, адже там знаходилися кілька гнилих картоплин. Їх очистки викопували з господарських сміттєвих ям і варили разом з рослинами. Ну, і звичайно, бур'яни. Головне – знати, які не викликають колюк. Селяни, які їли бур'яни – пухли, адже печінка не могла таке перенести. Ті, хто мав видержку – були страшно виснажені та неймовірно худі. Кропива була великою рідкістю та делікатесом, адже головна її перевага – відсутність отруйних властивостей. Ця рослина врятувала не одне життя в часи Голодомору. Люди ще не знали, що вона дуже багата вітамінами, крохмалем, залізом і кальцієм – в безпечній для нирок формі.

Другою рослиною за поживністю вважалася лобода, яку сьогодні виривають на огородах при прополюванні, а 87 років тому вона була цінніша за будь-які гроші. Непримітний на вигляд бур'ян, вкритий борошнистою поволокою містив багато вітамінів і виганяв глистів. Його якість було важко переоцінити, враховуючи, що в ті часи їли і черв'яків, і занепалу худобу. Якщо дотерпіти і донести знайдену лободу до житла, то її можна було розтерти зі споришем і старими кукурудзяними качанами та приготувати щось на кшталт оладиків. Гарбузи та редьку було майже неможливо дістати.

Готували кору дуба з льоном, подрібнювали їх, запарювали з ромашкою та жменькою кукурудзяної муки. Були ще коржики з кропиви і кульбаби, хліб з каштанів та насіння кропу.

Весною 1933 року не стало навіть цієї їжі. Їли все, що попадало під руки: листя на вишнях та яблунах, квітки з акації, хоч якийсь бур'ян.

Якщо споживали в їжу рослини, то що вже казати про м'ясо. Ловили ховрахів, птахів, тхорів, мишей, черв'яків, пацюків і навіть котів, собак та коней – все, що рухалося.

Голод змусив українців вперше за багато століть порушити харчові, релігійні та сакральні заборони. Яскравим прикладом цього було вживання в їжу павуків та мух. В українському традиційному суспільстві їх не вбивали – це вважалося гріхом. Але люди переступали через це, що говорить про великий злам суспільства. Навіть канібалізм став звичайним явищем.

Вчені та психотерапевти Віталій Климчук і Вікторія Горбунова провели своє психологічне дослідження під назвою «Голодомор 33: Розбити тишу». Вони вивчили психологічні наслідки того, як Голодомор вплинув на людей. Дослідники дізналися, що цей прояв відображається в світогляді, переконаннях та поведінці, які провокувалися травматичними подіями і передавалися з покоління в покоління.

Було проведено опитування згідно з яким люди ділилися своїми переконаннями, наслідками травми, пов'язаної з Голодомором: «Звідси треба бігти, бо нічого доброго тут не буде», «Нікому не можна довіряти, особливо владі», «Треба шукати кращої долі в інших країнах».

Максимальні показники співвідношення з досвідом переживання Голодомору в сім'ї мають такі твердження: «Діти завжди повинні бути добре нагодовані», «Якщо дитина худа, то, напевно, вона погано себе почуває або хвора – її треба краще годувати», «Якщо відчуваєш себе втомленим, слабким

або у тебе запаморочення – це тривожні симптоми, які вимагають ретельного обстеження», «Худнути і сидіти на дієті неправильно і небезпечно», «Хліб й інші залишки їжі не можна викидати», «Треба робити заготовки та консервацію, в будинку завжди повинен бути запас їжі», «Потрібно мати господарство, дачу, займатися садівництвом і городництвом, щоб завжди була їжа».

Голодомор був відкритим актом геноциду українського народу й ті наслідки, які він спричинив неможливо не помітити. Офіційно не відомо скільки людей загинуло від голоду, але вчені нараховують близько 4 – 5 млн смертей тільки на Україні.

Відчуття голоду – страшне почуття, яке придушити будь-чим неможливо, навіть страхом. Наука довела – коли людиною керує голод, розум відключається.

Підводячи підсумки вищесказаного, люди були ладні на все, вони переслідували тільки одну ціль – вижити, не померти з голоду. Їли абсолютно все і не важливі вже були ніякі релігійні устої. Голодомор вплинув не тільки фізично, а і психічно на людей, які це пережили, та на всі наступні покоління.

Література

1. Даугуле А, Лисенко П., Анікієнко Г. Під час Голодомору люди їли мух і павуків /Даугуле А, Лисенко П., Анікієнко Г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://podrobnosti.ua/567857-vo-vremja-golodomora-ljudi-elimuh-i-paukov.html>

2. Наумець. І. Якими є психологічні наслідки Голодомору в повсякденному житті українців / Наумець. І. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/health/2018/11/24/225607/>

3. Конквест Р. А. Терор голодом / Конквест Р. А. //Жнива скорботи: радянська колективізація і голодомор. Вид. «Терен», –2007. – 267 с.

А. А. Коношевич
/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР.: ЗЛАМ ТРАДИЦІЙНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ ЧИ БАНАЛЬНЕ ДЕМОГРАФІЧНЕ ВИНИЩЕННЯ?

Правління Сталіна – один з найконтраверсійніших періодів в історії СРСР в цілому і УРСР зокрема. Так, була перемога у війні, але його тоталітарний режим спричинив величезну кількість смертей. Репресії, Друга світова, депортації. голодомор... все це стало причинами дуже масштабного скорочення чисельності населення на території України. Але саме в цій роботі я згадаю про Голодомор 1932-1933 рр, який можна сміливо називати «голодомор-геноцид» українського народу і особливо селянства.

Терор голодом називають однією з найбільших катастроф ХХ століття. Він забрав життя 10-25 відсотків українців, що стало більшим, ніж за роки Першої світової війни та громадянської війни. Кількість померлих в Україні можна порівняти з населенням кількох прибалтійських держав. Ще більший кількості голодомор скалічив душі, зламав психіку або просто примусив

замовчати. Таким чином був сильно пригальмований розвиток українського та радянського комуністичного суспільства, відкинутий майже на 10-15 років назад у розвитку.

Політику колективізації супроводжувала боротьба з «куркулями», до яких зараховували не лише заможних селян, а й таких, які б використовували у своїх господарствах найману працю, перебували в петлюрівських та білогвардійських військах, антирадянських партизанських загонах. Нова класова політика щодо селянства була проголошена Сталіном у грудні 1929 р. на Всесоюзній конференції аграрників-марксистів.

Розкуркулення здійснювалося терористичними методами. Ізольовані один від одного, селяни-власники не могли протистояти державному апарату і своїм односельцям з числа бідняків та наймитів, яких апаратники нацьковували на них. Коли незаможні відмовлялися виконувати нав'язану їм роль і приєднувалися до протестів проти колективізації – їх зараховували до «підкуркульників», після чого репресовували як «куркулів». У свою чергу масове створення колгоспів руйнувало віковий соціально-економічний уклад життя українських селян. Щоб колгоспники не могли продавати хліб на сторону, приватну торгівлю у 1930 р. заборонили. Скасована у 1921 р. продрозкладка відродилася у новій формі. Стягування продрозкладки з колгоспів виявилось напрочуд легкою справою. У 1930-1931 рр. поставки колгоспної продукції державою перебували на рекордно високому рівні, але тільки через те, що колгоспникам держава майже нічого не залишала. Усе це руйнувало традиційну сільськогосподарську систему і підвищувало соціальну напругу серед невдоволеного селянства. Та чи могло це спричинити такий масштабний голод?

Я вважаю, що ні і весь голодомор-геноцид був агресивною реакцією Сталін на нові вибухи відчуття національної самобутності українського селянства.

У документах Політбюро ЦК КП(б)У збереглося свідчення про те, як восени 1932 р. організовувалися з України т.зв. «зелені ешелони» для забезпечення промислових центрів Росії продуктами харчування до жовтневих свят. З України вивозили вже не тільки посівний матеріал, але й навіть, квашені огірки, капусту та помідори, напевно залишаючи людей приреченими на голодну смерть.

За розпорядженнями Москви, заборонялась будь-яка торгівля у сільській місцевості, призупинялося продовольче постачання сіл, переслідувалося та каралося на 10 років ув'язнення і розстріл будь-яке використання хліба для оплати праці в районах, що не виконали хлібозаготівельних планів, запроваджувалася система натуральних штрафів, товарних репресій.

Питома вага українського зерна в загальносоюзному обсязі хлібозаготівель сягала більше третини, а по окремих регіонах перевищувала планові завдання для Північного Кавказу, Центрально-Чорноземного регіону, Казахстану та Московської області разом узятих.

Історики і демографи ще й досі сперечаються щодо кількості жертв голодомору, називаючи різні дані – від 3 до 10 мільйонів. Найвірогідніше, враховуючи матеріали перепису населення 1937 р., втрати населення внаслідок повного фізичного виснаження, тифу, кишково-шлункових отруень, канібалізму, репресій, самогубств на ґрунті розладу психіки та соціального колапсу становили на теренах України близько 7 мільйонів осіб. Всеосяжність цієї національної катастрофи можна збагнути лише глибиною внутрішнього потрясіння кожного, хто вважає себе цивілізованою людиною. Голодне лихоліття, яке охопило адміністративні райони з населенням понад 40 млн. осіб і тривало майже два роки, явище не стихійне, а цілком рукотворне.

Отже, після визнання подій 1932-1933 рр геноцидом українського народу я вважаю, що кожен українець має пам'ятати про всю ту деспотію влади, що відбувалася за часів радянського режиму і розуміти, що допустити хоч якісь відголоси цього ми не маємо жодного морального права. Були забрані мільйони невинних життів, ще сотні тисяч скалічених доль людей і все через тоталітарний режим влади Сталіна. І єдине, що в нас залишилося – це пам'ять, яку потрібно шанувати і робити висновки. Допоки є живі очевидці тих подій, треба з кожним поговорити, записати їх на відео і залишити напам'ять нащадкам.

До речі, День пам'яті жертв голодомору вшановується кожного року четвертої суботи листопада. Цього дня традиційно свічкою я теж шаную пам'ять загиблих.

В. В. Корж
/ Україна /

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ 1932-1933

Науковий керівник – к.і.н., доц. кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян Свинаренко Н.О.

Найжорстокішим злочином комуністичного режиму проти українського народу був голодомор 1932–1933 рр. Ця спланована проти українського селянства акція мала ліквідувати основу української нації і національного відродження, зруйнувати незалежні господарства, унеможливити протистояння радянській владі.

Сучасні історики при аналізі хлібозаготівельної політики акцентують увагу на етнонаціональному чиннику та штучній природі голоду. За їх словами, це дає підстави говорити про голод як голодомор-геноцид.

Причинами такої жорстокої діяльності радянського керівництва були: по-перше, страх перед українізацією, яка вийшла за рамки, що їх собі передбачав Сталін та його оточення. По-друге, бажання якщо не знищити українців повністю (людей було занадто багато, щоб їх усіх знищити), то ослабити до такої міри, щоб вони вже не могли мріяти про вихід із СРСР, про незалежність.

У 1931 році українські селяни змушені були віддати більше 40% усього урожаю, що призвело до голодування уже в кінці 1931 – 1932 років.

Незважаючи на це, у липні 1932 року було прийнято завідомо нереальні до виконання плани хлібозаготівель з урожаю 1932 року. Фактично було створено умови для того, щоб вилучити усі запаси зернових.

У листопаді 1932 року під тиском В. Молотова, голови РНК СРСР, було прийнято постанову «Про заходи щодо посилення хлібозаготівель», а 20 листопада 1932 року Раднарком України затвердив аналогічну постанову про запровадження *натуральних штрафів* – вилучення продовольства і худоби в господарствах, які «заборгували» згідно нереальних планів хлібозаготівель. Розширене тлумачення цих постанов давало можливість представникам влади вилучати й інші продукти харчування: картоплю, квасоллю, цибулю, капусту тощо.

У грудні того ж року були створені «буксирні бригади», які ходили по хатах та проводили обшуки. Вони забирали усі наявні зернові запаси, продукти, одяг і меблі. Цим партійний апарат цілком свідомо прирікав селян на голодну смерть.

Ще одним репресивний захід, який виконувала влада було занесення районів, сіл, колгоспів, які не виконували плани по хлібозаготівлі, на «чорну дошку». Це означало оголошення надзвичайного стану та системи примусових заходів. Іншими словами, відбувалася повна ізоляція окремих районів.

У серпні 1932 року під приводом того, що розкулачені селяни та «інші антисоціальні елементи» розкрадають вантажі з товарних поїздів та колгоспне і кооперативне майно, Сталін запропонував новий репресивний закон про охорону державного майна. Закон передбачав за такі порушення розстріл з конфіскацією майна, а за пом'якшуючих обставин – 10 років ув'язнення. Засуджені не підлягали амністії. За каральним документом закріпилася народна назва «закон про п'ять колосків», оскільки винним у розкраданні державного майна фактично був кожен, хто без дозволу зібрав на колгоспному полі кілька колосків пшениці. За перший рік дії нового закону за ним засудили 150 000 осіб. Закон діяв до 1947 року, однак пік його застосування припав саме на 1932–33 рр.

Яскравим доказом навмисної організації Голодомору 1932-1933 років на Україні служить підписана Сталіним 22 січня 1933 року директива, згідно якої виїзд селян з території УРСР в інші регіони Радянського Союзу заборонявся. Тих, хто встиг виїхати, заарештовували і повертали назад. Згодом спеціальні військові підрозділи блокували дороги до міст. «Загороджувальні загони» робили неможливим перевезення хліба і зерна та пересування українців, які прагнули врятуватися від голодної смерті.

Ще й досі не відомо точно щодо кількості жертв голодомору. Історики та демографи називають різні дані, від 3 до 10 мільйонів загиблих. Населення помирало внаслідок повного фізичного виснаження, тифу, кишково-шлункових отруєнь, канібалізму, репресій, самогубств на ґрунті розладу психіки та соціального колапсу.

Проте, критерієм масштабності трагедії є, очевидно, не лише цифри, а й здатність кожної людини сприймати чуже горе, як своє. Всеосяжність цієї

національної катастрофи можна збагнути лише глибиною внутрішнього потрясіння кожного, хто вважає себе цивілізованою людиною.

Найбільш досконала статистика не спроможна передати глибини та масштабності соціально-економічних, політичних та морально-психологічних наслідків голодомору, жахливого свавілля владних структур і масових випадків ганебного для людини явища - канібалізму. Голодне лихоліття, яке охопило адміністративні райони з населення понад 40 млн. осіб і тривало майже два роки, явище не стихійне, а цілком рукотворне.

Без належної оцінки Голодомору 1932-1933 рр. в Україні - цієї найбільш цинічної форми політичного терору в історичному, соціологічному, правовому і політичному аспектах, неможливо сьогодні уявити історію Європи ХХ ст., збагнути саму суть тоталітаризму. Слід з повною підставою говорити про глобальну соціо-гуманітарну катастрофу в історії людства, а не лише українства.

В. О. Крива

/ Україна /

ГОЛОДОМОРИ НА УКРАЇНІ ТА ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА

В історії бурхливого ХХ-го століття голодомор 1932-33 років в Україні посідає особливе місце. Це одне з найважливіших сторінок історії мого народу.

Причиною голодомору можна вважати свідому організацію штучного масового голоду урядом СРСР. Тобто голодомор 1932-1933 років є актом геноциду українського народу. Голод організовувався на всіх землях України та поза її межами у місцях, де жили українці.

Перший голод на Україні був в 1922 році. З 1922 року почав своє існування СРСР, до складу якого входила і Україна. У суспільстві почалося впровадження комуністичного режиму. Радянська влада насаджувала нові звичаї, культуру, обряди населенню. З 1928 року керівництво СРСР оголосило курс на колективізацію, тобто усі індивідуальні господарства об'єднувалися в колективні. Колективізація і стала однією з головних причин голодомору.

Був також голод 1946 року. Після Великої депресії економічний стан СРСР погіршився. Щоб заробити валюту, було вирішено збільшити обсяги експорту зерна, тому різко збільшилися хлібозаготівельні плани. Ці плани були непосильні для сільського господарства. Багато селян почали переїжджати з сіл до міст. Також така політика викликала опір з боку українського населення. На території України відбувалися масові виступи проти колективізації.

Та все ж найрезонанснішим був голод 1932-1933 років на Україні. Для збереження колгоспів і майна у руках держави 1932 року було прийнято репресивну постанову. За каральним документом закріпилася назва «закон про п'ять колосків», оскільки винним у розкраданні державного майна фактично був кожен, хто без дозволу зібрав на колгоспному полі кілька колосків

пшениці. Згідно з цією постановою, все колгоспне майно прирівнювалось до державного і за його розкрадання було встановлено жорстке покарання. З цим законом держава карала голодних селян за збирання в полі залишків урожаю ув'язненням на 10 років з конфіскацією майна або розстрілом. Даною постановою було організовано спеціальні групи людей, які здійснювали обшуки населення з метою насильницького вилучення зерна. Такі обшуки супроводжувались терором, фізичним та моральним знущанням над людьми.

Наступним геноцидним рішенням стало встановлення натуральних штрафів – право держави збирати у селян не лише зерно, а й усі продукти харчування та майно, яке можна було продати або обміняти на їжу.

З метою посилення голоду в Україні 1932 року було ухвалено постанову, якою було запроваджено специфічний репресивний режим – «Чорні дошки». На «Чорні дошки» потрапляли ті населені пункти, які не змогли виконати зазначений план. Занесення на «Чорні дошки» означало фізичну продовольчу блокаду колгоспів, сіл, районів: тотальне вилучення їжі, заборона торгівлі і підвозу товарів, заборона виїзду селян та оточення населеного пункту військовими загонами.

У 1933 році смертність в Україні досягла катастрофічних масштабів. У той час кожного дня від голоду помирали десятки тисяч людей, приблизно їх кількість сягала 25 тисяч осіб. У цей час Москва надала Україні насінневу та продовольчу позики. Але харчі надавалися лише тим, хто був здатен працювати.

Наслідки голодоморі 1932-1933 років величезні. Точну кількість загиблих встановити неможливо. Чисельність втрат серед українців оцінюють дуже по-різному: від 1,8 до 7,5 і навіть 10 мільйонів осіб. Але все одно кількість загиблих – це мільйони невинних людей. Найбільша кількість померлих нараховується на сході України та в її центральній частині.

Радянська влада зробила все можливе, щоб приховати наслідки свого злочину. На місцях було заборонено фіксувати реальну кількість смертей. Також дуже часто замість реальної причини смерті лікарі могли написати, що людина загинула через якусь хворобу.

Для вшанування пам'яті загиблих четверту суботу листопада було визнано Днем пам'яті жертв голодомору. Кожного року цього дня проводиться всеукраїнська акція «Запали свічку». Традиційно пам'ять загиблих вшановують хвилиною мовчання та встановлюють запалену свічку на підвіконня. Тобто сталінський політичний режим різними способами знищити українських селян, відбираючи у нещасних останні шанси на спасіння.

Отже, голодомор 1932-33 років – це дуже трагічна подія в історії України та всього світу. Голодомор визнано актом геноциду проти українського народу. У цей час радянською владою було поставлено непосильні заготівельні плани та за їх невиконання проти населення впроваджувалися дуже жорстокі постанови та покарання. Ця подія призвела до болісної смерті мільйонів людей. Про цю подію кожного року згадують

мільйони українців та вшановують пам'ять жертв голодомору, запалюючи свічку на підвіконні.

А. І. Маслакова

/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ В УКРАЇНІ – ІСТОРИЧНА ПОДІЯ КАТАСТРОФІЧНОГО МАСШТАБУ

Одна з найжахливіших національних трагедій та наймасштабніших гуманітарних катастроф в історії людства був голодомор, створений керівництвом ВКП(б) та урядом СРСР у 1932–1933 роках шляхом створення штучного масового голоду. Він охопив значну частину України: Запорізьку, Донецьку, Катеринославську, Миколаївську, Одеську губернії.

Головною причиною Голодомору 1932-1933 років стало примусове проведення державних планових хлібозаготівель. Так, 7 серпня 1932 року за ініціативою Сталіна прийняли постанову про «розкрадання колгоспного майна», що каралося розстрілом або позбавленням волі від 10 років. У народі вона отримала назву «Закон про п'ять колосків» та стала основою для розгортання масових репресій проти селян. До репресивних заходів додавалися ще й натуральні штрафи – право держави забирати у селян не лише зерно, а й усі продукти харчування та майно, яке можна було продати або обміняти на їжу.

Більшовицька влада також застосовувала спеціальний позасудовий репресивний захід – занесення на «чорну дошку» районів, сільрад, сіл і колгоспів за «невиконання хлібозаготівель». Це означало їхню ізоляцію, вилучення всього продовольства, заборону ввезення будь-яких товарів, інші жорстокі репресії, що ставали рівнозначними смертному вирoku їхнім жителям.

Ключовим елементом убивства голодом стала ізоляція України. 22 січня 1933 р. директива за підписом Сталіна забороняла виїзд селян з території УРСР і Кубані в інші місцевості Радянського Союзу. Селянам припинили продавати квитки на залізничний і водний транспорт. Дороги блокували. Тих, хто встиг виїхати, заарештовували та повертали назад. Пізніше заблокували дороги до міст.

Також, їм не дозволялося найматися самостійно на роботу на промислові підприємства, переходити або переїжджати в Росію. На кордоні з нею, як і з Білоруссю, а тим більше з Румунією та Польщею, стояли загороджувальні загани, які розстрілювали втікачів з України.

Взимку й навесні 1933 р. в Україні стрімко зросла смертність від голоду. Найстрашнішим періодом стала весна 1933, коли будь-які продовольчі запаси в більшості селянських родин повністю вичерпались. Щоби врятуватись від смерті, голодні люди шукали будь-що придатне до їжі. Споживали висушені стебла лободи та інших бур'янів. Часто фіксувались випадки споживання мертвих тварин.

Трагічною була доля селянських дітей, котрим випало відчувати на собі пекло голодомору. Щоб врятувати їх, батьки будь-якою ціною везли дітей до

міста і залишали в установах, лікарнях, просто на вулицях. Тисячі дітей-сиріт, бродили поодиноці та групами по селах, дехто помирав на дорозі, інші добиралися до міст, залізничних станцій, просили милостиню, вчиняли дрібні крадіжки.

Наприкінці червня 1933 р. на станції Козятин міліція затримала 307, а в липні – 1340 голодних безпритульних дітей. Таке саме становище склалося у Жмеринці, Вапнярці, інших великих і малих залізничних станціях. Чимало з цих дітей помирало. Зокрема, на початку червня 1933 р. на тій самій станції Козятин знайдено 15 померлих від голоду дітей [1].

Ситуація була жахливою. Голодомор став найбільшою трагедією за всю історію українського народу. За масштабом, жорстокістю, цинізмом і організованістю з боку влади та наслідками для майбутніх поколінь він не має аналогів в історії людства.

Певні історичні обставини ускладнюють підрахунки, а ще більше – встановлення імен вбитих. Радянська влада зробила все можливе, щоб приховати наслідки свого злочину. На місцях було заборонено фіксувати реальну кількість смертей. Сьогодні виявлено таємні списки деяких сілрад з переліком померлих в 1932-1933 роках. Ці списки в двічі перевищують офіційні дані. Цілком зрозуміло, що такі випадки були не поодинокими. Існувала заборона записувати причину смерті «голод», тому в актах про смерть вказано «від тифу», «виснаження», «від старості». Українці вимирали сім'ями, селами, і не завжди проводився облік. Тому питання кількості людських втрат України від голодомору досі залишається відкритим. Більшість науковців відстоює число вбитих понад 7 мільйонів осіб в Українській Соціалістичній Радянській Республіці.

Найбільш постраждали від голоду колишні Харківська і Київська області (теперішні Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська, Київська, Житомирська). На них припадає 52,8% загиблих. Смертність населення тут перевищувала середній рівень у 8-9 і більше разів. У Вінницькій, Одеській, Дніпропетровській рівень смертності був вищий у 5-6 разів. У Донбасі – у 3-4 рази. Фактично, голод охопив весь Центр, Південь, Північ та Схід сучасної України [2].

Особливо болісно лихо відобразилося на дітях: у багатьох селах після голоду закривалися школи, бо їх більше нікому було відвідувати. Тим самим підривалася етнічна основа становлення української нації – село, знищувався прошарок, від якого залежали процвітання суспільства, здатність його до розвитку.

Впродовж десятиліть тема Голодомору була табуованою. Допоки існував комуністичний режим, навіть говорити про голод 1932-1933 років було суворо заборонено. Тому набагато пізніше з ініціативи Світового конгресу вільних українців було створено Міжнародну комісію з розслідування голоду 1932-1933 років в Україні під керівництвом професора шведського Інституту публічного та міжнародного права Якуба Сандберга [2].

У листопаді 1989 року комісія опублікувала свої висновки. Безпосередньою причиною масового голоду в Україні вона назвала надмірні хлібозаготівлі, а його передумовами – примусову колективізацію, розкуркулювання і прагнення центрального уряду дати відсіч «традиційному українському націоналізму». Було досліджено, що голодомор в Україні мав виразні ознаки геноциду, а саме примусові хлібозаготівлі, «чорні дошки», натуральні штрафи, позбавлення житла, присадибної землі, унеможливлення пересування та інші форми терору (розкуркулення, депортації, ув'язнення, розстріли), які розкривають далеко неповний перелік репресивних дій зі свідомою мотивацією масового вбивства великих груп людей.

Отже, голодомор був цілком свідомою політикою Сталіна стосовно українського селянства, актом примусу й залякування, відповіддю на непокору й опір українців політиці насильницької колективізації.

28 листопада 2006 року Верховна Рада України ухвалила закон «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», згідно з яким Голодомор був визнаний геноцидом українського народу.

Четверта субота листопада в Україні визнана Днем пам'яті жертв голодоморів. Меморіальні заходи проводяться як в Україні, так і поза її межами. Перші особи держави відвідують поминальне богослужіння та покладають символічні горщики з свічками та зерном до пам'ятників жертвам. До 2008 р. заходи по вшануванню проводилися на Софійській площі. З 2008 р. – в Національному музеї «Меморіал пам'яті жертв голодоморів в Україні».

Кожного року в цей день проходить Всеукраїнська акція «Запали свічку».

Найбільш монументальними серед пам'ятників жертвам Голодомору є меморіали у Києві та Харкові. Пам'ятники жертвам Голодомору встановлені також у Дніпропетровську, Одесі, Миколаєві, Кропивницькому, Луганську, Сумах, Черкасах, Коломиї, Білій Церкві та багатьох інших українських містах і селах. За кордоном пам'ятники встановлені в Едмонтоні, Калгарі, Вінніпегу та інших містах [3].

Література

1. https://pidruchniki.com/16320716/istoriya/golodomor_19321933_ukrayini_yogo_prichini_naslidki
2. <https://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/holodomor-remembrance/holodomor-numbers-facts>
3. <http://www.memory.gov.ua/publication/golodomor-1932-1933-vstup>

О. Малова

/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ ЯК ВИЩА СТУПІНЬ ЗЛОЧИНУ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВ

Події, що супроводжували український народ протягом 20 століття мали великий вплив на формування національної свідомості і розвиток рідної культури. Важливо пам'ятати скільки страждань довелося перенести нашим

предкам і розуміти необхідність великої поваги до їх мужності у боротьбі за життя і народність.

Отже, річ цієї доповіді піде про найстрашніший злочин комуністичної влади над українським народом, що був проведений впродовж 1932-1933 років. Це був голодомор. Основною ціллю цього заходу було створення умов зруйнованого національного відродження з боку радянської влади для масового впровадження своїх законів з подальшим придушенням будь-якого супротиву з боку українського селянства. У результаті були зруйновані усі незалежні господарства і підпорядковані центру влади радянського союзу. Найважливішим фактом треба вважати, що селяни знищувались саме за національною ознакою, а не через походження з цієї верстви суспільства. Це говорить про те, що політика мала справжній геноцидний характер.

Йосиф Сталін стверджував, що врожай 1932 приніс значно більше прибутку, ніж врожай попереднього 1931 року – це говорить про повний достаток харчів для всієї держави. Але, замість розповсюдження їжі територією радянської України, держава спеціально конфіскувала більшу частину харчових запасів. У цей список входило також зерно, що було основою насінневого, фуражного і страхового фондів. Ніякі заклики з боку місцевих представників не могли зупинити безжалісні дії позбавлення харчування великої кількості нещасних людей. Як можна зрозуміти, будь-які спроби протидії злочину Центрального комітету жорстоко карались. Вище партійно-державне керівництво Української соціальної радянської республіки не змогло протистояти свавіллю Йосифа Сталіна, лише виконуючи усі накази.

Якщо звернутися до статистики того часу, то можна зробити висновки про масштабність наслідків політики геноциду. Кожного дня з початку 1933 року від голоду помирало близько 25 тисяч людей, щогодини – 1 тисяча, навіть кожної хвилини близько 17. Селяни жили без хлібу, тому їм доводилось харчуватися мишами, щурами, горобцями. Було поширення вживання кори дерев та навіть людей. Не треба бути експертом у політиці, щоб розуміти наскільки голодомор запаморочив розум українських людей. Незважаючи на вимирання цілих селищ, конфіскації проводилися у повній мірі: вони включали тепер і речі зі шкіри, оскільки вони могли стати предметом їжі. Ухвалений 7 серпня 1932 закон стосовно охорони соціалістичної власності проголошував сурове покарання у разі крадіжки колгоспних харчів (найчастіше виносили жмені зерна для годування своєї сім'ї) у вигляді розстрілу з остаточним позбавленням майна або ув'язнення на строк не менш 10 років. Назвавши його законом про «п'ять колосків» вони ще раз остаточно підтвердили радикальність і нераціональність своїх дій.

Загалом в результаті голодомору на Україні загинуло від 7 до 10 мільйонів осіб. Цей жахливий факт можна розцінити як глибоке руйнування етнічної основи українського народу, яким завжди було сільське населення: її культура, традиції є символом багатьох років існування української держави. Для радянської влади це дійсно була перемога. Вона щиро вважала свої дії правильними і не хотіла уявляти на собі все те, що довелося у тих роках пережити населенню нашої країни. Невже такі жертви коштували того, щоб

колгоспна система стабільно існувала у політичній структурі радянського союзу? Звісно ж, ні. Жодна перспективна держава не допустить знищення свого народу заради встановлення своєї політики, адже народ – це основа будь-якої системи і він несе у пам'яті усі почуття, що супроводжували його через роки становлення цієї держави.

Геноцид українського народу 1932-1933 років я вважаю найбільшою трагедією українського народу, адже це не війна стороннього народу за права володіння українською землею, а пригнічення з боку «братського» (як вони себе називають) для побудування єдиного союзу з подальшим його функціонуванням і розвитком. Як для мене, це дуже важко прийняти до свого розуму і здається що такого зовсім не існувало. Але воно було і воно дуже міцно зломило всі гілки опору українського населення. Катастрофа демографічного характеру викликала у більшості людей почуття страху і впровадила його на багато років вперед.

З часу голодомору вже минуло багато років. Але його наслідки не мають строку давності. Він приніс наступні результати: позбавлення жертви рідної землі, власності у будь-якій її формі, культури, самоусвідомлення і ідеології. Насправді, ця політика для рабства. І на теперішній час ми чітко повинні це усвідомлювати. Ні у якому разі не можна з цим примирятися і втрачати пам'ять про це. Найголовніше на сьогодні – не дозволяти іншим державам втручатися у внутрішні справи України, нав'язуючи свою ідеологію і культуру. У нашого народу культурний фонд настільки різнобарвний, що може бути прикладом для багатьох. Ми завжди будемо пам'ятати що довелося пережити нашим предкам, адже голодомор торкнувся майже кожної родини лівобережної України.

Література

1. Голодомор 1932—1933 рр. в Україні, його причини та наслідки [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/16320716/istoriya/golodomor_1932-1933_ukrayini_yogo_prichini_naslidki.
2. 1932–1933 Наслідки Голодомору для самоусвідомлення українців [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1354334.html>.
3. Голодомор в Україні (1932—1933) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Голодомор 1932–1933 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/ussr/srsr5/>.
5. Голодомор 1932-1933 років і Україні. Історія. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-holodomor-remembrance/holodomor-numbers-facts>.

ЧИ СПРАВДІ ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР. Є ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ?

В історії України ХХ століття Голодомор посідає особливо трагічне місце. Це був перший масовий голод, що розпочався відразу ж після закінчення громадянської війни та придушення української революції та охопив значну частину країни. Його причини частково мали об'єктивний характер – посуха, економічні наслідки першої світової та громадянської воєн. Але були ще і інші чинники: крах сільськогосподарської практики тодішнього режиму, скорочення посівних площ у колишніх хлібородних районах внаслідок політики воєнного комунізму. Саме це і є причиною дискусій, які тривають і до сьогодні. Отже, чи є насправді голодомор геноцидом українського народу?

У 2006 році Верховна Рада України офіційно визнала Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу. Згідно із законом, заперечення Голодомору є протиправним, але не тягне за собою ніякої відповідальності.

Більш того, Голодомор визнали геноцидом українців 23 держави: Австралія, Андорра, Аргентина, Бразилія, Грузія, Еквадор, Естонія, Іспанія, Італія, Канада, Колумбія, Латвія, Литва, Мексика, Парагвай, Перу, Польща, Словаччина, США, Угорщина, Чехія, Чилі, а також Ватикан як окрема держава. Однак це питання до сих пір викликає запеклі дискусії серед істориків і політиків.

Щодо мене, то я справді вважаю, що Голодомор був геноцидом. Якщо зважити як поняття геноциду вперше означив Рафаель Лемкін та інші науковці, не виникає жодних сумнівів: Голодомор цілковито підпадає під цю категорію. Це було спробою знищити певну групу людей та їхню культуру, стерти її, послабити як національний організм.

Так, Голодомор 1932-1933 рр. був не випадковим явищем природного чи соціального походження, а наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодом.

Масове фізичне винищення українських хліборобів штучним голодом було свідомим терористичним актом сталінської політичної системи проти мирних людей, проти українців як нації і, зокрема, проти селян як класу. Внаслідок чого зник не тільки численний прошарок заможних і незалежних від держави селян-підприємців, але й цілі покоління землеробського населення. Було підірвано соціальні основи нації, її традиції, духовну культуру та самобутність. Головною метою організації штучного голоду був підриг соціальної бази опору українців проти комуністичної влади та забезпечення тотального контролю з боку держави за всіма верствами населення.

Якщо так подивитись, то була ціла низка передумов голодомору.

Форсована індустріалізація. Радянське керівництво почало процес прискореного розвитку промисловості за рахунок «перекачування» грошей із

сільського господарства на потреби розвитку промислових підприємств, переважно військового призначення.

Суцільна колективізація. Далі радянська влада запровадила державну політику примусового об'єднання селян-одноосібників у великі колективні господарства з метою ліквідації приватної власності на засоби виробництва, впровадження форм господарювання, повністю підконтрольних режимові.

Розкуркулення. Почався процес ліквідації заможних селянських господарств. Для чого це застосовувалося? Було декілька причин, але найголовнішими з яких є зміцнення матеріальної бази колгоспів, залякування загальної маси селян, знищення спротиву. Цей процес здійснювався шляхом позбавлення власності, податкового тиску, репресій, депортацій.

Хлібозаготівлі. Радянське керівництво почало примусово вилучати в селян максимальних обсягів зерна за суттєво заниженими цінами. У 1932 році обсяги хлібозаготівель в Україні сягнули 53% валового збору зернових.

Терор проти національної інтелігенції. Водночас з терором проти селянства комуністичний режим розпочинає фабрикувати кримінальні справи проти української інтелігенції – вчених, вчителів, письменників, режисерів, священиків, працівників державних установ, діячів культури.

Нищення духовності. Більшовицький режим пропагував відверте антирелігійне спрямування. Це реалізовувалося у руйнуванні церков або перетворенні їх на склади, комори, клуби, у конфіскації церковних цінностей, у масових арештах священиків і церковних діячів.

Така політика призвела до порушення традиційного соціально-економічного укладу українського народу, деформації духовних цінностей. Вона значно послабила звичайних селян, зробила їх «нічим» перед обличчям такої могутньої сили як Радянська влада.

Голодомор став найбільшою трагедією за всю історію українського народу. За масштабом, жорстокістю, цинізмом і організованістю з боку влади та наслідками для майбутніх поколінь він не має аналогів в історії людства. Демографічна катастрофа посіяла в душах мільйонів людей фізіологічне почуття страху, необоротно вплинула на генофонд нації.

Отже, маючи стільки передумов для початку Голодомору, як можна ж досі називати його випадковим явищем природного чи соціального походження? Я вважаю, що радянська влада цинічно знищувала українське селянство. Бо їй не потрібні були самостійно мислячі, такі, що нічого не бояться, селяни. Радянська влада прагнула залякати українських селян, зробити з них слухняних «гвинтиків» радянської системи.

К. О. Мірошніченко

/ Україна /

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ (1932-1933 Р.)

Події 1932-1933 років були жахливими та мали тяжкі наслідки для України та українців. Голодомор був цілеспрямованим геноцидом українського народу, який організував уряд СРСР. Метою були ліквідація бажання українців побудувати незалежну від Москви державу та упокорення

їх; сильний підрив соціальної основи нації, її традицій, культури та самобутності.

Причин голодомору було багато: економічні наслідки Першої Світової та громадянської воєн, посуха 1921 року, крах сільськогосподарської системи, початок колективізації та масові виступи селян проти неї. Саме ці виступи були показником єдності українських селян, а це йшло всупереч з ідеологією Радянського Союзу.

Почалося все з постанови уряду «Про охорону майна...», так званого «Закону про п'ять колосків». Фактично, це була заборона людині володіти їжею. Спочатку забирали майже весь врожай, а потім, після перевірок, які люди не проходили, виявляли крадіжку майна. Розкрадання майна колгоспів каралося розстрілом. А за вкрадений один колосок позбавляли волі на строк не менше 10 років. Тобто, згідно до закону людям дозволялося тільки померти. А якось врятуватися – це ж поза законом. Отаке було життя...

Існував план хлібозаготівель, тобто кожний колгосп повинен був віддавати певну кількість врожаю. Але не всі колгоспи були спроможні це робити. Спочатку було дозволено застосовувати репресії, чинити свавілля та знущання над селянами, які не «виконують своїх зобов'язань». Але пізніше була видана постанова «Про заходи по посиленню хлібозаготівель». Її положення йшли всупереч з політичним рішенням, яке було спочатку. Вони створили умови несумісні з життям людини, що й було справжнім геноцидом. Тому уряд створив експериментальну систему «чорної дошки», куди занесли шість сіл, які стали певним випробувальним майданчиком сталінської зброї масового фізичного знищення за національною ознакою.

Для «успішного» завершення хлібозаготівель почали застосовувати так звані загороджувальні загани навколо українських сіл і на залізницях, які унеможливлювали перевезення «хлібонасіння». Через це, більшість селян, які були не спроможні заробити, а також діти та люди похилого віку, які вважалися «непрацездатними» помирили відразу. Саме у цей час через нестерпний голод, з'явився канібалізм. Люди були настільки вимучені та втратили можливість тверезо мислити, що їли своїх односельчан, які просто лежали уздовж доріг.

Під час трагедії голоду були створені філіали системи «Торгсину», де були встановлені завищені ціни на хліб. Політика заготівель хліба і золота, основним чинником яких стала торгівля борошном за валюту, мала єдину мету – мобілізацію валютних цінностей. Тобто селяни тільки-но отримавши квитанції або ордери, одразу ж викростовували їх в обмін на їжу.

Це все здійснювалось за наявності великих запасів зерна у централізованих державних резервних фондах та масштабного продовольчого експорту. Тож це тільки підтверджувало намір радянського керівництва знищити частину української нації у певно визначених режимом часових межах.

Голодомор був наслідком терористичної діяльності комуністичного режиму, який штучно створив умови існування, несумісні з життям, тому радянська політика тих років мала виразні ознаки геноциду. Радянська влада

робила все можливе щоб приховати свій злочин: заборонялася фіксація реальної кількості смертей, приховувалися імена вбитих, причинами масових смертей називали старість, різні хвороби та звичайне виснаження.

Радянський Союз переконував громаду не бачити масовий геноцид українського народу, але пізніше різні публіцисти, які мали звіти послів того часу, писали про те, що це було справжнє цілеспрямоване вбивство нації.

Сьогодні щорічно виходять друком як величезні монографії, так і невеликі за обсягом публіцистичні праці про голод 1932-1933 років у різних містах та містечках України. виправдати жахіття того часу не можна ніколи. Це слід пам'ятати завжди.

Література

1. <https://holodomormuseum.org.ua/holodomor/istoriia-holodomoru/>
2. <http://www.territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/ussr/srsr5/>

Д. А. Москаленко
/ Україна /

ПРО ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР. НА УКРАЇНІ

На думку більшості істориків, причиною виникнення в Україні та інших частинах СРСР голоду 1932-33 років стала примусова і репресивна для селян політика хлібозаготівлі, яку провадила комуністична влада. Голод, спричинений політикою насильної колективізації Сталіна, забрав життя майже семи мільйонів людей менше ніж за два роки. (Кількість жертв в Україні, за уточненими даними, склала від 3 до 8 мільйона людей).

Голодомор 1932-1933 рр. на Україні визнали геноцидом 23 держави світу: Австралія, Андорра, Аргентина, Бразилія, Грузія, Еквадор, Естонія, Іспанія, Італія, Канада, Колумбія, Латвія, Литва, Мексика, Парагвай, Перу, Польща, Словаччина, США, Угорщина, Чехія, Чилі, а також Ватикан як окрема держава.

У резолюції Європарламенту від 2008 року Голодомор названо «жахливим злочином проти народу України та людяності». Документ також містить посилання на Конвенцію ООН про геноцид. Зазвичай геноцид означає повне або часткове умисне і систематичне знищення етнічної, расової, релігійної чи національної групи. Проте часто найгірші злочини масових вбивств чи державного терору, не зважаючи на їх масштаб і наслідки, не відповідають Конвенції ООН щодо Запобігання та Покарання Злочину Геноциду (1948р.). Великий Голод в Україні 1932-33 рр. є одним із таких випадків.

Як показує дослідження Київського міжнародного інституту соціології, станом на листопад 2007 року майже дві третини опитаних українців підтримували визнання Голодомору актом геноциду українського народу. Ця трагічна подія стала предметом відкритої дискусії і публічного вшанування серед істориків та політиків.

Це була цілеспрямована політика радянської влади на створення штучного голоду. Голод розпочався в грудні 1931 року і тривав до початку 1934 року. Найбільшого прояву досяг у червні 1933 року. Найбільше голод

уразив Україну, де набув рис геноциду – штучного створення життєвих умов, розрахованих на повне або часткове фізичне знищення українського народу сталінським режимом. Були зазначені зловживання керівників колгоспів, місцевої радянської влади. Погано організована посівна 1932 р., безгосподарність в колгоспах і незацікавленість колгоспників в своїй праці, на трудодні давали мало хліба і більше нічого. Держава не допомогла голодуючим районам продумано, штучно створюючи голод конфіскуючи всі продовольчі запаси у селян.

Хоча ознайомившись з політикою ЦК ВКП (б) з питань хлібозаготівель на Україні можна зробити висновок ,що все це було створено штучно. Ось уривок із Постанови ЦК ВКП (б) про хлібозаготівлі від 11 січня 1932 року.

1. Зобов'язати нац.. ЦК, крайкоми і обкоми по виконанню встановленого для області (краю, республіки) річного плану хлібозаготівель продовжувати заготівлю понад план.

2. Дозволити Наркомпостачу залишати в розпорядженні облкрайвиконкомів для використання на місцеві потреби 40% із кількості хліба, заготовленого поверх річний план.

3. Увесь хліб, заготовлений поверх річного плану, за винятком 40%-го відрахування, зраховувати в централізовані ресурси.

Як бачимо, 60 % зібраного врожаю відправлялися примусово в союзний хлібний резерв-запас для відправки на експорт. Так, майже увесь вивезений з України хліб відправляли на зовнішні ринки. Це підтверджує і телеграма заступника голови Ради праці і оборони В. Куйбишева в ЦК КП (б) У про необхідність прискорення відвантаження зерна з України на експорт від 27 серпня 1932 року.

«Замість установленого Вам урядом плану відвантажень у серпні у порти 190 тис. Вами відвантажено тільки 20 тис. тонн. Таке становище призводить до великих валютних утрат, пов'язаних із невиконанням контрактів, простоем тоннажу, також підривом авторитету радянських ринків. Пропоную негайно посилити в першу чергу відправку у порти, відвантажити до кінця місяця (в тоннах) пшениці 30 тис., ячменю – 20 тис., жита – 10тис., не рахуючи вже відвантаженого. Прийміть як бойове завдання щоденних відвантажень, телеграфуйте. Куйбишев».

Кожного року на колгоспи накладались непомірні плани хлібозаготівель, невиконання котрих розглядалося як «саботаж».

В 1932 році Україна не виконала план хлібозаготівель, що було розцінено, як підривну роботу у колгоспах куркулів. У республіку було направлено надзвичайну комісію на чолі з Головою Раднаркому СРСР В. Молотовим, яка перевела республіку на блокадне становище: кордони України, ряду областей, районів були блоковані підрозділами НКВС, щоб селяни-втікачі не могли потрапити за ці межі, всі селяни колгоспів-боржників були невийзні, паспорти у них відбиралися. «Молотовська комісія» встановила в жовтні 1932 року хлібозаготівельний план в обсязі 282 млн. пудів (стільки, скільки вже було заготовлено з червня по жовтень 1932 року).

На лютий 1933 року «молотовська комісія» заготовила в Україні ще 104,6 млн. пудів зерна, фактично в республіці не лишилося зернових запасів. Крім того, на господарства, що заборгували по хлібозаготівлях, встановлювався «натуральний штраф». Архівні документи свідчать, що в усіх місцевостях республіки здійснювались подвірні обшуки та вилучення будь-яких запасів продовольства. Конфіскація подавалася, як кара за «куркульський саботаж», а фактично це була дія, свідомо спрямована на повільне фізичне винищення селянських родин. Часто практикувався так званий «уральсько-сибірський метод хлібозаготівлі» - селян-боржників звинувачували в саботажі і сім'ями відправляли в сибірські концентраційні табори на «перевиховання». Жертвами політичних репресій в Україні стали 200 тис. селянських сімей – це понад 1 млн. чоловік.

У селян, які не вкладалися в плани хлібозаготівель і боргували державі зерно, конфісковували будь-яке інше продовольство.

Воно не зараховувалося як сплата боргу і було лише каральним заходом. Політика натуральних штрафів мала змусити селян здати державі начебто приховане від неї зерно, якого насправді не було. Спочатку каральним органам дозволяли відбирати лише м'ясо, сало і картоплю, однак згодом вони взяли і за інші продукти тривалого зберігання.

Будь-яка людина, навіть дитина, піймана хоча б із жменю зерна на колгоспному полі або біля комори, могла бути засуджена до страти або відправлена в концентраційний табір. Прикриваючись, ініціативою народу «сталінський режим» брехав, сам давно спланував репресії проти селян, які не бажали іти в колгоспи. Для запобігання втечі селян з колгоспів у міста сталінський режим у 1932 р. увів нову паспортну систему: паспорти видавали тільки городянам, так що селянин не міг без особливого дозволу сільради залишити село.

У 2006 році, за часів президента Ющенка, СБУ розсекретила понад 5 тисяч сторінок державних архівів про Голодомор. Помаранчева революція 2004 року позначила нову еру в українській політиці пам'яті. Президент Віктор Ющенко оголосив розрив з радянським минулим і зробив своїм основним політичним пріоритетом національну пам'ять. Саме за час його президенства вшанування Голодомору зазнало нового виміру. В 2006 році з президентської ініціативи український парламент ухвалив «Закон про Голодомор 1932-33 рр. в Україні», який проголосив Голодомор актом геноциду українського народу.

Кожен з нас має пам'ятати страшні події 1932-1933 рр. на Україні.

О. В. Надьон

/ Україна /

ВОЛЕЛЮБНІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЯК ПРИЧИНА ГОЛОДОМОРУ

Голодомор – одна з найстрашніших сторінок нашої історії. Існує думка, що українці підкорялися без спротиву більшовицькій владі до та під час Голодомору. Насправді ж населення України відстоювало свої права, що й стало однією з причин Голодомору.

Причиною Голодомору було невгамовне бажання радянської влади підвищити план хлібозаготівель, збільшити експорт зерна для того, щоб отримати валюту із закордону. При цьому слід визнати, що ця стратегія принесла обмежений успіх: СРСР було включено до Ліги Націй за поставки дешевого зерна в період Великої Депресії. Плани хлібозаготівель було нереально виконати, при цьому незважаючи на всі результати селяни отримували все так же мало їжі. З урахуванням того, що чорноземи в Україні вважаються одними з найкращих у світі, і люди звикли працювати на своїй землі так користуватися плодами своєї праці, то це викликало обурення серед селян. Саме це змусило населення згуртуватися разом заради спільної мети – своїх прав та свобод, відстоювання власної землі, своєї праці та людської гідності.

Українці завжди були волелюбною нацією, для якої її земля була одним з найдорожчих скарбів. Основною ідеєю комуністів, які нещодавно війною здобули владу на теренах України, була соціальна справедливість в її найбільш збоченому вигляді. Всі люди в цій ідеї поділялися на класи; саме класова боротьба, перемога класу так званого пролетаріату над усіма іншими прошарками суспільства була вдаваною метою політики більшовиків. У цьому сенсі українські селяни були ворогами більшовиків з двох причин: по-перше, за десятиліття окупації українських земель не було зламано духу українців до опору окупантам; по-друге, селяни на відміну від пролетаріату були якісно іншим класом - на відміну від пролетарів у містах, селяни вирощували і продавали продукцію на власній землі, розпоряджалися її плодами, створеними власною працею.

Це все ставило селянство в один ряд із класом буржуазії: хоч і в різних масштабах і ті, і інші контролювали засоби виробництва і реалізовували власну продукцію. В такій ситуації придушення опору селян загалом і українців зокрема було для загарбників питанням втримання своєї влади, адже ніякий селянин в здоровому розумі не зможе віддати те, чим він живе. Знаючи, що українці можуть дати відсіч їх режиму, необхідно було знайти шляхи придушення будь-яких проявів волі, тож було вирішено примусово провести колективізацію.

Та це не влаштувало більшість селян. Починаючи з 1928 року відбулося кілька десятків виступів проти насильницької колективізації, адже вже тоді від населення півдня України забажали занадто багато. Так почався відлік повстань проти колективізації, які правляча верхівка вважала настільки загрозливою, що результатом їх страху стало винищення населення, яке могло постояти за свою власність – голодомор.

Найбільш розповсюдженою формою опору були демонстрації, які влада називала «бабські бунти», або ж «баб'ячі демонстрації». Жінки відчували свою потребу в догляді за своїми сім'ями, а в них цю можливість хотіли відібрати, і з цим змиритися вони не могли. Лозунгами цих повстань стала фраза «Хай живе вільний селянин» - саме її можна знайти на антирадянських листівках, які таємно поширювалися під час колективізації. Вільний

селянин – це селянин, у якого не відбирають плоди його праці, не виганяють з власного будинку та не змушують працювати на користь владі в збиток собі.

Збільшення напруги на селі напряму залежало від темпів росту колективізації – з часом кількість нападів на радянську владу посилилася - з 1927 р. було 173 випадки нападу, а до 1929 р. ця кількість зросла до 1437 справ.

З 1930 р. незадоволення селян набуло масового характеру. Почастішали випадки збройних повстань. Взагалі в масових повстаннях взяло участь більше 1,2 мільйонів осіб. Повсталі утворювали загрозу для представників влади, захоплюючи райцентри. Ця кількість дійсно вразила владу і змусила використати проти населення свою улюблену зброю – примус та насильство, натравивши на повстанців військові підрозділи.

Одним з наймасовіших повстань 1930 року стало Павлоградське повстання, що спалахнуло на Дніпропетровщині. Цікавим є те, що більшість організаторів цього повстання за етнічним походженням – росіяни, але за мету вони мали здобути свободу для України. Повстання розпочалося 4 квітня, і набуло таких обертів, що проти нього використали загін ГПУ та 200 міліціонерів. Заарештовано було 210 осіб, а страчено 27.

Найтривожнішим повстанням для тогочасної влади було повстання Якіма Рябченка, який був червоним партизаном у минулому, головою сільради та начальником міліції. Перебуваючи на службі в органах він все одно бажав чесного та спокійного життя, колективізація дала йому змогу зрозуміти, яку мету має держава. Він згуртував довкола себе зацікавлених людей – селян, господарів, створивши очевидну загрозу. Проти них була кинута дивізія внутрішніх військ, а бої тривали близько трьох тижнів. Міліція навіть використала кулемети проти повсталих.

Відчайдушний опір українських селян змусив Сталіна призупинити у 1930 році форсовану колективізацію. Новий наступ розпочався у 1931 році. І на цей раз відбувалися повстання, але вони ніщивно придушувалися, щоб залякати селян, привласнити собі землю та всі пожитки. Після цього розпочався страшний період для української нації – Голодомор. Спочатку у людей ще були сили чинити опір сваволі влади, але населення довели до такого стану, що це вже було неможливо фізично. Якоюсь мірою радянська влада досягла своєї мети – змусити українців робити те, чого хоче влада. Але це було лише тимчасово, і в майбутньому українці ще зможуть виявити свою волелюбність, виявляючи протести у різних формах, а після цього і отримати незалежність.

Отже, повстання в Україні поставили під загрозу реалізацію планів Сталіна. Адже 56% протестних виступів в СРСР в першому півріччі 1932 припадали саме на УРСР. Це змусило правлячу верхівку сильно занепокоїтися і почати пошук плану по підкоренню населення, і було вирішено застосувати, як завжди любила це родити влада в ті часи, заходи репресивної політики. Голодомор 1932 - 1933 років в Україні був багатокроковою каральною операцією, спрямованою проти української нації, оскільки її відродження становило загрозу існуванню комуністичної імперії.

Однією з останніх причин Голодомору називають низьку врожайність, хоча «Британська енциклопедія», наприклад, стверджує, що для голоду в Україні не було ніяких природних передумов і що радянська влада встановила для України надзвичайно високі норми.

Отже, причинами Голодомору були нереальні плани хлібозаготівель та колективізація, за рахунок чого були викликані масові повстання серед селян, що змушувало хвилюватися радянську правлячу верхівку за надійність та належність їм влади на українських землях, і тому, через свій страх та відсутність гуманності використати такі міри збереження та утримання влади.

Хоча Голодомор вбив мільйони українців, спротив тоталітарному режиму більшовиків не зупинявся, незважаючи на те, що він карався та переслідувався. І все ж більшість проявів спротиву цьому комуністичному тоталітарному режиму, на жаль, залишається малознайомим широкому загалу.

Література

1. Спротив Геноциду [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/sprotiv_genocydu.pdf.
2. Голодомор в Україні (1932–1933) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_в_Україні_\(1932–1933\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_в_Україні_(1932–1933)).

Д. Є. Назаренко
/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ НА ДОНЕЧЧИНІ

Голодомор це, безсумнівно, одна з найтрагічніших сторінок в історії України. Створений штучним шляхом голод, який охопив більшу частину територій України, став справжнім геноцидом нашого народу. Складно уявити більш жорстокого та цинічного способу боротьби з цілим етнічними групами. Оскільки я сам родом з Донецької області, міста Краматорська, мені було цікаво з'ясувати як моє рідне місто зуміло впоратися з голодом, як пройшло через весь цей жах.

На справді, якщо ми будемо порівнювати, Донецька область на тлі інших областей України пережила цей період більш спокійно. Наприклад, якщо смертність в Київській і Харківській областях в 1933 році склала близько 500 тисяч чоловік в кожній замість звичайних 100 тисяч на рік (зростання в 5 разів), то в Донецькій області померло 119 тисяч осіб замість 65 тисяч на рік (зростання у 2 рази). Найбільші втрати у нашому регіоні понесли жителі Старобешівського і Маріупольського районів.

За даними досліджень старшого наукового співробітника Музею історії Краматорська Лідії Зеленської, у березні 1993 року, в той час, коли в деяких районах Донецької області помітні «продовольчі труднощі» набували «загрозливих форм та розмірів», в Краматорському районі було зареєстровано тільки 16 голодуючих сімей. Та згідно з документами, з 1 лютого по 9 березня факти голодної смерті в Краматорську ще були відсутні.

Можна сказати, що наявність заводів частково рятувала місто у ті роки. Адже на початку 30-х років Краматорськ формувався як один з індустріальних центрів Донбасу і України взагалі. У цей час у місті працювали великі промислові підприємства, велося будівництво НКМЗ – Новокраматорського машинобудівного заводу. За словами Лідії Зеленської: «Держава просто не стала б морити голодом будівельників таких стратегічно важливих об'єктів. Тому довгожителі міста і згадують про те, що масового голодомору в Краматорську не було».

Співробітникам заводів видавали картки, за якими працівникам гарячого цеху виділялося по 1 кілограму хліба, службовцям – по 600 г, а утриманцям – по 400 г. Замість м'яса отримували по кілограму тарані. На виділених земельних ділянках жителі міста вирощували овочі. Але продуктів все одно не вистачало.

Особливо страждали діти – про що свідчить лист директора Краматорського дитбудинку, в якому повідомляється, що на червень 1933 р. виділено пайків на 500 осіб, а дітей в дитбудинку було 700. Деякі жителі змушені були здавати успадковані ними золоті і срібні речі, щоб зберегти від голоду своїх дітей. За даними Музею історії Краматорська, у міської влади були спроби допомогти голодуючим людям, які прибули з інших областей до міста. Їх відправляли в один з приміських радгоспів, де прибулі могли отримати хоч якусь роботу, житло та їжу.

Про трагедію, що розгорнулася значно ширше за межами Краматорська, городянам нагадували опухлі від голоду бездомні, які бродили по вулицях і просили милостиню, трупи на привокзальній площі та вулицях. Цим людям вдавалося вирватися з голодних районів України, але смерть наздоганяла їх у Краматорську. Одна з краматорчанок згадувала, як біля одного з магазинів на очах у перехожих помирав хлопець. Люди відламували шматочки хліба від своїх небагатих пайків і намагалися його нагодувати. «Боже ж мій, такий гарний, йому б жити та жити», – зітхала поруч якась жінка. Але хлопцеві вже ніхто не міг допомогти: він опух від голоду.

Намагаючись допомогти багатьом людям, влада Краматорська все ж була абсолютно нещадна до класових ворогів. Жертвами голодомору стали перш за все сім'ї розкуркулених. Їх не приймали на роботу, у них відбирали майно, і сім'ї куркулів (більшість з яких були багатодітними) пухли від голоду. Від голодної смерті їх рятував суп з ховрахів, яких вони виловлювали на полях. Взагалі ж, за даними Донецького обласного архіву, в більшості районів людям доводилося харчуватися м'ясом собак, кішок і полеглою худоби. У селі Лизіно Ново-Псковського району колгоспник близько місяця жив і годував сім'ю падлом зі скотинячого кладовища, собак і кішок і сам врешті-решт замерз на цьому кладовищі, відкопуючи кінську ногу. Мали місце і факти вживання у їжу трупів. У 1933 р. в селі Бончуковка Ново-Псковського району колгоспник Федір В. зі своєю дружиною Євдокією і 14-річним сином вирили на цвинтарі три трупи і вжили їх у їжу, після чого відразу померли.

За оцінкою історика Станіслава Кульчицького, число померлих під час голодомору в Україні в 1932 році склало 144 тисячі чоловік. Загальні демографічні втрати, які включають ненароджених, він оцінив у 443 тисячі. А з урахуванням довготривалого демографічного «відлуння», втрати, на його думку, склали 4,7 мільйона чоловік, що можна порівняти з втратами мирного населення України в роки Великої Вітчизняної війни. Виправдати такі дорогоцінні втрати людських життів просто неможливо.

Продовольчі труднощі, що мали місце в області в 1932-33 роках, навряд чи можна віднести до неврожаю. Неврожай в основному зачепив Поволжя, Урал, Сибір і інші регіони. Урожай в Донецькій області був більш-менш стерпним. Найбільш руйнівний вплив на стан справ у сільському господарстві принесли хлібозаготівлі, які держава стягувала залізною рукою, не рахуючись з катастрофічним падінням життєвого рівня колгоспників і реальною загрозою голоду, ознаки якого позначалися вже в перші місяці 1932 року. Саме тому цей злочин ніяк не може бути виправданий, як і ті, хто так жорстоко і холоднокровно його здійснив.

Література

1. Газета «Пошук», Краматорськ. – 2011. – 27 листопада. с.7.
2. Вікіпедія: Голодомор в Україні (1932-1933)
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_\(1932%E2%80%941933\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_(1932%E2%80%941933))

А. Ю. Опришко
/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКУ - ГЕНОЦИД ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА

Голодомор 1932-1933 рр. в Україні був надзвичайно трагічною подією в історії нашої держави, яка торкнулася ледь не кожної української родини. Масштаби цієї трагедії приголомшливо катастрофічні, адже за деякими даними кількість жертв варіюється за різними джерелами між 5 та 14 мільйонами невинних людей. Голодомор забрав у людей найцінніше – їх життя... Життя не можна повернути, тому позбавляти когось цього безцінного скарбу ніхто не має права. Ніхто!

Чому Голодомор 1932-1933 рр. є геноцидом?

По-перше, у 1932 році для України був встановлений нереальний до виконання план хлібозаготівель у 356 мільйонів пудів хліба. Щоб затвердити цей план до Харкова прибули Молотов і Каганович, які були найближчими соратниками Сталіна та які були добре проінформовані про розпал голоду вже в першій половині 1932 року в Україні. Геноцид було організовано і вчинено шляхом узаконення насильницьких дій та масового вбивства українців представниками органів влади. Близько 400 архівних документів підтверджують це. По-друге, на початку 1930-х років селяни масово покидали колгоспи та забирали своє майно. Для збереження колгоспів і майна держави режим 7 серпня 1932 року прийняв нищівну репресивну постанову, яка в

народі має назву «Закон про п'ять колосків». Фактично закон позбавив народ права володіти їжею. Було організовано спеціальні групи людей, які проводили обшуки населення з метою насильницького вилучення зерна. Такі обшуки супроводжувались терором, фізичними та моральними знущаннями над людьми. По-третє, було встановлено натуральні штрафи – право держави забирати у селян не лише зерно, а й усі продукти харчування та майно, яке можна було продати або обміняти на їжу, чого не було в жодній іншій республіці СРСР. По-четверте, щоб посилити голод в Україні політбюро ЦК КП(б)У 18 листопада 1932 року ухвалило постанову, що запровадила специфічний репресивний режим – «чорні дошки». Занесення на «Чорні дошки» означало фізичну продовольчу блокаду колгоспів, сіл, районів: тотальне вилучення їжі, заборона торгівлі і підвозу товарів, заборона виїзду селян та оточення населеного пункту військовими загонами, ГПУ, міліцією. Такий репресивний режим було застосовано лише в Україні і на Кубані, в місцях компактного проживання українців. По-п'яте, постанова ЦК ВКП(б) і Раднаркому СРСР від 22 січня 1933 року за підписами Сталіна і Молотова заблокувала українців в межах голодуючої території, заборонивши виїзд із УСРР і Кубані за хлібом. До жодного іншого адміністративного регіону СРСР чи республіки подібного рішення не було застосовано. По-шосте, Сталінський режим проголосив голод в Україні неіснуючим явищем, саме тому відмовився від допомоги, яку пропонували численні неурядові організації, зокрема закордонні українські громади та Міжнародний Червоний Хрест. По-сьоме, це все здійснювалось за наявності великих запасів зерна у централізованих державних резервних фондах та масштабного продовольчого експорту. Це підтверджує намір радянського керівництва знищити частину української нації у певно визначених режимом часових межах.

Опираючись на усі вищевказані аргументи, можна безсумнівно вважати Голодомор 1932-1933 рр. геноцидом проти українського народу, зокрема, проти українського селянства, адже саме українське селянство є осередком української культури, історії, звичаїв і традицій, є основним носієм мови; майже знищивши яке радянська влада значно послабила опір УРСР проти себе. Дії Сталіна в 1930-х роках криються в його спогадах та оцінках Громадянської війни, коли більшовиків викинули з України повсталі селяни. Він відчував небезпеку, що селянське повстання могло покласти край усій більшовицькій революції, боявся чергового селянського бунту, українського націоналізму. Інакше кажучи, він гадав, що Україна може кинути виклик усій більшовицькій революції, може її послабити чи навіть зруйнувати. Саме це сприяло тому, що він ухвалив ті рішення, які були катастрофічними для українського народу. Але це ніяк не виправдовує радянську владу у скоєному злочині проти української нації, адже, на мою думку, ніщо не може виправдати такий жахливий і нищівний злочин, який охопив величезну кількість людей,

Упродовж десятиліть Голодомор в радянській Україні замовчувався. Дослідження з цієї трагедії розпочалися лише наприкінці 80-х років минулого

століття. Нині в Україні Голодомор 1932-1933 років розцінюється як акт геноциду українського народу, здійснений урядом СРСР шляхом організації штучного масового голоду, який призвів до багатомільйонних людських жертв у сільській місцевості на території УРСР. У листопаді 2006 року Верховна Рада визнала Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу.

Цю трагічну подію також офіційно визнали геноцидом проти українського народу 15 держав – членів ООН та Ватикан, не враховуючи Україну: Австралія, Ватикан, Грузія, Еквадор, Естонія, Канада, Колумбія, Латвія, Литва, Мексика, Парагвай, Перу, Польща, Португалія, США та Угорщина.

В рамках своєї діяльності Україна виступає за встановлення історичної правди і вшанування міжнародним співтовариством пам'яті про мільйони українців, котрі були цілеспрямовано знищені сталінським режимом.

Світ, де тоталітаризм у тих чи інших формах продовжує існувати, повинен знати правду про Голодомор, адже ці знання дозволять йому уникнути подібних трагедій у майбутньому. Ми пам'ятаємо!

К. А. Панков

/ Україна /

ГОЛОДОМОР НА ХАРКІВЩИНІ

Можна без перебільшення казати, що кожен українець так чи інакше чув про неймовірно жахливі події 1932-1933 років, які відбувалися на території нашої держави, а саме про події Голодомору. Зараз безсумнівно можна казати, що голод був штучно викликаний з ініціативи тодішньої влади, про це свідчать усі наукові матеріали, засновані на фактах. Неможливо визначити точу кількість загиблих в той період, але якщо посилатися на відомі джерела, в Україні загинули 7-10 мільйонів людей. Це складає приблизно 80% усіх загиблих. Тобто можна зробити висновок, що українські мешканці того періоду постраждали набагато більше, ніж представники інших держав.

Харків на той час був одним з найрозвиненіших міст СРСР. На той час він був столицею радянської України та його населення, включаючи мешканців Харківської області, складало близько 6 мільйонів людей. В це складно повірити, але під час Голодомору Харківська область втратила більше ніж один мільйон осіб. Серед загиблих, переважну більшість займають селяни, третина з яких була дітьми.

Через величезні запити керівництва на зерно, землі були виснажені та просто фізично не могли дати таку кількість хліба, яку було встановлено за планом. Наприклад, у 1930 році було зібрано 380 мільйонів пудів зерна з 400 запланованих, але при цьому було зібрано абсолютно всі запаси до останнього зернятка. Тому не дивно, що вже в 1932 році план не було виконано навіть на половину. Саме тоді народ почав голодувати, але уряд не збирався зупинитися і встановлював нереальні завдання. Після невиконання планів радянське керівництво начебто збожеволіло, та почало забирати в

селян все їстівне, бо, начебто, вони приховують хліб від держави. За словами очевидців:

«У когось забрали курку, в когось – корову... Голодно стало вже у жовтні, перед річницею революції. А після святкування – почався справжній мор.»

Щоб змусити селян працювати в повну силу та видавати заплановану кількість хліба більшовики крім того, що морили селян голодом, ще й зробили своєрідну блокаду навколо міста з використанням військ та міліції. Влада встановила навколо столиці й на залізничних станціях справжні кордони. Це було зроблено, щоб перекрити селянам можливість здобувати їжу з міста. Автор книги «Голодомор у першій столиці», історик Ігор Шуйський пише:

«Крім міліцейських кордонів тоді на залізниці виставляли й санітарні кордони. Обов'язком осіб на санпропускниках було затримувати селян і не пускати їх до столиці. Тому більшість залишалася на платформах. Навколо Харкова була смуга життя – приміська зона, де мешкали працівники промислових підприємств і їхні родини. Тут не було тотального мору. Коло смерті починалося за 40–50 кілометрів від столиці.» Сучасній людині дуже важко навіть уявити, на скільки байдуже в той час ставилась влада до свого народу, бачачи тільки цілі держави.

Але це тільки верхівка айсберга, бо якщо ми трошки заглибимось в цю тему, ми будемо просто шоковані. Бо умови життя того періоду були настільки жахливі, що ворогу не побажаєш. Окрім голоду люди помирали від холоду або різноманітних хвороб, бо імунітет був значно послаблений. Люди помирали цілими сім'ями і ніхто їх не міг навіть поховати. Від того, що їсти було взагалі нічого, зустрічались навіть випадки канібалізму.

Марії Манько 89 років. Вона пережила Голодомор 1932-33 років. «Наше село Піски дуже красиве. Річка, вишні верби і вулиці красиві. Біля річки Сей на лузі ріс часник. І ото люди ходили рвали той часник і їли. Там вони вмирили й ніхто їх не ховав. Хати пусті стояли. Родини вмирили повністю од голоду. Дітей різали, їх їли їхні батьки», – розповідає бабуся.

Це було неймовірно жахливо, і жахливіше бути не може, ви могли подумати. Але і це ще не весь жах, який «подарувала» влада тодішньому народу. Окрім того, що люди вмирили сім'ями страшною смертю та їх ніхто не ховав, влада заборонила розповсюджувати інформацію про смерті від голоду, та вказувати у свідоцтві про смерть таку причину, як «голод». Тому причинами смерті часто були вказані хвороби кишечнику, шлунка: коліт, гастроентерит, а насправді – кривавий пронос, заворот кишок, отруєння: люди їли траву і пташині екскременти. Часто акти взагалі не склалися: порожні бланки, порожні графи. Це ще одна причина, чому неможливо назвати точну цифру загиблих у районах Харківської області: 23 тисячі актів про смерть і тільки 161 – смерть від голоду.

Тільки завдяки іноземним журналістам або політичним діячам, які за своєю ініціативою відвідували СРСР и потрапляли до населених пунктів повних трупів, світ почав дізнаватися, який жах відбувається на наших

землях. Наприклад, одного дня Консул Королівства Італії Серджіо Граденіго відвідав селище Терстаняк, неподалік Харкова, та був шокований й відразу повідомив про побачене своїм колегам. «У Терстаняку, що за 60 км від Харкова, УСІ ПОМЕРЛИ ВІД ТИФУ І ГОЛОДУ. Один лікар, якого послали туди, зайшовши в село, був ошелешений смородом трупів, які гнили у будинках (лікар сам розповідав мені про це). У селі Мохнач під Чугуєвом колись мешкало 1000 душ. Тепер там залишилося 12 чоловіків, кілька жінок і двоє чи троє дітей», – слав з Харкова до Риму італієць.

Дуже важливо, що до сьогодні збереглися фотографії того жахливого періоду. І знов ж таки це завдяки іноземним діячам, які не могли це приховувати, як наша влада. Одним з таких діячів був австрійський інженер Олександр Вінербергер, який довгий час жив та працював у Харкові. Зараз його фотографії голодних мешканців Харкова можна побачити в музеях, книгах чи Інтернеті. На його фотознімках можна впізнати Холодну Гору та Благбазу, де голодні люди чекають на їжу біля магазинів, а дехто вже мертвий лежить поруч. Деякі локації тих страшних знімків можна впізнати і зараз, бо вони не сильно змінилися з тих часів.

Дуже важливо пам'ятати про той жах та розповідати дітям, щоб це ні в якому разі більше не повторювалось. Треба цінувати кожного очевидця тих подій, які на своєму досвіді розказують всі масштаби трагедії. Але нажаль сучасна молодь цим не дуже цікавиться та взагалі мало знає про той період. Однією з причин є те, що у шкільній програмі на вивчення теми Голодомору відведено лише одну годину.

На мою думку, таке знущання над своїм народом просто не припустиме у цивілізованій країні 20-го століття. Країна, яка ставить перед собою найвищі цілі, повинна навпаки, поважати людей та створювати для них найкращі умови праці, тоді й самі робочі будуть з бажанням ставитися до свого діла. Я сподіваюсь, що після того жаху, що стався на наших землях, були зроблені правильні висновки і такого більше ніде і ніколи в світі не відбудеться.

Література

1. https://dt.ua/history/golodomor-u-harkovi-kolo-zhittya-kolo-smerti-chornitki-istoriyi-_.html,
2. http://golodomor.kharkov.ua/UserFiles/File/DAKHO_1.pdf

О. П. Пшеничний

/ Україна /

СПРОТИВ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА В ЧАСИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ ТА ГОЛОДОМОРУ 1930-1933 РР.

Впродовж української історії на долю нашого народу випало чимало нещастя та випробувань, але голодний геноцид 1932-33 рр. поправу вважається чи не найтяжчим періодом лихоліття.

Особисто я, як і багато хто з людей мого віку, що більше подробиць дізнаюся про цей період історії, то більше обурююся нелюдській політиці, що чинилася керівниками ВКП(б) та радянського уряду. Так чи інакше, майже в

кожного виникає питання: як же так вийшло, що ми, українці, нащадки славетного козацтва, дозволили вершити над собою настільки масштабний терор? Чому не боролися й не опиралися червоним катом? Та й простий суспільний принцип, що родом із фізики, вчить нас, що кожна дія породжує протидію. Натомість, багато публікацій із цієї теми змальовують тогочасний український народ як смиренних та приречених жертв сталінського терору, неспроможних протистояти обставинам.

Зацікавившись, я вирішив дізнатися більше про конфронтацію українського селянства з радянським урядом, і був здивований результатами пошуків.

Доступні нам нині архівні документи ДПУ УРСР свідчать, що опір більшовизму на території України не припинявся ще з 1918 року. Це протистояння не зникало й у 1920 роках, у часи впровадження нової економічної політики (НЕП), втілюючись у різних формах. Серйозний же спалах спротиву відбувся в 1930 році, з упровадженням Сталіним та його урядом політики колективізації.

Створення такої форми державного господарювання не було випадковим явищем: створення колгоспів дозволяло державі встановити жорсткий економічний контроль над територією України, де до того економічно незалежне селянство складало понад 80% всього населення. Фактично, з'явилася можливість спрощеного викачування ресурсів населення до держбюджету. План для реалізації цієї політики розроблявся поетапно впродовж 20-х років. Планове виконання колективізації окремих сільськогосподарських галузей було схвалено на V Всеукраїнському з'їзді рад 1921 року. Жорстку ж колективізацію було розгорнуто в 1928-1933 рр.

Проте, як виявилось, реалізація плану на практиці зазнавала серйозних проблем, бо селяни просто не хотіли йти до колгоспів. Тоді сталінська влада вдалася до серйозніших заходів, розпочавши так звану кампанію «ліквідації куркульства». В її основі лежали вже перевірені методи протиставлення одного «класу» іншому. По суті, таким чином знищувалися найбільш заможні господарства через обкладання завищеними поборами, відбирання землі, відкриті грабунки і навіть депортації. До 1931 р. на українських землях було знищено більш, ніж 352 тис. «розкуркулених» господарств, що становить більше мільйона людей. Слід відзначити, що «розкуркуленню» підлягали не лише заможні господарства, а й просто неохочі залучатися до колгоспів, так званих «підкуркульників». За своєю суттю, ця кампанія була репресивним інструментом, що примушувала селянство йти до колгоспів.

Не слід також забувати, що з 1929 р. значно посилюється тиск держави на релігію, відбувається знищення й пограбування храмів, переслідування духовенства, вилучення металічного церковного приладдя до фонду індустріалізації.

Всі ці події в результаті викликали серйозний опір українського селянства. Взимку та навесні 1930 р. селянські протести стали масовими, фактично вся Україна повстала проти московського тиску. Серед селян місце

мали масові виходи з колгоспів разом зі своїм майном, звільнення арештованих односельців.

За інформацією ДПУ, з 20 лютого по 2 квітня 1930 року в Україні відбулося 1716 виступів масового характеру, 15 з яких були кваліфіковані як «широкі збройні повстання проти радянської влади». Вони налічували до двох тисяч людей. Більше того, існують також повідомлення про гуртування українських селян у кінні загони. Озброєні вилами й сокирами, селяни позбавлялися місцевих органів влади. Партійці й комсомольці втікали. Усього ж 1930 р. ДПУ було зафіксовано 4098 масових виступів на території України.

В якості реакції на подібні виступи радянське керівництво залучило масивний кадровий ресурс карально-репресивного спрямування. Виступи, згадані вище, жорстко придушувалися, їх учасників розстрілювали або ув'язнювали на тривалі строки. Пік озброєного протистояння сталінського режиму і селянського населення України випадає на 1930 р., але й ці повстання були ефективно задушені силою та ефективною діяльністю радянського ЧК. Пізніше заворушення ще відбуватимуться, але вже не будуть настільки масовими й організованими. В результаті більше трьох мільйонів селянських господарств скорилися і вступили до колгоспів.

З цього моменту фактично створилося підґрунтя для голодного геноциду. Надалі норми хлібозаготівель тільки підвищувалися, а зниження цін на зернові культури, пов'язане з великою депресією тільки погіршувало ситуацію.

Проте, опір українських селян владі у 1932 - 1933 рр. продовжувався, виявляючи себе по-різному. Найбільш працездатне населення втікало до великих міст, люди виходили з колгоспів. Тільки за перше півріччя 1932 р. кількість колективізованих господарств в Україні скоротилася на 41,2 тисячі. Крім того, українське селянство так само масово виявляло небажання збирати врожай у колгоспах, а також, відкриті масові акції проти влади. Так, лише на початку 1932 р. зафіксовані 257 таких виступів, в яких брали участь 23 946 осіб. Поширюються листівки із закликами до боротьби із комуністичним режимом. Відомі також непоодинокі випадки відмови виконання заготівельних планів місцевим керівництвом. Найбільш радикальною формою спротиву владі була збройна боротьба.

Не слід забувати, що в ці два найтяжчі роки селяни, нападаючи на зерносховища спиртозаводів та магазинів часто намагалися не стільки відстояти свої права, скільки просто вижити.

Зі всього, що я дізнався й виклав вище, роблю висновок: 1933 рік для України – період важкого удару, що не тільки знищив мільйони невинних людей, а й важко викарбувався в національній свідомості. Але разом з тим, навіть таке страшне явище не стало спроможним знищити дух нашого народу, який не зник і не асимілювався, а продовжив чинити опір, незважаючи ні на що.

Література

1. <http://history.org.ua/JournALL/histname/31/11.pdf>

2. <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/istoria/zlocini-nkvd/kolektivizaciaopirnaselennastvorenukolgospivtaradgospivvusrravtorprokipn atalia>

3. <http://incognita.day.kyiv.ua/opir-ukrayinskix-selyan-genoczidu-1930-1933-rr.html>

Д. Р. Рісухіна

/ Україна /

ЗЛОЧИН ПРОТИ НАРОДУ. ЯК СЕЛЯНИ НАМАГАЛИСЯ ВИЖИТИ? (ГОЛОДОМОР 1932-1933)

Голод 1932-1933 років на Україні забрав життя мільйонів наших земляків. В українських селах від голоду помирали і дорослі, і діти. Дотепер ми не знаємо імен всіх, хто загинув від голодної смерті. Їх не називали героями. Їм не ставили пам'ятників чи обелісків. Нас просто заставляли про це забути. Але пам'ять не можна знищити.

Як чинився голодомор? Насильно забирали всі продовольчі припаси. Про це свідчать розповіді очевидців. Засуджували навіть дітей, які підбирали колоски пшениці на вже зібраних полях. Штрафували. Повна безвихідь ситуації змусила на Дніпропетровщині звернутися до абсолютно неморального засобу – нагороди за донос. Кожний, хто вказував, де сусід ховає зерно, одержував від 10 до 15% виявленого як премію. 17 лютого цей «досвід» поширився на всю республіку у формі спеціальної урядової постанови. Якщо селянин чи колгоспник не виконав план здачі зерна, у нього забирали усе: картоплю, зерно, корову, хату. Люди розуміли, що навіть тим, хто пережив голодну зиму, сіяти навесні не буде чим. Саме так влада надходила з мільйонами українців у ті далекі 30-ті роки минулого століття. Людей свідомо морили голодом. Це злочин проти людини. Це злочин проти народу. Це злочин проти усього людства.

Про те, що на селі відбувається щось страхотливе, знали всі. Біженці заповнювали міста і вмирали сотнями просто на вулицях. Інформація про голод проникала й за кордон. Намагаючись врятувати від голодної смерті дітей, селяни везли їх до міст і залишали в установах, лікарнях, просто на вулицях. Лавина голодних смертей наростала з місяця в місяць аж до початку літа. Така інформація ретельно приховувалася від народу.

Не можна сказати точно, які причини викликали голодомор, але те, що він згубив мільйони українців, знищив дитинство та зруйнував майбутнє життя людей – незаперечний факт.

Ця катастрофа має і людський вимір - не тільки суто науковий. І ця сторона проблеми є, можливо, ще більш важливою. Що відбувалося з людьми в ті пекельні роки, місяці, дні; які жахливі муки відчували їх душі; розуміли вони в повній мірі страхотливий сенс того, що відбувається; прагнули боротися, захищати життя - своє і своїх рідних, нарешті, честь свого народу, або ж перетворилися в безсилю, безсловесних жертв? Відповіді на ці питання знайти і сьогодні непросто.

Я збрала розповіді очевидців голодомору, у тому числі моєї прабабусі, тому спробуємо розкрити завісу життя людей у ті страшні роки.

Всі очевидці народилися в Луганській області і пережили голодомор ще у дитинстві. Незважаючи на те, що вони були ще дітьми, ці події запам'яталися їм на усе життя як дуже тяжкі роки. Моя прабабуся, Задорожня Ганна Володимирівна, та вся її сім'я (мама, тато, дві зведені сестри і брат) були постійно голодними, хліб бачили дуже рідко. Її мамі доводилося ховати мізерні запаси їжі під солом'яну стріху будинку, щоб їх не відібрали. Це були квасоля і горох. Влітку рвали траву (лободу) і їли її. У діда була корова. Йому довелося її зарізати і заховати в колодязі, щоб прогодувати сім'ю.

Прабабусина старша сестра, якій було десять років, в школу не ходила. Вона доглядала за маленькими дітьми з іншої сім'ї за яку-небудь їжу. У голодовку, саме таке слово вживала бабуся, помер її тато і сестра її мами.

У селян відбирали все: зерно, худобу, навіть насіння для посіву витрушували з вузликів. Доводилося ховати все, що залишалося, але все одно знаходили і забирали. На кінець 1931 року багато селян уже недоїдали. Коли навесні всі запаси закінчилися, людям доводилося їсти сіль, щавель на лузі, груши дички, лободу, листя з дерев, листя буряка, ловили молюски в річці, жували якесь жорстке коріння, від якого кровоточили ясна. Тобто намагалися зварити кашу з сокири, щоб хоч якое протриматися. Селяни просто не бачили способу добути достатню кількість харчів і на початку 1932 року вони не мали чим засівати ярвину. Мені здається, що психологічно це витримати навіть важче, ніж фізично. Але що мене надихає, так це те, що вони не здавалися, мали надію, хотіли кращого життя для своїх дітей. Саме надія та підтримка родини допомагала людям вижити в ті роки.

У березні 1932 року українське партійне керівництво просило зерна для посіву, але на той момент сезон посівних робіт уже минав, що означало бідний урожай восени.

На початку 1932 року люди вже волали про допомогу. Українські комуністи просили республіканське партійне керівництво, щоб вони попросили Сталіна звернутися до Червоного Хреста.

Колгоспники писали листи державному і партійному керівництву. Один з таких листів завершується жалібним проханням: «Дайте нам хліба! Дайте нам хліба! Дайте нам хліба!». В доволі різкому тоні писали навіть Сталіну: «Як ми можемо побудувати соціалістичну економіку, якщо ми всі приречені на голодну смерть?».

Українське керівництво ясно бачило загрозу масового голоду. Партійні активісти й чекісти подавали безкінечні звіти про голодні смерті. У червні 1932 року очільник харківського обкому партії писав Косіору, що голод зафіксовано у всіх без винятку районах області.

Косіор отримав листа 18 червня 1932 року від одного комсомольця з яскравим описом: «Колгоспники йдуть у поля і зникають. За кілька днів їхні тіла виявляють і зовсім без емоцій, так ніби це нормально, кладуть у гріб. А наступного дня вже можна знайти тіло людини, яка щойно копала могили для

інших». І того самого дня, 18 червня 1932 року, Сталін у приватній бесіді визнав, що в Україні «голод».

Це були важкі часи, важке дитинство, коли на очах вмирали старші і молодші. Коли людина зовсім ще маленька, а у неї вже кінчилося все життя, яке чекало її попереду. Важкі роки життя.

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР. МІЙ ПОГЛЯД

В історії нашої країни є події, про які важко говорити і писати. Трагедія вимагає пафосу, від цього нікуди не дінешся. Голодомор в Україні – це дійсно «трагічна сторінка історії нашого народу». І справді «страшний злочин сталінського режиму».

Минуло вісімдесят сім років з початку другого за рахунком і наймасштабнішого за руйнівними наслідками голодомору 1932-1933 років. Число його жертв за найскромнішими підрахунками складає 4 - 4,5 мільйона чоловік, називають цифру й 7 мільйонів, але й вона не є граничною.

Відомо, що в 1929-1933 рр. в країні йшла громадянська війна навколо колгоспів. Бідняки стояли насмерть за колгоспи, кулаки так само відчайдушно боролися проти. Середняки розкололися в залежності від місцевих умов. Була закономірність: чим більший прибуток від хлібної торгівлі мали селяни в регіоні, тим більше і жорсткіше вели вони там боротьбу проти колгоспів. Залишені на місцях після розкуркулення (розкуркулили лише частину куркулів) кулаки змушені були вступити в колгоспи. Мета спочатку була проста: довести владі, що колгоспи нежиттєздатні, тоді, мовляв, влада поверне, як було. Знищення робочої худоби, зараження полів бур'янами, запізнення з термінами сівби, неякісне прибирання. Урожай гноїли на полях, палили на полях і в коморах. Зрозуміло, що врожаї різко впали. Щоб самим не постраждати, щоб позбавити чесних колгоспників хоч якогось врожаю, хліб розкрадався і гноївся по ямах.

У 1931 році грянула посуха. Влада абияк впоралася з її наслідками, використовуючи свої старі запаси. І тут у противників влади з'явився шанс: ще один такий неврожай - і страшний голод відштовхне голодуючих бідняків від підтримки колгоспів, загальне селянське повстання або скине Радянську владу, або хоча б знищить колгоспи.

У цих умовах до організації голоду і підготовки до повстання підключилися всі антирадянські сили. Становище України виявилось надзвичайно вразливим саме тому, що там сусідні держави і українські націоналісти домовилися про відторгнення України від СРСР на хвилі голодного повстання. Підігравати голоду стало навіть місцеве чиновництво, яке чи не суцільно симпатизувало і підпорядковувалося націоналістам. Те, що не змогли знищити на полях і поцупити, жорстко вигрібали з селянських комор і - увага! - спалювати на очах у селян зі словами «Щоб москалям не дісталося!». Надалі Англія розірвала економічні відносини з СРСР, підштовхуючи його в прірву голоду. Обговорюючи на засіданні «Політбюро» питання про закупівлю зерна, Сталін визнав, що за його інформацією Радянському Союзу в цьому буде відмовлено.

На диво сталінська команда врятувала Україну. На українські поля, що залишилися без робочої худоби, рушили колони новеньких тракторів. Тотально змінили місцеве чиновництво. Ударили по бандам і підпільним

групам націоналістів. Зупинили божевілля сотень тисяч біженців, які рушили шукати ситі області, але ж голодувала вся країна.

Терміново зупинили рух пшениці за експортними контрактами, повертаючи зерно прямо з портів. Віджате з також голодуючих російських областей зерно тисячами вагонів відправили на Україну, щоб хоча б нагодувати чесних працюючих колгоспників і провести вирішальний сів навесні 1933 року. Комуністів зобов'язали здати на насіння частину зерна, отриманого на трудовні. Молотили соломі, щоб отримати хоч якісь крихти. Розкривали ями, пообіцявши пробачити тих, хто сам принесе вкрадене.

Який ми можемо зробити висновок? Режим секретності, замовчування, цензура протягом тривалого часу – все це супроводжувало тему голодомору в Україні. Але жахливих масштабів голод придбав саме в Україні. Люди вмирали цілими селами; живі не мали можливості ховати померлих. Часто зустрічалися випадки людоїдства і трупоїдства. У цей самий час на сусідніх залізничних станціях під обороною знаходилися тисячі пудів зерна призначеного для вивозу, в тому числі - за кордон.

Трагічні події Голодомору покрила завіса мовчання. Була заборонена будь-яка допомога з боку міжнародної і радянської громадськості. Уражені голодом райони були оточені внутрішніми військами, не пропускали тих, хто намагався дістатися міста. Батьки у розпачі намагались врятувати дітей, везли їх у міста і залишали там - у лікарнях, магазинах або на вулицях.

Молоде покоління, школяри та студенти повинні якомога більше знати про голодомор в Україні. Ця страшна трагедія безпосередньо стосується і моєї сім'ї. Моїй прабабусі судилося ховати своїх дітей, які вмерли від голоду; стосується вона, мабуть, і багатьох інших українських сімей. Ми не маємо права про це мовчати.

К. Ю. Суходол
/ Україна /

ПРО ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР. НА УКРАЇНІ

Подія з жахливими наслідками, яку пережила Україна, яка увійшла у страшну історію – голод 1932-1933 років. Голодомор 1932-1933 років є злочин, проти українського народу, який спричинив національну катастрофу та був засобом для винищення українського селянства. Ця трагедія – це глибока рана в душі українського народу яка тільки складно уявити як сильно зазнала нашому народові болю, мук, жаху, брехні...

«Без минулого – немає майбутнього і хто не знає своєї історії – той не має свого майбутнього». Особисто я вважаю, що покоління XXI століття має знати історію свого краю, особливо, такі жахливі, заплямовані сторінки які увійшли до історії. Тому на мою думку, на сьогоднішній день основним завданням є поширення правдивих знань про Голодомор та його жахливі наслідки на населення. У ті страшні часи Радянська влада злочинно замовчувала та забороняла будь де говорити про офіційні факти, причини і наслідки після цього.

Голодомор 1932-1933рр. – навіть на сьогоднішній день є однією з ключових тем в закладеній у новітній історії України. Паралельно з цим вважається однією з найсуперечливіших тем. І, на жаль, до сьогоднішнього часу занадто політизована. І снують глобальні проблеми, які на мій погляд, відклали дуже великий відбиток в історії України. Однією з проблем голодомору була – проблема дитячої безпритульності, яка зростала впродовж 1931 – 1933 років. Діти, які зростали в ті страшні часи залишались і зростали не тільки в складних умовах, а ще й без дорослого догляду у наслідку смерті дорослих родичів. Як відомо, що більше поширювалася бездоглядність при живих батьках. Не в силах дивитися на те, як згасає дитина, батьки везли його до найближчого місту і там залишали - в установах, лікарнях, на вокзалах, просто на вулиці.

Ще одним масштабним у прямому сенсі цього слова, був факт у історії України, який свідчить про вивчення географічних карт в кінці 30-х років, що практично у кожній області України позначали населені пункти, які існували до початку трагедії, а саме до 1933 р. Безумовно, що явища цієї проблеми могли бути «різними». Але голод, який «з'їдав» людей зіграв дуже значну роль у цьому. Іноді навіть повністю вимирило майже ціле населення великих сіл. В результаті цих випадків організовувалось перенаселення, в тому числі і поза межі території України.

Одним з безпосередніх свідчень голоду є смертні книги і статистичні картки про природний рух народонаселення, які велися в сільрадах. Документи Центрального управління народногосподарського обліку при Держплані СРСР, з яких в кінці 1989 р вперше знято гриф понад секретності, свідчать про те, що реєстраторам ЗАГС давалися негласні інструкції для того, щоб не фіксувати дійсну причину смерті. Однак не всі службовці додержувалися цих інструкцій. У добірці статистичних карток з трьох сільрад Харківського району відтворено справжня картина голодомору. І людському пізнанню, на сьогоднішній день це складко навіть уявити, але ці статичні картки показують на те, що діти часто бували жертвами власних батьків Ганнібалом. Кістлява рука голоду, як правило, дитину доторкалась надто раніше, ніж дорослого організму, тому кількість таких випадків, на жаль була не одинична. Дуже велика кількість документів характеризує про методи хлібозаготівель взимку 1932 - 1933 рр. Те, що при заготівлях 1929 - 1931 рр. вважалося перегином, - знущення над селянами, подвірні обшуки з ключками і щупами, конфіскація зерна, отриманого на трудодні і ін., тепер стало звичним явищем. У норму перетворилося й те, що раніше не спостерігалось навіть у формі «перегину» - санкція не хліба, а будь-яких продуктів (картоплі, м'яса, сала тощо).

Більшовицька влада не зупинялась у експорті хлібу, в той момент коли у 1932-1933 роках так бракувало хліба в Україні. Згідно інформації хлібу було вивезено в загальній кількості 1,72 та 1,68 мільйонів тон. Цей експорт хлібу робився з цілю придбати необхідні машини або матеріали. Ще однією цілю було призвести у зарубіжних країнах враження про достатній рівень кількості хлібу у Радянському Союзі. Однак, як тільки минув страшний голод, то

одразу ж статистика показала, що експорт хлібу різко зменшився - 770 тисяч тонн в 1934 році, тобто більш ніж в два рази менше.

Скільки українських народів прийняла наша земля в 1932-19337 рр. Уже, мабуть, ніхто точно і не скаже. У будь-якому селі спроби встановити кілька жертв голодомору за спогадами літніх людей, стають безуспішними, пам'ять уже підводить тих небагатьох старожилів, які вижили в той страшний час. Але ми повинні пам'ятати про кожного, кого змусили загинути страшною смертю. Голодомор на Україні 1932-1933 рр. залишив дуже страшний слід у історії України, який безсумнівно, є страшним фактом геноциду радянської влади по відношенню до українського народу.

Але є факти, які залишаються и сподіваюсь і надалі будуть залишатися фактами, які доводять саме про те, що Голодомор був геноцидом. Це доведення урядовцями до того, що людям не дозволяли їсти, замерзлі буряки. Витоптували, випалювали очерет (у нього солодке коріння, особливо у молодого, і можна було хоч якось витримати голод). В багатьох селах які були розміщені біля коло річок, розташовувались бойні, де худобу різали. А щоб люди не брали відходи, поливали карболкою. Загони НКВД забирали цінні речі, які можна було б обміняти на їжу. Якщо вірити свідченням деяких очевидців, вночі вивозили на звалище халву, цукерки, печиво з діжок – оселедець, викидали хліб, потім все це обливали бензином і підпалювали, або пересипали піском.

Отже, я процитую. «Фізичне винищення українських селян голодомором – свідомо і цілеспрямована терористична акція більшовицького режиму в Україні», писав відомий вітчизняний історик В. Марочок.

Література

1. Голодомор в Україні 1932–1933 рр.: бібліогр. покажч. /упоряд.: Л.Бур'ян, І. Рікун; редкол.: С. В. Кульчицький (відп. ред.) та ін.; Одес. держ. наук. б-ка ім. М. Горького. – Одеса; Львів : М. П. Коць. – 2001. – 654 с.
2. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів /упоряд.: Р. Пиріг, А. Кентій, Л. Комарова та ін. – К.: Політвидав України, 1990. – 603 с.

Д. О. Терських
/ Україна /

ПЕРЕДУМОВИ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКАХ

Говорячи про якусь історичну подію, вчені-історики часто розглядають причину або декілька причин його виникнення і розвитку. Адже насправді було б не логічно розглядати тільки якийсь один аспект будь-якого історичного явища чи події, як, наприклад, розглядати тільки політичні чинники виникнення громадянських війн. Коли порушується тема голодомору 1932-1933 рр. в Україні, то природно неможливо не розглядати економічний аспект цього явища. На мій погляд, це є не останнім і одним з основних контекстів цієї моторошної події для нашого народу. Перебудова Сталіна в той період служила важливим політичним аспектом, адже влада тих

часів не жаліла українців і намагалася домогтися всіма можливими способами знищення українського суспільства.

Настільки страшне слово «Голодомор» є символом знищення і винищення української нації. Голодомор відбувався керівництвом СРСР для того, щоб домогтися зменшення кількості українців, щоб усунути всі можливі опори і повстання через радянський режим і зруйнувати спроби створити Українську самостійну державу. І в якості зброї для боротьби з цими факторами влада скористалася одним з самих безжальних методів - голод.

У 1928-му році було оголошено про об'єднання власних селянських господарств в господарства колективні (як відомо, вони називалися колгоспами). Ці об'єднання переставали хоч якось належати селянам і ставали власністю держави. Впровадження такого типу виробництва і, відповідно, економіки не позначалося добре на моральному і фізичному дусі українців. Таким чином і починає назрівати другий фактор виникнення Голодомору, безпосередньо пов'язаного з політикою. Згадувати про голодомор на заході стали приблизно в ті часи, коли почали з'являтися перші людські жертви. З тих часів і до сьогоднішнього дня не перестають мовчати дискусії про цю подію, які розглядають різні питання і аспекти. Таким чином ці дискусії намагаються з'ясувати відповідь на питання, який же аспект все ж був присутній при голодоморі і чи був він один (аспект).

Спочатку український народ і Українська народна республіка були умовно незалежні від Радянської влади. Але це не скасовувало набіги і напади більшовиків на села і землі, що не скасовувало факту крадіжки в українського народу, віднімання провіанту і вивезення його за кордон. Через велику кількість збору зерна і посухи починав прогресувати голод. Ніхто і не збирався допомагати українцям, адже влада стверджувала, що Україна і далі процвітає і добре і якісно вирощує зерно для світового ринку. Глави Української народної республіки намагалися якось зв'язатися з іноземними спільнотами, щоб вони змогли допомогти українському народові, відправляли листи в Європу, але відповіді вони так і не дочекалися.

У 1930 році в результаті політичної діяльності Сталіна, по українських землях пройшла нова хвиля колективізації. В ті часи прийняли закон про заготівлю хліба, завдяки якому, колгоспи зобов'язані були віддавати державі до третини свого зернового врожаю. Звісно, що українські селяни не стали таке терпіти і почали бунтувати і страйкувати через це нововведенням. Більшовиків в селах не сприймали всерйоз, опір ставало дедалі потужнішими. Зрозуміло, що владі не сподобалося таке відношення до себе і вони вирішили боротися з непослухом українців іншим способом. З кожним збором врожаю кількість зерна, яку селяни повинні були віддати, росло. І це стало причиною вичерпання борошняних запасів. Але цього здалося мало. Влада заборонила торгувати в сільській місцевості, потроху почали припиняти постачати села харчами, переслідувати і карати застосування хліба як спосіб оплати праці (це могло стати причиною розстрілу, навіть). Як говорилося раніше, в СРСР навіть просто факт існування голоду в 1932-1933 роках старанно приховувався і замовчувався навіть за часів голодомору. Деяка інформація

про масову загибель селян через вилучення у них практично всіх засобів для можливості виживання стала відома за кордоном за допомогою українських емігрантів, ризикових журналістів і через приватні контакти.

Протягом багатьох десятиріч років будь-які зачіпання теми голоду могли інтерпретуватися в Радянському Союзі як антирадянська діяльність і популяризація антирадянських ідей з боку українців. Таким чином, відносно всіх поглядів, які були розмножені і популяризували серед письменників і мислителів, в СРСР тема голодомору не розголошувалася і була забороненою.

Тільки коли настав період «відлиги» (пізній, приблизно 1960-і), була зроблена невелика поступка, яка дозволяла заявити про факт існування голоду на Україні. На заході не сильно приділяли увагу проблемі голодомору в СРСР. Навіть висували теорії про те, що найчастіше інформацію про цю подію спеціально приховували в період голодомору, в основному це були ті, хто знав про нього і його наслідки.

Політики і різні громадські діячі навмисно відмовлялися визнавати факт існування голодомору і не вірили ніяким доказам, які були отримані безпосередньо з Радянського союзу. Для когось це було не бажано через свої політичні переконання, хтось був під владою власного самообману. Так само не варто забувати про тих людей, яким правда була не вигідна і не завжди зручна. Плюс до всього іншого до таких людей додавалися журналісти, які досить часто фальсифікували інформацію заради своєї вигоди, так що пресі довіряти не можна, але ж вона була основним джерелом інформації.

Довгі роки інформація про голодомор була відсутня в будь-яких західних наукових виданнях. Бували невеликі статті в спеціальних німецьких і англійських журналах. У спеціальних історичних і наукових журналів ці статті не викликали ніякої зацікавленості у вчених та істориків і не підштовхували їх для обговорення даної теми.

Існує багато різних причин, чому ж така важлива тема пройшла стороною захід у той час, наприклад те, що не було доступу до архівів і документів. Так само могло служити і те, що Україна мало хто цікавився в той час, в основному, вся увага була приділена Радянському союзу. Західні історики і вчені не всі визнавали Україну незалежною державою. Так само було в той час перекриття подій, коли якесь більш важлива подія накладалося на голод і, відповідно цій події приділялося більше уваги. Плюс деякі західні дослідники та історики не були зацікавлені даною темою.

Підводячи підсумки всього вищесказаного, можна помітити, що не дивлячись на всі важкі події, які звалилися на українців, навіть після втрати близько семи мільйонів своїх співвітчизників, український народ не здався, не склав покійно голову перед радянською владою. Вони намагалися боротися за свою свободу і свої права не дивлячись на весь той жах, який стався з ними в 1932-1933 роках. Українці завжди готові дати відсіч, що і послужило головною політичною причиною створення голодомору на українських територіях. Голодомор - це результат жорстоких дій жахливого режиму в ті часи проти волі і свободи для українців. Але завдяки саме цим якостям, українці як нація не була винищена, досить людей залишилися живі.

ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РР. ГЕНОЦИДОМ ТА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ІНШИМИ КРАЇНАМИ

Впродовж багатьох років тема Голодомору була суворо забороненою радянською владою для обговорення та навіть згадки. Це тривало доки на території України панував комуністичний режим. Українці опиралися та намагались не покоритися введеним колективізацією, що вимусило Сталіна залякати та примусити український народ до підкорення, щоб зломити опору українців.

Україна пам'ятає, через що довелось пройти заради незалежності, заради свободи слова. Лише близько тринадцяти років потому парламент України наважився схвалити положення про Голодомор. Це дозволило на державному рівні визнати події 1932-1933 років геноцидом українського народу.

Як я розумію, що таке геноцид? У моєму розумінні то усвідомлені дії керівництва держави, які впроваджені для винищення населення, окремих чи усіх верств, за певними мотивами: то можуть бути релігійні, національні чи інші.

В останню суботу листопада кожного року в нашій країні відзначається День пам'яті жертв Голодомору. Українці повинні пам'ятати, скільки людей були винищено у той час, скільки дітей загинули таким нелюдським чином. Той день є пам'яттю мільйонам людей, що були знищені через усвідомлено вчинений сталінським режимом голод українських селян в СРСР. Але світ розуміє нас. За минулий час багато країн підтримали Україну і визнали Голодомор геноцидом на різних рівнях.

З усіх країн світу п'ятнадцять членів ООН та держава Ватикан на державному рівні визнають, що Голодомор в Україні 1932-1933 років був актом геноциду. Це доводить те, що світ небайдужий до таких заходів СРСР, розуміє нелюдність усвідомлено впровадженого голоду.

Першою визнала Голодомор геноцидом Естонія. Парламент Естонії зазначив у своїй Заяві, що підтримує Україну, вшановує пам'ять жертв геноциду та засуджує комуністичну політику. Австралія була другою країною, яка визнала Голодомор актом геноциду. До речі, в Австралії у деяких містах встановлено меморіали пам'яті жертв насильно створеного російською окупаційною більшовицькою владою Голодомору в Україні. В багатьох країнах світу встановлено меморіали та пам'ятники щодо подій 1932-1933 років на Україні.

Третьою країною стала Канада, яка також визнала Голодомор геноцидом. Цю країну я хочу виділити серед інших. Канада створила документ для запровадження дня пам'яті Голодомору українського народу, і дотепер в четверту суботу листопада уся країна вшановує пам'ять жертв голоду та геноциду разом з українцями. Я вважаю, що для українців важливо, що інша країна також відзначає День пам'яті нашого загиблого народу, що люди на міжнародному рівні пам'ятають ті жахливі події історії. На мою

думку, це важливо, що країна на іншому континенті поважає Україну, розуміє жахливість Голодомору, не бажає повторювати подібних подій історії та робить все, аби так було. В Канаді також встановлено пам'ятники штучному голодомору 1932-1933 років. Надалі одна за одною визнали голодомор актом геноциду близько дванадцяти країн.

Останніми були США, які висловили своє слово про Голодомор як геноцид українського народу. Незважаючи на те, що країна лише згадала про події 1932-1933 років як геноцид, без впровадження окремого заходу, це також є важливим для України. Але рік потому США ухвалили резолюцію, в якій вказана думка країни про події на Україні 1932-1933 років. До речі, підтримка з боку цієї країни була помітна давно, близько сорока років потому, коли була створена Комісія Уряду США з питань Голодомору в Україні. Окрім того, Голодомор, влаштований сталінським режимом щодо українців, було визнано п'ятнадцятьма штатами Америки. Також рік потому столиця штату Техас встановила 10 листопада Днем вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Отже, тепер не тільки Канада разом з Україною вшановує пам'ять жертвам, але і Техас в Америці.

Є країни, які засуджують Голодомор та не вважають його актом винищення людства, який свідомо був вчинений тоталітарним сталінським режимом. Це Велика Британія, яка має свої закони, через які не можуть казати про Голодомор як геноцид, бо останнє за їх порядками неможливо застосувати при ситуації, що склалася. Росія близько десяти років потому також вшанувала пам'ять загиблих, але не визнала Голодомор, вчинений сталінською політикою, актом геноциду.

Геноцид українського народу також визнають на рівні церков.

Отже, Голодомор визнали геноцидом українського народу достатньо багато країн на різних рівнях, як міждержавному, так і на регіональному та муніципальному. Ми бачимо, наскільки важливою подією вважають Голодомор у різних країнах та навіть континентах. В Канаді визначено День вшанування та кожного року вони також пам'ятають про жахливе винищення нашого народу.

Можна зробити висновок, що світ розуміє події історії України та їх важливість, засуджує сталінський режим, що вчинив геноцид українських селян, не бажає повторювати історичних помилок та солідаризується з українцями.

Є. Цховребова

/ Україна /

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ 1932–1933

Вже незабаром уся наша могутня та велика держава буде відзначати сумну річницю для українського народу – День пам'яті жертв голодоморів. Кожен українець в цей день вшанує хвилиною мовчання пам'ять людей, загинувших під час трьох голодоморів: 1921-1923, 1932-1933 і 1946-1947 років. Утім, в історії бурхливого ХХ-го століття Голодомор 1932-33 років в

Україні посідає особливе місце. Він вважається наймастатнішим та найкривавішим геноцидом українського народу.

Слід підкреслити, що у листопаді 2006 року Верховна Рада визнала Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу, що здійснював тоталітарний комуністичний режим СРСР. Я повністю згодна з цим рішенням. І це не плітки та домисли, позбавлені фактичної основи. Це правда, гірка правда на сторінках історії України.

Коли дослідники говорять про Голодомор 1932-33 рр., мається на увазі період з квітня 1932 по листопад 1933 рр. Саме за ці 17 місяців, тобто, приблизно за 500 днів, в Україні загинули мільйони людей. Пік голодомору прийшовся на весну 1933 року. Політична верхівка комуністичної партії запевняла, що ніякого голоду у Українській СРР взагалі не було. А якщо і був, то голод був спричинений засухами та неврожаєм у 1932 році. Але як взагалі голод може прийти у село? А особливо в Україну, яку всі знали як житницю Європи? Щоб відповісти на це питання, слід розглянути голодомори в інших країнах. Зробивши це, можна побачити чітку статистику: якщо голод прийшов у села, він прийде й у міста. Села та різні селища є головними постачальниками основних продуктів харчування. Саме селяни забезпечують села, поселення та міста їжею. Але у разі засухи, неврожаю чи якихось інших причин, що призвели до дефіциту продуктів харчування, а потім й до голоду, можна припустити, що у селах смертність буде значно нижче, ніж у містах. Це дуже легко пояснити. Саме селяни забезпечують державу їжею: вирощують овочі, фрукти, поставляють зерно, займаються скотарством, рибальством. Тобто село є виробником. А вже потім усю цю продукцію отримують міста. Отже, логічно стверджувати, що голод у містах настає значно раніше, ніж голод у селах. Не слід забувати, що у селах люди мають землю, а отже й можливість вирощувати щось лише для себе. У містах люди залежать лише від постачальників продуктів харчування, бо в них не має можливості займатися сільським господарством самим. Саме тому, велика смертність при голоді припадає саме на міста. На приклад, по оцінках деяких вчених Великий голод 1315-1317 років, який панував у Європі, забрав життя у 20 відсотків міського населення. Для порівняння населення сіл зменшилось лише на 6 відсотків. Отже, можна зробити логічний та простий висновок, навіть у лютий голод, села залишаються найменш уразливими для голодомору міськими. Але, розглядаючи голодомору 1932-1933 років у Україні, слід підкреслити, що міста СРСР майже не постраждали від нього. В той час, коли це лихо мало дуже серйозні та жахливі наслідки для УРСР. Фактично голод охопив увесь Центр, Південь, Північ та Схід сучасної України. На території нинішньої Запорізької області найбільше постраждалих було в Якимівському, Мелітопольському, Василівському, Бердянському районах. Кількість людей, які загинули від голоду, оцінювалась деякими істориками в 3,941 млн у сільській місцевості на території Української СРР та Кубані, переважну більшість населення якої становили українці, та склав 6,122 млн втрат ненародженими. Українські дослідники Голодомору 1932 – 1933 років в Україні довели, що «фізичне винищення українських селян

голодомором – свідомо і цілеспрямована терористична акція більшовицького режиму в Україні».

Щоб спростувати міф про засуху та неврожай, треба звернутися до книги «Соціально-економічні зміни на селі». Завдяки таблиці врожайності можна побачити, що найбільш неврожайними роками були 1924 та 1928, але тоді ніякого голоду не було. Врожай 1932 року був вище за неврожайний 1928 на 3,2 центнера на один гектар землі. Ці цифри підштовхують нас на думку: Голодомор 1932-1933 років був не випадковим явищем природного чи соціального походження, а наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодом, тобто геноцидом. Головною причиною голодомору на Україні вважають фантастично високі плани хлібозаготівель. І це дійсно так. Варто лише поглянути на план колективізації. Проект постанови ЦК ВКП (б) «Про темпи колективізації і заходи допомоги держави колгоспному будівництву» передбачав скорочення термінів колективізації в найважливіших зернових районах (Середня і Нижня Волга, Північний Кавказ) до 1-2 років, для інших зернових районів – до 2-3 років. Намічені високі темпи колективізації існували лише на папері через непідготовленість як основних мас селянства, так і матеріально-технічної бази сільського господарства. Таким чином, були створені всі передумови не тільки до економічних, а й до репресивних заходів впливу на селянство.

Що ж до хлібозаготівель, то слід підкреслити, що дослідник з США Марк Таугер, ґрунтуючись на офіційних даних про валові збори зерна в 1931–1932 років, відзначає, що їх слід вважати завищеними. Для оцінки врожаю у ті роки став визначатися не реальний збір зерна, а видова (біологічна) врожайність. Така система оцінки завищувала істинний урожай більше ніж на 20 %. До того ж, заготівлі хліба зростали щорічно. В результаті хибних оцінок врожаю, на місцях почалося фактично повне вилучення зібраного хліба у селян. В той самий час, влада намагалася усіляко дискредитувати селян у очах інших людей. У пресі йшлося про те, що селяни саботують збір врожаю. Наприклад, «Пролетарій» - одна з головних офіційних газет СРСР так писала про ситуацію на Україні: «Селянин відмовляється збирати урожай. Він хоче згноїти зерно. Селяни не працюють. Треба мобілізувати маси на боротьбу з кулаком!» Газета «Вісті» ВУЦВК надрукувала статтю «Виконання серпневого плану зірвано», коли колгоспи УРСР, обслуговувані МТС, виконали місячний план заготівель лише на 39,1 %.

Про відверту боротьбу проти українських селян свідчать архівні документи партійних, радянських і каральних органів. 7-го серпня був підписаний кривавий, жорстокий, репресивний закон, котрий і став головним кроком до Голодомору в Україні. Хоча офіційна назва документа «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації за зміцнення суспільної власності», в народі його назвали «Закон про п'ять колосків». З документу: «Застосувати, як захід судової репресії, за розкрадання колгоспного майна, вантажів на залізничному транспорті, розстріл із

конфіскацією всього майна. Не застосовувати амністії до злочинців». За цим законом було засуджено більше 182 тисяч осіб.

Ще одним підтвердженням, щодо цілеспрямованого терору радянської влади проти українського населення вважаю той факт, що експорт зерна СРСР у інші країни продовжувався. Згідно з інформацією енциклопедії Британіка, Радянський Союз експортував понад мільйон тонн продовольства під час голоду в Українській РСР. Отже, радянська влада не лише мала значні запаси зерна в резервах, а й активно вела торгівлю з зарубіжними країнами. Експорт зерна з СРСР в ці роки був такий: 1931 р. – 51,8 млн. ц, 1932 р. – 18,1 млн. ц, 1933 р. – 17,6 млн. ц.

Але найголовнішим гріхом комуністичної влади я вважаю навіть не замовчення голоду на моїй Батьківщині, а відмова від допомоги інших країн. Величезна кількість світових організацій та численні волонтери мали бажання й змогу допомогти українцям, витягнути їх з лап голодної смерті. Але влада агресивно реагувала на руку помічі. Так наприклад, 18 травня радник радянського посольства у Берліні Бессонов розкритикував виступ Гітлера: «Заяви Гітлера, які не відповідають дійсності, щодо господарського розвитку і становища СРСР, являють собою втручання у внутрішні справи СРСР, а своєю заявою про вигадані «мільйони, що померли від голоду», Гітлер став на чолі антирадянської кампанії, що провадиться у Німеччині». Крім того, для замовчування жахливих цифр жертв голодомору давались негласні вказівки записувати в документи заявлені родичами смерті від голоду словом «невідомо».

Підсумовуючі усі факти, можна сміливо сказати, що голодомор 1932-1933 років в Україні є беззаперечно актом кривавого терору та жахливого геноциду радянської влади на чолі з комуністичною партією проти усього українського народу. Не має жодних виправдань таким репресивним та суровим заходам влади проти простих людей України. Я справді рада, що з кожним роком все більше й більше держав визнає цей голод геноцидом мого народу. Щорічно велика кількість людей вшановує пам'ять людей, що загинули під час голодоморів на Україні. І це правильно. Ми не повинні забувати про це велике лихо, яке пережила наша країна. Про страшні злочини радянського режиму проти української нації повинен знати кожен українець. Бо це наша історія, наше минуле. А без минулого немає й майбутнього.

Література

1. «Соціально-економічні зміни на селі» А. Е. Арина, Г. Г. Котов, К. В. Лосева
2. «Голодомор 1932 – 1933 рр.» В. Марочко.
3. Газета «Україна молода»
4. Інформаційний сайт «Уніан»
5. «Червоний голод. Війна Сталіна проти України» Енн Еплблом

ЧОМУ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН ВБИВАЛИ ГОЛОДОМ?

Питання голодомору є центральним питанням не лише історії України, воно має універсальне значення для всіх істориків світу, які вважають, що людство – це велика родина націй, народностей, що знищення, або ослаблення будь-якого народу веде до кризових явищ в духовному, економічному, культурному житті всієї світової цивілізації. Тому питання штучного голоду в Україні на початку 30-х років невід'ємне від питання порушення прав людини, народу, воно підпадає під категорію злочинів проти людяності і людства. Тобто, воно не має строків давності.

В 1930 р. раптом відчулася гостра нестача капіталу, бо одноразово розпочалося будівництво надто великої кількості підприємств, а закінчувати це будівництво виявилось нічим. Крім цього, небувала й більшовиками непередбачена капіталістична криза за кордоном проявила значний вплив на темпи радянської індустріалізації. На світових ринках, в наслідок кризи, ціни й попит на сільськогосподарську сировину, що була головним радянським експортом, впала на багато нижче за ціни на машини, які СРСР імпортував. Світова економічна криза вкрай негативно позначилася на економічному становищі СРСР. Американські селяни теж голодували, їх фермери масово розорялися, але порівнювати голодомор 1932-1933 р. в Україні та США неможливо.

Сталін змушений був приймати тяжке рішення рятувати міський пролетаріат коштом сільської смертності, хоч важко зрозуміти, як можна голодувати з щоденним пайком у 590 грамів хліба. Більше того, існують тисячі свідчень очевидців голоду, опублікованих як на Заході, так і в Україні, і майже ніхто з них не пригадує поганого урожаю у 1932 році. І вже зовсім ніхто з них не говорить про поганий урожай, як причину голоду і сільської смертності.

Основною причиною Голодомору була спланована конфіскація в селян зернових та всіх інших продуктів харчування, включаючи малоприматні та непридатні до споживання сурогати їжі. Не всі селяни гинули від голоду, коли заготівельники викачували весь хліб, оскільки в навіть в найбільшій селянських господарствах залишалися інші продукти харчування. Картина змінилася, коли держава вдалася до конфіскації продуктів харчування у всіх «боржників», тобто влада здійснила щодо «боржників» терор голодом. Саме конфіскація всього продовольства спричинила переростання голоду в голодомор.

Деякі джерела засвідчують, що, всупереч проханням про допомогу і підтвердженій із місць обстановці голоду, московська влада відмовилася надати допомогу. Дехто з дослідників твердить, що допомога надавалася тільки протягом літа.

1932 р. в деяких областях надзвичайно суха погода знизила урожайність, а в більшості інших незвично волога і вогка погода сприяла нечуваному зараженню. Ці умови знизили потенційний урожай, як і посуха в

1931 році. Посуха, дощі і зараза знищили щонайменше 20% врожаю, і цього самого вже було б достатньо, щоб викликати серйозні перебої у постачанні продовольства або навіть голод.

Ще одним чинником падіння врожаїв була нестача тягової сили для оранки і жнивування, яка була ще гострішою в 1932 році, ніж у попередньому. Чисельність робочих коней зменшилася з 19,5 млн станом на 1 липня 1931 року до 16,2 млн станом на 1 липня 1932 року. Зусилля замінити коней тракторами не привели до компенсації цієї втрати. Гостра нестача коней призвела до рішення залучити як робочих тварин корів.

Ця страхітлива за своїми намірами й масштабами акція більшовизму – вікова трагедія української нації. Про неї повинен знати весь світ, нинішні і прийдешні покоління. Таке слід пам'ятати завжди.

Література

1. https://romapunk.io.ua/s18847/golodomor_i_yogo_visnovki
2. <https://www.radiosvoboda.org/a/28756326.html>
3. <https://libya.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/holodomor>

В. В. Шишова

/ Україна /

ГОЛОДОМОР 1932 – 1933 РОКІВ

Як хижак підкрадається до здобичі, так несподівано підкрався до України голодомор. Ця трагедія 1932–1933 років забрала мільйони життів, розлучила сім'ї, зробила дітей сиротами, вона назавжди залишила свій слід у серцях людей та в історії нашої країни.

Неможливо без болю уявити ті страждання, які мусили переживати наші предки. Історики досі не прийшли до спільної думки, чи це було геноцидом, чи лише страшною помилкою. Я вважаю, що будь-яку помилку можливо виправити та мінімізувати її наслідки. Але у керівництва СРСР навряд чи було таке бажання. Звісно ж, легше керувати народом без національної свідомості, власної думки та сил на боротьбу. Нажаль український народ завжди намагалися знищити, асимілювати. І голодомор виявився лише однією з невдалих спроб. З найдавніших часів українці боролися за свою незалежність і виявляли справжню мужність, готовність до боротьби та незламність характеру. Ці якості і на цей раз допомогли народові встояти і пережити скрутні часи.

Головною причиною голодомору вчені вважають банальну нестачу продуктів харчування. Але через що це сталося? У селян відбирали будь яку їжу, позбавляли можливості її виготовляти, вирощувати будь-що, забороняли ввіз та вивіз будь-яких товарів, забирали навіть майно, яке можна було обміняти на їжу. Хіба ж цього можна було припуститись ненавмисне? Навряд чи. Більш того, уряд проголосив тоді голод неіснуючим явищем і відмовився від будь-якої допомоги населенню.

На мою думку, голодомор-геноцид можна вважати також проявом дискримінації за національною ознакою, бо від голоду страждав тільки український народ. Хотілося б сказати, що ця трагедія лише історія, але

нажаль таке саме відношення до людей спостерігається і в наш час, і дискримінація в усяких своїх проявах спостерігається скрізь. Ось, наприклад, маленький хлопчик написав шкільний твір не так, як усі. Замість розбору справжніх граматичних або структурних помилок він чує фразу: «Дивись, усі зробили правильно, ти один такий». Не можна не погодитись, що для дитини цей випадок не зникне з пам'яті просто так, і надалі він буде боятися робити не так, як йому кажуть. Змалку нас привчають до того, що ми не повинні виділятися, мати власну думку, повинні боятися говорити й навіть думати не так як інші. У наш час це звичайно більш завуальовано, і ніхто не буде відкрито влаштовувати геноцид, але це існує. І це прикро.

Тож чим одні люди краще за інших? Чому ми не повинні бути індивідуальними? Чому одні нації розвинені та щасливі, а інші мають боротися за своє право жити? Так, усі ми різні, але всі ми люди, ми всі ходимо по одній планеті, дихаємо одним повітрям, дивимось на одне небо, і подібні дії до будь-якої нації – це не лише жорстокість та несправедливість, це аморально. Мені здається, що для будь-якої країни головною метою має бути нормальне існування її жителів. Усіх жителів, усіх без виключення. Незалежно від віку, статі, національності або соціального становища. Якщо люди задоволені урядом, рівнем життя, мають можливості для відпочинку та саморозвитку, то в них обов'язково буде виникати бажання робити щось на користь країни, і вона буде стрімко розвиватися і процвітати.

На мою думку, ми не повинні забувати про такі страшні сторінки історії. Як би нам не хотілося просто залишити це в минулому, ми маємо пам'ятати ці події та робити все для того, щоб не допускати подібних ситуацій в майбутньому. Це стосується не тільки влади, це стосується кожного з нас.

Ю. Р. Шутікова

/ Україна /

ПОРІВНЯННЯ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ ТА ДІТЕЙ 1932-33 РОКІВ.

ЧИ ЗНАЄ НАШЕ ПОКОЛІННЯ, ЩО ТАКЕ ГОЛОДОМОР?

21 століття – вік інноваційних технологій та великих можливостей. Сучасні діти народилися в епоху смартфонів та інтернету, їх сприйняття світу та навколишніх подій сформульоване зовсім інакше і суто відрізняється навіть від їх батьків. В цьому і полягає велика різниця між поколіннями.

На жаль, але діти СРСР були позбавлені великого вибору, їх життя вважалося звичайним віковим етапом, коли дитина ходить в школу, бігає у дворі і якимось чином сама по собі росте.

У сучасному світі жінка вибудовує цілий сценарій навколо свого материнства.

Дитина ледь встигає народитися, а вже спить на подушці з власним зображенням. Та має все, про що діти Радянського Союзу могли лише мріяти.

Дитинство зараз – це величезна інфраструктура: дитячі медіа, політика, бренди. І підлітки прекрасно усвідомлюють свій дитячий статус. Але при цьому вони погано розуміють, наприклад, як заплатити за комунальні

послуги, скільки коштує хлібина, та яку заробітну платню мають їх батьки. Звідки взагалі беруться гроші? Для них дорослий світ - якась далека реальність. А обов'язки та фізична праця – це те, що взагалі виходить за рамки їх розуміння.

Чого не можна сказати про дітей Радянського Союзу, які вже з раннього віку важко працювали, ходили на роботу разом з батьками, та вміло тримали у своїх руках інструменти, та знали свої обов'язки, що без тяжкої праці ти не маєш права голосу.

Тяжкі часи застали як дорослих так і дітей у 1932-1933 роках, у часи страшного Голодомору, коли за цей період померло до 7,5 мільйонів людей. Кожною третьою була дитина. Діти, які ще навіть не встигли сформулювати свою думку, але вже опинилися в умовах, коли за життя треба боротися, щоб вижити.

Шматок хліба потрібно розтягнути на пару днів, і не забути поділитися з матір'ю та молодшою сестрою, яка ще не навчилася навіть ходити, а їй вже не подобається це життя, тому що страшно.

Страшно – що наступна твоя година може бути остання, що твій організм відмовиться боротися за життя, та просто здасться. Те, що довелось пройти дітям за ті роки – не можливо передати словами. Почуття страху, безвихідності та жахливої втоми.

Люди були позбавлені не лише зерна, а й усіх припасів, які в них могли бути. За непокору карали та арештовували. В обмін на зерно Сталін отримував вексельні кредити від Заходу в іноземній валюті.

Ці гроші витрачалися на покупку промислового обладнання за кордоном. Колгоспам були встановили непомірні плани по здачі сільгосппродукції державі під негласним гаслом «За всяку ціну». Кампанії по заготівлі хліба призвели до різкого збіднення селян і штучно створеному голоду – Голодомору.

Почуття національної ідентичності українського селянина у поєднанні з його ментальним індивідуалізмом суперечило ідеології Радянського Союзу. Це було основою українського націоналізму і становило загрозу єдності і самому існуванню СРСР.

Саме тому об'єктом злочину геноциду стала українська нація, для послаблення якої сталінський тоталітарний режим здійснив винищення українського селянства як питомої частини нації і джерело її духовної та матеріальної сили. Перетворивши Україну на територію масового голоду, режим перекрив всі шляхи до порятунку.

Голодомор – це те, про що страшно запитати у дідуся, це те, від чого на бабусиних очах з'являються сльози та починають тремтіти руки. Це та страшна подія наших предків, про яку навіть боязно мовчати, це те – про що хочеться забути і закрити, як стару книгу, або голосно кричати від спогадів.

Чоловіки, жінки, діти – наші бабусі і прабабусі, люди, які застали той час та пройшли через це лихо. Цей відбиток назавжди залишився в їх пам'яті, і навіть зараз, після стількох десятиків років, ми повинні пам'ятати ці події, та

поважати загибших. Людей, яких забрав голод, які жили в безкінечних муках день у день.

Зараз підійшовши до будь-якого підлітка, віком від 14-20 років, та запитати у нього: «Що ти знаєш про Голодомор?», 60% з ним промовчать та не зможуть відповісти на це питання, 20% скаже, що вони щось чули на уроках з історії, але їм не було цікаво, 15% - що це страшна подія, яку пережив хтось з його родичів, і лише 5% зможе назвати дату, та сказати, що відбувалося в ті часи.

Сучасні діти не зацікавлені в цьому, їм байдуже на минуле, весь цей біль ніколи не зможе передатися їм, вони ніколи не зможуть відчутти, як це, тримати в своїх крихітних ручках матір, яка перестала дихати. Тікати, та ховатися від тих, що готові йти на крайні міри, тому що мозок відмовляється працювати. Коли ти починаєш сліпнути чи навпаки бачиш перед собою те, чого не має, коли ти ледь стоїш на ногах. Час, коли смерть здавалась справжнім подарунком.

В одному з українських коледжів на лекції з Історії України провели опитування «Ви знаєте що таке Голодомор?», і коли настала незручна тиша хтось набрався сміливості і промовив: «Ми живимо теперішнім, а не минулим» - розповідав Владислав.

І знаєте, це страшно. Моторошно не лише те, що пережили наші предки, а те, зараз нам навіть не цікаво про це дізнатися та почути.

Навіщо це знати сучасному поколінню? Вони живуть в гарних умовах, впевнені в завтрашньому дні, не думають навіть про такі події, бо вони впевнені, що таке не відбудеться, що все що в них є, цього ніхто не забере.

Але живши зараз, сьогодні, ми самі пишемо історію нашої країни. І, можливо, теперішні події, змогли б формувати думку та мислення наступних поколінь на основі нашого життя.

Що ми можемо дати нашим нащадкам, коли самі навіть не знаємо дату страшних подій, коли самі не цікавимось цим? Через 50 років, ніхто навіть не згадає нас, ніхто не вшанує пам'ять нам, або, наприклад, тих, хто загинув на війні Донбасу.

Кожна подія, кожна гарна чи жахлива дата, заслуговує уваги, розуміння, співчуття та найголовніше – знання. Ніхто окрім нас не зробить це, не оплачить тих, хто пішов з життя не від щасливої старості лежачи у кроваті, та слухаючи пісні по радіо, а хто не доїдав, не досипав, та страждав від болю, попавши під руку владі, яка навмисно винищувала людей, заставляючи їх боротись за власне життя, яке в очах чиновників була нічого не варта.

Зараз, доки ще не пізно щось донести до підлітків, доки ще не все втрачено, ми повинні донести ці знання до нашого покоління, довести важливість цих знань, та хоча б один день на рік, змусити відчутти та вшанувати пам'ять тих, хто помер, і висловити повагу і шану тим, хто вижив.

Тому що можливо колись, ми будемо забуті так само, як і ті Великі люди і діти, що пережили події 1932-1933 року.

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ 1932-1933 РОКІВ ТА СТАВЛЕННЯ ДО НЬОГО МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТІ

Скільки жахливих подій відбувалося в ХХ сторіччі, скільки безвинних та беззахисних людей загинуло в цей час, скільки людей залишилося сиротами, інвалідами, морально знищеними, скільки сімей різко залишилися без рідних та близьких... постійні війни, жахливе політичне, економічне та соціальне становище, халатне, агресивне та безвідповідальне ставлення політиків – усе це спричинило неймовірну кількість смертей, жах, біль, розруху та залишило поганий відбиток в історії України. Звичайно, найтрагічнішою подією того часу є Друга світова війна, але сьогодні я б хотіла розглянути не менш серйозну подію, під час якої були порушені права та воля цілого народу – Голодомор 1932-1933 року, що охопив усю Лівобережну Україну.

За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 32-33 рр. виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення селянства, якою скористався комуністичний режим в Україні. За даними істориків, приблизно 3-4 мільйонів людей загинуло. Голодомор був не випадковим явищем природного чи соціального походження, а наслідком цілеспрямовано застосованого більшовицькою владою терору голодом, тобто геноцидом.

Як стверджують професійні історики, масове фізичне винищення українських хліборобів штучним голодом було свідомим терористичним актом тоталітарної системи проти мирних людей, внаслідок чого зник не тільки численний прошарок заможних і незалежних від держави селян-підприємців, але й цілі покоління землеробського населення. Було підірвано соціальні основи нації, її традиції, духовну культуру та самобутність.

Як відомо, кожен селянин повинен був здавати певну норму зерна, і дуже велику. У тих, хто не міг цього зробити, забирали всю худобу та іншу їжу. Без дозволу заборонялося навіть приторкатися до колосків пшениці. Так влада хотіла змусити здати заховане зерно, якого не було. Як свідчать документальні джерела, хліб в Україні був, але хліб з України забрали і вивозили до Росії. Аналіз змісту опублікованих протягом 1929-1933 рр. близько 30-ти постанов ЦК ВКП(б), Раднаркому УРСР та СРСР, ЦК КП(б)У засвідчує факти свідомого створення жахливих умов життя для сільського населення, дві третини якого становили етнічні українці, які призвели до їх відвертого фізичного винищення. Така політика продовжувалася 17 місяців. 17 місяців люди повільно гинули, жили в атмосфері страху, сходили з глузду; усі вони: діти, жінки, чоловіки – стали заручниками нещадної системи тоталітарного режиму. Люди гинули прямо на вулицях голі, безпомічні, кожного дня вони спостерігали, як гинуть їх брати, сестри, батьки, жінки, чоловіки, друзі, знайомі та після такого вони мали знаходити в собі сили жити далі. Важко уявити, на що вони тільки не йшли аби хоч якось себе прогодувати: багато хто, виживав, поїдаючи мертвих тварин: котів, собак,

птахів, щурів, навіть деяких жуків. Крім цього, люди харчувалися рослинами: кропива, листя деяких дерев і навіть їх кора. Були зареєстровані досить часті випадки канібалізму. Відомі факти, коли люди вбивали своїх родичів, аби отримати хоч якийсь харч. Для нашого покоління це здається диким, жахливим, абсурдним, але це був останній шанс для їх виживання. Ніхто не міг їм допомогти, врятувати, інші країни лише спостерігали за цим жахливим процесом, але ні одна з них не простягнула руку підтримки, не зупинила це лихоліття. Більш того, така подія дуже багато часу не визнавалась як трагедія, терор, була ретельно засекречена. І лише в 1986 році авдяки зусиллям української діаспори комісія Конгресу США на чолі з Дж.Мейсом назвала Голодомор 1932-1933 рр. в Україні геноцидом.

Взагалі, що таке геноцид. Стаття II Конвенції ООН подає таке визначення геноциду: «Дії, здійснювані з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, расову або релігійну групу як таку». Під знищенням розуміється:

1. вбивство членів групи;
2. заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу членам групи;
3. навмисне створення життєвих умов, розрахованих на цілковите або часткове фізичне знищення її;
4. вжиття заходів, розрахованих на попередження дітонароджуваності у середовищі такої групи і, нарешті насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу».

Тому з ініціативи Світового конгресу вільних українців було створено Міжнародну комісію з розслідування голоду 1932-1933 рр. в Україні під керівництвом професора шведського Інституту публічного та міжнародного права Якуба Сандберга. У листопаді 1989 року комісія Я.Сандберга опублікувала свої висновки. Безпосередньою причиною масового голоду в Україні вона назвала надмірні хлібозаготівлі, а його передумовами – примусову колективізацію, розкуркулювання і прагнення центрального уряду дати відсіч «традиційному українському націоналізму». Отже, юристи побачили в Голодоморі не тільки прагнення Кремля за допомогою терору голодом нав'язати селянству невласливий йому спосіб життя, але й виокремили в терорі національну складову. Голодомор в Україні був кваліфікований як геноцид.

За підрахунками французьких демографів, внаслідок голодомору в Україні не народився мільйон дітей. На загальні цифри смертності вплинуло й віддане тоді владою розпорядження РАГСам не реєструвати смерть дітей віком до одного року. Вчені дійшли висновку, що оскільки у цей період помирали переважно діти й молодь, середня тривалість життя українців у 1933 році становила 7,3 роки у чоловіків і 10,9 років у жінок. За всю історію людства подібних показників ніде не зафіксовано. У 2003 Спільна заява делегацій держав-членів ООН щодо 70-ї річниці Голодомору в Україні 1932-33 рр. вперше в історії ООН визначила Голодомор 1932-33 рр. як національну трагедію українського народу, висловила співчуття його жертвам та

закликала всі держави-члени Організації, її спеціалізовані установи, міжнародні та регіональні організації, НУО, фонди і асоціації віддати данину пам'яті тим, хто загинув у цей трагічний період історії. Кожного року четверту суботу в Україні шанують пам'ять жертвам цієї жорстокої події, але на мій погляд, це вже ніяк не допоможить загинувшим. Єдине, що ми можемо зробити, це не допускати повтору такої трагедії та, незважаючи на політичні ігри, розуміти, що потрібно відстоювати свої права та свого народу.

Виправити жахи цього сталінського злочину неможливо. А от кожного живого очевидця тих подій слід уважно вислухати, записати його свідчення, передати їх нащадкам. Голод 1932-1933 років слід завжди пам'ятати.

Література

1. <https://uamodna.com/articles/golodomor-1932-33-rokiv-naybiljsha-istorychna-katastrofa-ukrayiny-hh-st/>.
2. Факти: «Голодомор – невідома українська трагедія».
3. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_в_Україні_\(1932–1933\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_в_Україні_(1932–1933)).

ПРО ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ ЯК ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Голодомор 1932–1933 років – акт геноциду українського народу, здійснений керівництвом ВКП(б) та урядом СРСР у 1932–1933 роках, шляхом організації штучного масового голоду, що призвів до багатомільйонних людських втрат у сільській місцевості на території України, переважну більшість населення якої становили українці.

Викликаний свідомими і цілеспрямованими заходами вищого керівництва Радянського Союзу на чолі зі Сталіним, розрахованими на придушення українського національно-визвольного руху і фізичного знищення частини українських селян.

Масове фізичне винищення українських хліборобів штучним голодом було свідомим терористичним актом сталінської політичної системи проти мирних людей, проти українців як нації і, зокрема, проти селян як класу. Внаслідок чого зник не тільки чисельний прошарок заможних і незалежних від держави селян-підприємців, але й цілі покоління землеробського населення. Було підірвано соціальні основи нації, її традиції, духовну культуру та самобутність. Головною метою організації штучного голоду був підрив соціальної бази опору українців проти комуністичної влади та забезпечення тотального контролю з боку держави за усіма верствами населення.

Тут варто згадати висловлювання відомого американського дослідника Голодомору Джеймса Мейса «Примусова колективізація була трагедією для всього радянського селянства, та для українців то була особлива трагедія. Зважаючи на фактичне знищення міських еліт, вона означала ліквідацію їх як соціального організму й політичного фактору, приречення на становище, яке німці зазвичай називали *naturvolk* («первісний народ»)».

Під час трагедії голоду держава вдалася до масового вилучення золотого запасу у населення за допомогою створених філіалів системи «Торгсину», де були встановлені завищені ціни на хліб. Голодний 1933-й рік вирізнявся ваговими показниками заготовленого золота. Якщо протягом 1932 р. «Торгсин» купив в обмін на хліб 21 т., то у 1933 р. – 44,9 т. побутового золота.

Політика заготівель хліба і золота, основним чинником яких стала торгівля борошном за валюту, мала єдину мету – мобілізацію валютних цінностей. Селяни, одержавши в приймальних пунктах квитанції, ордери, бони, поспішали до магазинів «Торгсину». В обмін на золото купували переважно борошно, крупу, цукор, жири.

Хлібозаготівлі та золотозаготівлі відбувалися за принципом рознарядки, які вирізнялися небувалим цинізмом та зухвальством конкретних виконавців. За торсинівську валюту держава придбала обладнання для 10 «велетнів» перших сталінських п'ятирічок: Горьківського автозаводу,

Сталінградського, Челябінського та Харківського тракторних заводів, Уралмашу, Кузнецкбуду, Магнітбуду, Дніпрогесу.

Під час Голоду 1932-1933 рр було і таке жахливе явище як канібалізм. Спалах людоїдства в Україні припадає на весну – поч. літа 1933 року. Поїдання людей були зафіксовані в усіх областях УСРР. В українських селах у 1933 р. зникли коти та собаки, яких з'їли го-лодні селяни. Голодний психоз і тривале недоїдання спричинили мутацію моралі. Селяни-канібали втратили людський облік.

Найвразливішою соціальною групою сільського населення, яка масово помирала від голоду, були діти. Вони помирали, тому що належали до категорії «непрацездатних», були найвразливішою верствою населення. Першими відчули кістляву ходу Голодомору діти інтернатних установ 180-ти районів УСРР, які зняли з централізованого продовольчого постачання. Смертність дітей в українському селі стала причиною непо-вноцінного навчального року.

Підводячи підсумки, слід відзначити, що Голодомор 1932-1933 рр став наслідком терористичної діяльності комуністичного режиму, який штучно створив умови існування, несумісні з життям, то-му радянська соціально-економічна політика тих років має ви-разні ознаки геноциду. Примусові хлібозаготівлі, «червоні валки», «червоні толоки», «чорні дошки», натуральні штрафи, «хлібозаготівельні глибинні пункти», «конвеєрний метод», поз-бавлення житла, присадибної землі, унеможливлення пересу-вання та інші форми терору (розкуркулення, депортації, ув'яз-нення, розстріли) розкривають далеко неповний перелік репре-сивних дій зі свідомою мотивацією масового вбивства великих груп людей. Я вважаю це одним з найбільших злочинів радянського режиму проти нашого народу.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Адаменко Л. В. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Афанасьєва Н. С. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Бабич К. А. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Безносенко С. І. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Бецко Ю. О. магістрантка, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
- Белова Н. В. доцент кафедри філософських наук та історії України, Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь
- Білоусова В. Д. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Бондарь В. О. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Бутко О. В. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- В'юнник Д. В. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Валіков Д. О. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Василевский С. Д. студент ОС «Бакалавр», Білоруський державний університет культури і мистецтв, м. Мінськ
- Ватінова Д. С. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Везденко Г. В. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Ревіна М. С. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Воржеїнова В. В. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Гавро Д. В. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Федотов О. В. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь

- Гармаш В. О. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Гасанова Л. С. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Гончарова Є. Ю. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Горшкова К. В. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Гошко К. О. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Григорова О. В. магістр, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Гула Л. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Гучок К. В. студент ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Дабло А. О. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Добринін Н. В. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Долотін О. Д. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Дорога А. Є. кандидат філософських наук, професор кафедри етики та естетики, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ
- Дорошенко Б. А. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Єрмоменко А. О. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Єфимець Л. М. магістрант, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
- Жигалова А. Д. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Жиромська В. В. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Жмелюк В. Г. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Смірнова М. І. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь

- Жовта О. Д. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Заїдан А. А. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Зань Л. А. старший викладач кафедри хореографії, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
- Зарицька К. В. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Зеленевич О. В. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Іванова С. В. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Іванченко Р. Р. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Кулешова А. І. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Івко Я. А. студентка ОС «Бакалавр», Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
- Іонченкова В. О. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Іпатова О. В. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Калиниченко І. С. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Калюжна Ю. П. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Каракай І. В. магістрант, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Касап В. С. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Кіреєва Ю. О. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Кіріцева О. А. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Коваленко А. В. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Коваленко А. В. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Коновалова Ю. В. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний

університет, м. Маріуполь

- Коношевич А. А. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Корж В. В. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Котляренко Є. В. магістрантка, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
- Кочина Ю. М. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Кошман А. В. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Крива В. О. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Кривошапов Я. О. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Курбатова М. В. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Левченко Я. В. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Линська Н. М. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Літох В. С. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Логвіненко О. О. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Лютко Н. В. кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії і політології, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
- Мазалова М. Г. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Малова О. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Марченко Н. Г. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Маслакова А. І. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

- Мельник О. О. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Мержук Д. В. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Мирошник В. І. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Міль В. В. студентка ОС «Бакалавр», Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
- Мірошниченко К. О. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Морозов М. С. курсант ОС «Бакалавр», Азовський Морський Інститут Національного університету «Одеська морська академія», м. Маріуполь
- Москаленко Д. А. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Музика О. М. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Надьон О. В. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Назаренко Д. Є. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Науменко В. Д. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Ніколаєва В. О. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Онищенко В. І. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Опришко А. Ю. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Островерха І. А. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Панков К. А. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Перепелиця С. В. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Петрів В. Р. студентка ОС «Бакалавр», Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

Петрожалко В. В.	студент ОС «Бакалавр», Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир
Пефті Ю. С.	студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
Пирожок Д. С.	студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Писаренко Ю. О.	магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Пічахчі А. С.	студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Плохотіна Д. А.	магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Погромська В. І.	студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
Дубіна Г. О.	студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
Полева А. О.	студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
Келій Д. О.	студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
Полухіна А. О.	магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Попова А. Д.	студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Попова А. Ф.	студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Приходько К. В.	студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Пшеничний О. П.	студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
Рісухіна Д. Р.	студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
Сарбаш Н. О.	магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
Свинарчук В. С.	курсант ОС «Бакалавр», Азовський Морський Інститут Національного університету «Одеська морська академія», м. Маріуполь
Серьогіна В. В.	студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
Сорока В. О.	студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
Кайсіна А. Г.	студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний

- Станецька Ю. О. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Суходол К. Ю. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Терещенко В. П. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Терських Д. О. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Узбек В. Г. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Федоренко П. С. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Філіпчук А. С. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Хаджинова М. С. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Холод Д. В. студент ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Христофорова С. В. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Цховребова Є. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Чеботок А. О. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Чекалов І. студент ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Мостовая Н. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Черкаський А. О. студент ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Чернявська М. А. студентка ОС «Бакалавр», Донецький національний медичний університет, м. Маріуполь
- Чікарькова М. Ю. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Шарикина С. В. магістрантка, Маріупольський державний університет,

м. Маріуполь

- Швидченко О. Д. магістрантка, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Шишова В. В. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Шутікова Ю. Р. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Шушура А. Ю. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків
- Юр О. Б. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Юрченко М. О. студентка ОС «Бакалавр», Маріупольський державний університет, м. Маріуполь
- Явнікова А. Р. студентка ОС «Бакалавр», Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

ЗМІСТ

**Вітальне слово учасникам V Міжнародної науково-практичної конференції
«Траєкторії сталого розвитку українського суспільства:
особистість і культура» доктора культурології, професора,
завідувача кафедри культурології та інформаційної діяльності
Ю. С. Сабадаш**

1

СЕКЦІЯ I

**Актуальні тренди культурології, філології, історії, права, соціології
в умовах сталості перетворень соціокультурних форм життєдіяльності
суспільства**

Ю. М. Кочина

Організація поточного діловодства дипломатичного
характеру в гетьманщині (1649–1658)

6

Д. В. Мержук

Проблема кризису ребенка дошкільного віку
в психологічній науці

10

Н. О. Сарбаш

Вища освіта у сучасному світі

12

О. Д. Швидченко

Проблема спілкування ребенка дошкільного віку
в психологічній науці

15

Г. В. Везденко, М. С. Ревіна

Соціальна значимість харчування в сучасних умовах

17

В. В. Воржеїнова

Стигматизація психічних захворювань

19

Д. В. Гавро, О. В. Федотов

Осмилення проблеми здоров'я нації. Підтримка, збереження,
та розвиток медицини

22

- Л. С. Гасанова**
Життєдіяльність суспільства та здоровий спосіб життя людини
24
- В. Г. Жмелюк, М. І. Смірнова**
Соціальна проблема використання пластика в Україні
26
- А. В. Кошман**
Медичні працівники й життєдіяльність суспільства
27
- Я. О. Кривошапов**
Ноосфера В. І. Вернадського та її зв'язок із медициною
30
- В. В. Міль**
Соціально-психологічні аспекти самотності
33
- М. С. Морозов**
Актуальність традиціоналізму у 21 сторіччі
36
- О. М. Музика**
Документаційна традиція в УРСР у 1946–1991 рр.:
наукометричне дослідження.
38
- В. І. Онищенко**
Сталий розвиток соціокультурного простору
і нетрадиційна медицина
42
- А. О. Полева, Д. О. Келій**
Життєдіяльність суспільства та проблема
психосоматичних захворювань
45
- В. С. Свиначук**
Влияние метафизики эпохи Античности на современное
представление о мире
47
- В. О. Сорока, А. Г. Кайсіна**
Культура мови в сучасному українському суспільстві.
50

В. П. Терещенко
Морально-етичні аспекти в медицині
(на прикладі швидкої медичної допомоги)
53

В. Г. Узбек
Відношення соціума до медичних працівників (на прикладі Маріуполя)
56

П. С. Федоренко
Морально-етичний аспект та філософське осмислення евтаназії
57

А. О. Чеботок
Актуальні тренди соціології: бодіпозитив
60

М. А. Чернявська
Ставлення українського суспільства до людей
з обмеженими можливостями
61

СЕКЦІЯ II
**Сталий розвиток соціокультурного середовища:
медіасфера, соціальні мережі, комунікації, інформатизація, управління**

В. Д. Білоусова
Поняття комунікації та комунікаційної діяльності в освітній установі
63

А. О. Єрмоменко
Комунікативна політика установи: сутність, інструменти, моделі.
65

В. О. Іонченкова
Вплив інформаційних технологій на здатність людини
сприймати нові знання
69

І. В. Каракай
Використання інформаційних технологій в професійній підготовці студентів
гуманітарних спеціальностей
70

Н. Г. Марченко
Поняття достовірної інформації в сучасному суспільстві
72

В. І. Мирошник

Моніторинг інформаційного потоку з проблеми організації документування в українських землях XV–XVI ст. на сторінках UKRAINA LITHUANICA.

73

В. Д. Науменко

Вплив інформаційних технологій на людські здібності

77

Д. А. Плохотіна

Використання програмно-апаратного забезпечення в музичних документах

78

Ю. О. Станецька

Роль інформаційної установи в досягненні цілей сталого розвитку суспільства.

82

С. Д. Василевский

Формирование культуры управления у активистов Первичной профсоюзной организации студентов учреждения образования «Белорусский государственный университет культуры и искусств» Белорусского профессионального союза работников культуры, информации, спорта и туризма

85

К. О. Гошко

Соціальна проблема: діагноз з Інтернету

91

О. В. Григорова

Вплив інформаційних технологій на соціо-культурний світ дитини

93

Л. Гула

Сучасні системи електронного документообігу

94

А. О. Дабло

Культура комунікації в соціальних мережах

97

К. В. Зарицька

Аналітичні методи в організації інформаційно-аналітичної діяльності установ

98

Р. Р. Іванченко, А. І. Кулешова
Соціокультурне середовище: соціальні мережі та їх вплив
на здоров'я людини
101

Я. В. Левченко
Вторинний документ: сутність, види та практика створення
104

Я. В. Левченко
Графічний редактор рісаса: переваги та недоліки
106

М. Г. Мазалова
Використання систем електронного офісу в Україні
108

В. І. Погромська, Г. О. Дубіна
Соціальні мережі: проблеми суспільства
110

А. Ф. Попова
Електронні таблиці, як засіб обробки цифрової інформації
113

С. В. Христофорова
Програмне забезпечення в системі управління базами даних
115

СЕКЦІЯ III
**Забезпечення стійкості зростання людського потенціалу
в сучасному світі: інноваційна педагогіка, академічні традиції**

О. В. Бутко
К проблеме состояния современного образования за рубежом
120

В. Д. Білоусова
Роль інформаційних технологій в забезпеченні відкритості
освітніх послуг
122

В. О. Гармаш
До проблеми формування ціннісних орієнтацій старших дошкільників
у викладанні дитячої психології у ЗВО
124

К. В. Горшкова

Сутність, структура та рушійні сили навчання у вищій школі
128

А. Д. Жигалова

Технологія розробки учебного курсу по психології в ВШ
130

В. В. Жиромська

Таксономія навчальних завдань при вивченні психології
134

О. В. Іпатова

До проблеми створення нових методів навчання психології
у вищій школі
136

І. С. Калиниченко

Сучасний розвиток освіти в Україні
139

А. В. Коваленко

Досвід України у дослідження проблем застосування інформаційно-
комунікаційних технологій в самоосвіті
143

В. О. Ніколаєва

К проблеме формирования фундаментальных
основ развития образования
146

Ю. О. Писаренко

К вопросу становления детской психологии в структуре научной мысли
147

А. О. Полухіна

Знання наукової та практичної психології як основа навчального курсу
151

С. В. Шарикіна

Особливості застосування інформаційних технологій в навчанні іноземних
студентів
152

В. С. Літох

Сучасна освіта як прояв життєдіяльності суспільства
156

Д. С. Пирожок

Специфіка підготовки студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у Маріупольському державному університеті
158

К. В. Приходько

Ідеї С. Г. Кулешова у становленні українського документознавства
160

СЕКЦІЯ IV

Реалізація культуротворчого потенціалу особистості та проблеми культурно-мистецького життя в сучасному соціумі

Ю. О. Бецко

Використання реклами у сучасному кінематографі
161

І. В. Каракай

Вплив цифрових технологій на процес картовидавництва в Україні
163

Є. В. Котляренко

Стан та проблеми розвитку вітчизняних івент-агенцій
165

Д. А. Плохотіна

Роль комунікаційних зв'язків у відкритості музичної спадщини людства
167

С. В. Перепелиця

Українське поетичне кіно у другій половині ХХ–початку ХХІ століття
173

А. Д. Попова

Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво
174

О. Б. Юр

Образ ідеальної людини в «Каноні» Поліклета
і художня практика античності
178

М. О. Юрченко

Художні образи драконів у Грецькій міфології
181

СЕКЦІЯ V
Соціокультурне розмаїття в сучасному соціумі:
гендер, родина, ідентичності

І. А. Островерха

Поняття «кризи розвитку» у віковій психології

184

М. Ю Чікарькова.

Особливості репрезентації гендерного дисплею в одязі візантійців в умовах зміни соціокультурного контексту

187

Я. А. Івко

Психологічна сутність національної ідентичності

189

В. Р. Петрів

Механізми становлення гендерної ідентичності особистості

192

В. В. Петрожалко

Аніта Саркісян як борець за гендерну рівність у відеоіграх

195

Н. Мостова, І. Чекалов

Права чоловіків в сучасному світі

199

СЕКЦІЯ VI

Проблеми сталого розвитку соціокультурних інститутів:
бібліотеки, архіви, музеї

Л. В. Адаменко

Матеріально - технічне забезпечення Донецької обласної бібліотеки для дітей в умовах інформатизації суспільства

203

В. О. Іонченкова

Використання веб-сайтів у забезпеченні комунікативної функції бібліотек в Україні

204

Ю. П. Калюжна

Особенности процесса управления библиотечным делом в условиях информатизации

207

Н. М. Линська

Проблема впровадження інформаційно-комунікаційні технології в діяльності
сучасних бібліотек
208

Н. М. Линська

Розвиток інформаційно-комунікаційних моделей бібліотек
211

О. О. Логвіненко

Сучасна бібліотека: необхідність чи пережиток минулого?
213

Н. Г. Марченко

Використання можливостей інтернет при комплектуванні
фондів бібліотек
215

В. Д. Науменко

Аналіз комунікативних заходів інформаційно-бібліотечної діяльності
в ЦМБ ім. В. Г. Короленка м. Маріуполя
217

В. О. Ніколаєва

Формування інформаційних потреб користувачів наукових бібліотек
із використанням елементів маркетингових комунікацій
220

Ю. О. Станецька

Застосування інтернет-комунікації в діяльності державної
архівної служби України
222

А. В. Коваленко

Книга як один з найбільш суспільнозначущих різновидів документа
225

Ю. В. Коновалова

Впровадження автоматизованих бібліотечно-інформаційних
систем в бібліотеках України
227

Ю. С. Пефті

Значення бібліотеки в житті сучасного суспільства
230

А. Ф. Попова

Складання бібліографічного опису електронних видань:
зміст та методика
231

Д. В. Холод

Інформаційно-пошукові системи в бібліотеці
233

Д. В. Холод

Бібліотечна система Unilib
235

С. В. Христофорова

Бібліографічний огляд як форма бібліографічного інформування
237

СЕКЦІЯ VII

Історичні виміри української культури

Н. С. Афанасьєва

Дихотомія схід-захід в екологічному аспекті: історія та сучасність
240

К. В. Гучок

Походження українського народу: автохтонна та міграційна теорії
242

М. В. Курбатова

Найбільша трагедія української землі
246

А. С. Пічахчі

Пам'ятки архітектури софії київської у контексті розвитку
української барокової культури
248

М. С. Хаджинова

Деформація традиційної культури українців у 1932-1933 роках
250

Підсекція І.

**Голодомор в соціокультурній пам'яті українського народу.
До дня вшанування пам'яті мільйонів співвітчизників,
жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні**

К. А. Бабич

Голодомор на Харківщині: злочин проти життя, журба нації.
253

С. І. Безносенко

Канібалізм під час Голодомору
255

В. О. Бондарь

Психологічні наслідки Голодомору 1932-1933 років
257

Д. О. Валіков

Діяльність України щодо визнання Голодомору 1932-1933 року геноцидом
українського народу
258

Д. С. Ватінова

Голодомор 1932-1933 років. Наслідки які ми відчуваємо і сьогодні
260

Д. В. В'юнник

Голодомор 1932-1933 році в історії України
262

Є. Ю. Гончарова

Голодомор 1932-1933 років на Харківщині
264

Н. В. Добринін

Голодомор 1932-1933: природний катаклізм чи
безкомпромісне винищення українського селянства ?
266

О. Д. Долотін

Думка молоді про Голодомор
267

Б. А. Дорошенко

Голодомор 1932 – 1933 роки як каральна акція проти
українського народу
269

О. Д. Жовта

Чому Голодомор 1932-1933 р. на Україні потрібно вважати геноцидом українського народу?

271

А. А. Заїдан

Місце голодомору 1932-1933 років в історії України

273

О. В. Зеленевиц

Голодомор 1932-1933 років

276

С. В. Іванова

Голодомор 1932-1933 та його наслідки для українського народу

278

В. С. Касап

Перші згадки у пресі про Голодомор 1932-1933 років на Україні

279

Ю. О. Кіреєва

Суворі реалії харчування у період голодомору та його вплив на психологічний стан майбутнього покоління

281

А. А. Коношевич

Голодомор 1932-1933 рр.: злам традиційної сільськогосподарської системи чи банальне демографічне винищення?

283

В. В. Корж

Голодомор в Україні 1932-1933

285

В. О. Крива

Голодомори на Україні та знищення українського селянства

287

А. І. Маслакова

Голодомор 1932-1933 років в Україні – історична подія катастрофічного масштабу

289

О. Малова

Голодомор 1932-1933 років як вища ступінь злочину радянської влади проти українського селянства

291

О. О. Мельник

Чи справді Голодомор 1932-1933 рр. є геноцидом
українського народу?

294

К. Мірошниченко

Голодомор в Україні (1932-1933 р.)

295

Д. А. Москаленко

Про голодомор 1932-1933 рр. на Україні

297

О. В. Надьон

Волелюбність українців як причина Голодомору

299

Д. Є. Назаренко

Голодомор 1932-1933 років на Донеччині

302

А. Ю. Опришко

Голодомор 1932-1933 року - Геноцид проти українського селянства

304

К. А. Панков

Голодомор на Харківщині

306

О. П. Пшеничний

Спротив українського селянства в часи колективізації
та Голодомору 1930-1933 рр.

308

Д. Р. Рісухіна

Щлочин проти народу. Як селяни намагалися вижити?
(Голодомор 1932-1933)

311

В. В. Серьогіна

Голодомор 1932-1933 рр. Мій погляд

314

К. Ю. Суходол

Про Голодомор 1932-1933 рр. на Україні

315

Д. О. Терських

Передумови Голодомору 1932-1933 роках

317

А. С. Філіпчук
Визнання Голодомору 1932-1933 рр. Геноцидом та вшанування пам'яті жертв
іншими країнами
317

Є. Цховребова
Голодомор в Україні 1932–1933
318

А. О. Черкаський
Чому українських селян вбивали голодом?
322

В. В. Шишова
Голодомор 1932 – 1933 років
323

Ю. Р. Шутікова
Порівняння сучасних дітей та дітей 1932-33 років.
Чи знає наше покоління, що таке Голодомор?
324

А. Ю. Шушура
Голодомор в Україні 1932-1933 років та ставлення до нього міжнародної
спільноти
327

А. Р. Явнікова
Про Голодомор 1932-1933 років як геноцид українського народу
330

Відомості про авторів
332

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

головний редактор Ю. С. Сабадаш

упорядник С. Янковський

наукове видання

Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура
V міжнародна науково-практична конференція
15 листопада 2019 року

Маріупольський державний університет

збірник наукових доповідей

Частина 2

Комп'ютерна верстка:
Янковський С. В.,
Музика О. М.

Підписано до друку 29.12.2019 Зам. 160/17
Обсяг 8,04 друк. арк. Формат 60x84/16. Тир. – 150

Редакційно-видавничий відділ Маріупольського державного університету.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК №4930 від 07.07.2015 р.
87500, Маріуполь, пр. Будівельників, 129